מלכים א

עם פירוש רש״י

נוסח המקרא: מקרא על פי המסורה (CC BY-SA), באדיבות ספריא.
פירוש רש״י: The Metsudah Tanach series, Lakewood, N.J (CC-BY), באדיבות ספריא.
הקובץ מופץ בחינם ברישיון CC BY-SA: מותר להעתיק ולהפיץ, עם ציון המקור ובאותו רישיון.
geulaquiz.com

פרק א׳

א׳ וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ׃

וְלֹא יִחַם לוֹ. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כָּל הַמְבַזֶּה בְּגָדִים, אֵינוֹ נֶהֱנֶה מֵהֶם לַסּוֹף, לְפִי שֶׁקֵּרַע אֶת כְּנַף הַמְּעִיל לְשָׁאוּל. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: כְּשֶׁרָאָה דָּוִד אֶת הַמַּלְאָךְ עוֹמֵד בִּירוּשָׁלַיִם וְחַרְבּוֹ בְּיָדוֹ, נִצְטַנֵּן דָּמוֹ מִיִּרְאָתוֹ.

ב׳ וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְתוּלָה וְעָמְדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וִיהִי־לוֹ סֹכֶנֶת וְשָׁכְבָה בְחֵיקֶךָ וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃

בְּתוּלָה. בְּתוּלֶיהָ מְחַמְּמִין אֶת בְּשָׂרָהּ.

סֹכֶנֶת. מְחַמֶּמֶת, וְכֵן: וּבוֹקֵעַ עֵצִים יִסָּכֵן בָּם.

ג׳ וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית וַיָּבִאוּ אֹתָהּ לַמָּלֶךְ׃

ד׳ וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד־מְאֹד וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וַתְּשָׁרְתֵהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יְדָעָהּ׃

לֹא יְדָעָהּ. שֶׁהַבְּתוּלָה יָפָה לְחַמֵּם מִן הַבְּעוּלָה. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: מְשׁוּם לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים, וּכְבָר הָיוּ לוֹ שְׁמוֹנָה עָשָׂר.

ה׳ וַאֲדֹנִיָּה בֶן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו׃

מִתְנַשֵּׂא. מִתְפָּאֵר.

וַחֲמִשִּׁים אִישׁ. נְטוּלֵי טְחוֹל וַחֲקוּקֵי כַּפּוֹת רַגְלַיִם.

ו׳ וְלֹא־עֲצָבוֹ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֹּאַר מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃

וְלֹא עֲצָבוֹ. לֹא הִכְעִיסוֹ, לְמֶדֶךְ שֶׁהַמּוֹנֵעַ תּוֹכָחָה מִבְּנוֹ, מְבִיאוֹ לִידֵי מִיתָה.

וְגַם הוּא טוֹב תֹּאַר. כְּאַבְשָׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֶה, הִיא גְּרָמָה לָהֶם שֶׁנִּתְגָּאוּ.

וְאֹתוֹ יָלְדָה. אִמּוֹ.

אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם. כְּלוֹמַר גְּדֹלַתּוֹ אַחַר תַּרְבּוּת שֶׁגִּדְּלָה אִמּוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם.

ז׳ וַיְהִי דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וַיַּעְזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה׃

עִם יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה. לְפִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבְּלִבּוֹ שֶׁל דָּוִד עָלָיו, עַל שֶׁהָרַג אֶת אַבְנֵר וַעֲמָשָׂא וְאַבְשָׁלוֹם, וְסוֹפוֹ שֶׁיְצַוֶּה אֶת בְּנוֹ הַמּוֹלֵךְ תַּחְתָּיו עָלָיו, לְפִיכָךְ הָיָה רוֹצֶה שֶׁיִּמְלֹךְ זֶה עַל יָדוֹ, וְיֵאֶהֲבֶנּוּ.

וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן. שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִן הַכְּהֻנָּה מִשֶּׁבָּרַח דָּוִד מִירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם, שֶׁשָּׁאַל בָּאוּרִים וְתֻמִּים וְלֹא עָלְתָה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעַל אֶבְיָתָר, וְהָיָה מִבְּנֵי בָּנָיו שֶׁל עֵלִי, וְיָדַע שֶׁלֹּא יִשַּׁמֵּשׁ בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שֶׁחֲרֵי נֶאֱמַר לְעֵלִי: וַהֲקִימוֹתִי לִי כֹּהֵן נֶאֱמָן וְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי מְשִׁיחִי, וְהָיָה חָפֵץ שֶׁיַּעֲמֹד זֶה עַל יָדוֹ.

ח׳ וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ עִם־אֲדֹנִיָּהוּ׃

וְנָתָן הַנָּבִיא. שֶׁנִּבֵּא לְדָוִד שֶׁשְּׁלֹמֹה יִמְלֹךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: וּשְׁלֹמֹה יִהְיֶה שְׁמוֹ.

ט׳ וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אֵצֶל עֵין רֹגֶל וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְכָל־אַנְשֵׁי יְהוּדָה עַבְדֵי הַמָּלֶךְ׃

וּמְרִיא. שׁוֹר שֶׁל פֶּטֶם.

אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת. אֶבֶן גְּדוֹלָה, שֶׁהָיוּ הַבַּחוּרִים מְנַסִּין בָּהּ אֶת כֹּחָם לַהֲזִיזָהּ וּלְגָרְרָהּ, לְשׁוֹן מַיִם זוֹחֲלִין: זוֹחֲלֵי עָפָר. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם: אֶבֶן סְכוּתָא, שֶׁעוֹמְדִין עָלֶיהָ וְצוֹפִין לְמֶרְחוֹק.

עֵין רֹגֶל. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: עֵין קַצָּרָא, הוּא כּוֹבֵס, שֶׁמְּתַקֵּן בִּגְדֵי צֶמֶר בְּרַגְלָיו, עַל יְדֵי בְּעִיטָה.

י וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ וְאֶת־הַגִּבֹּרִים וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא׃

> **וְאֶת שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא.** שֶׁיּוֹדֵעַ הָיָה, שֶׁהִתְנַבֵּא עָלָיו הַנָּבִיא לִמְלֹךְ.

יא וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־בַּת־שֶׁבַע אֵם־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ כִּי מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ בֶּן־חַגִּית וַאֲדֹנֵינוּ דָוִד לֹא יָדָע׃

יב וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא עֵצָה וּמַלְטִי אֶת־נַפְשֵׁךְ וְאֶת־נֶפֶשׁ בִּנֵךְ שְׁלֹמֹה׃

> **וּמַלְטִי אֶת נַפְשֵׁךְ.** מִן הַמַּחְלֹקֶת לַאַחַר מוֹת הַמֶּלֶךְ, שֶׁיִּרְצֶה בְּנֵךְ לִמְלֹךְ, כְּמָה שֶׁהִבְטִיחוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

יג לְכִי וּבְאִי | אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתְּ אֵלָיו הֲלֹא־אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲמָתְךָ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְּנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי וּמַדּוּעַ מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ׃

יד הִנֵּה עוֹדֵךְ מְדַבֶּרֶת שָׁם עִם־הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרַיִךְ וּמִלֵּאתִי אֶת־דְּבָרָיִךְ׃

טו וַתָּבֹא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחַדְרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד וַאֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית מְשָׁרֶת אֶת־הַמֶּלֶךְ׃

טז וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ׃

יז וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לַאֲמָתֶךָ כִּי־שְׁלֹמֹה בְּנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי׃

יח וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִיָּה מָלָךְ וְעַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעְתָּ׃

יט וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב {פ}
וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וּלְיוֹאָב שַׂר הַצָּבָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא׃

כ וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו׃

כא וְהָיָה כְּשָׁכְבֶ אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים׃

> **חַטָּאִים.** חֲסֵרִים וּמְנוּוָּעִין מִן הַגְּדֻלָּה, כְּמוֹ: אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטֹא.

כב וְהִנֵּה עוֹדֶנָּה מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא בָּא׃

כג וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל־אַפָּיו אָרְצָה׃

כד וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה אָמַרְתָּ אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי׃

> **אַתָּה אָמַרְתָּ.** בִּתְמִיָּה.

כה כִּי | יָרַד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְשָׂרֵי הַצָּבָא וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְהִנָּם אֹכְלִים וְשֹׁתִים לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ׃

> **כִּי יָרַד הַיּוֹם.** שֶׁהָעִיר הָיְתָה גְּבוֹהָה, וְאֶבֶן הַזּוֹחֶלֶת לְמַטָּה בַּגַּיְא.

כו וְלִי אֲנִי־עַבְדֶּךָ וּלְצָדֹק הַכֹּהֵן וְלִבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא׃

כז אִם מֵאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת־[עַבְדְּךָ] (עבדיך) מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו׃ {ס}

כ״ח וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קְרְאוּ־לִי לְבַת־שָׁבַע וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃

כ״ט וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכָּל־צָרָה׃

ל׳ כִּי כַאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי תַּחְתָּי כֵּי כֵן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה׃

ל״א וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע אַפַּיִם אָרְצָה וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר יְחִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם׃ {פ}

ל״ב וַיֹּאמֶר | הַמֶּלֶךְ דָּוִד קְרְאוּ־לִי לְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּלְנָתָן הַנָּבִיא וְלִבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וַיָּבֹאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃

ל״ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת־שְׁלֹמֹה בְנִי עַל־הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר־לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל־גִּחוֹן׃

> **עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי.** הוּא סִימָן לוֹ שֶׁיִּמְלֹךְ, וּתְחִלַּת הַגְּדֻלָּה, שֶׁאֵין הֶדְיוֹט רוֹכֵב עַל סוּסוֹ שֶׁל מֶלֶךְ.
>
> **אֶל גִּחוֹן.** הוּא מַעְיַן הַשִּׁלּוֹחַ, מִכָּאן שֶׁאֵין מוֹשְׁחִין אֶת הַמְּלָכִים אֶלָּא עַל הַמַּעְיָן, סִימָן שֶׁתִּמָּשֵׁךְ מַלְכוּתוֹ.

ל״ד וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וּתְקַעְתֶּם בַּשּׁוֹפָר וַאֲמַרְתֶּם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃

> **וּמָשַׁח אֹתוֹ.** נוֹתֵן לוֹ שָׁמֶן בֵּין רֵישֵׁי עֵינָיו, כְּמִין נֵזֶר.

ל״ה וַעֲלִיתֶם אַחֲרָיו וּבָא וְיָשַׁב עַל־כִּסְאִי וְהוּא יִמְלֹךְ תַּחְתָּי וְאֹתוֹ צִוִּיתִי לִהְיוֹת נָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה׃

ל״ו וַיַּעַן בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר | אָמֵן כֵּן יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי הַמָּלֶךְ׃

> **אָמֵן.** שֶׁיִּהְיֶה שְׁלֹמֹה.

ל״ז כַּאֲשֶׁר הָיָה יְהוָה עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֵּן (יהי) [יִהְיֶה] עִם־שְׁלֹמֹה וְיַגְדֵּל אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃

> **מִכִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ.** מִכָּאן שֶׁאֵין אָדָם מִתְקַנֵּא בִּבְנוֹ.

ל״ח וַיֵּרֶד צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֶת־שְׁלֹמֹה עַל־פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיּוֹלִכוּ אֹתוֹ עַל־גִּחוֹן׃

> **וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי.** תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: וְקַשָּׁתָיָא וְקַלָּעָיָא. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: אוּרִים וְתֻמִּים.

ל״ט וַיִּקַּח צָדוֹק הַכֹּהֵן אֶת־קֶרֶן הַשֶּׁמֶן מִן־הָאֹהֶל וַיִּמְשַׁח אֶת־שְׁלֹמֹה וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃

> **אֶת קֶרֶן הַשָּׁמֶן.** מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה.
>
> **מִן הָאֹהֶל.** שֶׁהָאָרוֹן נָתוּן בְּעִיר דָּוִד, וּצְלוּחִית שֶׁל שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לִפְנֵי הָאָרוֹן (יומא נב ב).

מ׳ וַיַּעֲלוּ כָל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְלִים בַּחֲלִלִים וּשְׂמֵחִים שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם׃

> **בַּחֲלִלִים.** פלאוט״י בְּלַעַ״ז (חָלִיל).
>
> **וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ.** דִּבְּרוּ הַנְּבִיאִים בִּלְשׁוֹן חֲבֵרוֹ, כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם.

מ״א וַיִּשְׁמַע אֲדֹנִיָּהוּ וְכָל־הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהֵם כִּלּוּ לֶאֱכֹל וַיִּשְׁמַע יוֹאָב אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ קוֹל־הַקִּרְיָה הוֹמָה׃

מ״ב עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה יוֹנָתָן בֶּן־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בָּא וַיֹּאמֶר אֲדֹנִיָּהוּ בֹּא כִּי אִישׁ חַיִל אַתָּה וְטוֹב תְּבַשֵּׂר׃

מ״ג וַיַּעַן יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לַאדֹנִיָּהוּ אֲבָל אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד הִמְלִיךְ אֶת־שְׁלֹמֹה׃

> **אֲבָל אֲדֹנֵינוּ.** כְּלוֹמַר, עַכְשָׁיו אֵין בְּשׂוֹרָתִי טוֹבָה לְךָ.

מ״ד וַיִּשְׁלַח אִתּוֹ־הַמֶּלֶךְ אֶת־צָדוֹק הַכֹּהֵן וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ֙ בֶּן־יְהוֹיָדָ֔ע וְהַכְּרֵתִ֖י וְהַפְּלֵתִ֑י וַיַּרְכִּבוּ֙ אֹת֣וֹ עַל פִּרְדַּ֔ת הַמֶּ֖לֶךְ׃

מ״ה וַיִּמְשְׁחוּ֩ אֹת֨וֹ צָד֜וֹק הַכֹּהֵ֣ן וְנָתָ֣ן הַנָּבִ֗יא ׀ לְמֶ֙לֶךְ֙ בְּגִחוֹ֔ן וַיַּֽעֲל֥וּ מִשָּׁ֖ם שְׂמֵחִ֑ים וַתֹּ֣הֶם הַקִּרְיָ֔ה הִ֖וא הַקּ֥וֹל אֲשֶׁר־שְׁמַעְתֶּֽם׃

מ״ו וְגַם֙ יָשַׁ֣ב שְׁלֹמֹ֔ה עַ֖ל כִּסֵּ֣א הַמְּלוּכָ֑ה׃

מ״ז וְגַם־בָּ֞אוּ עַבְדֵ֣י הַמֶּ֗לֶךְ לְבָרֵךְ֙ אֶת־אֲדֹנִ֣ינוּ הַמֶּ֔לֶךְ דָּוִ֖ד לֵאמֹ֑ר יֵיטֵ֤ב (אלהיך) [אֱלֹהֶ֙יךָ֙] אֶת־שֵׁ֣ם שְׁלֹמֹ֔ה מִשְׁמֶ֖ךָ וְיַגְדֵּ֣ל אֶת־כִּסְאֲ֑וֹ מִכִּסְאֲךָ֙ וַיִּשְׁתַּ֣חוּ הַמֶּ֔לֶךְ עַל־הַמִּשְׁכָּֽב׃

מ״ח וְגַם־כֹּ֣כָה אָמַ֔ר הַמֶּ֖לֶךְ בָּר֣וּךְ יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל אֲשֶׁ֨ר נָתַ֤ן הַיּוֹם֙ יֹשֵׁ֣ב עַל־כִּסְאִ֔י וְעֵינַ֖י רֹאֽוֹת׃

מ״ט וַיֶּחֶרְד֣וּ וַיָּקֻ֔מוּ כָּל־הַקְּרֻאִ֖ים אֲשֶׁ֣ר לַאֲדֹנִיָּ֑הוּ וַיֵּלְכ֖וּ אִ֥ישׁ לְדַרְכּֽוֹ׃

נ׳ וַאֲדֹנִיָּ֗הוּ יָרֵ֙א מִפְּנֵ֣י שְׁלֹמֹ֔ה וַיָּ֕קָם וַיֵּ֖לֶךְ וַיַּחֲזֵ֣ק בְּקַרְנ֔וֹת הַמִּזְבֵּֽחַ׃

> **בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ.** שֶׁהָיָה בְּגִבְעוֹן, אָמַר: הֲרוּגֵי בֵּית דִּין נִקְבָּרִין בְּקִבְרֵי בֵּית דִּין, אֲמוּת כָּאן, וְאֶקָּבֵר בְּקִבְרֵי אֲבוֹתַי (תנחומא מסעי יב).

נ״א וַיַּגֶּד֙ לִשְׁלֹמֹ֣ה לֵאמֹ֔ר הִנֵּ֥ה אֲדֹנִיָּ֖הוּ יָרֵ֣א אֶת־הַמֶּ֑לֶךְ שְׁלֹמֹה֙ וְהִנֵּ֣ה אָחַ֔ז בְּקַרְנ֖וֹת הַמִּזְבֵּ֣חַ לֵאמֹ֔ר יִשָּׁבַ֥ע לִ֖י כַּיּ֣וֹם הַמֶּ֑לֶךְ שְׁלֹמֹה֙ אִם־יָמִ֔ית אֶת־עַבְדּ֖וֹ בֶּחָֽרֶב׃

נ״ב וַיֹּ֣אמֶר שְׁלֹמֹ֔ה אִם֙ יִהְיֶ֣ה לְבֶן־חַ֔יִל לֹא־יִפֹּ֥ל מִשַּׂעֲרָת֖וֹ אָ֑רְצָה וְאִם־רָעָ֥ה תִמָּצֵ֖א־בוֹ וָמֵֽת׃

נ״ג וַיִּשְׁלַ֤ח הַמֶּ֙לֶךְ֙ שְׁלֹמֹ֔ה וַיּוֹרִדֵ֖הוּ מֵעַ֣ל הַמִּזְבֵּ֑חַ וַיָּבֹ֣א וַיִּשְׁתַּ֣חוּ לַמֶּ֔לֶךְ שְׁלֹמֹ֖ה וַיֹּ֣אמֶר־לוֹ֙ שְׁלֹמֹ֔ה לֵ֖ךְ לְבֵיתֶֽךָ׃ {פ}

פרק ב׳

א׳ וַיִּקְרְב֣וּ יְמֵי־דָוִ֔ד לָמ֖וּת וַיְצַ֥ו אֶת־שְׁלֹמֹ֖ה בְּנ֥וֹ לֵאמֹֽר׃

ב׳ אָנֹכִ֗י הֹלֵךְ֙ בְּדֶ֣רֶךְ כָּל־הָאָ֔רֶץ וְחָזַקְתָּ֖ וְהָיִ֥יתָ לְאִֽישׁ׃

ג׳ וְשָׁמַרְתָּ֞ אֶת־מִשְׁמֶ֣רֶת ׀ יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֗יךָ לָלֶ֙כֶת֙ בִּדְרָכָ֔יו לִשְׁמֹ֛ר חֻקֹּתָ֥יו מִצְוֹתָ֖יו וּמִשְׁפָּטָ֑יו וְעֵדְוֹתָ֔יו כַּכָּת֗וּב בְּתוֹרַ֙ת מֹשֶׁ֔ה לְמַ֣עַן תַּשְׂכִּ֔יל אֵ֖ת כָּל־אֲשֶׁ֣ר תַּעֲשֶׂ֑ה וְאֵ֖ת כָּל־אֲשֶׁ֥ר תִּפְנֶ֖ה שָֽׁם׃

ד׳ לְמַ֣עַן יָקִ֗ים יְהוָה֙ אֶת־דְּבָר֔וֹ אֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֖ר עָלַ֣י לֵאמֹ֑ר אִם־יִשְׁמְר֣וּ בָנֶ֗יךָ אֶת־דַּרְכָּם֙ לָלֶ֣כֶת לְפָנַ֔י בֶּאֱמֶ֥ת בְּכָל־לְבָבָ֖ם וּבְכָל־נַפְשָׁ֑ם לֵאמֹ֕ר לֹא־יִכָּרֵ֥ת לְךָ֖ אִ֥ישׁ מֵעַ֛ל כִּסֵּ֥א יִשְׂרָאֵֽל׃

ה׳ וְגַם֩ אַתָּ֨ה יָדַ֜עְתָּ אֵ֣ת אֲשֶׁר־עָשָׂ֣ה לִ֗י יוֹאָב֙ בֶּן־צְרוּיָ֔ה אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה לִשְׁנֵ֣י־שָׂרֵ֑י צִבְאוֹת֙ יִשְׂרָאֵ֔ל לְאַבְנֵ֥ר בֶּן־נֵ֖ר וְלַעֲמָשָׂ֣א בֶן־יֶ֑תֶר וַיַּהַרְגֵ֗ם וַיָּ֣שֶׂם דְּמֵי־מִלְחָמָה֙ בְּשָׁלֵ֔ם וַיִּתֵּ֣ן דְּמֵ֤י מִלְחָמָה֙ בַּחֲגֹרָת֔וֹ אֲשֶׁ֖ר בְּמָתְנָ֑יו וּבְנַעֲלוֹ֙ אֲשֶׁ֣ר בְּרַגְלָֽיו׃

> **אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לִי.** שֶׁהֵרְאָה הַסֵּפֶר שֶׁשָּׁלַח דָּוִד בְּיַד אוּרִיָּה. (במדרש רבי תנחומא שם)
>
> **דְּמֵי מִלְחָמָה בְּשָׁלֵם.** שֶׁהָיָה לָהֶם שָׁלוֹם עִמּוֹ, וְלֹא הָיוּ נִשְׁמָרִים מִמֶּנּוּ.
>
> **בַּחֲגֹרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמָתְנָיו.** שֶׁחָגַר חַרְבּוֹ מְצֻמֶּדֶת עַל מָתְנָיו, שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַחוֹגְרִים, בְּצֵאתוֹ לְקְרַאת עֲמָשָׂא, וּפִיהָ לְמַטָּה כְּדֵי שֶׁתִּפֹּל, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל, וּכְשֶׁנָּפְלָה וּנְטָלָהּ, כָּסְבוּר עֲמָשָׂא שֶׁלֹּא נְטָלָהּ אֶלָּא לְהַגְבִּיהָהּ מִן הָאָרֶץ, וְלֹא נִשְׁמַר מֵהַחֶרֶב אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאָב.
>
> **וּבְנַעֲלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו.** אֶת אַבְנֵר הָרַג בְּעָרְמָה, שֶׁשְּׁאָלוֹ גְּדֻמֶּת הֵיאָךְ חוֹלֶצֶת, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּשְׁהוּ יוֹאָב אֶל תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ ׳בַּשֶּׁלִי׳, לְשׁוֹן ׳שֵׁל׳ נְעָלֶיךָ.

ו וְעָשִׂיתָ כְּתָכְמֶתֶךָ וְלֹא־תוֹרִד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלֹם שְׁאֹל׃

> **וְלֹא תוֹרִד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלֹם שְׁאֹל.** אַל תַּנִּיחֵהוּ לָמוּת מִיתַת עַצְמוֹ וְלִפֹּל בְּגֵיהִנֹּם.

ז וְלִבְנֵי בַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי תַּעֲשֶׂה־חֶסֶד וְהָיוּ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ כִּי־כֵן קָרְבוּ אֵלַי בְּבָרְחִי מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם אָחִיךָ׃

ח וְהִנֵּה עִמְּךָ שִׁמְעִי בֶּן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי מִבַּחֲרִים וְהוּא קִלְלַנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת בְּיוֹם לֶכְתִּי מַחֲנָיִם וְהוּא־יָרַד לִקְרָאתִי הַיַּרְדֵּן וָאֶשָּׁבַע לוֹ בַּיהוָה לֵאמֹר אִם־אֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב׃

> **קְלָלָה נִמְרֶצֶת.** מְפֹרֶשֶׁת, כְּמוֹ: מַה יַּמְרִיצֶךָּ; (שם ו כה): וּמַה נִּמְרְצוּ, כְּמוֹ מַה נִּמְלְצוּ.

ט וְעַתָּה אַל־תְּנַקֶּהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה וְיָדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לּוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת־שֵׂיבָתוֹ בְּדָם שְׁאוֹל׃

> **כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה.** תֵּן לִבְּךָ לִמְצֹא לוֹ עָוֹן מָוֶת בִּשְׁבִיל דָּבָר אֶחָד, וְזֶהוּ: וְיָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לּוֹ.

י וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד׃ {פ}

יא וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים׃

יב וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב עַל־כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכֻתוֹ מְאֹד׃ {ס}

> **וַתִּכֹּן מַלְכֻתוֹ מְאֹד.** אַף עַל הָעֶלְיוֹנִים.

יג וַיָּבֹא אֲדֹנִיָּהוּ בֶן־חַגִּית אֶל־בַּת־שֶׁבַע אֵם־שְׁלֹמֹה וַתֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם בֹּאֶךָ וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם׃

יד וַיֹּאמֶר דָּבָר לִי אֵלַיִךְ וַתֹּאמֶר דַּבֵּר׃

טו וַיֹּאמֶר אַתְּ יָדַעַתְּ כִּי־לִי הָיְתָה הַמְּלוּכָה וְעָלַי שָׂמוּ כָל־יִשְׂרָאֵל פְּנֵיהֶם לִמְלֹךְ וַתִּסֹּב הַמְּלוּכָה וַתְּהִי לְאָחִי כִּי מֵיְהוָה הָיְתָה לּוֹ׃

טז וְעַתָּה שְׁאֵלָה אַחַת אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתָּךְ אַל־תָּשֵׁבִי אֶת־פָּנָי וַתֹּאמֶר אֵלָיו דַּבֵּר׃

יז וַיֹּאמֶר אִמְרִי־נָא לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא־יָשִׁיב אֶת־פָּנַיִךְ וְיִתֶּן־לִי אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית לְאִשָּׁה׃

יח וַתֹּאמֶר בַּת־שֶׁבַע טוֹב אָנֹכִי אֲדַבֵּר עָלַיִךְ אֶל־הַמָּלֶךְ׃

יט וַתָּבֹא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְדַבֶּר־לוֹ עַל־אֲדֹנִיָּהוּ וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לִקְרָאתָהּ וַיִּשְׁתַּחוּ לָהּ וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסְאוֹ וַיָּשֶׂם כִּסֵּא לְאֵם הַמֶּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לִימִינוֹ׃

> **לְדַבֶּר לוֹ.** לְדַבֵּר בִּשְׁבִילוֹ, בִּשְׁבִיל אֲדוֹנִיָּהוּ.
>
> **לְאֵם הַמֶּלֶךְ.** אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (בבא בתרא צא ב): לְאִמָּהּ שֶׁל מַלְכוּת, הֱיֵא רוּת.

כ וַתֹּאמֶר שְׁאֵלָה אַחַת קְטַנָּה אָנֹכִי שֹׁאֶלֶת מֵאִתָּךְ אַל־תָּשֵׁב אֶת־פָּנָי וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ שַׁאֲלִי אִמִּי כִּי לֹא־אָשִׁיב אֶת־פָּנָיִךְ׃

כא וַתֹּאמֶר יִתֵּן אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית לַאֲדֹנִיָּהוּ אָחִיךָ לְאִשָּׁה׃

כב וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ וְלָמָּה אַתְּ שֹׁאֶלֶת אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית לַאֲדֹנִיָּהוּ וְשַׁאֲלִי־לוֹ אֶת־הַמְּלוּכָה כִּי הוּא אָחִי הַגָּדוֹל מִמֶּנִּי וְלוֹ וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וּלְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה׃ {פ}

> **וְשַׁאֲלִי לוֹ אֶת הַמְּלוּכָה.** מִשֶּׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּשַׁרְבִיטוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, הוּא תְּחִלַּת הַשְּׁרָרָה.

כ״ג וַיִּשְׁבַּע֙ הַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֔ה בַּיהוָ֖ה לֵאמֹ֑ר כֹּ֣ה יַֽעֲשֶׂה־לִּ֤י אֱלֹהִים֙ וְכֹ֣ה יוֹסִ֔יף כִּ֚י בנפשו (בְנַפְשׁ֔וֹ) דִּבֶּ֥ר אֲדֹנִיָּ֖הוּ אֶת־הַדָּבָ֥ר הַזֶּֽה׃

כ״ד וְעַתָּ֗ה חַי־יְהוָה֮ אֲשֶׁ֣ר הֱכִינַ֣נִי (ויושיבני) [וַיּוֹשִׁיבַנִי] עַל־כִּסֵּא֒ דָּוִ֣ד אָבִ֔י וַאֲשֶׁ֥ר עָשָׂה־לִּ֖י בַּ֣יִת כַּאֲשֶׁ֑ר דִּבֶּ֣ר כִּי֩ הַיּ֨וֹם יוּמַ֜ת אֲדֹנִיָּ֗הוּ׃

> **עָשָׂה לִי בַּיִת.** בֵּית הַמְּלוּכָה, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד נָתָן.

כ״ה וַיִּשְׁלַ֞ח הַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֗ה בְּיַד֙ בְּנָיָ֣הוּ בֶן־יְהוֹיָדָ֔ע וַיִּפְגַּ֥ע־בּ֖וֹ וַיָּמֹֽת׃ {ס}

כ״ו וּלְאֶבְיָתָ֣ר הַכֹּהֵ֔ן אָמַ֥ר הַמֶּ֖לֶךְ עֲנָתֹ֣ת לְךָ֣ עַל־שָׂדֶ֑יךָ כִּ֥י אִ֛ישׁ מָ֥וֶת אָ֖תָּה וּבַיּ֣וֹם הַזֶּ֑ה לֹ֣א אֲמִיתֶ֗ךָ כִּֽי־נָשָׂ֤אתָ אֶת־אֲרוֹן֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה לִפְנֵ֖י דָּוִ֣ד אָבִ֑י וְכִ֣י הִתְעַנֵּ֔יתָ בְּכֹ֖ל אֲשֶׁר־הִתְעַנָּ֥ה אָבִֽי׃

> **עֲנָתֹת לְךָ.** מִשָּׁם הָיָה.
>
> **כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה.** שֶׁמָּרַדְתָּ בְּמַלְכוּת אָבִי בִּהְיוֹתְךָ עִם אֲדוֹנִיָּהוּ, לְהַמְלִיכוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ.
>
> **כִּי נָשָׂאתָ אֶת אֲרוֹן.** בִּבְרֹחַ אָבִי מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם.
>
> **וְכִי הִתְעַנִּיתָ.** עִמּוֹ בְּאוֹתָהּ הַצָּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי אָמְרוּ הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר.

כ״ז וַיְגָ֣רֶשׁ שְׁלֹמֹ֗ה אֶת־אֶבְיָתָר֙ מִהְיוֹת֣ כֹּהֵ֔ן לַיהוָ֖ה לְמַלֵּ֣א אֶת־דְּבַ֣ר יְהוָ֑ה אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֔ר עַל־בֵּ֖ית עֵלִ֥י בְּשִׁלֹ֖ה׃ {פ}

> **אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עַל בֵּית עֵלִי.** וַהֲקִימֹתִי לִי כֹּהֵן נֶאֱמָן וְגוֹ׳, וְהִבַּטְתָּ צַר מָעוֹן וְגוֹ׳, וּמִשְׁחָרְבָה שִׁילֹה, לֹא הָיָה בַּיִת חָשׁוּב לָעֲבוֹדָה לְהַקָּבָ״ה, וְעַתָּה כְּשֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַבְּחִירָה, מִלֵּא הַקָּבָ״ה אֶת דְּבָרוֹ לְגָרֵשׁ אֶת בְּנֵי עֵלִי.

כ״ח וְהַשְּׁמֻעָ֞ה בָּ֣אָה עַד־יוֹאָ֗ב כִּ֤י יוֹאָב֙ נָטָ֣ה אַחֲרֵ֣י אֲדֹנִיָּ֔ה וְאַחֲרֵ֥י אַבְשָׁל֖וֹם לֹ֣א נָטָ֑ה וַיָּ֣נָס יוֹאָ֗ב אֶל־אֹ֙הֶל֙ יְהוָ֔ה וַיַּחֲזֵ֖ק בְּקַרְנ֥וֹת הַמִּזְבֵּֽחַ׃

> **וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה עַד יוֹאָב.** שְׁמוּעַת מִצְוַת דָּוִד שֶׁצִּוָּה לְהָרְגוֹ, וְיָדַע שֶׁשְּׁלֹמֹה שׂוֹנְאוֹ.
>
> **כִּי יוֹאָב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה וְאַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לֹא נָטָה.** סוֹף דָּבָר, אֲבָל בִּקֵּשׁ לִנְטוֹת, אֶלָּא נִתְיָרֵא שֶׁעֲדַיִן לַחְלוּחִית שֶׁל דָּוִד קַיֶּמֶת.

כ״ט וַיֻּגַּ֣ד לַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֔ה כִּ֚י נָ֣ס יוֹאָ֔ב אֶל־אֹ֖הֶל יְהוָ֑ה וְהִנֵּ֥ה אֵצֶ֖ל הַמִּזְבֵּ֑חַ וַיִּשְׁלַ֣ח שְׁלֹמֹ֗ה אֶת־בְּנָיָ֥הוּ בֶן־יְהוֹיָדָ֛ע לֵאמֹ֖ר לֵ֥ךְ פְּגַע־בּֽוֹ׃

ל׳ וַיָּבֹ֥א בְנָיָ֖הוּ אֶל־אֹ֣הֶל יְהוָ֑ה וַיֹּ֣אמֶר אֵלָ֗יו כֹּה־אָמַ֤ר הַמֶּ֙לֶךְ֙ צֵ֔א וַיֹּ֖אמֶר ׀ לֹ֣א כִּ֔י פֹּ֥ה אָמ֖וּת וַיָּ֣שֶׁב בְּנָיָ֣הוּ אֶת־הַמֶּ֔לֶךְ דָּבָ֖ר לֵאמֹ֑ר כֹּה־דִבֶּ֥ר יוֹאָ֖ב וְכֹ֥ה עָנָֽנִי׃

> **וַיֹּאמֶר לֹא.** שְׁתַּיִם לֹא אֲקַבֵּל עָלַי, קְלָלוֹת שֶׁקִּלְלַנִי דָּוִד אָבִיךָ בְּמִיתַת אַבְנֵר: יָחוּלוּ עַל רֹאשׁ יוֹאָב, יְקַבְּלֵם שְׁלֹמֹה עָלָיו, וְאַחַר כָּךְ אֵצֵא.

ל״א וַיֹּ֤אמֶר לוֹ֙ הַמֶּ֔לֶךְ עֲשֵׂה֙ כַּאֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֔ר וּפְגַע־בּ֖וֹ וּקְבָרְתּ֑וֹ וְהָסַרְתָּ֞ | דְּמֵ֧י חִנָּ֛ם אֲשֶׁר־שָׁפַ֥ךְ יוֹאָ֖ב מֵעָלַ֥י וּמֵעַ֖ל בֵּ֥ית אָבִֽי׃

> **עֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר.** אֲנִי מְקַבְּלָם עָלַי, לְכָךְ נִדְבְּקוּ כָּל אֵלֶּה בְּזֶרַע דָּוִד, עֲזַיָּה הָיָה מְצֹרָע, אָסָא מַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ, יְהוֹיָקִים נָפַל בַּחֶרֶב, וַחֲסַר לֶחֶם צִדְקִיָּהוּ.

ל״ב וְהֵשִׁ֤יב יְהוָה֙ אֶת־דָּמ֔וֹ עַל־רֹאשׁ֑וֹ אֲשֶׁ֣ר פָּגַ֗ע בִּשְׁנֵי־אֲנָשִׁים֙ צַדִּיקִ֣ים וְטֹבִ֔ים מִמֶּ֖נּוּ וַיַּהַרְגֵ֣ם בַּחֶ֑רֶב וְאָבִ֣י דָוִ֔ד לֹ֥א יָדַ֖ע אֶת־אַבְנֵ֣ר בֶּן־נֵ֣ר שַׂר־צְבָ֣א יִשְׂרָאֵ֔ל וְאֶת־עֲמָשָׂ֥א בֶן־יֶ֖תֶר שַׂר־צְבָ֥א יְהוּדָֽה׃

ל״ג וְשָׁ֣בוּ דְמֵיהֶ֞ם בְּרֹ֣אשׁ יוֹאָ֗ב וּבְרֹאשׁ֙ זַרְעוֹ֙ לְעֹלָ֔ם וּלְדָוִ֥ד וּלְזַרְעוֹ֖ וּלְבֵיתוֹ֣ וּלְכִסְא֑וֹ יִֽהְיֶ֥ה שָׁלֹ֛ום עַד־עוֹלָ֖ם מֵעִ֥ם יְהוָֽה׃

ל״ד וַיַּ֣עַל בְּנָיָ֣הוּ בֶן־יְהוֹיָדָ֗ע וַיִּפְגַּע־בּוֹ֙ וַיְמִתֵ֔הוּ וַיִּקָּבֵ֖ר בְּבֵיתוֹ֑ בַּמִּדְבָּֽר׃

> **בְּבֵיתוֹ בַּמִּדְבָּר.** שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ הֶפְקֵר כַּמִּדְבָּר, לַעֲנִיִּים.

ל״ה וַיִּתֵּ֣ן הַמֶּ֗לֶךְ אֶת־בְּנָיָ֤הוּ בֶן־יְהוֹיָדָע֙ תַּחְתָּ֔יו עַל־הַצָּבָ֖א וְאֶת־צָד֣וֹק הַכֹּהֵ֔ן נָתַ֥ן הַמֶּ֖לֶךְ תַּ֥חַת אֶבְיָתָֽר׃

ל״ו וַיִּשְׁלַ֤ח הַמֶּ֙לֶךְ֙ וַיִּקְרָ֣א לִשְׁמְעִ֔י וַיֹּ֥אמֶר ל֖וֹ בְּנֵה־לְךָ֣ בַ֑יִת בִּירוּשָׁלַ֙͏ִם֙ וְיָשַׁבְתָּ֣ שָּׁ֔ם וְלֹא־תֵצֵ֥א מִשָּׁ֖ם אָנָ֥ה וָאָנָֽה׃

וְלֹא תֵצֵא מִשָּׁם. כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָצוּי לוֹ, וְלִמְצֹא לוֹ חֵטְא מָוֶת.

ל״ז וְהָיָה | בְּיוֹם צֵאתְךָ וְעָבַרְתָּ֞ אֶת־נַחַל קִדְרוֹן יָדֹעַ תֵּדַע כִּי מוֹת תָּמוּת דָּמְךָ יִהְיֶה בְרֹאשֶׁךָ׃

ל״ח וַיֹּ֤אמֶר שִׁמְעִי֙ לַמֶּ֔לֶךְ טוֹב הַדָּבָ֖ר כַּאֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֑ר אֲדֹנִ֣י הַמֶּ֔לֶךְ כֵּ֥ן יַעֲשֶׂ֖ה עַבְדֶּ֑ךָ וַיָּ֥שָׁב שִׁמְעִ֛י בִּירוּשָׁלַ֖͏ִם יָמִ֥ים רַבִּֽים׃ {ס}

ל״ט וַיְהִי֙ מִקֵּ֣ץ שָׁלֹ֣שׁ שָׁנִ֔ים וַיִּבְרְח֥וּ שְׁנֵֽי־עַבְדֵ֖י לְשִׁמְעִ֑י אֶל־אָכִ֣ישׁ בֶּן־מַעֲכָ֗ה מֶ֚לֶךְ גַּ֔ת וַיַּגִּ֥ידוּ לְשִׁמְעִ֖י לֵאמֹ֑ר הִנֵּ֥ה עֲבָדֶ֖יךָ בְּגַֽת׃

מ׳ וַיָּ֤קָם שִׁמְעִי֙ וַיַּחֲבֹ֣שׁ אֶת־חֲמֹר֔וֹ וַיֵּ֥לֶךְ גַּתָּ֖ה אֶל־אָכִ֣ישׁ לְבַקֵּ֑שׁ אֶת־עֲבָדָ֔יו וַיֵּ֣לֶךְ שִׁמְעִ֔י וַיָּבֵ֥א אֶת־עֲבָדָ֖יו מִגַּֽת׃ {ס}

מ״א וַיֻּגַּ֥ד לִשְׁלֹמֹ֖ה כִּי־הָלַ֣ךְ שִׁמְעִ֑י מִירוּשָׁלַ֖͏ִם גַּ֥ת וַיָּשֹֽׁב׃

מ״ב וַיִּשְׁלַ֤ח הַמֶּ֙לֶךְ֙ וַיִּקְרָ֣א לְשִׁמְעִ֔י וַיֹּ֥אמֶר אֵלָ֖יו הֲלֹ֣וֹא הִשְׁבַּעְתִּ֑יךָ בַּיהוָ֗ה וָאָעִ֤ד בְּךָ֙ לֵאמֹ֔ר בְּי֛וֹם צֵאתְךָ֥ וְהָלַכְתָּ֖ אֲנָ֣ה וָאָ֑נָה יָדֹ֤עַ תֵּדַע֙ כִּ֣י מוֹת֙ תָּמ֔וּת וַתֹּ֥אמֶר אֵלַ֖י טוֹב הַדָּבָ֥ר שָׁמָֽעְתִּי׃

וָאָעִד בְּךָ. לְשׁוֹן הַתְרָאָה.

מ״ג וּמַדּ֗וּעַ לֹ֤א שָׁמַרְתָּ֙ אֶת שְׁבֻעַ֣ת יְהוָ֔ה וְאֶת־הַמִּצְוָ֖ה אֲשֶׁר־צִוִּיתִ֥י עָלֶֽיךָ׃

אֶת שְׁבֻעַת ה׳. אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתִּיךָ בַּה׳.

מ״ד וַיֹּ֤אמֶר הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֶל־שִׁמְעִ֔י אַתָּ֣ה יָדַ֔עְתָּ֖ אֶת כָּל־הָרָעָ֑ה אֲשֶׁ֥ר יָדַ֛ע֖͏ְ לִבֶּ֥ךָ אֲשֶׁר֙ עָשִׂ֣יתָ לְדָוִ֣ד אָבִ֔י וְהֵשִׁ֥יב יְהוָ֖ה אֶת־רָעָתְךָ֥ בְּרֹאשֶֽׁךָ׃

מ״ה וְהַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֔ה בָּר֖וּךְ וְכִסֵּ֣א דָוִ֑ד יִהְיֶ֥ה נָכ֛וֹן לִפְנֵ֥י יְהוָ֖ה עַד־עוֹלָֽם׃

מ״ו וַיְצַ֤ו הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֶת־בְּנָיָ֣הוּ֔ בֶּן־יְהוֹיָדָ֖ע וַיֵּצֵ֑א וַיִּפְגַּ֣ע־בּ֔וֹ וַיָּ֖מָת וְהַמַּמְלָכָ֥ה נָכוֹנָ֖ה בְּיַד־שְׁלֹמֹֽה׃

וְהַמַּמְלָכָה נָכוֹנָה וְגוֹ׳. כְּלוֹמַר, לֹא נֶעֱנַשׁ עַל כָּל אֵלֶּה.

פרק ג׳

א׳ וַיִּתְחַתֵּ֥ן שְׁלֹמֹ֖ה אֶת־פַּרְעֹ֣ה מֶ֣לֶךְ מִצְרַ֑יִם וַיִּקַּ֞ח אֶת־בַּת־פַּרְעֹ֗ה וַיְבִיאֶ֙הָ֙ אֶל־עִ֣יר דָּוִ֔ד עַ֚ד כַּלֹּת֔וֹ לִבְנ֥וֹת אֶת־בֵּית֖וֹ וְאֶת־בֵּ֣ית יְהוָ֑ה וְאֵת֖־חוֹמַ֥ת יְרוּשָׁלַ֖͏ִם סָבִֽיב׃

וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה. וְכָל זְמַן שֶׁהָיָה שִׁמְעִי רַבּוֹ קַיָּם, לֹא נִתְחַתֵּן בּוֹ, מִכָּאן אָמְרוּ: לְעוֹלָם יָדוּר אָדָם בִּמְקוֹם רַבּוֹ.

עַד כַּלֹּתוֹ לִבְנוֹת וְגוֹ׳. וְאַחַר כָּךְ בָּנָה לָהּ בַּיִת.

ב׳ רַ֗ק הָעָם֙ מְזַבְּחִ֣ים בַּבָּמ֔וֹת כִּ֛י לֹא־נִבְנָ֥ה בַ֖יִת לְשֵׁ֣ם יְהוָ֑ה עַ֚ד הַיָּמִ֣ים הָהֵֽם׃ {פ}

מְזַבְּחִים בַּבָּמוֹת. לְשֵׁם שָׁמַיִם, כָּל הֲרוֹצֶה בּוֹנֶה מִזְבֵּחַ בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ אוֹ בַּחֲצֵרוֹ.

ג׳ וַיֶּאֱהַ֤ב שְׁלֹמֹה֙ אֶת־יְהוָ֔ה לָלֶ֖כֶת בְּחֻקּ֣וֹת דָּוִ֣ד אָבִ֑יו רַ֗ק בַּבָּמ֛וֹת הוּא֥ מְזַבֵּ֖חַ וּמַקְטִֽיר׃

וַיֶּאֱהַב שְׁלֹמֹה לָלֶכֶת בְּחֻקּוֹת דָּוִד אָבִיו. אַרְבַּע שָׁנִים, עַד שֶׁלֹּא הִתְחִיל לִבְנוֹת הַבַּיִת, אֲבָל מִשֶּׁהִתְחִיל לִבְנוֹת, וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת פַּרְעֹה, נִמְצָאתָ אוֹמֵר: כִּי עַל אַפֵּי וְעַל חֲמָתִי הָיְתָה לִי הָעִיר הַזֹּאת, לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה, כָּךְ שָׁנִינוּ בְּסֵדֶר עוֹלָם, לְמַדְנוּ שֶׁאֵין הַפָּרָשִׁיּוֹת כְּתוּבוֹת כְּסֵדֶר.

בַּבָּמוֹת הוּא מְזַבֵּחַ. בִּגְנוּתוֹ דִּבֵּר הַכָּתוּב, שֶׁשָּׁהָה אֶת בִּנְיַן הַבַּיִת אַרְבַּע שָׁנִים.

ד׳ וַיֵּ֣לֶךְ הַמֶּ֗לֶךְ גִּבְעֹנָ֙ה֙ לִזְבֹּ֣חַ שָׁ֔ם כִּי־הִ֥יא הַבָּמָ֖ה הַגְּדוֹלָ֑ה אֶ֚לֶף עֹלֹ֣ת֔͏ְ יַעֲלֶ֥ה שְׁלֹמֹ֖ה עַל־הַמִּזְבֵּ֥חַ הַה֖וּא׃

הִיא הַבָּמָה הַגְּדוֹלָה. הוּא מִזְבַּח הַנְּחשֶׁת שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר, וְהֶקְרִיבָה בְּשִׁילֹה, חָרְבָה שִׁילֹה בִּימֵי עֵלִי וּבָא לְנוֹב, חָרְבָה נוֹב בִּימֵי שָׁאוּל, וּבָאוּ לְגִבְעוֹן.

יַעֲלָה שְׁלֹמֹה. כְּמוֹ מַעֲלֶה שְׁלֹמֹה.

עַל הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא. בְּיוֹם אֶחָד.

ה׳ בְּגִבְעוֹן נִרְאָה יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁאַל מָה אֶתֵּן־לָךְ׃

ו׳ וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אַתָּה עָשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ דָוִד אָבִי֙ חֶסֶד גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר֙ הָלַ֣ךְ לְפָנֶ֔יךָ בֶּאֱמֶ֥ת וּבְצְדָקָ֖ה וּבְיׇשְׁרַ֣ת לֵבָ֑ב עִמָּ֕ךְ וַתִּשְׁמָר־לוֹ֙ אֶת־הַחֶ֣סֶד הַגָּד֔וֹל הַזֶּ֖ה וַתִּתֶּן־לוֹ֙ בֵּ֣ן יֹשֵׁ֔ב עַל־כִּסְא֖וֹ כַּיּ֥וֹם הַזֶּֽה׃

וַתִּשְׁמָר לוֹ. לְשׁוֹן מְאַמֵּת אֶת דְּבָרָיו, כְּמוֹ: וְשָׁמַר ה׳ אֱלֹהֶיךָ לְךָ וְגוֹ׳, וְאַף כָּאן וַתִּשְׁמָר לוֹ אֶת הַחֶסֶד, הֶאֱמַנְתָּ דְּבָרֶיךָ לְקַיֵּם לוֹ אֶת הַחֶסֶד, אֲשֶׁר הִבְטַחְתּוֹ עַל יְדֵי נָתָן הַנָּבִיא.

ז׳ וְעַתָּה֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהָ֔י אַתָּ֥ה הִמְלַכְתָּ֖ אֶת־עַבְדְּךָ֑ תַּ֚חַת דָּוִ֣ד אָבִ֔י וְאָנֹכִ֖י נַ֣עַר קָטֹ֑ן לֹ֥א אֵדַ֖ע צֵ֥את וָבֹֽא׃

נַעַר קָטֹן. בֶּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה, וְזֶה לְךָ הַחֶשְׁבּוֹן, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְדִידְיָה, בּוֹ בַּפֶּרֶק עִנָּה אַמְנוֹן אֶת תָּמָר, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וּלְאַבְשָׁלוֹם אָחוֹת, מַקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וַיְהִי גֹּזְזִים לְאַבְשָׁלוֹם וְהָרג אֶת אַמְנוֹן, וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה, וַיְהִי שָׁם שָׁלֹשׁ שָׁנִים, חֲרֵי חָמֵשׁ שָׁנִים, וְשָׁב אַבְשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם, וַיֵּשֶׁב בִּירוּשָׁלַיִם שְׁנָתַיִם, חֲרֵי שֶׁבַע לִשְׁלֹמֹה, וּמָרַד בְּאָבִיו וְנֶהֱרַג, אַחַר זֹאת: וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים, חֲרֵי עֶשֶׂר, בְּאַחַת עֶשְׂרֵה מָנָה אֶת יִשְׂרָאֵל, וַיָּשׁוּטוּ בְּכָל הָאָרֶץ תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים, בִּשְׁנַת מוֹתוֹ תִּקֵּן מִשְׁמָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְמַלְכוּת דָּוִיד נִדְרְשׁוּ, חֲרֵי שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לַפֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה.

ח׳ וְעַבְדְּךָ֙ בְּת֣וֹךְ עַמְּךָ֔ אֲשֶׁ֥ר בָּחָ֖רְתָּ עַם־רָ֑ב אֲשֶׁ֥ר לֹא־יִמָּנֶ֖ה וְלֹ֥א יִסָּפֵ֖ר מֵרֹֽב׃

ט׳ וְנָתַתָּ֤ לְעַבְדְּךָ֙ לֵ֣ב שֹׁמֵ֔עַ לִשְׁפֹּ֖ט אֶת־עַמְּךָ֑ לְהָבִ֣ין בֵּין־ט֔וֹב לְרָ֖ע כִּ֣י מִ֤י יוּכַל֙ לִשְׁפֹּ֔ט אֶת־עַמְּךָ֥ הַכָּבֵ֖ד הַזֶּֽה׃

אֶת עַמְּךָ הַכָּבֵד. מִתּוֹךְ שֶׁהֵם רַבִּים, יֵשׁ לָהֶם עֲסָקִים רַבִּים, וּבָאִים לְדִין, וְאֵין לִי מָתוֹן לְעַיֵּן בְּדִינָם. דָּבָר אַחֵר: כִּי מִי יוּכַל לִשְׁפֹּט אֶת עַמְּךָ הַכָּבֵד הַזֶּה, מִשְׁפָּטָם כָּבֵד מְאֹד, אִם יָבֹא דִּין שְׁנֵי גוֹיִם לְפָנַי, וְאֹטֶל מִזֶּה וְאֶתֵּן לָזֶה שֶׁלֹּא כַּדִּין, אֵינִי נֶעֱנָשׁ, אֲבָל יִשְׂרָאֵל חֲרִינִי נֶעֱנָשׁ עָלָיו עֹנֶשׁ נְפָשׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ.

י׳ וַיִּיטַ֤ב הַדָּבָר֙ בְּעֵינֵ֣י אֲדֹנָ֔י כִּ֥י שָׁאַ֖ל שְׁלֹמֹ֥ה אֶת־הַדָּבָ֖ר הַזֶּֽה׃

י״א וַיֹּ֨אמֶר אֱלֹהִ֜ים אֵלָ֗יו יַ֚עַן אֲשֶׁ֣ר שָׁאַ֣לְתָּ אֶת־הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה וְלֹא־שָׁאַ֥לְתָּ לְךָ֖ יָמִ֣ים רַבִּ֑ים וְלֹא־שָׁאַ֥לְתָּ לְךָ֛ עֹ֖שֶׁר וְלֹ֣א שָׁאַ֗לְתָּ נֶ֚פֶשׁ אֹיְבֶ֔יךָ וְשָׁאַ֥לְתָּ לְךָ֖ הָבִ֣ין לִשְׁמֹ֥עַ מִשְׁפָּֽט׃

י״ב הִנֵּ֥ה עָשִׂ֖יתִי כִּדְבָרֶ֑יךָ הִנֵּ֤ה | נָתַ֨תִּי לְךָ֙ לֵ֣ב חָכָ֔ם וְנָב֖וֹן אֲשֶׁ֣ר כָּמוֹךָ֑ לֹא־הָיָ֥ה לְפָנֶ֛יךָ וְאַחֲרֶ֥יךָ לֹא־יָקוּם כָּמוֹךָ׃

י״ג וְגַ֣ם אֲשֶׁ֣ר לֹא־שָׁאָ֔לְתָּ נָתַ֥תִּי לְךָ֖ גַּם־עֹ֣שֶׁר גַּם־כָּב֑וֹד אֲשֶׁ֣ר לֹא־הָיָ֤ה כָמוֹךָ֙ אִ֣ישׁ בַּמְּלָכִ֔ים כָּל־יָמֶֽיךָ׃

י״ד וְאִם֙ | תֵּלֵ֣ךְ בִּדְרָכַ֔י לִשְׁמֹ֖ר חֻקַּ֣י וּמִצְוֹתַ֑י כַּאֲשֶׁ֥ר הָלַ֖ךְ דָּוִ֣יד אָבִ֔יךָ וְהַאֲרַכְתִּ֥י אֶת־יָמֶֽיךָ׃ {ס}

וְאִם תֵּלֵךְ בִּדְרָכַי וְגוֹ׳ וְהַאֲרַכְתִּי אֶת יָמֶיךָ. הָעֹשֶׂר וְהַכָּבוֹד שֶׁלֹּא הִתְנֵיתִי בְּתוֹרָתִי לָתֵת לַמֵּלֶךְ, אֶתֵּן לְךָ, בֵּין זַכַּאי בֵּין חַיָּב, אֲבָל אֹרֶךְ הַיָּמִים וּמַלְכוּת הַדּוֹרוֹת, כְּבָר הִתְנֵיתִי בְּתוֹרָתִי: לְבִלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ וְגוֹ׳, וְעַל אוֹתוֹ תְּנַאי לֹא אֶשְׁנֶה, וְאִם תֵּלֵךְ בִּדְרָכַי וְהַאֲרַכְתִּי וְגוֹ׳, וְכֵן בְּמַלְכוּת דּוֹרוֹתָיו אַחֲרָיו, אָמַר לוֹ: וְאַתָּה אִם תֵּלֵךְ לְפָנַי וְגוֹ׳ לֹא יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ וְגוֹ׳, כָּךְ שְׁנוּיָה בְּסִפְרִי. וְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֲרֵי הוּא אוֹמֵר גַּם עֹשֶׁר גַּם כָּבוֹד וְגוֹ׳.

ט״ו וַיִּקַ֣ץ שְׁלֹמֹ֔ה וְהִנֵּ֖ה חֲלֽוֹם׃ וַיָּבֹ֣א יְרוּשָׁלַ֗͏ִם וַיַּעֲמֹ֤ד | לִפְנֵי֙ | אֲרֹ֣ון בְּרִית־אֲדֹנָ֔י וַיַּ֥עַל עֹלוֹת֙ וַיַּ֣עַשׂ שְׁלָמִ֔ים וַיַּ֥עַשׂ מִשְׁתֶּ֖ה לְכׇל־עֲבָדָֽיו׃ {פ}

וַיִּקַץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם. וְהִנֵּה הֵבִין שֶׁחֲלוֹמוֹ אֱמֶת, שׁוֹמֵעַ עוֹף מְצַפְצֵף וּמֵבִין לְשׁוֹנוֹ, כֶּלֶב נוֹבֵחַ וּמֵבִין לְשׁוֹנוֹ.

וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה. מִשְׂמְחַת לִבּוֹ, שֶׁהֵבִין שֶׁחֲלוֹמוֹ אֱמֶת.

ט״ז אָז֙ תָּבֹ֣אנָה שְׁתַּ֤יִם נָשִׁים֙ זֹנ֣וֹת אֶל־הַמֶּ֔לֶךְ וַתַּעֲמֹ֖דְנָה לְפָנָֽיו׃

י״ז וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאַחַת כִּי אֲדֹנִי אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת יָשְׁבֶת בְּבַיִת אֶחָד וָאֵלֵד עִמָּהּ בַּבָּיִת׃

י״ח וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְלִדְתִּי וַתֵּלֶד גַּם־הָאִשָּׁה הַזֹּאת וַאֲנַחְנוּ יַחְדָּו אֵין־זָר אִתָּנוּ בַּבַּיִת זוּלָתֵי שְׁתֵּים־אֲנַחְנוּ בַּבָּיִת׃

י״ט וַיָּמָת בֶּן־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָיְלָה אֲשֶׁר שָׁכְבָה עָלָיו׃

כ׳ וַתָּקָם בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה וַתִּקַּח אֶת־בְּנִי מֵאֶצְלִי וַאֲמָתְךָ יְשֵׁנָה וַתַּשְׁכִּיבֵהוּ בְּחֵיקָהּ וְאֶת־בְּנָהּ הַמֵּת הִשְׁכִּיבָה בְּחֵיקִי׃

כ״א וָאָקָם בַּבֹּקֶר לְהֵינִיק אֶת־בְּנִי וְהִנֵּה־מֵת וָאֶתְבּוֹנֵן אֵלָיו כַּבֹּקֶר וְהִנֵּה לֹא־הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יָלָדְתִּי׃

> **וָאֶתְבּוֹנֵן אֵלָיו.** נָתַתִּי לֵב לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ.

כ״ב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת לֹא כִּי בְּנִי הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִּי בִנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי וַתְּדַבֵּרְנָה לִפְנֵי הַמָּלֶךְ׃

כ״ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אֹמֶרֶת זֶה־בְּנִי הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִּי בִנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי׃ {פ}

כ״ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ לִי־חָרֶב וַיָּבִאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמָּלֶךְ׃

כ״ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי לִשְׁנָיִם וּתְנוּ אֶת־הַחֲצִי לְאַחַת וְאֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת׃

כ״ו וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־בְּנָהּ הַחַי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל־בְּנָהּ וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדֹנִי תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי וְהָמֵת אַל־תְּמִיתֻהוּ וְזֹאת אֹמֶרֶת גַּם־לִי גַם־לָךְ לֹא יִהְיֶה גְּזֹרוּ׃

כ״ז וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי וְהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ הִיא אִמּוֹ׃ {ס}

> **הִיא אִמּוֹ.** בַּת קוֹל הוֹפִיעָה וְאָמְרָה: הִיא אִמּוֹ.

כ״ח וַיִּשְׁמְעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי־חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט׃ {ס}

פרק ד׳

א׳ וַיְהִי־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ {ס}

> **מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.** מִשֶּׁרָאוּ בְּחָכְמָתוֹ, שָׂמְחוּ כֻּלָּם בְּמַלְכוּתוֹ.

ב׳ וְאֵלֶּה הַשָּׂרִים אֲשֶׁר־לוֹ עֲזַרְיָהוּ בֶן־צָדוֹק הַכֹּהֵן׃ {ס}

ג׳ אֱלִיחׇרֶף וַאֲחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא סֹפְרִים {ס} יְהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר׃ {ס}

> **סֹפְרִים.** לִכְתֹּב דִּבְרֵי הַיָּמִים.
>
> **הַמַּזְכִּיר.** אֵיזֶה מִשְׁפָּט בָּא לְפָנָיו רִאשׁוֹן, שֶׁיִּפְסְקֻנוּ רִאשׁוֹן, כָּךְ שָׁמַעְתִּי.

ד׳ וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע עַל־הַצָּבָא {ס} וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים׃ {ס}

ה׳ וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־נָתָן עַל־הַנִּצָּבִים {ס} וְזָבוּד בֶּן־נָתָן כֹּהֵן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ׃ {ס}

> **עַל הַנִּצָּבִים.** שְׁנֵים עָשָׂר נְצִיבִים הָיוּ, לְכַלְכֵּל אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ.

ו׳ וַאֲחִישָׁר עַל־הַבָּיִת {ס} וַאֲדֹנִירָם בֶּן־עַבְדָּא עַל־הַמַּס׃ {ס}

עַל הַמַּס. שֶׁהֶעֱלָה עַל יִשְׂרָאֵל, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מַס.

ז׳ וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנִים־עָשָׂר נְצָבִים עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל־[הָאֶחָד] (אחד) לְכַלְכֵּל׃ {ס}

וְכִלְכְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ. כָּל סְעוּדָתוֹ, וּמַאֲכַל הַסּוּסִים, וְכָל צָרְכֵי הוֹצָאָה.

ח׳ וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם בֶּן־חוּר בְּהַר אֶפְרָיִם׃ {ס}

ט׳ בֶּן־דֶּקֶר בְּמָקַץ וּבְשַׁעַלְבִּים וּבֵית שֶׁמֶשׁ וְאֵילוֹן בֵּית חָנָן׃ {ס}

י׳ בֶּן־חֶסֶד בְּאַרֻבּוֹת לוֹ שֹׂכֹה וְכָל־אֶרֶץ חֵפֶר׃ {ס}

י״א בֶּן־אֲבִינָדָב כָּל־נָפַת דֹּאר טָפַת בַּת־שְׁלֹמֹה הָיְתָה לוֹ לְאִשָּׁה׃ {ס}

נָפַת דֹּאר. (תַּרְגּוּם:) פַּלְכֵי דֹּאר.

י״ב בַּעֲנָא בֶּן־אֲחִילוּד תַּעְנַךְ וּמְגִדּוֹ וְכָל־בֵּית שְׁאָן אֲשֶׁר אֵצֶל צָרְתָנָה מִתַּחַת לְיִזְרְעֶאל מִבֵּית שְׁאָן עַד אָבֵל מְחוֹלָה עַד מֵעֵבֶר לְיָקְמְעָם׃ {ס}

י״ג בֶּן־גֶּבֶר בְּרָמֹת גִּלְעָד לוֹ חַוֹּת יָאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד לוֹ חֶבֶל אַרְגֹּב אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים עָרִים גְּדֹלוֹת חוֹמָה וּבְרִיחַ נְחֹשֶׁת׃ {ס}

חֶבֶל אַרְגֹּב. מְמֻגָּה הָיָה עֲלֵיהֶם לִגְבוֹת מַס הַמֶּלֶךְ, כִּי מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ יֵשׁ לִגְבוֹת יְצִיאוֹתָיו מִן הָעָם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִשְׁפַּט הַמְּלוּכָה בְּסֵפֶר שְׁמוּאֵל.

י״ד אֲחִינָדָב בֶּן־עִדֹּא מַחֲנָיְמָה׃ {ס}

ט״ו אֲחִימַעַץ בְּנַפְתָּלִי גַּם־הוּא לָקַח אֶת־בָּשְׂמַת בַּת־שְׁלֹמֹה לְאִשָּׁה׃ {ס}

ט״ז בַּעֲנָא בֶּן־חוּשַׁי בְּאָשֵׁר וּבְעָלוֹת׃ {ס}

י״ז יְהוֹשָׁפָט בֶּן־פָּרוּחַ בְּיִשָּׂשכָר׃ {ס}

י״ח שִׁמְעִי בֶּן־אֵלָא בְּבִנְיָמִן׃ {ס}

י״ט גֶּבֶר בֶּן־אֲרִי בְּאֶרֶץ גִּלְעָד אֶרֶץ סִיחֹן | מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְעֹג֙ מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃

וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר בָּאָרֶץ. רַב וּשְׁמוּאֵל פְּלִיגִי, חַד אָמַר: אֶחָד מְמֻנֶּה עַל כֻּלָּם, הוּא עֲזַרְיָה בֶּן נָתָן הָאָמוּר לְמַעְלָה, וְחַד אָמַר: כְּנֶגֶד חֹדֶשׁ הָעִבּוּר.

כ׳ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים כַּחוֹל אֲשֶׁר־עַל־הַיָּם לָרֹב אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּשְׂמֵחִים׃

פרק ה׳

א׳ וּשְׁלֹמֹה הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל־הַמַּמְלָכוֹת מִן־הַנָּהָר אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם מַגִּשִׁים מִנְחָה וְעֹבְדִים אֶת־שְׁלֹמֹה כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃ {פ}

ב׳ וַיְהִי לֶחֶם־שְׁלֹמֹה לְיוֹם אֶחָד שְׁלֹשִׁים כֹּר֙ סֹלֶת וְשִׁשִּׁים כֹּר קָמַח׃

ג׳ עֲשָׂרָה בָקָר֙ בְּרִאִ֔ים וְעֶשְׂרִ֥ים בָּקָ֖ר רְעֵ֑י וּמֵאָ֥ה צֹ֖אן לְבַ֣ד מֵאַיָּ֑ל וּצְבִ֖י וְיַחְמ֥וּר וּבְרֻבְּרִֽים אֲבוּסִֽים׃

בְּרִאִים. פְּטוּמִים עַל הָאֲבוּס.

רָעִי. מִן הָאָחוּ.

וּבַרְבָּרִים אֲבוּסִים. יֵשׁ מַרְבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים: תַּרְנְגוֹלִים פְּטוּמִין (וּכְעֵין זֶה כָּתַב רש״י בב״מ פו ב).

ד׳ כִּי־הוּא רֹדֶה | בְּכָל־עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח וְעַד־עַזָּה בְּכָל־מַלְכֵי עֵבֶר הַנָּהָר וְשָׁלוֹם הָיָה לוֹ מִכָּל־עֲבָרָיו מִסָּבִיב׃

ה׳ וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַח אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע כֹּל יְמֵי שְׁלֹמֹה׃ {ס}

ו׳ וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אֲרֻוֹת סוּסִים לְמֶרְכָּבֹו וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים׃

אַרְבָּעִים אֶלֶף אֲרוֹת סוּסִים. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים הוּא אוֹמֵר: אַרְבַּעַת אֲלָפִים, פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ אַרְבָּעִים אֶלֶף אֲרָווֹת הָיוּ, וּבְכָל אַחַת אַרְבַּע אֶלֶף אִצְטַבְלָאוֹת. אוֹ אַרְבַּעַת אֲלָפִים אֲרָווֹת, וּבְכָל אַחַת אַרְבָּעִים אֶלֶף אִצְטַבְלָאוֹת.

ז׳ וְכִלְכְּלוּ הַנִּצָּבִים הָאֵלֶּה אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְאֶת כָּל־הַקָּרֵב אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ־שְׁלֹמֹה אִישׁ חָדְשׁוֹ לֹא יַעַדְרוּ דָּבָר׃

לֹא יַעַדְרוּ דָּבָר. אַפִּלּוּ שֶׁל יְמוֹת הַחַמָּה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים.

ח׳ וְהַשְּׂעֹרִים וְהַתֶּבֶן לַסּוּסִים וְלָרֶכֶשׁ יָבִאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָּׁם אִישׁ כְּמִשְׁפָּטוֹ׃ {ס}

וְהַשְּׂעֹרִים וְהַתֶּבֶן. הָיוּ נוֹתְנִים אֵלּוּ הַנִּצְּיבִים, אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שָּׁם הַמֶּלֶךְ.

ט׳ וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה וּתְבוּנָה הַרְבֵּה מְאֹד וְרָחָב לֵב כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם׃

י׳ וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל־בְּנֵי־קֶדֶם וּמִכֹּל חָכְמַת מִצְרָיִם׃

מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. מַה הִיא חָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם, יוֹדְעִים בְּמַזָּלוֹת וְכוּ׳ כִּדְאִיתָא בִּפְסִיקְתָא דְּפָרָה אַדֻּמָּה, וְכָל הַפָּרָשָׁה הַזֹּאת נִדְרֶשֶׁת שָׁם לְפִי מַשְׁמָעָהּ.

י״א וַיֶּחְכַּם מִכָּל־הָאָדָם מֵאֵיתָן הָאֶזְרָחִי וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדַרְדַּע בְּנֵי מָחֹול וַיְהִי־שְׁמוֹ בְּכָל־הַגּוֹיִם סָבִיב׃

וַיֶּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם. כְּמַשְׁמָעוֹ.

אֵיתָן וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדַרְדַּע. אַחִין הָיוּ, בְּנֵי זֶרַח בֶּן יְהוּדָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי וְאֵיתָן (הָיוּ לְוִיִּם מְשׁוֹרְרִים).

בְּנֵי מָחוֹל. הָיוּ יוֹדְעִים לְיַסֵּד מִזְמוֹרִים הָאֲמוּרִים בְּמָחוֹלוֹת שִׁיר, שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים עַל דּוּכָנָם מִזְמוֹרִים שֶׁיְּסָדוּ בְּסֵפֶר תְּהִלִּים: מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי; וּמַשְׂכִּיל לְהֵימָן הָאֶזְרָחִי. מִדְרַשׁ אַגָּדָה בִּפְסִיקְתָא: מִכָּל הָאָדָם — זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן; אֵיתָן הָאֶזְרָחִי — זֶה אַבְרָהָם; הֵימָן — זֶה מֹשֶׁה; וְכַלְכֹּל — זֶה יוֹסֵף; וְדַרְדַּע — זֶה דּוֹר הַמִּדְבָּר; מָחוֹל — שֶׁנִּמְחַל לָהֶם עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגֶל.

י״ב וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף׃

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל. שְׁלֹשֶׁת לְמוּדֵי מְשָׁלוֹת, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים כָּתוּב ׳מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה׳ בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי.

וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה. שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה, וְשִׁיר הַשִּׁירִים, וְקֹהֶלֶת.

וָאָלֶף. בְּכָל אֶחָד כְּדֵי הוּא לִלְמֹד. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: שֶׁהָיָה אוֹמֵר בְּכָל פָּסוּק שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל, וְעַל כָּל מָשָׁל, אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה טְעָמִים.

י״ג וַיְדַבֵּר עַל־הָעֵצִים מִן־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וְעַד־הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר וַיְדַבֵּר עַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־הָעוֹף וְעַל־הָרֶמֶשׂ וְעַל־הַדָּגִים׃

וַיְדַבֵּר עַל הָעֵצִים. מָה רְפוּאַת כָּל אֶחָד, וְעֵץ פְּלוֹנִי יָפֶה לִבְנְיָן פְּלוֹנִי, וְלִסְעַד בְּקַרְקַע פְּלוֹנִית וְכֵן עַל הַבְּהֵמָה, מָה רְפוּאָתָהּ, וְעִקַּר גִּדּוּלֶיהָ וּמַאֲכָלָהּ. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: מָה רָאָה מְצֹרָע לִטָּהֵר בְּגָבוֹהַּ שֶׁבַּגְּבוֹהִים, וּבְנָמוּךְ שֶׁבַּנְּמוּכִים. וְעַל הַבְּהֵמָה וְעַל הָעוֹף, מָה רָאָה זֶה לִהְיוֹת כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה בְּסִימָן אֶחָד, וְזֶה בִּשְׁנֵי סִימָנִין, וְדָגִים וַחֲגָבִים בְּלֹא כְלוּם.

י״ד וַיָּבֹאוּ מִכָּל־הָעַמִּים לִשְׁמֹעַ אֶת חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל־מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־חָכְמָתוֹ׃ {ס}

ט״ו וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹור אֶת־עֲבָדָיו אֶל־שְׁלֹמֹה כִּי שָׁמַע כִּי אֹתוֹ מָשְׁחוּ לְמֶלֶךְ תַּחַת אָבִיהוּ כִּי אֹהֵב הָיָה חִירָם לְדָוִד כָּל־הַיָּמִים׃ {ס}

ט״ז וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל־חִירָם לֵאמֹר׃

י״ז אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־דָּוִד אָבִי כִּי לֹא יָכֹל לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר סְבָבֻהוּ עַד תֵּת־יְהוָה אֹתָם תַּחַת כַּפּוֹת (רגלו) [רַגְלָי]׃

לֹא יָכֹל לִבְנוֹת בַּיִת וְגוֹ׳. לֹא הָיָה רַשַּׁאי מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה, וְהַכָּתוּב אוֹמֵר: וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב, וְאַחַר כָּךְ: וְהָיָה הַמָּקוֹם וְגוֹ׳ לְשָׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וְגוֹ׳.

י״ח וְעַתָּה הֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהַי לִי מִסָּבִיב אֵין שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע רָע׃

י״ט וְהִנְנִי אֹמֵר לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָי כַּאֲשֶׁר | דִּבֶּר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי לֵאמֹר בִּנְךָ אֲשֶׁר אֶתֵּן תַּחְתֶּיךָ עַל־כִּסְאֲךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃

כ׳ וְעַתָּה צַוֵּה וְיִכְרְתוּ־לִי אֲרָזִים מִן־הַלְּבָנוֹן וַעֲבָדַי יִהְיוּ עִם־עֲבָדֶיךָ וּשְׂכַר עֲבָדֶיךָ אֶתֵּן לְךָ כְּכֹל אֲשֶׁר תֹּאמַר כִּי | אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי אֵין בָּנוּ אִישׁ יֹדֵעַ לִכְרֹת־עֵצִים כַּצִּדֹנִים׃

כַּצִּדֹנִים. שְׁכֵנִים לַיַּעַר לְצַד אֶחָד הָיוּ, וּבְמֶמְשַׁלְתּוֹ שֶׁל חִירָם.

כ״א וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ חִירָם אֶת־דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה וַיִּשְׂמַח מְאֹד וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִד בֵּן חָכָם עַל־הָעָם הָרָב הַזֶּה׃

כ״ב וַיִּשְׁלַח חִירָם אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלָי אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־כָּל־חֶפְצְךָ בַּעֲצֵי אֲרָזִים וּבַעֲצֵי בְרוֹשִׁים׃

כ״ג עֲבָדַי יֹרְדוּ מִן־הַלְּבָנוֹן יָמָּה וַאֲנִי אֲשִׂימֵם דֹּבְרוֹת בַּיָּם עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח אֵלַי וְנִפַּצְתִּים שָׁם וְאַתָּה תִּשָּׂא וְאַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת־חֶפְצִי לָתֵת לֶחֶם בֵּיתִי׃

אֲשִׂימֵם דֹּבְרוֹת. ׳רַפְסוֹדוֹת׳ קוֹרֵא לָהֶם בְּדִבְרֵי הַיָּמִים, וּבְלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז פליצי״ן, וּבְלַעַ״ז רי״ץ, קוֹשְׁרִין הָעֵצִים זֶה עִם זֶה, וּמְצִיפִין אוֹתָן עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וּמוֹלִיכִין אוֹתָן כְּמוֹ שֶׁמּוֹלִיכִין הַסְּפִינוֹת.

עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁלַח אֵלַי. אֲשֶׁר תּוֹדִיעֵנִי לַהֲבִיאָם שָׁם.

וְנִפַּצְתִּים שָׁם. כְּשֶׁמַּתִּיר אוֹגְדָן וּמוֹצִיאָן אֶל הַיַּבָּשָׁה כָּל עֵץ וְעֵץ לְעַצְמוֹ, הֵיא קְרוּיָה נִפּוּץ (כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא שֶׁמְּחַלְּקִים אוֹתוֹ לִפְרָקִים, קְרוּי נִפּוּץ), דיפצי״ר בְּלַעַ״ז.

כ״ד וַיְהִי חִירוֹם נֹתֵן לִשְׁלֹמֹה עֲצֵי אֲרָזִים וַעֲצֵי בְרוֹשִׁים כָּל־חֶפְצוֹ׃

כ״ה וּשְׁלֹמֹה נָתַן לְחִירָם עֶשְׂרִים אֶלֶף כֹּר חִטִּים מַכֹּלֶת לְבֵיתוֹ וְעֶשְׂרִים כֹּר שֶׁמֶן כָּתִית כֹּה־יִתֵּן שְׁלֹמֹה לְחִירָם שָׁנָה בְשָׁנָה׃ {פ}

מַכֹּלֶת לְבֵיתוֹ. לְשׁוֹן מַאֲכָל.

שֶׁמֶן כָּתִית. שֶׁמֶן נָקִי, שֶׁאֵין זֵיתִים נִטְחָנִים בֵּרֵיחַיִם, אֶלָּא כּוֹתְשׁ בְּמַכְתֶּשֶׁת, וְאֵין מַעֲלֶה שְׁמָרִים כָּל כָּךְ כְּמוֹ הַטָּחוּן.

כ״ו וַיהוָה נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וַיִּכְרְתוּ בְרִית שְׁנֵיהֶם׃

כ״ז וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מַס מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַמַּס שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ׃

וַיְהִי הַמַּס. עוֹלֶה לְשָׁכָר שֶׁל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ.

כ״ח וַיִּשְׁלָחֵם לְבָנוֹנָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְּבָנוֹן שְׁנַיִם חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וַאֲדֹנִירָם עַל־הַמַּס׃ {ס}

חֲלִיפוֹת. כְּמוֹ שֶׁמְּסַיֵּם וְאוֹמֵר: חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְּבָנוֹן, כְּשֶׁהָיוּ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ בְּתִשְׁרֵי בַּלְּבָנוֹן, וְהָעֲשָׂרִים אֶלֶף אִישׁ בְּבֵיתוֹ, בְּמַרְחֶשְׁוָן מִתְחַלְּפִים עֲשֶׂרֶת הָאֲלָפִים הַשְּׁנִיִּים וְיוֹצְאִים לַלְּבָנוֹן, וְאֵלּוּ חוֹזְרִים לְבֵיתָם, וּבְכִסְלֵו יוֹצְאִים עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים הַשְּׁלִישִׁים וְיוֹצְאִים לַלְּבָנוֹן, וְאֵלּוּ חוֹזְרִים לְבֵיתָם, וּבְטֵבֵת יוֹצְאִים הָרִאשׁוֹנִים וְחוֹזְרִים לַלְּבָנוֹן, וְכֵן חוֹזְרִים חָלִילָה, נִמְצְאוּ כָּל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים שֶׁבָּהֶם, חֹדֶשׁ בַּלְּבָנוֹן, וּשְׁנֵי חֳדָשִׁים בְּבֵיתָם.

עַל הַמַּס. לִגְבוֹתוֹ.

כ״ט **וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סַבָּל וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר׃**

שִׁבְעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סַבָּל. לְהָבִיא הָאֲבָנִים מִן הָהָר לָעִיר, וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף הַחוֹצְבִים אוֹתָם בָּהָר, הֲרֵי מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף, וְכֻלָּם גֵּרִים גְּרוּרִים הָיוּ, שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ מֵחֲמַת גְּדֻלַּת שְׁלֹמֹה וְשֶׁלְּחָנוֹ, וְכֵן כָּתוּב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה אֶת כָּל הַגֵּרִים וַיִּמְצָאֵם מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף וְגוֹ׳.

ל׳ **לְבַד מִשָּׂרֵי הַנִּצָּבִים לִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹדִים בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה׃ {ס}**

מִשָּׂרֵי הַנִּצָּבִים. נוֹגְשִׁים וּנְצִיבִים עַל עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה.

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים הוּא אוֹמֵר: וְשֹׁשׁ מֵאוֹת, אוֹמֵר אֲנִי, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָיוּ מְמֻנִּים עַל מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף, שֶׁכָּל אֶחָד מְמֻנֶּה עַל אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה וְיוֹתֵר, וְהַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת שֶׁנּוֹסָפִים בְּדִבְרֵי הַיָּמִים, הָיוּ מְמֻנִּים עַל כֻּלָּם, שֶׁכָּל אֶחָד מְמֻנֶּה עַל חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְיוֹתֵר. וְתֵדַע, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ עוֹד שְׁנֵי כְתוּבִים בְּדָבָר זֶה, וּמַכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּסֵפֶר זֶה: אֵלֶּה שָׂרֵי הַנִּצָּבִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה חֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת, וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים הוּא אוֹמֵר: מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים, הֲרֵי אַרְבַּע מֵקָרְאוֹת מַכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה. אֲבָל יֵשׁ לָנוּ לְפָרֵשׁ, שֶׁמִּמֵּקְרָאוֹת הָאַחֲרוֹנִים מְמֻנִּים עַל כֻּלָּן, וְלִשְׁלֹמֹה הָיוּ אֵלּוּ הַגֵּרִים לִהְיוֹת לְנוֹשֵׂא סַבָּל וְלַחֹצֵב אֲבָנִים בָּהָר, וְיִהְיוּ לוֹ שְׁאָר עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְעֲרֵי הַמִּסְכְּנוֹת, שֶׁהֵם אֶזְרָחִיִּים, שֶׁאֵלּוּ הַכְּתוּבִים אֲמוּרִים שָׁם. וּבְסֵפֶר מְלָכִים מָנָה אֶת הַנִּצָּבִים הַגֵּרִים שְׁנֵי מִנְיָנִים, שָׂרֵי הָאַרְבָּעִים וְהַחֲמִשָּׁה לְבַדָּם, וְהַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת הַחֲשׁוּבִים צֶרֶף עִם מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים שֶׁהָיוּ מְמֻנִּים עַל עוֹשֵׂי עֲרֵי הַמִּסְכְּנוֹת, וּמָנָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שָׂרִים, וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים מָנָה כָּל נְצִיבֵי הַגֵּרִים לְעַצְמָם, הַגְּדוֹלִים עִם הַקְּטַנִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת, וְכֻלָּן גֵּרִים, וּנְצִיבֵי עֲרֵי הַמִּסְכְּנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים, מָנָה לְעַצְמָן.

הָרֹדִים בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה. הַנּוֹגְשִׁים אֶת הָעָם עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה.

ל״א **וַיְצַו הַמֶּלֶךְ וַיַּסִּעוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לְיַסֵּד הַבַּיִת אַבְנֵי גָזִית׃**

וַיַּסִּעוּ. מִן הָהָר, לְשׁוֹן עֲקִירָה.

אֲבָנִים יְקָרוֹת. כְּבֵדוֹת.

אַבְנֵי גָזִית. נִפְסָלוֹת וּמְסֻתָּתוֹת. וְאִם תֹּאמַר וַהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר: וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ, פֵּרוּשׁ שֶׁכְּלֵי בַרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ, אֶלָּא שֶׁהָיָה מְסֻתָּת מִבַּחוּץ, וּמַכְנִיס וּבוֹנֶה מִבִּפְנִים (סוטה מח ב).

ל״ב **וַיְפַסְּלוּ בְּנֵי שְׁלֹמֹה וּבְנֵי חִירוֹם וְהַגִּבְלִים וַיָּכִינוּ הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים לִבְנוֹת הַבָּיִת׃ {פ}**

וַיְפַסְּלוּ. בֶּהָרִים.

וְהַגִּבְלִים. אֵמָּה שֶׁשְּׁמָהּ גְּבָל, וּבְקִיאִים לְסַתֵּת אֲבָנִים וְלִבְנוֹת, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּצוֹר: זִקְנֵי גְבַל וַחֲכָמֶיהָ הָיוּ בָךְ מַחֲזִיקֵי בִּדְקֵךְ.

וַיָּכִינוּ. לְשׁוֹן הַזְמָנָה.

פרק ו׳

א׳ **וַיְהִי בִשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִו הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיהוָה׃**

בְּחֹדֶשׁ זִו. הוּא אִיָּר, דְּאִית בֵּהּ זִיוָא לְאִילָנָא, וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: זִיו נִיצָנֵיא.

הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי. לְמִנְיַן הֶחֳדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי נִיסָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לֶחֳדָשִׁים.

לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה. מוֹסֵב עַל הַשָּׁנָה הָרְבִיעִית, רְבִיעִית לְמַלְכוּת שְׁלֹמֹה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ.

ב׳ **וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה שִׁשִּׁים־אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ׃**

שִׁשִּׁים אַמָּה. הַהֵיכָל וְהַדְּבִיר יַחַד.

ג׳ **וְהָאוּלָם עַל־פְּנֵי הֵיכַל הַבַּיִת עֶשְׂרִים אַמָּה אָרְכּוֹ עַל־פְּנֵי רֹחַב הַבַּיִת עֶשֶׂר בָּאַמָּה רָחְבּוֹ עַל־פְּנֵי הַבָּיִת׃**

וְהָאוּלָם עַל פְּנֵי. לִפְנֵי הַהֵיכָל בִּכְנִיסָתוֹ.

אָרְכּוֹ עַל פְּנֵי רֹחַב הַבַּיִת. אֹרֶךְ הָאוּלָם לָרֹחַבּוֹ שֶׁל הַהֵיכָל מִן הַצָּפוֹן לַדָּרוֹם. כָּל מִדָּה הַיְתֵרָה קְרוּיָה אֹרֶךְ, וְהַפְּחוּתָה קְרוּיָה רֹחַב, לְפִי שֶׁבַּהֵיכָל מִדַּת מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב יְתֵרָה, קְרוּיָה אֹרֶךְ, וּבָאוּלָם שֶׁמִּדַּת מִצָּפוֹן לַדָּרוֹם יְתֵרָה בּוֹ, קְרוּיָה אֹרֶךְ מִן הַצָּפוֹן לַדָּרוֹם, וּמִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב קְרוּיָה בּוֹ רֹחַב.

עַל פְּנֵי הַבָּיִת. לִפְנֵי הַבַּיִת, לְצַד מִזְרָח לְצַד חוּץ.

ד׳ וַיַּעַשׂ לַבַּיִת חַלּוֹנֵי שְׁקֻפִים אֲטוּמִים׃

שְׁקֻפִים אֲטֻמִים. רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ: שְׁקוּפִים לְשׁוֹן רְאִיָּה וּפְתִיחָה וְהַשְׁקָפָה, פְּתוּחִים מִבַּחוּץ וַאֲטוּמִים מִבִּפְנִים, קְצָרִים מִבִּפְנִים, שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ שְׁאָר חַלּוֹנוֹת אֲחֵרוֹת הָעֲשׂוּיוֹת לְמָאוֹר, לְהַרְאוֹת שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאוֹרָה.

ה׳ וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת (יצוע) [וַיְצִיעַ] סָבִיב אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לַהֵיכָל וְלַדְּבִיר וַיַּעַשׂ צְלָעוֹת סָבִיב׃

וַיְצִיעַ. אפנטי״ץ בְּלַעַ״ז (יְצִיעַ), וּשְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת יֵשׁ לָהּ, יְצִיעַ, תָּא, צֶלַע כַּךְ מְפוֹרָשׁ בְּבָבָא בַּתְרָא.

אֶת קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב. כְּלוֹמַר כְּנֶגֶד הַהֵיכָל וּבֵית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים הוּא הַדְּבִיר, עָשָׂה צְלָעוֹת מִבַּחוּץ, לְדָרוֹם וּלְמַעֲרָב וּלְצָפוֹן, וְסוֹף הַמִּקְרָא הוּא פֵּרוּשׁ לְרֹאשׁוֹ, וַיִּבֶן עַל קִיר הַבַּיִת, סָמוּךְ לְקִיר הַבַּיִת, יָצִיעַ סָבִיב, כֵּיצַד עָשָׂה? אֶת קִירוֹת הַבַּיִת לַהֵיכָל וְלַדְּבִיר, עָשָׂה צְלָעוֹת.

וַיַּעַשׂ. כְּמוֹ עָשָׂה, וְכֵן: וְיִהִי לִי לִישׁוּעָה, כְּמוֹ הָיָה לִי לִישׁוּעָה.

ו׳ (היצוע) [הַיְצִיעַ] הַתַּחְתֹּנָה חָמֵשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַתִּיכֹנָה שֵׁשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אֲחֹז בְּקִירוֹת־הַבָּיִת׃

הַיְצִיעַ הַתַּחְתֹּנָה. בְּכָל רוּחַ וְרוּחַ הָיוּ הַתָּאִים שְׁלֹשָׁה זֶה עַל זֶה, וּמִדַּת אָרְכּוֹ לֹא נֶאֱמְרָה כָּאן, וּבְמַסֶּכֶת מִדּוֹת שָׁנִינוּ: שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנָה תָּאִים הָיוּ, חֲמִשָּׁה עָשָׂר בַּצָּפוֹן, חֲמִשָּׁה עַל גַּבֵּי חֲמִשָּׁה, וַחֲמִשָּׁה עַל גַּבֵּיהֶן, וְכֵן בַּדָּרוֹם, וּשְׁמוֹנָה בַּמַּעֲרָב, שְׁלֹשָׁה עַל גַּבֵּי שְׁלֹשָׁה, וּשְׁנַיִם עַל גַּבֵּיהֶם, הַתַּחְתּוֹנָה חֲמֵשׁ, וְהָאֶמְצָעוֹת שֵׁשׁ, וְהָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁבַע, לָמָּה? כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה, קוֹמַת הַתָּא חָמֵשׁ אַמּוֹת, וּכְשֶׁעוֹלֶה כּוֹתֶל הַהֵיכָל חָמֵשׁ אַמּוֹת, גּוֹרֵעַ אֶת עָבְיוֹ, וְכִנֵּס בּוֹ אַמָּה לְפָנִים, וְהִנִּיחַ עַל אוֹתָהּ כְּנִיסָה רָאשֵׁי קוֹרוֹת גַּג עֲלִיַּת הַתָּא, שֶׁהִיא קַרְקָעִית לָאֶמְצָעִית, וּכְשֶׁעוֹלֶה עֶשֶׂר, כִּנֵּס אַמָּה, לְהַנִּיחַ רָאשֵׁי קוֹרוֹת עֲלִיַּת הָאֶמְצָעִית, שֶׁהִיא קַרְקַע הָעֶלְיוֹנָה, נִמְצֵאת אֶמְצָעִית רְחָבָה מִן הַתַּחְתּוֹנָה אַמָּה, וְהָעֶלְיוֹנָה רְחָבָה מִן הַתִּיכוֹנָה אַמָּה.

לְבִלְתִּי אֲחֹז בְּקִירוֹת הַבַּיִת. שֶׁלֹּא לִדְבֹּק רָאשֵׁי הַקּוֹרוֹת דֶּרֶךְ נְקָבִים בְּקִירוֹת הַבַּיִת, שֶׁקִּלְקוּל הַחוֹמָה הוּא, וְאֵינוֹ דֶּרֶךְ נוֹי.

ז׳ וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל־כְּלִי בַרְזֶל לֹא־נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ׃

בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע. כְּמוֹ שֶׁהִסְּיעוּהָ מִן הֶהָר עַל יְדֵי הַשָּׁמִיר, כְּמוֹ שֶׁהִיא בָּאָה מִשָּׁם, נְתָנוּהָ בְּחוֹמַת הַבִּנְיָן, וְלֹא סִתְּתוּהָ בִּכְלֵי בַרְזֶל, וְאַבְנֵי גָזִית הָאָמוּר לְמַעְלָה, מְחֻלֶּקֶת הִיא בְּסוֹטָה (מח ב).

וּמַקָּבוֹת. דלוט״א בְּלָשׁוֹן רוֹסְיָא (פַּטִּישׁ).

ח׳ פֻּתַח הַצֶּלַע הַתִּיכֹנָה אֶל־כֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית וּבְלוּלִים יַעֲלוּ עַל־הַתִּיכֹנָה וּמִן־הַתִּיכֹנָה אֶל־הַשְּׁלִשִׁים׃

פֻּתַח הַצֶּלַע הַתִּיכֹנָה אֶל כֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית. יוֹנָתָן תִּרְגֵּם תִּיכוֹנָה זוֹ כְּמוֹ תַּחְתּוֹנָה, לֹא תִּיכוֹנָה בֵּין עֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁבְּחֲמֵשׁ תָּאִים שֶׁבַּדָּרוֹם הָיָה לָהּ פֶּתַח אֶל הַחוּץ בַּשּׁוּרָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְזֶה (הַתַּרְגּוּם) וּבְלוּלִים יַעֲלוּ עַל הַתִּיכוֹנָה.

הַתִּיכֹנָה. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: מְצִיעָתָא, כִּי הַתָּאִים הַלָּלוּ לֹא הָיוּ פְּתוּחִים אֶל הַחוּץ. שְׁלֹשָׁה פְּתָחִים הָיוּ לְכָל אֶחָד, כָּךְ הִיא שְׁנוּיָה בְּמַסֶּכֶת מִדּוֹת (שָׁם), אֶחָד לַתָּא מִן הַיָּמִין, וְאֶחָד לַתָּא מִן הַשְּׂמֹאל, וְאֶחָד לַתָּא שֶׁעַל גַּבָּיו. וְלִמֵּד כָּאן, שֶׁאֶחָד מִן הַתַּחְתּוֹנִים שֶׁבְּכֻלָּם דְּרוֹמִי, הָיָה לוֹ פֶּתַח אֶל הַחוּץ, וְדֶרֶךְ אוֹתוֹ פֶּתַח נִכְנָסִים לְכֻלָּם, ׳וְצֶלַע הַתִּיכוֹנָה׳ דִּקְרָא, לֹא תִּיכוֹנָה בֵּין עֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, אֶלָּא תִּיכוֹנָה שֶׁבְּחֲמֵשׁ תָּאִים שֶׁבַּדָּרוֹם הָיָה לָהּ פֶּתַח אֶל הַחוּץ בַּשּׁוּרָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְזֶהוּ תַּרְגּוּם ׳וּבְלוּלִים יַעֲלוּ עַל הַתִּיכוֹנָה׳, שְׁלַמְעָלָה הֵימֶנָּה, מַשְׁמָע דְּהַצֶּלַע הַתִּיכוֹנָה לְמַטָּה.

בְּלוּלִים. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: מְסִבָּתָא, וְהוּא שֶׁקּוֹרִין בְּלָשׁוֹנֵנוּ וויי״ן בְּלַעַ״ז וּבְלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז וויגנ״ל שטיי״ן, וְשָׁם הַמֻּרְגָּל שווינד״ל שטי״ג (מַדְרֵגוֹת לוּלְיָנִיּוֹת), וְהוּא בִּנְיָן עָמוּד אֲבָנִים עֲשׂוּי מַעֲלוֹת מַעֲלוֹת, וְהַהוֹלֵךְ בָּהֶן דּוֹמֶה כְּמַקִּיף סְבִיבוֹת עַמּוּד, וְעוֹלִין בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אַמּוֹת גְּבוֹהַּ, וְאֵין צָרִיךְ לְשֶׁפַע כִּשְׁאָר סֻלָּם, כִּי הִקִּיפוֹ הוּא שִׁפּוּעַ.

אֶל הַשְּׁלִשִׁים. כְּמוֹ אֶל הַשְּׁלִישִׁים.

ט׳ וַיִּבֶן אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ וַיִּסְפֹּן אֶת־הַבַּיִת גְּבִים וּשְׂדֵרֹת בָּאֲרָזִים׃

וַיִּסְפֹּן. לְשׁוֹן כִּסּוּי תִּקָּרָה.

גֲּבִים וּשְׁדֹרֹת בָּאֲרָזִים. שְׁתֵּי תִּקְרָאוֹת, אַחַת עֲשׂוּיָה לְנוֹי מִלְמַטָּה, וְאַחַת שֶׁל לוּחֵי אֲרָזִים מִלְמַעְלָה, שֶׁל גֲּבִים הִיא הַתַּחְתּוֹנָה. וְתִרְגֵּם יוֹנָתָן: בְּהַנְתּוּכִין, וְלֹא יָדַעְתִּי מָה הֵן, וְשָׁמַעְתִּי מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי מְנַחֵם צַ״ל, שֶׁהֵם נְסָרִים אֲרוּגִים נָאִים כְּמִין צוּרָה, וְקוֹרִין לוֹ בְּלָשׁוֹנֵנוּ צילי״ד (תִּקָּרָה) (וּבְלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז גהימל״ט), וְהִיא לְשׁוֹן ׳שָׁמַיִם׳, ׳שְׁמֵי קוֹרָה׳. וַאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁהֵם לְבֵנִים חֲלוּלִים, וְהֵם כַּחֲצִי קָנֶה עָגֹל, שֶׁעוֹשִׂין לְכִסּוּי בָּתִּים (בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז דעק ציגל — רַעֲפִים).

גֲּבִים. לָשׁוֹן אֲרַמִּי: גּוּבְתָּא דְּקָנְיָא, וְהֵם הָיוּ (לְמַעְלָה), וְהַשְּׁדֹרוֹת (לְמַטָּה).

וּשְׁדֹרֹת. לוּחֵי אֲרָזִים סְדוּרִים לְמַעְלָה מִן הַגֲּבִים, לְדְרִיסַת הָרֶגֶל, כִּשֶּׁעוֹלִין לִרְאוֹת בְּבֶדֶק הַבַּיִת. וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: וּשְׁדֹרוֹת בָּאֲרָזִים: וְעֵילָא מִנְּהוֹן (רוֹצֶה לוֹמַר, מִן הַגֲּבִים) סִידְרָא דְּרִכְפַּת רֵישֵׁי שִׁרְיָתָא אַרְזָיָא, וְרִכְפַּת לְשׁוֹן תְּכִיפַת, וַחֲבֵרוֹ: עֲבִי שְׁחָקִים, תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: מֵרִכְפַּת עֲנָנִין קְלִילִין.

י׳ וַיִּבֶן אֶת־[הַיְצִיעַ] (היצוע) עַל־כָּל־הַבַּיִת חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֶּאֱחֹז אֶת־הַבַּיִת בַּעֲצֵי אֲרָזִים: {פ}

חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ. שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הֲרֵי גָּבְהָן חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, לְבַד עֲבִי הַתִּקָּרָה.

וַיֶּאֱחֹז אֶת הַבַּיִת. הוּא כְּסּוּי הַגַּג הָעֶלְיוֹן, וְהַסִּפּוּן הָאָמוּר לְמַעְלָה, הוּא תִּקְרַת הָעֲלִיָּה.

י״א וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר:

י״ב הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בֹנֶה אִם־תֵּלֵךְ בְּחֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תַּעֲשֶׂה וְשָׁמַרְתָּ אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לָלֶכֶת בָּהֶם וַהֲקִמֹתִי אֶת־דְּבָרִי אִתָּךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבִיךָ:

י״ג וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: {פ}

י״ד וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ:

ט״ו וַיִּבֶן אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת מִבַּיְתָה [בְּצַלְעוֹת] אֲרָזִים מִקֶּרֶקַע הַבַּיִת [עַד־קִירוֹת] הַסִּפָּן צִפָּה עֵץ מִבַּיִת וַיְצַף אֶת־קֶרְקַע הַבַּיִת בְּצַלְעוֹת בְּרוֹשִׁים:

מִבַּיְתָה בְּצַלְעוֹת אֲרָזִים. קִירוֹת אֶרֶז אֵצֶל קִיר הָאֶבֶן, כְּדֵי לָטוּחַ עָלָיו זָהָב, כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹמֵר לְמַטָּה (פסוק כא): וַיְצַף שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת פְּנִימָה זָהָב סָגוּר, וְאִי אֶפְשָׁר לָטוּחַ זָהָב עַל גַּבֵּי הָאֲבָנִים, כִּי אִם בְּעֵצִים וּבְמַסְמְרוֹת.

קִירוֹת הַסִּפָּן. קִירוֹת הָעֲלִיָּה.

אֶת קֶרְקַע הַבַּיִת. הָרִצְפָּה כֻּלָּהּ.

ט״ז וַיִּבֶן אֶת־עֶשְׂרִים אַמָּה (מירכותי) [מִיַּרְכָתָיִ] הַבַּיִת [בְּצַלְעוֹת] אֲרָזִים מִן־הַקֶּרְקַע עַד־הַקִּירוֹת וַיִּבֶן לוֹ [מִבַּיִת לִדְבִיר לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים:

אֶת עֶשְׂרִים אַמָּה מִיַּרְכְתֵי הַבַּיִת. עֶשְׂרִים שֶׁהֵן מִסּוֹף הַהֵיכָל וָהָלְאָה, וְהָעֶשְׂרִים שֶׁבְּסוֹף הַבַּיִת, הֵן שֶׁל בֵּית הַכַּפֹּרֶת (דְּהַיְנוּ קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים).

עַד הַקִּירוֹת. עַד הַתִּקְרָה, עָשָׂה קִיר אֶרֶז לְכִסּוֹת קִיר הָאֶבֶן, לָטוּחַ עָלָיו זָהָב.

וַיִּבֶן לוֹ. אוֹתָם עֶשְׂרִים אַמָּה.

מִבַּיִת לִדְבִיר. לִפְנִים מִמְּחִצַּת אַמָּה טְרַקְסִין, הַמַּפְסֶקֶת בֵּין אַרְבָּעִים לְעֶשְׂרִים, וְאוֹתָהּ מְחִצָּה קְרוּיָה דְּבִיר.

לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. הִבְדִּילָן לְאוֹתָן עֶשְׂרִים אַמָּה.

י״ז וְאַרְבָּעִים בָּאַמָּה הָיָה הַבַּיִת הַוּא הַהֵיכָל לִפְנִי:

הַהֵיכָל לִפְנֵי. לִפְנֵי הַדְּבִיר לְצַד הַחוּץ.

י״ח וְאֶרֶז אֶל־הַבַּיִת [פְּנִימָה] מִקְלַעַת פְּקָעִים וּפִטּוּרֵי צִצִּים הַכֹּל אֶרֶז אֵין אָבֶן נִרְאָה:

וְאֶרֶז אֶל הַבַּיִת פְּנִימָה מִקְלַעַת פְּקָעִים. פְּרוּשׁ, וְאוֹתָם קִירוֹת אֲרָזִים שֶׁעָשָׂה אֶל הַבַּיִת פְּנִימָה, לְכִסּוֹת קִיר הָאֶבֶן, קָלוּעַ הָיָה בְּצִיּוּרֵי קְלִיעוֹת וְצוּרוֹת פְּקָעִים, כְּמִין כַּפְתּוֹרִים, פְּקָעִים, לְמוּיישיי״ל בְּלַעַ״ז (פְּקָעוֹת, כַּפְתּוֹרֵי נוֹי).

וּפְטוּרֵי צְצִים. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: וְאַטוּנִין שׁוֹשַׁנִּין, צוּרַת שַׁלְשְׁלָאוֹת.

פְּטוּרֵי. לְשׁוֹן חֲבָלִים, כִּלְשׁוֹן גְּמָרָא, כְּמוֹ כְּפִיטוּרֵי בְּפִי וֵשֶׁט.

צְצִים. לְשׁוֹן פְּרָחִים, כְּמוֹ: וַיֵּצֵץ צִיץ, חֲבָלִים וּפְרָחִים. וּמְנַחֵם חִבְּרוֹ: פְּטוּרֵי, לְשׁוֹן: פֶּטֶר רֶחֶם, וּכְמוֹ: יְפַטְּרוּ בְשָׂפָה.

הַכֹּל אֶרֶז אֵין אֶבֶן נִרְאָה. תַּרְגּוּם: כָּל בֵּיתָא חָפֵי נְסִרִין דְּאַרְזָא לֵית אַבְנָא מִתְחַזְיָא.

מִקְלַעַת פְּקָעִים. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: גְּלַף חֵיזוּ בֵּיעִין (פֵּרוּשׁ, חָקוּק כִּדְמוּת בֵּיצִים עֲגֻלִּים).

י״ט **וּדְבִיר בְּתוֹךְ־הַבַּיִת מִפְּנִימָה הֵכִין לְתִתָּן שָׁם אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה:**

וּדְבִיר בְּתוֹךְ הַבַּיִת. מְחִצַּת אַמָּה טְרַקְסִין.

לְתִתָּן. כְּמוֹ לָתֵת.

כ׳ **וְלִפְנֵי הַדְּבִיר עֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְעֶשְׂרִים אַמָּה רֹחַב וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ וַיְצַפֵּהוּ זָהָב סָגוּר וַיְצַף מִזְבֵּחַ אָרֶז:**

וְלִפְנֵי הַדְּבִיר. לִפְנִים מֵאוֹתָהּ מְחִצָּה, חָלָל שֶׁל עֶשְׂרִים אֹרֶךְ, וְשֶׁל עֶשְׂרִים רֹחַב.

וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ. כְּלוֹמַר, עֲלִיַּת שֶׁל בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, נְמוּכָה מִשֶּׁל הֵיכָל.

וַיְצַפֵּהוּ. לַדְּבִיר, הִיא הַמְּחִצָּה.

זָהָב סָגוּר. פֵּרְשׁוּ בּוֹ רַבּוֹתֵינוּ: בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְתָּח לְמָכֵר, כָּל חֲנֻיּוֹת אֲחֵרוֹת נִסְגָּרוֹת. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם: דְּהָב טָב, רוֹצֶה לוֹמַר: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִמֶּנּוּ, סוֹגְרוֹ לְעַצְמוֹ.

וַיְצַף מִזְבַּח אָרֶז. הוּא מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת. וְתַמַּהּ אֲנִי, וְשֶׁל מֹשֶׁה לָמָּה נִקְרָא.

כ״א **וַיְצַף שְׁלֹמֹה אֶת־הַבַּיִת מִפְּנִימָה זָהָב סָגוּר וַיַּעֲבֵר (ברתיקות) [בְּרַתּוּקוֹת] זָהָב לִפְנֵי הַדְּבִיר וַיְצַפֵּהוּ זָהָב:**

אֶת הַבַּיִת. בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים.

וַיַּעֲבֵר. לְשׁוֹן בְּרִיחִים.

בְּרַתּוּקוֹת. שַׁלְשְׁלָאוֹת.

כ״ב **וְאֶת־כָּל־הַבַּיִת צִפָּה זָהָב עַד־תֻּם כָּל־הַבָּיִת וְכָל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־לַדְּבִיר צִפָּה זָהָב:**

וְאֶת כָּל הַבַּיִת. כָּל הַהֵיכָל כֻּלּוֹ.

כ״ג **וַיַּעַשׂ בַּדְּבִיר שְׁנֵי כְרוּבִים עֲצֵי־שֶׁמֶן עֲשֶׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ:**

עֲצֵי שָׁמֶן. (תַּרְגּוּם:) דְּאָעֵי זֵיתָא.

עֲשֶׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ. וְרַגְלֵיהֶם בַּקַּרְקַע עוֹמְדִים, אֶחָד מִצָּפוֹן לָאָרוֹן, וְאֶחָד מִן הַדָּרוֹם, סוֹכְכִים עַל הָאָרוֹן וְעַל בַּדָּיו, אֹרֶךְ הַכְּנָפַיִם מְכַסִּים מִקְצָת (רֹחַב הַבַּדִּים), שֶׁהָאָרוֹן הָיָה נָתוּן אָרְכּוֹ לְרָחְבּוֹ שֶׁל בַּיִת, וּבַדָּיו בּוֹלְטִין בְּפֶתַח הַדְּבִיר בַּפָּרֹכֶת שֶׁנְּגֶד הַפֶּתַח, וּבַדָּיו נְתוּנִין בְּרֹאשֵׁי אָרְכָּן, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי לְוָיִם יְכוֹלִים לִכָּנֵס בֵּינֵיהֶם, כְּשֶׁנּוֹשְׂאִין אוֹתוֹ בַּמַּדְבָּר.

כ״ד **וְחָמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הָאֶחָת וְחָמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִית עֲשֶׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת כְּנָפָיו וְעַד־קְצוֹת כְּנָפָיו:**

עֲשֶׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת כְּנָפָיו וְעַד קְצוֹת כְּנָפָיו. כְּשֶׁהֵן פְּרוּשׂוֹת, נִמְצָאוֹת כַּנְפוֹת שְׁנֵיהֶם שֶׁהָיוּ נוֹגְעוֹת זוֹ בָּזוֹ, מְמַלְּאוֹת כָּל חֲלַל עֶשְׂרִים אַמָּה, וְגוּף הַכְּרוּבִים אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה, וְעוֹמֵד בְּנֵס.

כ״ה **וְעָשֹׂר בָּאַמָּה הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי מִדָּה אַחַת וְקֶצֶב אֶחָד לִשְׁנֵי הַכְּרֻבִים:**

כ״ו **קוֹמַת הַכְּרוּב הָאֶחָד עֶשֶׂר בָּאַמָּה וְכֵן הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי:**

כ״ז **וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּרוּבִים בְּתוֹךְ | הַבַּיִת הַפְּנִימִי וַיִּפְרְשׂוּ אֶת־כַּנְפֵי הַכְּרֻבִים וַתִּגַּע כְּנַף־הָאֶחָד בַּקִּיר וּכְנַף־הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי נֹגַעַת בַּקִּיר הַשֵּׁנִי וְכַנְפֵיהֶם אֶל־תּוֹךְ הַבַּיִת נֹגְעֹת כָּנָף אֶל־כָּנָף:**

וְתִגַּע כְּנַף הָאֶחָד בַּקִּיר. צָפוֹן.

וּכְנַף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי נֹגַעַת בַּקִּיר. הַדָּרוֹם, סוֹכְכִים עַל הָאָרוֹן וְעַל בַּדָּיו.

וְכַנְפֵיהֶם אֶל תּוֹךְ הַבַּיִת. וְרָאשֵׁי הַכְּנָפַיִם אֲשֶׁר בְּאֶמְצַע הַבַּיִת.

נֹגְעֹת כְּנָף אֶל כָּנָף. שֶׁכָּל חֲלַל הַבַּיִת עֶשְׂרִים.

כ״ח וַיְצַף אֶת־הַכְּרוּבִים זָהָב׃

כ״ט וְאֵת כָּל־קִירוֹת הַבַּיִת מֵסָב | קָלַע פִּתּוּחֵי מִקְלָעוֹת כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְטוּרֵי צֹצָאִים מִלִּפְנִים וְלַחִיצוֹן׃

וְאֵת כָּל קִירוֹת הַבַּיִת. קִירוֹת הָעֵץ.

מֵסַב קָלַע. מְקֻפָּת צִיּוּרִין.

פִּתּוּחֵי מִקְלָעוֹת כְּרוּבִים. חֲקוּקֵי צוּרַת כְּרוּבִים וּדְקָלִים וַחֲבָלִים וּפְרָחִים.

מִלִּפְנִים וְלַחִיצוֹן. לְבֵית הַכַּפֹּרֶת הַפְּנִימִי, וְלַהֵיכָל הַחִיצוֹן.

ל׳ וְאֶת־קֶרְקַע הַבַּיִת צִפָּה זָהָב לִפְנִימָה וְלַחִיצוֹן׃

וְאֵת קַרְקַע הַבַּיִת. כָּל הָרִצְפָּה.

לִפְנִימָה וְלַחִיצוֹן. לְבֵית הַכַּפֹּרֶת וְלַהֵיכָל.

ל״א וְאֵת׀ פֶּתַח הַדְּבִיר עָשָׂה דַּלְתוֹת עֲצֵי־שָׁמֶן הָאַיִל מְזוּזוֹת חֲמִשִּׁית׃

עֲצֵי שָׁמֶן. עֲצֵי זַיִת.

הָאַיִל. אֵילֵי הַפֶּתַח, הֵם הַמְּזוּזוֹת שֶׁמִּכָּאן וּמִכָּאן, עֲשׂוּיוֹת עֲגֻלּוֹת, כְּמִין אֵילִים אֵילָיו וְאֵילַמָּיו (נֶסְתָּה אַחֲרֵת: אֵלָה וְאַלּוֹן) וְכֵן בְּכָל בִּנְיַן יְחֶזְקֵאל, סִפּוֹת הַפְּתָחִים קְרוּיִים אֵילִים.

מְזוּזוֹת חֲמִשִּׁית. הַמִּפְתָּן הָאֶחָד, וְהַמְּזוּזוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן שְׁתַּיִם, הֲרֵי שָׁלֹשׁ, וְהַמַּשְׁקוֹף שֶׁעָלָיו עָשׂוּי כִּשְׁתַּיִם כָּזֶה כָּךְ שָׁמַעְתִּי. וַאֲנִי אוֹמֵר, מְזוּזוֹת חֲמִישִׁית, חֲמִשָּׁה צְלָעוֹת הָיוּ לְמְזוּזוֹת, וְלֹא הָיְתָה מְרֻבַּעַת, וְאֵינוֹ מְדֻבָּר לֹא בַּמִּפְתָּן וְלֹא בַּמַּשְׁקוֹף, שֶׁלֹּא מָצִינוּ מִפְתָּן וּמַשְׁקוֹף קְרוּיִין אֵילִים.

ל״ב וּשְׁתֵּי֨ דַלְתוֹת֙ עֲצֵי־שָׁ֔מֶן וְקָלַ֥ע עֲלֵיהֶ֖ם מִקְלְעֹ֣ת כְּרוּבִ֑ים וְתִמֹרֹ֥ת וּפְטוּרֵי֙ צֹצָאִ֔ים וְצִפָּ֥ה זָהָ֖ב וַיַּ֣רְ עַל־הַכְּרוּבִ֔ים וְעַל־הַתִּמֹרֹ֖ות אֶת־הַזָּהָֽב׃

וַיֵּרֶד עַל הַכְּרוּבִים. הָיָה מְרַדֵּד הַזָּהָב טַסִּין דַּקִּין לְשָׁקְעָן בְּפִתּוּחֵי הַצּוּרוֹת, לִהְיוֹת שׁוֹקֵעַ בּוֹ בִּמְקוֹם הַחָקָק, וּבוֹלֵט עַל הַבְּלִיטָה, שֶׁלֹּא יְהֵא הַזָּהָב מְבַטֵּל אֶת הַצּוּרוֹת, וְיִהְיוּ צוּרוֹת הָעֵץ נִכָּרוֹת בַּזָּהָב.

ל״ג וְכֵן עָשָׂה לְפֶתַח הַהֵיכָל מְזוּזוֹת עֲצֵי־שָׁמֶן מֵאֶת רִבְעִית׃

מֵאֶת רִבְעִית. מְזוּזוֹת הַהֵיכָל הָיוּ רְבוּעוֹת, וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: מִן אַרְבָּעָה סִיטְרֵיהוֹן מְרַבְּעִין.

ל״ד וּשְׁתֵּי֙ דַלְתוֹ֣ת עֲצֵי֔ בְּרוֹשִׁ֖ים שְׁנֵ֣י צְלָעֹ֑ים הַדֶּ֥לֶת הָאַחַ֖ת׀ גְּלִילִ֑ים וּשְׁנֵ֥י קְלָעִ֛ים הַדֶּ֥לֶת הַשֵּׁנִ֖ית גְּלִילִֽים׃

וּשְׁתֵּי דַלְתוֹת. כָּל אַחַת כְּדֵי חֲצִי רֹחַב הַפֶּתַח.

שְׁנֵי צְלָעִים. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: תְּרֵין צִירִין, צִיר הָעֶלְיוֹן, וְצִיר הַתַּחְתּוֹן.

גְּלִילִים. (תַּרְגּוּם:) סְגַלְגַּלִּין.

וּשְׁנֵי קְלָעִים. אַף זֶה מְתֻרְגָּם צִירִין, לְשׁוֹן קְלָעִים. אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁהוּא לָשׁוֹן אֲרַמִּי, לְשׁוֹן כְּנִיסָה, שֶׁהוּא נִכְנָס בְּחוֹר הַמִּפְתָּן.

ל״ה וְקָלַ֥ע כְּרוּבִים֙ וְתִמֹרֹ֣ות וּפְטָרֵ֣י צֹצָאִ֔ים וְצִפָּ֥ה זָהָ֖ב מְיֻשָּׁ֑ר עַל־הַמְּחֻקָּֽה׃

וְקָלַע כְּרוּבִים. עַל הַדְּלָתוֹת.

מְיֻשָּׁר עַל הַמְּחֻקָּה. הַזָּהָב מְכֻוָּן עַל חִקּוּק הַצּוּרוֹת, שׁוֹקֵעַ בִּמְקוֹם שִׁקּוּעוֹ, וּבוֹלֵט בִּמְקוֹם בְּלִיטָתוֹ, שֶׁיִּהְיוּ הַצּוּרוֹת נִכָּרוֹת בּוֹ.

ל״ו וַיִּבֶן אֶת־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית שְׁלֹשָׁה טוּרֵי גָזִית וְטוּר כְּרֻתֹת אֲרָזִים׃

הֶחָצֵר הַפְּנִימִית. הִיא עֶזְרַת הַכֹּהֲנִים וְעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל, וְהִיא הָיְתָה לִפְנֵי הָאוּלָם, וְקוֹרֵא אוֹתָהּ פְּנִימִית, לְפִי שֶׁהָיְתָה לִפְנִים מֵעֶזְרַת נָשִׁים (וּבַמִּקְרָא לֹא מָצִינוּ כָּתוּב ׳עֶזְרַת׳, כִּי אִם בַּמִּשְׁנָה).

וְטוּר כְּרֻתֹת אֲרָזִים. נִדְבָּךְ שֶׁל קֵירוֹת (מְחֻשָּׁבוֹת) עָשָׂה בַּחוֹמָה.

ל״ז בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית יֻסַּד בֵּית יְהוָה בְּיָרֵחַ זִו׃

בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִת. לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה.

יֻסַּד בֵּית ה׳. הוּחַל יְסוֹדוֹ.

ל״ח וּבַשָּׁנָה הָאַחַת עָשְׂרֵה בְּיָרֵחַ בּוּל הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי כָּלָה הַבַּיִת לְכָל־דְּבָרָיו וּלְכָל־מִשְׁפָּטָו וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים׃

בְּיָרֵחַ בּוּל. הוּא מַרְחֶשְׁוָן, שֶׁהָעֹשֶׂב בָּלָה בַּשָּׂדֶה, וּבוֹלְלִין לַבְּהֵמָה מִן הַבַּיִת, מִלְּשׁוֹן: וַיָּבָל לַחֲמוֹרִים.

פרק ז׳

א׳ וְאֶת־בֵּיתוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְכַל אֶת־כָּל־בֵּיתוֹ׃

וְאֶת בֵּיתוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. שֶׁבִּמְלֹאכֶת גְּבוֹהַּ נִזְדָּרֵז, וּבְשֶׁלּוֹ נִתְעַצֵּל, וּבְשִׁבְחוֹ סִפֵּר הַכָּתוּב.

ב׳ וַיִּבֶן אֶת־בֵּית | יַעַר הַלְּבָנוֹן מֵאָה אַמָּה אָרְכּוֹ וַחֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ עַל אַרְבָּעָה טוּרֵי עַמּוּדֵי אֲרָזִים וּכְרֻתוֹת אֲרָזִים עַל־הָעַמּוּדִים׃

בֵּית יַעַר הַלְּבָנוֹן. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: בֵּית מִקְרַת מַלְכֵיָּא.

וּכְרֻתוֹת אֲרָזִים. קוֹרוֹת אֲרָזִים, לְאֹרֶךְ הַבַּיִת הָיָה טוּר עַמּוּדִים בַּקַּרְקַע, וְהַכְּרוּתוֹת מֵעַמּוּד לְעַמּוּד.

ג׳ וְסָפַן בָּאֶרֶז מִמַּעַל עַל־הַצְּלָעוֹת אֲשֶׁר עַל־הָעַמּוּדִים אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה עָשָׂר הַטּוּר׃

וְסָפַן בָּאֶרֶז. קְרוּי עֲלִיָּה מִלְּמַעְלָה.

עַל הַצְּלָעוֹת. מְחִצּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעַל הַכְּרוּתוֹת, אַרְבָּעָה מְחִצּוֹת זֶה אֶל זֶה בָּרֹחַב, מְשׁוּכִים לְאֹרֶךְ הַבַּיִת, כֻּלָּן פְּתָחִים וְחַלּוֹנוֹת, כִּי בֵּית הַקֵּיץ הוּא עָשׂוּי לַאֲוִיר, וְעַל אוֹתָן מְחִצּוֹת קְרוּי הַסְּפוּן, אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה נְסָרִים הָיוּ הַסְּפוּן, שְׁלֹשָׁה טוּרֵי נְסָרִים (לִשְׁלֹשָׁה חֲלָלִים), שֶׁבֵּין אַרְבַּע טוּרֵי הָעַמּוּדִים, חֲמִשָּׁה עָשָׂר נְסָרִים הַטּוּר (כְּלוֹמַר נְתוּנִים בֵּין כָּל חֲלַל חֲמִשָּׁה עָשָׂר מֵהֶם) אָרְכָּן לְרֹחַב שֶׁבֵּין טוּר לְטוּר, וְרָחְבָּן לְאֹרֶךְ הַבַּיִת זֶה אֵצֶל זֶה.

ד׳ וּשְׁקָפִים שְׁלֹשָׁה טוּרִים וּמְחֻזָּה אֶל־מְחֻזָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃

וּשְׁקָפִים שְׁלֹשָׁה טוּרִים. וְעוֹד עָשָׂה קְרוּי אֵצֶל שְׁלֹשָׁה טוּרִים הַנְּסָרִים, וּשְׁלֹשֶׁת טוּרֵי הַשְּׁקוּפִים, כִּי רֹחַב שֶׁל חֲמִשָּׁה עָשָׂר נְסָרִים, לֹא קָרָה אֶת הַבַּיִת בְּכָל אָרְכּוֹ, שֶׁהוּא מֵאָה אַמָּה, וְעָשָׂה אֶצְלוֹ לְקֵרוֹת הַבַּיִת קְרוּי שֶׁל נְסָרִים קְטַנִּים, נְתוּנִים עַל מֵרִישִׁין קְטַנִּים הַנּוֹתָרִים (צָרִיךְ לוֹמַר: הַנְּתוּנִים) מִטּוּר כְּרוּתוֹת אֲרָזִים אֶל טוּר, שְׁלֹשָׁה מֵרִישִׁין זֶה אֵצֶל (צָרִיךְ לוֹמַר: לְסוֹף) זֶה, וּשְׁקוּפִין מִשְּׁנֵי צִדֵּיהֶן, כְּעֵין מַשְׁקוֹף שֶׁהַדֶּלֶת שׁוֹקֶקֶת בּוֹ, וְעַל אוֹתָן שְׁקוּפִין, רָאשֵׁי הַנְּסָרִים הַקְּטַנִּים נְתוּנִים בּוֹ, אָרְכָּן שֶׁל נְסָרִים קְטַנִּים, כְּנֶגֶד רָחְבָּן שֶׁל נְסָרִים גְּדוֹלִים שֶׁנָּתַן תְּחִלָּה.

וּמְחֻזָּה אֶל מְחֻזָּה. רָאשֵׁי נְסָרִים שֶׁל שָׁקוּף זֶה, לְמוּל (רָאשֵׁי) נְסָרִים שֶׁל (שָׁקוּף) זֶה.

מְחֻזָּה. לְשׁוֹן קָצֶה, וּמְנַחֵם בֶּן פּוֹתְרוֹ, וַחֲבֵרוֹ: אֶל מְחוֹז חֶפְצָם, וְכָל חָזִית שֶׁבִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה, כָּךְ הוּא בְּסִדֶּר מַעֲרֶכֶת הַתָּמִיד; וְכֵן הוּא עוֹשֶׂה (חָזִית) מִבַּחוּץ, בְּפֶרֶק הַשַּׁתְּפִין בְּבָבָא בַתְרָא. וְיוֹנָתָן אַף הוּא תִּרְגְּמוֹ: זְוֵי לֶקֶבֶל זְוֵי. אֲבָל ׳שְׁקָפִים אֲטֻמִים׳; וְכֵן: רְבָעִים שָׁקֻף, כֻּלָּם תִּרְגֵּם: כְּלוֹנָסָא.

ה׳ וְכָל־הַפְּתָחִים וְהַמְּזוּזוֹת רְבָעִים שָׁקֻף וּמוּל מְחֻזָּה אֶל־מְחֻזָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃

וְכָל הַפְּתָחִים וְהַמְּזוּזוֹת. שֶׁפֹּתָם מִקֵּירַת מְלָכִים עָשׂוּי פְּתָחִים פְּתָחִים, מִפְּנֵי הָאֲוִיר, וּלְכָךְ קָרָאוֹ בֵּית יַעַר, שֶׁדּוֹמֶה לַיַּעַר.

רְבָעִים שָׁקֻף. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: מְרַבְּעִין וַחֲפָן כְּלִנְסָא. וּמְחֻפִּין הָיוּ הַפְּתָחִים בִּנְסָרִים דַּקִּין רְבוּעִין הָיוּ כִּשְׁאָר פִּתְחֵי בָּתִּים, וְלֹא עֲשׂוּיִין כְּפָה כְּעֵין פִּתְחֵי אוּלָם.

וּמוּל מְחֻזָּה. וּמוּל שֶׁל מְחֻזָּה, מֵסֵב לִקְרַאת מְחֻזָּה הָאַחֶרֶת, רֹאשׁ הַנָּסָר לִקְרַאת רֹאשׁ הַנָּסָר, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל תִּקְרָה וְתִקְרָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ הָאֵיךְ.

ו וְאֵת אוּלָם הָעַמּוּדִים עָשָׂה חֲמִשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה רָחְבּוֹ וְאוּלָם עַל־פְּנֵיהֶם וְעַמֻּדִים וְעָב עַל־פְּנֵיהֶם׃

וְאֵת אוּלָם הָעַמּוּדִים. אוּלָם עָשָׂה לִפְנֵי הָעַמּוּדִים הָאֵלֶּה, מָבוֹא לַבַּיִת, חֲמִשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ, לָרָחְבּוֹ שֶׁל בַּיִת שֶׁהָיָה חֲמִשִּׁים אַמָּה, וּשְׁלֹשִׁים רָחְבּוֹ לִפְנֵי אֹרֶךְ מֶשֶׁךְ הַבַּיִת, אֶלָּא שֶׁלְּעוּלָם הַמִּדָּה יְתֵרָה קְרוּיָה אֹרֶךְ, וְהַקְּצָרָה קְרוּיָה רֹחַב.

וְאוּלָם עַל פְּנֵיהֶם. אוּלָם גְּבוֹהַּ עָשָׂה עַל כָּל הַבַּיִת.

וְעַמֻּדִים וְעָב עַל פְּנֵיהֶם. וְעַל כְּרוּתוֹת אֲרָזִים שֶׁעַל הָעַמּוּדִים הַתַּחְתּוֹנִים, הִצִּיב עַל (צָרִיךְ לוֹמַר: עוֹד) עַמּוּדִים אֲחֵרִים, וּמְרִישִׁין מֵעַמּוּד לְעַמּוּד, הָעַמּוּדִים לֶאֱרֹג בָּהֶן צְלָעוֹת מִזֶּה לָזֶה, וְהֶעָבִים לִקְרוּי הָעֲלִיָּה, עָב הִיא מֵרִישׁ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ וְהֶעָבִים אֵלּוּ הַמְּרִישִׁין.

ז וְאוּלָם הַכִּסֵּא אֲשֶׁר יִשְׁפֹּט־שָׁם אֵלַם הַמִּשְׁפָּט עָשָׂה וְסָפוּן בָּאֶרֶז מֵהַקַּרְקַע עַד־הַקֹּרָקַע׃

וְאוּלָם הַכִּסֵּא. (תַּרְגּוּם:) וְאוּלָמָא לְאַתְקָנָא תַּמָּן כּוּרְסִי בֵּית דִּינָא דְּדָאִין תַּמָּן פְּרוֹסְדָא לְבֵית דִּינָא עָבִיד, פְּרוֹסְדָא לְשׁוֹן פְּרוֹזְדוֹר.

וְסָפוּן בָּאֶרֶז. מְחֻפֶּה קֹרָקַע הָרִצְפָּה בַּאֲרָזִים.

מֵהַקַּרְקַע. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: מִן אוּשַׁיָּא עַד אוּשַׁיָּא. מִיסוֹד כֹּתֶל זֶה, וְעַד יְסוֹד כֹּתֶל זֶה.

ח וּבֵיתוֹ אֲשֶׁר־יֵשֶׁב שָׁם חָצֵר הָאַחֶרֶת מִבֵּית לָאוּלָם כַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה עָשָׂה בַּיִת יַעֲשֶׂה לְבַת־פַּרְעֹה אֲשֶׁר לָקַח שְׁלֹמֹה כָּאוּלָם הַזֶּה׃

וּבֵיתוֹ אֲשֶׁר יֵשֶׁב שָׁם. דִּירָה גְּמוּרָה, לֶאֱכֹל שָׁם וְלִשְׁכַּב שָׁם.

מִבֵּית לָאוּלָם. לְפָנִים מִן אוּלָם שֶׁל בֵּית יַעַר הַלְּבָנוֹן.

וּבַיִת יַעֲשֶׂה. עָלָה בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת בַּיִת לְבַת פַּרְעֹה.

כָּאוּלָם הַזֶּה. כְּמַעֲשֵׂה אוּלָם הַזֶּה.

ט כָּל־אֵלֶּה אֲבָנִים יְקָרוֹת כְּמִדּוֹת גָּזִית מְגֹרָרוֹת בַּמְּגֵרָה מִבַּיִת וּמִחוּץ וּמִמָּסָד עַד־הַטְּפָחוֹת וּמִחוּץ עַד־הֶחָצֵר הַגְּדוֹלָה׃

כָּל אֵלֶּה אֲבָנִים יְקָרוֹת. כָּל הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה עֲשׂוּיוֹת כְּבֵדוֹת.

כְּמִדּוֹת גָּזִית. כְּמִדַּת אַבְנֵי גָּזִית, מִדָּה אַחַת הָיְתָה לְאַבְנֵי גָּזִית בַּמְּדִינָה.

וּמִמָּסָד עַד הַטְּפָחוֹת. בַּגֹּבַהּ הָיָה הַבִּנְיָן הַזֶּה עָשׂוּי בְּאַבְנֵי גָּזִית הָאֵלֶּה, מִן הַיְסוֹד עַד שְׁמֵי הַקּוֹרָה.

וּמִמָּסָד. לְשׁוֹן יְסוֹד.

הַטְּפָחוֹת. שְׁמֵי קוֹרָה, כְּמוֹ: וַיִּמְינִי טִפְחָה שָׁמָיִם.

וּמִחוּץ. לְצַד הַחוּץ הָיָה כָּל מֶשֶׁךְ הַקִּירוֹת בָּאֲבָנִים הַלָּלוּ, עַד הֶחָצֵר הַגְּדוֹלָה.

י וּמִיסָּד אֲבָנִים יְקָרוֹת אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אַבְנֵי עֶשֶׂר אַמּוֹת וְאַבְנֵי שְׁמֹנֶה אַמּוֹת׃

וּמִיסָּד וְגוֹ' אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת. וְהַיְסוֹד שֶׁבְּתוֹךְ הַקַּרְקַע, הָיָה שֶׁל אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר מִמִּדּוֹת גָּזִית.

י״א וּמִלְמַעְלָה אֲבָנִים יְקָרוֹת כְּמִדּוֹת גָּזִית וָאָרֶז׃

וּמִלְמַעְלָה אֲבָנִים יְקָרוֹת. וּמִלְמַעְלָה לַיְסוֹדוֹת הָיוּ אֲבָנִים יְקָרוֹת עַד הַטְּפָחוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר לְמַעְלָה.

וָאָרֶז. (תרגום:) וַחֲפֵי נִסְרִין דְּאַרְזָא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: וְסָפֻן בָּאֶרֶז.

י״ב וְחָצֵר הַגְּדוֹלָה סָבִיב שְׁלֹשָׁה טוּרִים גָּזִית וְטוּר כְּרֻתֹת אֲרָזִים וְלַחֲצַר בֵּית־יְהוָה הַפְּנִימִית וּלְאֻלָם הַבָּיִת׃ {פ}

שְׁלֹשָׁה טוּרִים גָּזִית. הַחוֹמָה עֲשׂוּיָה שְׁלֹשָׁה נִדְבָּכִין שֶׁל אֲבָנִים, וְנִדְבָּךְ שֶׁל עֵץ עֲלֵיהֶם.

י״ג וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּקַּח אֶת־חִירָם מִצֹּר׃

י״ד בֶּן־אִשָּׁה אַלְמָנָה הוּא מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וְאָבִיו אִישׁ־צֹרִי חֹרֵשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּמָּלֵא אֶת־הַחָכְמָה וְאֶת־הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בַּנְּחֹשֶׁת וַיָּבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלַאכְתּוֹ׃

חֹרֶשׁ. אָמָן.

וַיְמַלֵּא אֶת הַחָכְמָה וְאֶת הַתְּבוּנָה וְאֶת הַדַּעַת. שְׁלֹשָׁה כְּלֵי אָמָנוּת שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בָּהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ, כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה, בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ, בִּשְׁלֹשְׁתָּן נִבְנָה הַבַּיִת.

ט״ו וַיַּצַר אֶת־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים וְחָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתִּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֶת־הָעַמּוּד הַשֵּׁנִי:

אֶת שְׁנֵי הָעַמּוּדִים. שֶׁהֶעֱמִיד בָּאוּלָם יָכִין וּבֹעַז.

שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת וְגוֹ׳. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים הוּא אוֹמֵר: שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ אַמָּה קוֹמָתָן, שֶׁיְּצַק שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, וְהָאַמָּה הַחֲסֵרָה, אוֹמֵר אֲנִי, חֲצִי אַמָּה הָיְתָה לְכָל אֶחָד בְּרֹאשׁוֹ, שֶׁאֵינָהּ דּוֹמָה לְמִלְאכֶת שְׁאָר הָעַמּוּד, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר לְמַטָּה בְּעִנְיָן: וְעַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן.

וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֶת הָעַמּוּד הַשֵּׁנִי. לְמֵד שֶׁהָיָה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת עָגֹל, שֶׁכָּל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, יֵשׁ בּוֹ רֹחַב טֶפַח, וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת, וְהוּא חָלוּל, כָּךְ מְפֹרָשׁ בְּסוֹף סֵפֶר יִרְמְיָהוּ. וַהֲרֵי זֶה מִקְרָא קָצָר, פֵּרֵשׁ אָרְכּוֹ שֶׁל אֶחָד, וְיִלְמַד הַשֵּׁנִי מִמֶּנּוּ, וּפֵרֵשׁ הֶקֵּפוֹ שֶׁל שֵׁנִי, וְיִלְמַד מִמֶּנּוּ הָרִאשׁוֹן. וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: וְחוּט מְשַׁח תַּרְתֵּין עַסְרֵי אַמִּין מַקִּיף לֵהּ, וְכֵן לְעַמּוּדָא תִּנְיָנָא.

ט״ז וּשְׁתֵּי כֹתָרֹת עָשָׂה לָתֵת עַל־רָאשֵׁי הָעַמֻּדִים מַצַּק נְחֹשֶׁת חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הָאֶחָת וְחָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית:

וּשְׁתֵּי כֹתָרֹת. פּוֹמְיֵיל״ש בְּלַעַ״ז (כַּפְתּוֹרִים).

מַצַּק. טְרִישְׁגִיטִי״ר בְּלַעַ״ז (יְצוּק).

חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הָאֶחָת. וּבְסוֹף הַסֵּפֶר הוּא אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ אַמּוֹת, שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע מִדּוֹת: שְׁתֵּי אַמּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁל כּוֹתָרוֹת הָיוּ שָׁווֹת לָעַמּוּד, שֶׁלֹּא הָיוּ בָּהֶן צוּרָה, וְשָׁלֹשׁ הָעֶלְיוֹנוֹת הָיוּ עוֹדְפוֹת לַחוּץ, הַמַּקֵּפוֹת צוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: שְׁבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה, כְּמִין לוּלְבִין שֶׁל דֶּקֶל הָיוּ מֻקָּפוֹת. וְאוֹמֵר אֲנִי, שֶׁלֹּא מָנָה אוֹתָן שְׁתֵּי אַמּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת בְּסוֹף הַסֵּפֶר, לְפִי שֶׁהָיוּ שָׁווֹת לָעַמּוּד, וְהָעַמּוּד תָּחוּב בְּכוֹתֶרֶת שְׁתֵּי אַמּוֹת.

י״ז שְׂבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה גְּדִלִים מַעֲשֵׂה שַׁרְשְׁרוֹת לַכֹּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שִׁבְעָה לַכֹּתֶרֶת הָאֶחָת וְשִׁבְעָה לַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית:

שְׂבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה. הַשְּׂבָכוֹת שֶׁהָיָה לָהֶם, דּוֹמֶה כְּמִין כִּפָּה, שֶׁקּוֹרִין קוּיפ״א.

מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה. מֻקָּפוֹת הָיוּ צוּרוֹת שֶׁל לוּלְבֵי דֶּקֶל, כְּמוֹ: וַעַל שְׂבָכָה יִתְהַלָּךְ, וּגְדִילִים הָיוּ לָהֶם כְּמַעֲשֵׂה שַׁרְשָׁרוֹת.

שִׁבְעָה לַכֹּתֶרֶת הָאֶחָת. שִׁבְעָה לוּלְבִין הָיָה לְהֶקֵּף אֶחָד לִשְׂבָכָה אַחַת.

י״ח וַיַּעַשׂ אֶת־הָעַמּוּדִים וּשְׁנֵי טוּרִים סָבִיב עַל־הַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־הַכֹּתֶרֶת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הָרִמֹּנִים וְכֵן עָשָׂה לַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית:

וּשְׁנֵי טוּרִים. שֶׁל רִמּוֹנִים וְשֶׁל נְחשֶׁת, הָרִמּוֹנִים תְּחוּבִים בְּשַׁרְשְׁרוֹת הַמַּקִּיפוֹת אֶת הַכּוֹתֶרֶת, כָּךְ מְפֹרָשׁ בְּדִבְרֵי הַיָּמִים, וּבְמִשְׁנַת אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע מִדּוֹת.

לְכַסּוֹת אֶת הַכֹּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָרִמֹּנִים. הֲרֵי זֶה מִקְרָא מְסֹרָס, לְכַסּוֹת הָרִמּוֹנִים אֶת הַכּוֹתָרוֹת אֲשֶׁר עַל הָרֹאשׁ, וְכֵן הָיוּ הַכּוֹתָרוֹת עֲשׂוּיוֹת לְפִי סֵדֶר מַשְׁמָעוּת הַמִּקְרָאוֹת: כְּמִין שְׁנֵי אֲגָנִים הָיְתָה כָּל אַחַת, אַגַּן הַתַּחְתּוֹן בֵּית קִבּוּלָהּ לְמַעְלָה, וְהוּא קָרוּי 'גַּלָּה', כְּמוֹ שֶׁאָמוּר בָּעִנְיָן: וְגַלַּת הַכּוֹתָרוֹת, וְתִרְגְּמוּ יוֹנָתָן: אַגְנֵי קְרוֹנְתָן. הָעֶלְיוֹן כָּפוּי עַל הַתַּחְתּוֹן, בֵּית קִבּוּלוֹ לְמַטָּה, וְהִיא קְרוּיָה 'שִׂבְכָה' כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּעִנְיָן זֶה: וְהַשְּׂבֹכוֹת שְׂתֵּים לְכַסּוֹת אֶת שְׁתֵּי גֻּלַּת הַכּוֹתָרוֹת. נִמְצָא רְחָבָהּ בְּמָקוֹם הַדֶּבֶק, וּמְשַׁפַּעַת וְעוֹלָה, וּמְשַׁפַּעַת וְיוֹרֶדֶת, וְהוּא קָרוּי בֶּטֶן. וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן מִלְעֵמַּת הַבֶּטֶן, מִלָּקֳבֵל דִּבְקָא. וְגֹבַהּ שְׁתֵּי הָאֲגָנוֹת הָאֵלֶּה אַרְבַּע אַמּוֹת, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: וּמַעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן בָּאוּלָם אַרְבַּע אַמּוֹת. מְצֻיָּרוֹת הָיוּ בָּם כְּמִין פְּרִחֵי שׁוֹשַׁנִּים, כְּדֶרֶךְ הַצִּיּוּרִין בְּכֹתֶל הָאוּלָמוֹת, אַרְבַּע אַמּוֹת גֹּבַהּ, וְהָאַמָּה הַחֲמִישִׁית, הִיא כּוֹתֶרֶת קְטַנָּה לְמַעְלָה מִן הַגְּדוֹלָה, הוּא שֶׁנֶּאֱמַר: וְכוֹתֶרֶת עַל שְׁנֵי הָעַמּוּדִים.

י״ט וְכֹתֶרֶת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשַׁן בָּאוּלָם אַרְבַּע אַמּוֹת:

כ׳ וְכֹתָרֹת עַל־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים גַּם־מִמַּעַל מִלְעֻמַּת הַבֶּטֶן אֲשֶׁר לְעֵבֶר (שבכה) [הַשְּׂבָכָה] וְהָרִמֹּנִים מָאתַיִם טוּרִים סָבִיב עַל הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית:

גַּם מִמַּעַל מִלְעֻמַּת הַבֶּטֶן. שֶׁהוּא לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה, בְּסוֹף הַשְּׂבָכָה בְּשׁוּלֶיהָ, הוּא בְּאֶמְצַע בְּמָקוֹם הַדֶּבֶק (שֶׁעַל הַשְּׂבָכָה) (צָרִיךְ לוֹמַר: שֶׁהַשְּׂבָכָה) מְדֻבֶּקֶת בַּגַּלָּה אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ.

וְהָרִמֹּנִים מָאתַיִם. רִמּוֹנִים עֲשׂוּיִין שְׁתֵּי טוּרִים סָבִיב, מְחֹרָזִים בְּשַׁלְשֶׁלֶת, וּמַקִּיפִין אֶת הַשְּׂבָכָה.

עַל הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית. אַף זֶה מִקְרָא קָצָר, עַל הָאַחַת, וְכֵן עַל הַשֵּׁנִיָּה.

כ״א וַיָּקֶם֙ אֶת־הָעַמּוּדִ֔ים לְאֻלָ֖ם הַהֵיכָ֑ל וַיָּ֤קֶם אֶת־הָעַמּוּד֙ הַיָּמִ֔ינִי וַיִּקְרָ֖א אֶת־שְׁמ֥וֹ יָכִ֑ין וַיָּ֤קֶם אֶת־הָעַמּוּד֙ הַשְּׂמֹאלִ֔י וַיִּקְרָ֖א אֶת־שְׁמ֥וֹ בֹּֽעַז׃

כ״ב וְעַ֥ל רֹ֖אשׁ הָעַמּוּדִ֑ים מַעֲשֶׂ֣ה שׁוֹשָׁ֔ן וַתִּתֹּ֥ם מְלֶ֖אכֶת הָעַמּוּדִֽים׃

וְעַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֶׂה שׁוֹשָׁן. חֲצִי אַמָּה בְּרֹאשׁ כָּל אֶחָד הָיָה כָּתְלוֹ דַּק כְּשׁוֹשָׁן, וּשְׁאָר הָעַמּוּד עָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת נָבוּב, לָכֵן לֹא נִמְנֵית אוֹתָהּ אַמָּה בִּיצִיקַת הָעַמּוּדִים בְּדִבְרֵי הַיָּמִים, לְפִי שֶׁלֹּא הָיְתָה שָׁוָה לִמְלֶאכֶת הָעַמּוּד.

כ״ג וַיַּ֤עַשׂ אֶת־הַיָּם֙ מוּצָ֣ק עֲשָׂ֔ר בָּאַמָּ֖ה מִשְּׂפָתוֹ֣ עַד־שְׂפָתוֹ֑ עָגֹ֣ל | סָבִ֔יב וְחָמֵ֥שׁ בָּאַמָּ֖ה קוֹמָת֑וֹ (וקוה) [וְקָו] שְׁלֹשִׁ֥ים בָּאַמָּ֖ה יָסֹ֥ב אֹתֽוֹ סָבִֽיב׃

עָשָׂר בָּאַמָּה מִשְּׂפָתוֹ עַד שְׂפָתוֹ. בְּאֶמְצָעִיתוֹ, שֶׁכָּל רֹחַב כְּלִי עָגֹל, בְּאֶמְצָעִיתוֹ הוּא.

וְקָו שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה. זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ: כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּהֶקֵּפוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים יֵשׁ בּוֹ רֹחַב טֶפַח, הֶקֵּפוֹ שְׁלֹשִׁים, וְרָחְבּוֹ עֶשֶׂר, וּמִתּוֹכוֹ הוּא מוֹדֵד.

קוֹמָתוֹ. עָמְקוֹ, וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים הוּא אוֹמֵר, שֶׁעָשָׂאוּ לִרְחִיצַת הַכֹּהֲנִים לִטְבֹּל בְּתוֹכוֹ.

כ״ד וּפְקָעִ֞ים מִתַּ֣חַת לְשְׂפָת֗וֹ | סָבִיב֙ סֹבְבִ֣ים אֹת֔וֹ עָשֶׂ֥ר בָּאַמָּ֖ה מַקִּפִ֣ים אֶת־הַיָּ֑ם סָבִ֤יב שְׁנֵי֙ טוּרִ֔ים הַפְּקָעִ֖ים יְצֻקִ֥ים בִּיצֻקָתֽוֹ׃

וּפְקָעִים. וְצוּרַת בֵּיעִין, תִּרְגֵּם יוֹנָתָן.

מִתַּחַת לְשְׂפָתוֹ. בְּשָׁלֹשׁ אַמּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת שֶׁהָיוּ מְרֻבָּעוֹת, שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ בַּגְּמָרָא דְּעֵרוּבִין: שָׁלֹשׁ תַּחְתּוֹנוֹת מְרֻבָּעוֹת, וּשְׁתַּיִם עֶלְיוֹנוֹת עֲגֻלּוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהָכִיל אַלְפַּיִם בַּת שֶׁהֵם מֵאָה וַחֲמִשִּׁים מִקְוֶה טְהָרָה אַרְבָּעִים, אֶלָּא בְּעִנְיָן זֶה כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵרוּבִין, עֶלְיוֹנוֹת מְרֻבָּעוֹת וְהַתַּחְתּוֹנוֹת עֲגֻלּוֹת, אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר, דְּכִי כְּתִיב שְׂפָתוֹ עָגֹל סָבִיב, לְכָךְ הוּא אוֹמֵר בַּפְּקָעִים הַלָּלוּ עֶשֶׂר בָּאַמָּה מַקִּיפִין אֶת הַיָּם סָבִיב, שֶׁבְּמָקוֹם רִבּוּעוֹ (הֶקֵּפוֹ) אַרְבָּעִים אַמָּה, עֶשֶׂר אַמָּה לְכָל רוּחַ, אֲבָל בְּמָקוֹם עִגּוּלוֹ אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר עֶשֶׂר בָּאַמָּה סָבִיב.

שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יְצֻקִים בִּיצֻקָתוֹ. הַכֹּל מוּצָק יַחַד, לֹא שֶׁחִבֵּר לוֹ אֶת הַפְּקָעִים אַחַר יְצִיקָתָן עַל יְדֵי מַסְמְרוֹת אוֹ עַל יְדֵי דֶּבֶק, שֶׁקּוֹרִין שולדר״א בְּלַעַ״ז (הַלְחָמָה, רִתּוּךְ).

כ״ה עֹמֶ֣ד עַל־שְׁנֵ֗י עָשָׂ֤ר בָּקָר֙ שְׁלֹשָׁ֣ה פֹנִ֔ים | צָפ֖וֹנָה וּשְׁלֹשָׁ֣ה פֹנִ֑ים | נֶ֣גְבָּה וּשְׁלֹשָׁ֣ה | פֹנִ֔ים מִזְרָ֖חָה וְהַיָּ֥ם עֲלֵיהֶ֛ם מִלְמָ֑עְלָה וְכָל־אֲחֹרֵיהֶ֖ם בָּֽיְתָה׃

וְכָל אֲחֹרֵיהֶם. שֶׁל בְּקָרִים הַלָּלוּ.

בָּיְתָה. אֶל תַּחַת הַיָּם הָיוּ אֲחוֹרֵיהֶם פּוֹנִים, [שְׁלֹשָׁה] (שְׁנַיִם) שֶׁבַּצָּפוֹן לִקְרַאת שֶׁבַּדָּרוֹם, וְשֶׁל מִזְרָח כְּנֶגֶד שֶׁל מַעֲרָב.

כ״ו וְעָבְיֹ֣ו טֶ֔פַח וּשְׂפָתוֹ֙ כְּמַעֲשֵׂ֣ה שְׂפַת־כּ֔וֹס פֶּ֖רַח שׁוֹשָׁ֑ן אַלְפַּ֥יִם בַּ֖ת יָכִֽיל׃ {פ}

וְעָבְיוֹ טֶפַח. שׁוּלָיו וּדְפָנוֹתָיו, אֶלָּא שֶׁאֵצֶל פִּיו הָיָה דַּק וּמְרֻקָּע וּמְרֻדָּד, כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת כּוֹס שֶׁשּׁוֹתִין בּוֹ, וּמְצַיֵּר פֶּרַח וְשׁוֹשָׁן.

אַלְפַּיִם בַּת. שִׁשִּׁים אֲלָפִים סְאִים, שֶׁהַבַּת שָׁלֹשׁ סְאִין, שֶׁנֶּאֱמַר: הָאֵיפָה וְהַבַּת תֹּכֶן אֶחָד לָהֶם. נִמְצְאוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאָה מִקְוֶה טְהָרָה, הָאַרְבָּעִים מֵאוֹת, מֵאָה מְקֻוָּאוֹת, וְהָעֶשְׂרִים מֵאוֹת, חֲמִשִּׁים מְקֻוָּאוֹת. וְאַף כְּשֶׁתְּחַלֵּק הַכֹּל לְפִי מִדָּה שֶׁשָּׁעוּ חֲכָמִים אַמָּה עַל אַמָּה בְּרוּם שָׁלֹשׁ אַמּוֹת לַמִּקְוֶה, תִּמְצָאֵנָּה כֵּן, שָׁלֹשׁ אַמּוֹת מְרֻבָּעוֹת, מֵאָה מְקֻוָּאוֹת, וּשְׁתַּיִם הָעֲגֻלּוֹת, חֲמִשִּׁים מְקֻוָּאוֹת, שֶׁהַמְרֻבָּע יָתֵר עַל הָעִגּוּל רְבִיעִית. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים כְּתִיב: בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל, וּפֵירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמִדַּת הַיָּבֵשׁ, שֶׁהַגְּדֹשׁ הָיָה שְׁלִישׁ בְּבֵית הַקִּבּוּל.

כ״ז וַיַּ֤עַשׂ אֶת־הַמְּכֹנ֙וֹת֙ עֶשֶׂ֣ר נְחֹ֔שֶׁת אַרְבַּ֥ע בָּאַמָּ֖ה אֹ֣רֶךְ הַמְּכוֹנָ֑ה הָאַחַ֤ת וְאַרְבַּע֙ בָּאַמָּ֣ה רָחְבָּ֔הּ וְשָׁלֹ֥שׁ בָּאַמָּ֖ה קוֹמָתָֽהּ׃

וְשָׁלֹשׁ בָּאַמָּה קוֹמָתָהּ. שֶׁל מְכוֹנָה, לְבַד קוֹמַת הָאוֹפַן (פֵּרוּשׁ: חוּץ מִן הַכַּן גּוּפָהּ) שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עָלָיו, אַמָּה וַחֲצִי אַמָּה, וְגֹבַהּ הַמְּכוֹנָה אַמָּה וַחֲצִי (אַרְבַּע בָּאַמָּה אֹרֶךְ וְגוֹ׳) הָאַמָּה גֹּבַהּ הָיְתָה מְרֻבַּעַת, אֲבָל חֲצִי הָאַמָּה הָיְתָה עֲגֻלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְרֹאשׁ הַמְּכוֹנָה חֲצִי הָאַמָּה קוֹמָה עָגֹל סָבִיב.

כ״ח וְזֶ֥ה מַעֲשֵׂ֖ה הַמְּכוֹנָ֑ה מִסְגְּר֣וֹת לָהֶ֔ם וּמִסְגְּר֖וֹת בֵּ֥ין הַשַּׁלַּבִֽים׃

מִסְגְּרוֹת לָהֶם. רָאִיתִי בַּמִּשְׁנָה אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע מִדּוֹת, הַמִּסְגְּרוֹת כְּמִין טַבְלָאוֹת.

מִסְגְּרוֹת לָהֶם. הַמִּסְגְּרוֹת מֵיד אוֹפַן לְיַד אוֹפָן, וְיַד אוֹפָן, הוּא עֵץ הַתָּחוּב בְּתוֹךְ הָאוֹפַן בַּנֶּקֶב, וְקָרוּי איישי״ל בְּלַעַ״ז (צִיר שֶׁל גַּלְגַּל). וְאַרְבָּעָה הָאוֹפַנִּים בַּמְּכוֹנָה, מִסְגְּרוֹת מִכָּאן וּמִסְגְּרוֹת מִכָּאן, מֵאַרְבָּעָה צְדָדִין, וּבֵין זוֹ לָזוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב, וּמִלְמַעְלָה ׳סְרָנִים׳, כְּמוֹ ׳נְסָרִים ׳, מוּל הַמִּסְגְּרוֹת, וְהַשַּׁלַּבִּים מִן

הַמַּחְתּוֹנָה לְעֶלְיוֹנָה. וּמִסְגְּרוֹת אֲחֵרוֹת. בֵּין הַשְּׁלַבִּים. כְּעֵין מְלֶאכֶת כַּרְעֵי הַמִּטָּה שֶׁל בְּנֵי כְפָר, שֶׁאֵינָן עֲגֻלִּים אֶלָּא בּוֹלֵט, לְצוּר בָּהֶם אֲרָיוֹת וּכְרוּבִים. וְאוֹמֵר אֲנִי, שֶׁהַשְּׁלַבִּים הַלָּלוּ כְּעֵין שְׁלִיבוֹת סֻלָּם, כְּמִין מַקְלוֹת נְחשֶׁת זְקוּפִין עַל הַמִּסְגְּרוֹת הַתַּחְתּוֹנָה, כְּשְׁנַיִם וּשְׁלשָׁה בֵּין מַקֵּל לְמַקֵּל, מִסְגְּרוֹת קְבוּעוֹת מִשְּׁלִיבָה לְשְׁלִיבָה. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם: שְׁלִיבַיָּא.

כ״ט וְעַל־הַמִּסְגְּרוֹת אֲשֶׁר | בֵּין הַשְּׁלַבִּים אֲרָיוֹת ׀ בָּקָר֙ וּכְרוּבִ֔ים וְעַל־הַשְּׁלַבִּ֖ים כֵּ֣ן מִמַּ֑עַל וּמִתַּ֥חַת לָאֲרָיוֹת֙ וְלַבָּקָ֔ר לְיֹיֹ֖ת מַעֲשֵׂ֥ה מוֹרָֽד׃

וְעַל הַמִּסְגְּרוֹת אֲשֶׁר בֵּין הַשְּׁלַבִּים. הָיוּ מְצֻיָּרוֹת צוּרוֹת אֲרָיוֹת, צוּרוֹת בְּקָרִים וּכְרוּבִים.

וְעַל הַשְּׁלַבִּים כֵּן. בְּסִיס, לְהוֹשִׁיב הַכִּיּוֹר עָלָיו, מִלְמַעְלָה לַמִּסְגֶּרֶת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם.

וּמִתַּחַת לָאֲרָיוֹת וְלַבָּקָר. הַמְרֻקָּמִין עַל הַמִּסְגְּרוֹת שֶׁבֵּין הַשְּׁלַבִּים.

לְיֹות מַעֲשֵׂה מוֹרָד. לְיוֹת, כְּמִין זָכָר וּנְקֵבָה מְחֻבָּרִין זֶה בָּזֶה.

מַעֲשֵׂה מוֹרָד. מְרֻדָּדִין, כְּמִין רִדּוּד טַס דַּק, וְאֵין בּוֹלְטִין בְּעָבְיוֹ, וְלֹא חֲקוּקִים בְּשִׁקּוּעַ. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם לְיוֹת מַעֲשֵׂה מוֹרָד: מְדַבַּק עוֹבֵד כְּבוּשׁ, שולדור״ש בְּלַעַ״ז (רְתוּךְ).

ל׳ וְאַרְבָּעָה֙ אוֹפַנֵּ֣י נְחֹ֔שֶׁת וְסַרְנֵ֖י נְחֹ֑שֶׁת וְאַרְבָּעָ֗ה פַּעֲמֹתָיו֙ כְּתֹ֣פֶת לָהֶ֔ם מִתַּ֖חַת לַכִּיֹּ֑ר הַכְּתֹפֹ֖ת יְצֻקֹ֥ות מֵעֵ֖בֶר אִ֥ישׁ לְיֹיֹֽת׃

וְאַרְבָּעָה אוֹפַנֵּי. שְׁנַיִם לְפָנֶיהָ וּשְׁנַיִם לְאַחֲרֶיהָ, כְּדֶרֶךְ הָעֲגָלוֹת הַגְּדוֹלוֹת.

וְסַרְנֵי נְחשֶׁת. יוֹנָתָן תִּרְגֵּם: וְנִסְרִין דִּנְחַשׁ, הֵם הַנְּסָרִים הָעֶלְיוֹנִים מוּל הַמִּסְגְּרוֹת.

סַרְנֵי. כְּמוֹ נְסָרִים.

וְאַרְבַּע פַּעֲמֹתָיו. שֶׁל כַּן שֶׁעֲלֵיהֶם.

כְּתֹפֹת לָהֶם. בּוֹלְטוֹת לְמַעְלָה מִן הַנְּסָרִים בְּזָוִיּוֹת הַכַּן. וְתַחַת הַכִּיּוֹר הֵיוּ הַכְּתֹפוֹת יְצוּקוֹת (סְפָרִים אֲחֵרִים: לְלַמֵּד שֶׁמִּתּוֹךְ הַכַּן הָיוּ הַכְּתֹפוֹת יוֹצְאוֹת בִּיצִיקָה אַחַת, וְהַכְּתֹפוֹת מַחֲזִיקוֹת לַכִּיּוֹר שֶׁלֹּא יִפֹּל לְמַטָּה לְתוֹךְ הַכַּן).

מֵעֵבֶר אִישׁ לְיוֹת. מִצַּד כָּל אֶחָד מִן הַכְּתֹפוֹת, הָיָה לְיוֹת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה מְצֻיָּרוֹת. מֵעֵבֶר אִישׁ. כְּמוֹ אִישׁ אֶל אָחִיו הָאֲמוּרִים בַּכְּרוּבִים.

ל״א וּפִ֣יהוּ מִבַּ֤ית לַכֹּתֶ֙רֶת֙ וָמַ֣עְלָה בָּאַמָּ֔ה וּפִ֥יהָ עָגֻ֖ל מַעֲשֵׂה־כֵ֑ן אַמָּ֤ה וָחֵצִי֙ הָאַמָּ֔ה וְגַם־עַל־פִּ֥יהָ מִקְלָעֹ֖ות וּמִסְגְּרֹתֵיהֶ֣ם מְרֻבָּעֹ֑ות לֹ֖א עֲגֻלֹֽות׃

וּפִיהוּ מִבַּית לַכֹּתֶרֶת וָמַעְלָה בָּאַמָּה. פִּיהוּ שֶׁל כַּן, יוֹצֵא מִתּוֹךְ פִּיהוּ שֶׁל כּוֹתֶרֶת, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה אַמָּה גֹּבַהּ, וְהַכּוֹתֶרֶת הִיא גַּג הַמְכוֹנָה עָשׂוּי כְּמִין כּוֹבַע מְשֻׁפָּע מִכָּל צְדָדָיו, וּבְאֶמְצַע נִקְבֵּעַת נָקֵב עָגֹל אַמָּה וַחֲצִי אַמָּה רֹחַב בָּעָגוֹל, וּסְבִיב אוֹתוֹ נָקֵב כְּמִין הֶקֵּף מְחִצָּה, חֲצִי אַמָּה גֹּבַהּ סָבִיב, וְכָךְ מְפֹרָשׁ לְמַטָּה בָּעִנְיָן, שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְרֹאשׁ הַמְכוֹנָה חֲצִי אַמָּה קוֹמָה עָגֹל סָבִיב. וְהוּא קְרוּי ׳פִּי הַכּוֹתֶרֶת׳, וְהַכַּן מֻנָּח עַל אוֹתוֹ הֶקֵּף, וְשׁוּלֵי הַכַּן תְּחוּבִין בְּתוֹךְ פִּי הַהֶקֵּף, וּלְמַעְלָה הֵימֶנּוּ הוּא בּוֹלֵט אַמָּה, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר כָּאן: וּפִיהוּ מִבַּית לַכּוֹתֶרֶת וּמַעְלָה בָּאַמָּה.

וּפִיהָ עָגֹל מַעֲשֵׂה כֵן. וּפִיהָ שֶׁל כּוֹתֶרֶת עָגֹל, דְּגִמַּת כַּן הֶעָגֹל.

אַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה. רָחְבָּהּ בֶּעָגוֹל.

וְגַם עַל פִּיהָ מִקְלָעוֹת. צוּרַת פְּרָחִים.

ל״ב וְאַרְבַּ֣עַת הָאוֹפַנִּ֔ים לְמִתַּ֖חַת לַמִּסְגְּרֹ֑ות וִידֹ֣ות הָאוֹפַנִּ֔ים בַּמְּכוֹנָ֖ה וְקוֹמַ֥ת הָאוֹפָ֖ן הָאֶחָ֑ד אַמָּ֥ה וַחֲצִי הָאַמָּֽה׃

וְאַרְבַּעַת הָאוֹפַנִּים לְמִתַּחַת לַמִּסְגְּרוֹת. שֶׁהַמִּסְגְּרוֹת מֵיַד אוֹפַן לְיַד אוֹפַן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי.

וִידוֹת הָאוֹפַנִּים. הוּא עֵץ הַתָּחוּב בָּאוֹפַנִּים, וְקוֹרִין איישי״ל (צִיר שֶׁל גַּלְגַּל).

בַּמְּכוֹנָה. דְּבוּקִים מְצוּקִים בַּמְּכוֹנָה בִּיצִיקָה אַחַת.

ל״ג וּמַעֲשֵׂ֣ה הָאוֹפַנִּ֗ים כְּמַעֲשֵׂה֙ אוֹפַ֣ן הַמֶּרְכָּבָ֔ה יְדוֹתָ֖ם וְגַבֵּיהֶ֑ם וְחִשֻּׁקֵיהֶ֥ם וְחִשֻּׁרֵיהֶ֖ם הַכֹּ֥ל מוּצָֽק׃

כְּמַעֲשֵׂה אוֹפַן הַמֶּרְכָּבָה. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: כְּעוֹבַד גַּלְגְּלֵי מֶרְכָּבָה, אוֹפַן בְּתוֹךְ הָאוֹפַן שְׁתֵּי וָעֶרֶב, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּיֶחֱזְקֵאל, בַּמֶּרְכָּבָה גָּבוֹהַּ.

יְדוֹתָם. איישי״ל (צִיר שֶׁל גַּלְגַּל).

וְגַבֵּיהֶם. בוייל״ש בְּלַעַ״ז (טַבּוּר הַגַּלְגַּל), הֵם הַנְּקֵבִים.

וְחִשַּׁקֶיהָם. הֵם עֲגִלִּים סָבִיב, שֶׁהוּא קִשּׁוּרָן.

וְחִשֻּׁרֶיהָם. זְרוֹעוֹת הָאוֹפַנִּים, הַתְּחוּבִים מִבַּפֵּיהֶם לְחִשּׁוּקֵיהֶם, שֶׁקּוֹרִין ריי״ש בְּלַעַ״ז (חִישׁוּרִים).

ל״ד וְאַרְבַּע כְּתֵפוֹת אֶל אַרְבַּע פִּנּוֹת הַמְּכֹנָה הָאֶחָת מִן־הַמְּכֹנָה כְּתֵפֶיהָ׃

וְאַרְבַּע כְּתֵפוֹת. כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי לְמַעְלָה, וְאַרְבַּע פַּעֲמוֹתָיו כְּתֵפוֹת לָהֶם, וְלֹא שְׁנָאָן כָּאן אֶלָּא לוֹמַר וּמִן הַמְּכוֹנָה כְּתֵפֶיהָ.

ל״ה וּבְרֹאשׁ הַמְּכוֹנָה חֲצִי הָאַמָּה קוֹמָה עָגֹל ׀ סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמְּכֹנָה יְדֹתֶיהָ וּמִסְגְּרֹתֶיהָ מִמֶּנָּה׃

חֲצִי הָאַמָּה קוֹמָה עָגֹל. הִיא מְחִצָּה, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי לְמַעְלָה, שֶׁהִיא סָבִיב הַנֶּקֶב וְהָאַמָּה מְרֻבַּעַת.

וְעַל רֹאשׁ הַמְּכוֹנָה יְדֹתֶיהָ. הֵם סַרְנֵי הַנְּחֹשֶׁת הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה.

וּמִסְגְּרֹתֶיהָ מִמֶּנָּה. מִסְגְּרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הוּצְקוּ עִמָּהּ, וְלֹא שֻׁחְבְּרָן לְאַחַר כֵּן.

ל״ו וַיְפַתַּח עַל־הַלְּחֹת יְדֹתֶיהָ וְעַל־(ומסגרתיה) [מִסְגְּרֹתֶיהָ] כְּרוּבִים אַרְיוֹת וְתִמֹרֹת כְּמַעֲר־אִישׁ וְלִיּוֹת סָבִיב׃

וַיְפַתַּח עַל הַלְּחֹת יְדֹתֶיהָ וְעַל מִסְגְּרֹתֶיהָ. הַתַּחְתּוֹנוֹת עַל שְׁנֵיהֶם, פִּתַּח וְחָקַק כְּרוּבִים אֲרָיוֹת.

כְּמַעֲר אִישׁ וְלִיּוֹת. פִּתַּח סָבִיב כְּזָכָר וּנְקֵבָה הַחֲבוּקִים בִּזְרוֹעוֹתֵיהֶן, כֵּן פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ.

כְּמַעֲר. לְשׁוֹן אֲחִיזָה וְדִבּוּק, כְּזָכָר הַמְּעוּרֶה בַּנְּקֵבָה, וּפֵרוּשׁוֹ: אִישׁ וְלִוְיוֹתוֹ. וּלְפִי מַשְׁמָעוּתוֹ 'לְוְיוֹת' לְשׁוֹן 'דְּבוּק', שולדור״א בְּלַעַ״ז (הַלְחָמָה, רְתוּךְ), כְּמוֹ לְוְיוֹת הָיוּ שָׁם, עֲשׂוּיוֹת כְּמַעֲרַת אִישׁ, וְהַמְּעָרֶה כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ.

ל״ז כָּזֹאת עָשָׂה אֶת עֶשֶׂר הַמְּכֹנֹת מוּצָק אֶחָד מִדָּה אַתַּת קֶצֶב אֶחָד לְכֻלָּהֶנָּה׃ {ס}

מוּצָק אֶחָד. כְּשֵׁם שֶׁיָּצַק אֶת הָרִאשׁוֹנָה, כֵּן יָצַק אֶת כֻּלָּם.

ל״ח וַיַּעַשׂ עֲשָׂרָה כִּיֹּרוֹת נְחֹשֶׁת אַרְבָּעִים בַּת יָכִיל ׀ הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בָּאַמָּה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד כִּיּוֹר אֶחָד עַל־הַמְּכוֹנָה הָאַחַת לְעֶשֶׂר הַמְּכֹנוֹת׃

וַיַּעַשׂ עֲשָׂרָה כִּיֹּרוֹת. כְּתִיב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: אֶת מַעֲשֵׂה הָעֹלָה יְדִיחוּ בָם.

ל״ט וַיִּתֵּן אֶת־הַמְּכֹנוֹת חָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִיָּמִין וְחָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִשְּׂמְאלוֹ וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית קֵדְמָה מִמּוּל נֶגֶב׃ {ס}

עַל כֶּתֶף הַבַּיִת. כְּנֶגֶד כֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית.

מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית. מָשׁוּךְ מִצַּד דָּרוֹם לְצַד צָפוֹן, וְזֶה קֵדְמָה מוּל נֶגֶב, מִקְצוֹעַ מִזְרָחִית צְפוֹנִית, כְּנֶגֶד הָאֲוִיר שֶׁבֵּין כֹּתֶל צְפוֹנִי שֶׁל בַּיִת לְצַד כֹּתֶל הָעֲזָרָה, וְצַד צְפוֹנִי קָרוּי מִמּוּל נֶגֶב, מָשׁוּךְ וּמְרֻחָק מִן הַדָּרוֹם, וְאֵין 'מוּל' וּ'מִמּוּל' שָׁוִין בְּפִתְרוֹן.

מ׳ וַיַּעַשׂ חִירוֹם אֶת־הַכִּיֹּרוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וַיְכַל חִירָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה׃

וַיַּעַשׂ חִירוֹם וְגוֹ'. וְאָמַר רַבִּי, הַכִּיֹּרוֹת הֵן הֵן סִירוֹת, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר: כְּכִיּוֹר אֵשׁ בְּעֵצִים; וְכֵן: וְהִכָּה בַכִּיּוֹר.

הַכִּיֹּרוֹת. שֶׁל נְחֹשֶׁת, לְרַשֵּׁן אֶת הַמִּזְבֵּחַ.

הַיָּעִים. מַגְרְפוֹת שֶׁל נְחֹשֶׁת, שֶׁקּוֹרִין ווידו״ל (יָעֶה, מַגְרֵפָה) בְּאַשְׁכְּנַז, לַחֲתוֹת בָּהֶן דֶּשֶׁן בְּתוֹךְ הַסִּירוֹת.

מ״א עַמֻּדִים שְׁנַיִם וְגֻלַּת הַפְּתֹרֶת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שְׁתַּיִם וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלּוֹת הַפְּתֹרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים׃

מ״ב וְאֶת־הָרִמֹּנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רִמֹּנִים׀ לַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלּוֹת הַפְּתֹרֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים׃

שְׁנֵי טוּרִים רִמּוֹנִים. מֵאָה רִמּוֹנִים בְּטוּר, חֲרוּזִים בְּשַׁרְשְׁרוֹת.

מ״ג וְאֶת־הַמְּכֹנוֹת עָשָׂר וְאֶת־הַכִּיֹּר עֲשָׂרֵה עַל־הַמְּכֹנוֹת׃

מ״ד וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר שְׁנֵים־עָשָׂר תַּחַת הַיָּם׃

מ״ה וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וְאֵת֙ כָּל־הַכֵּלִ֔ים (האהל) [הָאֵ֑לֶּה] אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֔ה בֵּ֖ית יְהוָ֑ה נְחֹ֖שֶׁת מְמֹרָֽט׃

מ״ו בְּכִכַּר הַיַּרְדֵּן֙ יְצָקָ֣ם הַמֶּ֔לֶךְ בְּמַעֲבֵ֖ה הָאֲדָמָ֑ה בֵּ֥ין סֻכּ֖וֹת וּבֵ֥ין צָרְתָֽן׃

> **יְצָקָם.** הִתִּיכָם וְהִצִּיקָם כְּתַבְנִיתָם.
>
> **בְּמַעֲבֵה הָאֲדָמָה.** תַּרְגּוּם: בְּעוֹבִי גַּרְגִּשְׁתָּא.

מ״ז וַיַּנַּ֥ח שְׁלֹמֹ֖ה אֶת־כָּל־הַכֵּלִ֑ים מֵרֹ֣ב מְאֹ֔ד לֹ֥א נֶחְקַ֖ר מִשְׁקַ֥ל הַנְּחֹֽשֶׁת׃

> **וַיַּנַּח שְׁלֹמֹה.** מִלְּשְׁקֹל אֶת מִשְׁקַל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה מֵרֹב מְאֹד וְחָדַל לִסְפֹּר מִשְׁקָלָם.

מ״ח וַיַּ֣עַשׂ שְׁלֹמֹ֗ה אֶת כָּל־הַכֵּלִים֙ אֲשֶׁ֣ר בֵּית יְהוָ֔ה אֶת מִזְבַּ֖ח הַזָּהָ֑ב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָ֗ן אֲשֶׁ֥ר עָלָ֛יו לֶ֥חֶם הַפָּנִ֖ים זָהָֽב׃

מ״ט וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב׃

> **חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאל.** אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר חָמֵשׁ מִימִין הַפֶּתַח וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאל הַפֶּתַח, אִם כֵּן מָצִינוּ מְנוֹרָה בַּצָּפוֹן, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה, אֶלָּא שֶׁל מִשֶּׁה בָּאֶמְצַע, חָמֵשׁ מִימִינָהּ, וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאלָהּ.
>
> **וְהַפֶּרַח.** שֶׁל מְנוֹרָה.
>
> **וְהַנֵּרֹת.** בְּזֵיכִין שֶׁנּוֹתְנִין בָּהֶן הַשֶּׁמֶן וְהַפְּתִילָה.
>
> **וְהַמֶּלְקָחַיִם.** שֶׁמְּרִימִים בָּהֶן אֶת הַפְּתִילָה מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶן.

נ׳ וְהַסִּפּוֹת וְהַמִּזְמְרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר וְהַפֹּתוֹת לְדַלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְדַלְתֵי הַבַּיִת לַהֵיכָל זָהָב׃ {פ}

> **וְהַסִּפּוֹת.** כְּלִי שֶׁל מִינֵי זֶמֶר הוּא, וְכֵן מְזַמְּרוֹת.
>
> **וְהַמִּזְרָקוֹת.** לְקַבֵּל דָּם.
>
> **וְהַכַּפּוֹת.** לְבָזִיכֵי לְבוֹנָה.
>
> **וְהַמַּחְתּוֹת.** לַחֲתוֹת בָּהֶן תִּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְגֶחָלִים לְהוֹלִיךְ מִמִּזְבַּח הַחִיצוֹן לַמִּזְבַּח הַפְּנִימִי לְהַקְטִיר קְטֹרֶת.
>
> **וְהַפֹּתוֹת.** מַפְתְּחוֹת, שֶׁמַּעְתִּי. שֶׁמְּפַתְּחִין בָּהֶם אֶת הַמַּנְעוּל.
>
> **לְדַלְתוֹת הַבַּיִת.** שֶׁהוּא לְקֹדֶשׁ קָדָשִׁים.
>
> **לְדַלְתֵי הַבַּיִת.** שֶׁהוּא לַהֵיכָל, כָּל פִּתְחוֹתֵיהֶן הָיוּ זָהָב.

נ״א וַתִּשְׁלַ֕ם כָּל־הַמְּלָאכָ֖ה אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֑ה הַמֶּ֔לֶךְ שְׁלֹמֹ֖ה בֵּ֥ית יְהוָ֑ה וַיָּבֵ֣א שְׁלֹמֹ֔ה אֶת־קָדְשֵׁ֖י | דָּוִ֣ד אָבִ֑יו אֶת־הַכֶּ֣סֶף וְאֶת־הַזָּהָ֗ב וְאֶת־הַכֵּלִים֙ נָתַ֔ן בְּאֹצְר֖וֹת בֵּ֥ית יְהוָֽה׃ {פ}

> **אֶת קָדְשֵׁי דָּוִד אָבִיו.** מַה שֶּׁנִּשְׁאַר מִכֶּסֶף וְזָהָב שֶׁהִקְדִּישׁ אָבִיו. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: שֶׁלֹּא רָצָה שְׁלֹמֹה לָתֵת מֵאוֹתוֹ הֶקְדֵּשׁ לִבְנְיַן הַבַּיִת. וְשָׁמַעְתִּי מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אוֹמְרִין: לְפִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁסּוֹפוֹ לֵחָרֵב, שֶׁלֹּא יִהְיוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אוֹמְרִים, קָשָׁה יִרְאָתָם, שֶׁלָּקְחוּ נִקְמָתָם מִן הַבַּיִת, שֶׁנִּבְנָה מִן גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת שֶׁגָּזַל מֵהֶם דָּוִד. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כָּךְ אָמַר שְׁלֹמֹה, רָעָב הָיָה בִּימֵי אָבִיו שָׁלֹשׁ שָׁנִים, שָׁנָה אַחַר שָׁנָה, וְהָיָה לוֹ לְבַזְבֵּז הַהֶקְדֵּשׁוֹת הַלָּלוּ, לְהַחֲיוֹת בָּהֶן עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל.

פרק ח׳

א׳ אַ֣ז יַקְהֵ֣ל שְׁלֹמֹ֗ה אֶת־זִקְנֵ֨י יִשְׂרָאֵ֜ל אֶת־כָּל־רָאשֵׁ֣י הַמַּטּ֗וֹת נְשִׂיאֵ֤י הָאָבוֹת֙ לִבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל אֶל־הַמֶּ֥לֶךְ שְׁלֹמֹ֖ה יְרוּשָׁלִָ֑ם לְהַעֲל֗וֹת אֶת־אֲרוֹן֙ בְּרִית־יְהוָ֔ה מֵעִ֥יר דָּוִ֖ד הִ֣יא צִיּֽוֹן׃

נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

מֵעִיר דָּוִד. שֶׁנִּתְּנוּ שָׁם דָּוִד כְּשֶׁהֶבִיאוּ מִבֵּית עוֹבֵד אֱדוֹם.

ב׳ וַיִּקָּהֲל֣וּ אֶל־הַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֗ה כָּל־אִ֤ישׁ יִשְׂרָאֵל֙ בְּיֶ֣רַח הָאֵתָנִ֔ים בֶּחָ֖ג הֽוּא־הַחֹ֥דֶשׁ הַשְּׁבִיעִֽי׃

בְּיֶרַח הָאֵתָנִים. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: בְּיַרְחָא דְּעַתִּיקָיָא דְּקָרֵן לֵהּ יַרְחָא קַדְמָאָה בְּחַגָּא וּכְעַן הוּא יַרְחָא שְׁבִיעָאָה, מִשְּׁנִתְּנָה תוֹרָה וּכְתִיב בְּנִיסָן שֶׁהוּא רֹאשׁ חֳדָשִׁים, נִקְרָא תִּשְׁרֵי שְׁבִיעִי.

ג׳ וַיָּבֹ֖אוּ כֹּ֣ל זִקְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל וַיִּשְׂא֥וּ הַכֹּהֲנִ֖ים אֶת־הָאָרֽוֹן׃

ד׳ וַיַּעֲל֗וּ אֶת־אֲרוֹן֙ יְהוָ֔ה וְאֶת־אֹ֥הֶל מוֹעֵ֖ד וְאֶת־כָּל־כְּלֵ֣י הַקֹּ֑דֶשׁ אֲשֶׁ֣ר בָּאֹ֔הֶל וַיַּעֲל֥וּ אֹתָ֖ם הַכֹּהֲנִ֥ים וְהַלְוִיִּֽם׃

וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד. שֶׁעָשָׂה משֶׁה, וּגְנָזוֹ שְׁלֹמֹה מִשֶּׁנִּבְנָה בֵּית רִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּתוֹסֶפְתָּא דְּסוֹטָה (יג א).

אֲשֶׁר בָּאֹהֶל. אֲשֶׁר נָטָה דָּוִד לְאָרוֹן.

ה׳ וְהַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֗ה וְכָל־עֲדַ֤ת יִשְׂרָאֵל֙ הַנּוֹעָדִ֣ים עָלָ֔יו אִתּ֖וֹ לִפְנֵ֣י הָאָרֹ֑ן מְזַבְּחִ֞ים צֹ֣אן וּבָקָ֗ר אֲשֶׁ֤ר לֹא־יִסָּפְרוּ֙ וְלֹ֣א יִמָּנֽוּ מֵרֹֽב׃

ו׳ וַיָּבִ֣אוּ הַכֹּהֲנִ֗ים אֶת־אֲרוֹן֙ בְּרִית־יְהוָ֔ה אֶל־מְקוֹמ֔וֹ אֶל־דְּבִ֖יר הַבַּ֑יִת אֶל־קֹ֣דֶשׁ הַקָּדָשִׁ֔ים אֶל־תַּ֖חַת כַּנְפֵ֥י הַכְּרוּבִֽים׃

כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים. אוֹתָן שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה הָעוֹמְדִים עַל רַגְלֵיהֶם בַּקַּרְקַע, וְאֵין אֵלּוּ כְּרוּבִים שֶׁל כַּפֹּרֶת שֶׁעַל הָאָרוֹן.

ז׳ כִּ֣י הַכְּרוּבִ֗ים פֹּרְשִׂ֤ים כְּנָפַ֙יִם֙ אֶל־מְק֣וֹם הָאָרֹ֔ן וַיָּסֹ֧כּוּ הַכְּרֻבִ֛ים עַל־הָאָרֹ֖ן וְעַל־בַּדָּ֑יו מִלְמָֽעְלָה׃

אֶל מְקוֹם הָאָרוֹן. מִקְּיר אֶל קִיר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְמַעְלָה בָּעִנְיָן.

ח׳ וַיַּאֲרִ֙כוּ֙ הַבַּדִּ֔ים וַיֵּרָא֥וּ רָאשֵׁ֖י הַבַּדִּ֑ים מִן־הַקֹּ֣דֶשׁ עַל־פְּנֵ֣י הַדְּבִ֔יר וְלֹ֥א יֵרָא֖וּ הַח֑וּצָה וַיִּהְי֥וּ שָׁ֛ם עַד־הַיּ֥וֹם הַזֶּֽה׃

וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים. בַּפָּרָכֶת שֶׁכְּנֶגֶד הַפֶּתַח בָּאַמָּה טְרַקְסִין, יָכוֹל יִהְיוּ מְקֹרְעִין בָּהּ וְיוֹצְאִין, תַּלְמוּד לוֹמַר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה, הָא כֵּיצַד, דּוֹחֲקִין וּבוֹלְטִין כְּעֵין שְׁנֵי דַּדֵּי אִשָּׁה, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: בֵּין שָׁדַי יָלִין.

ט׳ אֵ֣ין בָּאָרוֹן֮ רַ֣ק שְׁנֵי֒ לֻחֹ֣ת הָאֲבָנִ֗ים אֲשֶׁ֤ר הִנִּ֙יחַ֙ שָׁ֣ם מֹשֶׁ֔ה בְּחֹרֵ֖ב אֲשֶׁ֣ר כָּרַ֣ת יְהוָ֔ה עִם־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל בְּצֵאתָ֖ם מֵאֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃

י׳ וַיְהִ֗י בְּצֵאת֙ הַכֹּהֲנִ֣ים מִן־הַקֹּ֔דֶשׁ וְהֶעָנָ֖ן מָלֵ֣א אֶת־בֵּ֥ית יְהוָֽה׃

בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן הַקֹּדֶשׁ. הַכֹּהֲנִים שֶׁנִּשְׁאוּ הָאָרוֹן בַּדְּבִיר, כְּשֶׁיָּצְאוּ שָׁרְתָה שְׁכִינָה בַּהֵיכָל.

י״א וְלֹא־יָכְל֥וּ הַכֹּהֲנִ֛ים לַעֲמֹ֥ד לְשָׁרֵ֖ת מִפְּנֵ֣י הֶעָנָ֑ן כִּֽי־מָלֵ֞א כְּבוֹד־יְהוָ֧ה אֶת־בֵּ֥ית יְהוָֽה׃ {פ}

י״ב אָ֣ז אָמַ֣ר שְׁלֹמֹ֔ה יְהוָ֖ה אָמַ֣ר לִשְׁכֹּ֥ן בָּעֲרָפֶֽל׃

אָז אָמַר שְׁלֹמֹה. כְּשֶׁרָאָה הֶעָנָן, אָמַר: עַתָּה רוֹאֶה אֲנִי שֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בַּבַּיִת שֶׁבָּנִיתִי, שֶׁהֲרֵי כָּךְ הִבְטִיחַ לָבֹא וְלִשְׁכֹּן בּוֹ מִתּוֹךְ עָנָן וַעֲרָפֶל, וְהֵיכָן אָמַר: כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת, כָּךְ שְׁנוּיָה בַּסִּפְרִי.

י״ג בָּנֹ֤ה בָנִ֙יתִי֙ בֵּ֣ית זְבֻ֔ל לָ֖ךְ מָכ֑וֹן לְשִׁבְתְּךָ֖ עוֹלָמִֽים׃

לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים. שֶׁמִּשֶּׁנִּבְחֲרָה, לֹא הֻתְּרוּ הַבָּמוֹת, וְלֹא שָׁרְתָה שְׁכִינָה בְּמָקוֹם אַחֵר.

י״ד וַיְפַקֵּד הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עֹמֵד׃

ט״ו וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי וּבְיָדָו מִלֵּא לֵאמֹר׃

> **אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו.** שֶׁיִּתֵּן לוֹ בֵּן שֶׁיִּבְנֶה בַּיִת.
>
> **וּבְיָדָו מִלֵּא.** קִיֵּם אֶת דְּבָרוֹ בְּיָדוֹ הַטּוֹבָה.

ט״ז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל ׀ מִמִּצְרַיִם לֹא־בָחַרְתִּי בְעִיר מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת בַּיִת לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וָאֶבְחַר בְּדָוִד לִהְיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃

> **מִן הַיּוֹם וְגוֹ׳.** אֶת זֶה דִּבֵּר אֶל דָּוִד אָבִי.

י״ז וַיְהִי עִם־לְבַב דָּוִד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

י״ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת לִשְׁמִי הֱטִיבֹתָ כִּי הָיָה עִם־לְבָבֶךָ׃

י״ט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בִּנְךָ הַיֹּצֵא מֵחֲלָצֶיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃

כ׳ וַיָּקֶם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֵּר וָאָקֻם תַּחַת דָּוִד אָבִי וָאֵשֵׁב ׀ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וָאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

כ״א וָאָשִׂם שָׁם מָקוֹם לָאָרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ {ס}

כ״ב וַיַּעֲמֹד שְׁלֹמֹה לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו הַשָּׁמָיִם׃

> **וַיַּעֲמֹד שְׁלֹמֹה לִפְנֵי מִזְבַּח ה׳.** כְּתִיב: כִּי עָשָׂה שְׁלֹמֹה כִּיּוֹר נְחשֶׁת וַיִּתְּנֵהוּ בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה וְגוֹ׳, וַיַּעֲמֹד עָלָיו וַיִּבְרַךְ עַל בִּרְכָּיו.

כ״ג וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין כָּמוֹךָ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ הַהֹלְכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל־לִבָּם׃

> **שֹׁמֵר הַבְּרִית.** מְמַתִּין וְגוֹנֵז לִשְׁמֹר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד, לְקַיֵּם הַבְטָחָתוֹ.

כ״ד אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ לוֹ וַתְּדַבֵּר בְּפִיךָ וּבְיָדְךָ מִלֵּאתָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃

> **אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ.** לְשׁוֹן אֲמָנַת הַבְטָחָה.

כ״ה וְעַתָּה יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מִלְּפָנַי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל רַק אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְפָנָי׃

כ״ו וְעַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֵאָמֶן נָא (דבריך) [דְּבָרְךָ] אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי׃

כ״ז כִּי הַאֲמְנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ אַף כִּי־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי׃

> **הַאֲמְנָם.** לְשׁוֹן תִּימָהּ.
>
> **לֹא יְכַלְכְּלוּךָ.** לֹא יְכִילוּךָ.

כ״ח וּפָנִיתָ אֶל־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־תְּחִנָּתוֹ יְהוָה אֱלֹהָי לִשְׁמַע אֶל־הָרִנָּה וְאֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם׃

כ״ט לִהְיוֹת עֵינְךָ פְתֻחֹת אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה֙ לַיְלָה וְיוֹם אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַ֣רְתָּ יִהְיֶה שְׁמִ֖י שָׁ֑ם לִשְׁמֹ֛עַ אֶל־הַתְּפִלָּ֥ה אֲשֶׁר־יִתְפַּלֵּ֥ל עַבְדְּךָ֖ אֶל־
הַמָּקֹ֥ום הַזֶּֽה׃

ל׳ וְשָׁמַעְתָּ֖ אֶל־תְּחִנַּ֣ת עַבְדְּךָ֑ וְעַמְּךָ֣ יִשְׂרָאֵ֔ל אֲשֶׁ֥ר יִתְפַּלְל֖וּ אֶל־הַמָּקֹ֥ום הַזֶּ֑ה וְאַתָּ֤ה תִשְׁמַע֙ אֶל־מְקֹ֣ום שִׁבְתְּךָ֔ אֶל־הַשָּׁמַ֖יִם וְשָׁמַעְתָּ֥ וְסָלָֽחְתָּ׃

ל״א אֵת֮ אֲשֶׁ֣ר יֶֽחֱטָא־אִישׁ֒ לְרֵעֵ֣הוּ וְנָשָׂא־בֹ֣ו אָלָ֗ה לְהַאֲלֹתֹו֙ וּבָ֣א אָלָ֔ה לִפְנֵ֖י מִזְבַּחֲךָ֥ בַּבַּ֖יִת הַזֶּֽה׃

> **אֲשֶׁר יֶחֱטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ.** בּוֹעֵל אֵשֶׁת אִישׁ.
>
> **וְנָשָׂא בוֹ אָלָה.** כְּשֶׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, כָּךְ הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתוֹ.
>
> **וְנָשָׂא בוֹ.** לְשׁוֹן נוֹשֶׂה.
>
> **וּבָא אָלָה לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ.** וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה׳.

ל״ב וְאַתָּ֣ה | תִשְׁמַ֔ע הַשָּׁמַ֖יִם וְעָשִׂ֣יתָ וְשָׁפַטְתָּ֣ אֶת־עֲבָדֶ֑יךָ לְהַרְשִׁ֣יעַ רָשָׁ֗ע לָתֵ֤ת דַּרְכֹּו֙ בְּרֹאשֹׁ֔ו וּלְהַצְדִּ֥יק צַדִּ֖יק לָתֵ֣ת לֹ֑ו כְּצִדְקָתֹֽו׃

> **לָתֵת דַּרְכּוֹ בְּרֹאשׁוֹ.** וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְגוֹ׳.
>
> **וּלְהַצְדִּיק צַדִּיק.** וְנִקְתָה וְנִזְרְעָה זָרַע, כָּךְ נִדְרֹשׁ בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּסוֹטָה.

ל״ג בְּהִנָּגֵ֣ף עַמְּךָ֣ יִשְׂרָאֵ֗ל לִפְנֵ֤י אוֹיֵב֙ אֲשֶׁ֣ר יֶֽחֶטְאוּ־לָ֔ךְ וְשָׁ֥בוּ אֵלֶ֖יךָ וְהֹודּ֣וּ אֶת־שְׁמֶ֑ךָ וְהִתְפַּלְל֥וּ וְהִתְחַנְּנ֛וּ אֵלֶ֖יךָ בַּבַּ֥יִת הַזֶּֽה׃

> **וְהוֹדוּ אֶת שְׁמֶךָ.** שֶׁחַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה.

ל״ד וְאַתָּ֣ה֮ תִּשְׁמַע֒ הַשָּׁמַ֣יִם וְסָלַחְתָּ֗ לְחַטַּאת֙ עַמְּךָ֣ יִשְׂרָאֵ֔ל וַהֲשֵׁבֹתָ֖ם אֶל־הָאֲדָמָ֑ה אֲשֶׁ֥ר נָתַ֖תָּ לַאֲבֹותָֽם׃ {ס}

ל״ה בְּהֵעָצֵ֣ר שָׁמַ֗יִם וְלֹא־יִהְיֶ֤ה מָטָר֙ כִּֽי־יֶֽחֶטְאוּ־לָ֔ךְ וְהִתְפַּלְל֣וּ אֶל־הַמָּקֹ֗ום הַזֶּה֙ וְהֹודּ֣וּ אֶת־שְׁמֶ֔ךָ וּמֵחַטָּאתָ֖ם יָשׁ֑וּבוּן כִּ֥י תַעֲנֵֽם׃

> **כִּי תַעֲנֵם.** לְמַעַן תַּעֲנֵם, ׳כִּי׳ מְשַׁמֵּשׁ לְשׁוֹן ׳אֲשֶׁר׳.

ל״ו וְאַתָּ֣ה | תִשְׁמַ֔ע הַשָּׁמַ֖יִם וְסָלַחְתָּ֣ לְחַטַּאת֙ עֲבָדֶ֔יךָ וְעַמְּךָ֖ יִשְׂרָאֵ֑ל כִּ֤י תֹורֵם֙ אֹתָ֣ם אֶת־הַדֶּ֣רֶךְ הַטֹּובָ֔ה אֲשֶׁ֥ר יֵלְכ֖וּ־בָּ֑הּ וְנָתַתָּ֥ה מָטָ֛ר עַל־אַרְצְךָ֥
אֲשֶׁר־נָתַ֖תָּה לְעַמְּךָ֥ לְנַחֲלָֽה׃ {ס}

ל״ז רָעָ֞ב כִּֽי־יִהְיֶ֣ה בָאָ֗רֶץ דֶּ֚בֶר כִּֽי־יִהְיֶ֣ה שִׁדָּפֹ֔ון יֵרָקֹ֖ון אַרְבֶּ֣ה חָסִ֑יל כִּ֤י יְצָרֹו֙ אֹיְבֹ֣ו בְּאֶ֔רֶץ שְׁעָרָ֖יו כָּל־נֶ֥גַע כָּל־מַחֲלָֽה׃

> **יֵרָקוֹן.** שֶׁהַתְּבוּאָה אֵינָהּ עוֹלָה בַּקֶּנֶה לַעֲשׂוֹת שִׁבֹּלֶת.

ל״ח כָּל־תְּפִלָּ֣ה כָל־תְּחִנָּ֗ה אֲשֶׁ֤ר תִּהְיֶה֙ לְכָל־הָאָדָ֔ם לְכֹ֖ל עַמְּךָ֣ יִשְׂרָאֵ֑ל אֲשֶׁ֣ר יֵדְעוּן֩ אִ֨ישׁ נֶ֜גַע לְבָבֹ֗ו וּפָרַ֛שׂ כַּפָּ֖יו אֶל־הַבַּ֥יִת הַזֶּֽה׃

ל״ט וְאַתָּ֣ה תִשְׁמַ֔ע הַשָּׁמַ֖יִם מְכֹ֣ון שִׁבְתְּךָ֑ וְסָלַחְתָּ֣ וְעָשִׂ֔יתָ וְנָתַתָּ֖ לָאִ֣ישׁ כְּכָל־דְּרָכָ֑יו אֲשֶׁ֤ר תֵּדַע֙ אֶת־לְבָבֹ֔ו כִּֽי־אַתָּ֥ה יָדַ֖עְתָּ לְבַדְּךָ֥ אֶת־לְבַ֖ב כָּל־
בְּנֵ֥י הָאָדָֽם׃

מ׳ לְמַ֣עַן֮ יְרָא֣וּךָ כָּל־הַיָּמִים֒ אֲשֶׁ֣ר־הֵ֔ם חַיִּ֖ים עַל־פְּנֵ֣י הָאֲדָמָ֑ה אֲשֶׁ֥ר נָתַ֖תָּה לַאֲבֹותֵֽינוּ׃

מ״א וְגַם֮ אֶל־הַנָּכְרִי֒ אֲשֶׁ֣ר לֹא־מֵעַמְּךָ֣ יִשְׂרָאֵ֔ל הֻ֣וא וּבָ֔א מֵאֶ֖רֶץ רְחוֹקָ֑ה לְמַ֖עַן שְׁמֶֽךָ׃

מ״ב כִּ֣י יִשְׁמְעוּן֮ אֶת־שִׁמְךָ֣ הַגָּדֹול֒ וְאֶת־יָדְךָ֣ הַחֲזָקָ֔ה וּזְרֹעֲךָ֖ הַנְּטוּיָ֑ה וּבָ֣א וְהִתְפַּלֵּ֔ל אֶל־הַבַּ֥יִת הַזֶּֽה׃

מ״ג אַתָּ֣ה תִשְׁמַ֔ע הַשָּׁמַ֖יִם֙ מְכֹ֣ון שִׁבְתְּךָ֑ וְעָשִׂ֗יתָ כְּכֹ֤ל אֲשֶׁר־יִקְרָא֙ אֵלֶ֣יךָ הַנָּכְרִ֔י לְמַ֗עַן יֵדְעוּן֙ כָּל־עַמֵּ֣י הָאָ֔רֶץ אֶת־שְׁמֶ֖ךָ לְיִרְאָ֣ה אֹתְךָ֑ כְּעַמְּךָ֣
יִשְׂרָאֵ֔ל וְלָדַ֣עַת כִּי־שִׁמְךָ֔ נִקְרָ֖א עַל־הַבַּ֥יִת הַזֶּ֛ה אֲשֶׁר־בָּנִ֥יתִי׃

כְּכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי. וּבְיִשְׂרָאֵל הוּא אוֹמֵר: וְנָתַתָּ לָאִישׁ כְּכָל דְּרָכָיו, לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַכִּיר בְּהַקָּבָ״ה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַיְכֹלֶת בְּיָדוֹ, וְאִם אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, תּוֹלֶה אֶת הַדָּבָר בְּעַצְמוֹ וּבְחֶטְאוֹ, אֲבָל עוֹבֵד גִּלּוּלִים קוֹרֵא תִּגֹּר, וְאוֹמֵר: בַּיִת שֶׁשָּׁמוּ הוֹלֵךְ לְסוֹף הָעוֹלָם, נִתְיַגַּעְתִּי לְכַמָּה דְּרָכִים וּבָאתִי וְהִתְפַּלַּלְתִּי בּוֹ, וְלֹא מָצָאתִי בּוֹ מַמָּשׁ, כְּשֵׁם שֶׁאֵין מַמָּשׁ בַּעֲבוֹדַת גִּלּוּלִים, לְפִיכָךְ כְּכָל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי, אֲבָל יִשְׂרָאֵל, אִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁהוּא מַשְׁחִית בְּמָמוֹנוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, אַל תִּתֵּן לוֹ.

מ״ד כִּי־יֵצֵא עַמְּךָ לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵם וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־יְהוָה דֶּרֶךְ הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ׃

דֶּרֶךְ הָעִיר. פּוֹנִים לְצַד יְרוּשָׁלַיִם.

מ״ה וְשָׁמַעְתָּ֣ הַשָּׁמַ֔יִם אֶת־תְּפִלָּתָ֖ם וְאֶת־תְּחִנָּתָ֑ם וְעָשִׂ֖יתָ מִשְׁפָּטָֽם׃

וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם. נְקֹמָתָם בְּאוֹיְבֵיהֶם.

מ״ו כִּ֣י יֶחֶטְא֣וּ לָךְ֮ כִּ֣י אֵ֣ין אָדָם֒ אֲשֶׁ֣ר לֹא־יֶחֱטָ֔א וְאָנַפְתָּ֥ בָּ֖ם וּנְתַתָּ֣ם לִפְנֵ֣י אוֹיֵ֑ב וְשָׁבְי֤וּם שֹׁבֵיהֶם֙ אֶל־אֶ֣רֶץ הָאוֹיֵ֔ב רְחוֹקָ֖ה אוֹ֥ קְרוֹבָֽה׃

מ״ז וְהֵשִׁ֙יבוּ֙ אֶל־לִבָּ֣ם בָּאָ֔רֶץ אֲשֶׁ֥ר נִשְׁבּוּ־שָׁ֖ם וְשָׁ֑בוּ | וְהִתְחַנְּנ֤וּ אֵלֶ֙יךָ֙ בְּאֶ֣רֶץ שֹׁבֵיהֶ֔ם לֵאמֹ֖ר חָטָ֣אנוּ וְהָעֲוִ֑ינוּ רָשָׁ֖עְנוּ׃

מ״ח וְשָׁ֙בוּ֙ אֵלֶ֣יךָ בְּכָל־לְבָבָ֔ם וּבְכָל־נַפְשָׁ֖ם בְּאֶ֣רֶץ אֹיְבֵיהֶ֑ם אֲשֶׁ֥ר שָׁבְי֖וּ אֹתָ֣ם וְהִתְפַּלְל֤וּ אֵלֶ֙יךָ֙ דֶּ֣רֶךְ אַרְצָ֔ם אֲשֶׁ֥ר נָתַ֖תָּה לַאֲבוֹתָ֑ם הָעִ֣יר אֲשֶׁר־בָּחַ֔רְתָּ בָּ֖הּ וְהַבַּ֥יִת אֲשֶׁר־[בָּנִיתִי] (בניתי) לִשְׁמֶֽךָ׃

מ״ט וְשָׁמַעְתָּ֣ הַשָּׁמַ֔יִם מְכ֖וֹן שִׁבְתְּךָ֑ אֶת־תְּפִלָּתָ֖ם וְאֶת־תְּחִנָּתָ֑ם וְעָשִׂ֖יתָ מִשְׁפָּטָֽם׃

נ׳ וְסָלַחְתָּ֣ לְעַמְּךָ֮ אֲשֶׁ֣ר חָטְא֣וּ לָךְ֒ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶ֗ם אֲשֶׁ֤ר פָּשְׁעוּ־בָךְ֙ וּנְתַתָּ֣ם לְרַחֲמִ֔ים לִפְנֵ֖י שֹׁבֵיהֶ֑ם וְרִחֲמ֖וּם׃

נ״א כִּֽי־עַמְּךָ֣ וְנַחֲלָתְךָ֗ הֵ֚ם אֲשֶׁ֣ר הוֹצֵ֔אתָ מִמִּצְרַ֖יִם מִתּ֥וֹךְ כּ֖וּר הַבַּרְזֶֽל׃

כּוּר הַבַּרְזֶל. הַחֶרֶס שֶׁמְּזַקְּקִין בּוֹ זָהָב, קְרוּי כּוּר.

נ״ב לִהְיוֹת֩ עֵינֶ֨יךָ פְּתֻחֹ֜ת אֶל־תְּחִנַּ֤ת עַבְדְּךָ֙ וְאֶל־תְּחִנַּ֣ת עַמְּךָ֔ יִשְׂרָאֵ֖ל לִשְׁמֹ֣עַ אֲלֵיהֶ֑ם בְּכֹ֖ל קָרְאָ֥ם אֵלֶֽיךָ׃

נ״ג כִּֽי־אַתָּ֤ה הִבְדַּלְתָּם֙ לְךָ֣ לְנַחֲלָ֔ה מִכֹּ֖ל עַמֵּ֣י הָאָ֑רֶץ כַּאֲשֶׁ֣ר דִּבַּ֔רְתָּ בְּיַ֖ד | מֹשֶׁ֣ה עַבְדֶּ֑ךָ בְּהוֹצִיאֲךָ֙ אֶת־אֲבֹתֵ֣ינוּ מִמִּצְרַ֔יִם אֲדֹנָ֖י יֱהוִֹ֥ה׃ {פ}

נ״ד וַיְהִ֗י | כְּכַלּ֤וֹת שְׁלֹמֹה֙ לְהִתְפַּלֵּ֣ל אֶל־יְהוָ֔ה אֵ֥ת כָּל־הַתְּפִלָּ֖ה וְהַתְּחִנָּ֣ה הַזֹּ֑את קָ֚ם מִלִּפְנֵ֣י מִזְבַּ֣ח יְהוָ֔ה מִכְּרַ֖ע עַל־בִּרְכָּ֑יו וְכַפָּ֥יו פְּרֻשׂ֖וֹת הַשָּׁמָֽיִם׃

נ״ה וַיַּעֲמֹ֕ד וַיְבָ֖רֶךְ אֶת כָּל־קְהַ֣ל יִשְׂרָאֵ֑ל קוֹל֙ גָּד֔וֹל לֵאמֹֽר׃

נ״ו בָּר֣וּךְ יְהוָ֗ה אֲשֶׁ֤ר נָתַן֙ מְנוּחָ֣ה לְעַמּ֔וֹ יִשְׂרָאֵ֖ל כְּכֹ֣ל אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֑ר לֹא־נָפַ֣ל דָּבָ֔ר אֶחָ֕ד מִכֹּ֖ל דְּבָר֣וֹ הַטּ֑וֹב אֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֛ר בְּיַ֥ד מֹשֶׁ֖ה עַבְדּֽוֹ׃

כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר. וְהֵיכָן דִּבֶּר: וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אוֹיְבֵיכֶם.

נ״ז יְהִ֣י יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֔ינוּ עִמָּ֖נוּ כַּאֲשֶׁ֣ר הָיָ֑ה עִם־אֲבֹתֵ֔ינוּ אַל־יַעַזְבֵ֥נוּ וְאַל־יִטְּשֵֽׁנוּ׃

נ״ח לְהַטּ֤וֹת לְבָבֵ֙נוּ֙ אֵלָ֔יו לָלֶ֖כֶת בְּכָל־דְּרָכָ֑יו וְלִשְׁמֹ֞ר מִצְוֹתָ֣יו וְחֻקָּ֗יו וּמִשְׁפָּטָיו֙ אֲשֶׁ֣ר צִוָּ֔ה אֶת־אֲבֹתֵֽינוּ׃

נ״ט וְיִהְי֣וּ דְבָרַ֗י אֵ֚לֶּה אֲשֶׁ֣ר הִתְחַנַּ֔נְתִּי לִפְנֵ֖י יְהוָ֑ה קְרֹבִ֞ים אֶל־יְהוָ֤ה אֱלֹהֵ֙ינוּ֙ יוֹמָ֣ם וָלָ֔יְלָה לַעֲשׂ֖וֹת | מִשְׁפַּ֣ט עַבְדּ֑וֹ וּמִשְׁפַּ֥ט עַמּ֖וֹ יִשְׂרָאֵ֥ל דְּבַר־
יוֹם בְּיוֹמ֖וֹ׃

לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ. לְתִבַּע עֶלְבּוֹנָם מִיַּד הָאוֹיֵב.

ס׳ לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד׃

ס״א וְהָיָה לְבַבְכֶם שָׁלֵם עִם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָלֶכֶת בְּחֻקָּיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו כַּיּוֹם הַזֶּה׃

ס״ב וְהַמֶּלֶךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ זֹבְחִים זֶבַח לִפְנֵי יְהוָה׃

ס״ג וַיִּזְבַּח שְׁלֹמֹה אֵת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר זָבַח לַיהוָה בָּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף וַיַּחְנְכוּ אֶת־בֵּית יְהוָה הַמֶּלֶךְ וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

ס״ד בַּיּוֹם הַהוּא קִדַּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת־תּוֹךְ הֶחָצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵית־יְהוָה כִּי־עָשָׂה שָׁם אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה קָטֹן מֵהָכִיל אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים׃

> **אֶת תּוֹךְ הֶחָצֵר.** דִּבְּרִים כִּכְתָבָן, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. קִדֵּשׁ אֶת רִצְפַּת הָעֲזָרָה בְּקִרְדֹּשֶׁת מִזְבֵּחַ, לְהַקְטִיר עַל הָרִצְפָּה.
>
> **כִּי מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת.** מִזְבֵּח הָאֲבָנִים שֶׁעָשָׂה תַּחַת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת.
>
> **קָטֹן מֵהָכִיל אֶת הָעוֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה.** שֶׁהָרְבּוּ לְהָבִיא. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: אֶלֶף עוֹלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, וּכְשֶׁאָתָּה מַגִּיעַ לְחֶשְׁבּוֹן אַמּוֹת וּלְמִנְיַן עוֹלוֹת, זֶה שֶׁל אֲבָנִים גְּדוֹל מִשֶּׁל מֹשֶׁה, שֶׁמִּזְבַּח מֹשֶׁה מְקוֹם מַעֲרָכְתּוֹ אַמָּה עַל אַמָּה, וְזֶהוּ הָיָה מְקוֹם מַעֲרָכְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע עַל עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע, חֲרֵי שֶׁל שְׁלֹמֹה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים וְשֵׁשׁ כְּשֶׁל מֹשֶׁה, אִם כֵּן מַהוּ: קִדֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת תּוֹךְ הֶחָצֵר, שֶׁקִּבֵּל בּוֹ מִזְבֵּחַ שֶׁל אֲבָנִים מְחֻבָּר בָּרִצְפָּה.
>
> **קָטֹן מֵהָכִיל.** בְּשֶׁל מֹשֶׁה הוּא אוֹמֵר, כְּאָדָם שֶׁאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: נְנַס פְּלוֹנִי וּפָסוּל לַעֲבוֹדָה.

ס״ה וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָּעֵת־הַהִיא | אֶת־הֶחָג וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְבוֹא חֲמָת | עַד־נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם׃

> **מִלְבוֹא חֲמָת.** שֶׁהִיא בִּצְפוֹנָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
>
> **עַד נַחַל מִצְרַיִם.** שֶׁהִיא כְּנֶגְדּוֹ בִּדְרוֹמָהּ, בְּאֵלָה מַסְעֵי.
>
> **שִׁבְעַת יָמִים.** שֶׁל חֲנוּכָּה.
>
> **וְשִׁבְעַת יָמִים.** חַג הַסֻּכּוֹת, נִמְצָא שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.

ס״ו בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת־הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃

> **לְדָוִד עַבְדּוֹ.** לְהוֹדִיעַ שֶׁמָּחַל לוֹ עֲוֹנוֹתָיו, כִּדְאִיתָא בְּמוֹעֵד קָטָן: בְּשָׁעָה שֶׁבִּקֵּשׁ שְׁלֹמֹה לְהַכְנִיס הָאָרוֹן לְבֵית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, דָּבְקוּ שְׁעָרִים זֶה בָּזֶה.
>
> **וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ.** שֶׁמָּחַל לָהֶם עַל עָוֹן יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְיָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: כֻּלְּכֶם מְזֻמָּנִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

פרק ט׳

א׳ וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־בֵּית־יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָפֵץ לַעֲשׂוֹת׃ {פ}

ב׳ וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה שֵׁנִית כַּאֲשֶׁר נִרְאָה אֵלָיו בְּגִבְעוֹן׃

ג׳ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתְךָ וְאֶת־תְּחִנָּתְךָ אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתָּה לְפָנָי הִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתָה לָשׂוּם־שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל־הַיָּמִים׃

> **וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי.** תַּרְגּוּם יוֹנָתָן: וּתְהֵי שְׁכִנְתִּי שַׁרְיָא בֵּיהּ אִם רְעוּתִי מִתְעַבְּדָא – יְהֵא עֵינַי שָׁם, אִם לִבִּי וְחֶפְצִי שָׁם.

ד וְאַתָּה אִם־תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִד אָבִיךָ בְּתֹם־לֵבָב וּבְיֹשֶׁר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ חֻקַּי וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמֹר׃

ה וַהֲקִמֹתִי אֶת־כִּסֵּא מַמְלַכְתְּךָ עַל־יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל־דָּוִד אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃

ו אִם־שׁוֹב תְּשֻׁבוּן אַתֶּם וּבְנֵיכֶם מֵאַחֲרַי וְלֹא תִשְׁמְרוּ מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם׃

ז וְהִכְרַתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת־הַבַּיִת אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לִשְׁמִי אַשְׁלִיךְ מֵעַל פָּנָי וְהָיָה יִשְׂרָאֵל לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל־הָעַמִּים׃

> **וְאֶת הַבַּיִת אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לִשְׁמִי.** תְּנַאי הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם, וְאִם לֹא תִּשְׁמְעוּ, מַה נֶּאֱמַר שָׁם: וַהֲשִׁמוֹתִי אֶת מִקְדָּשֵׁיכֶם.
>
> **וְלִשְׁנִינָה.** כְּתַרְגּוּם: וּלְשׁוֹעִי, יְסַפְּרוּ אֶת הָרָעוֹת הַבָּאוֹת עָלָיו וְיִתְלַעֲגוּ בוֹ, כְּמוֹ: וַיְסַפֵּר, וְאֹשְׁתָּעִי. וּלְשׁוֹן ׳שְׁנִינָה׳ אַף הוּא לְשׁוֹן ׳דִּבּוּר׳, דִּכְתִיב: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ.

ח וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֶלְיוֹן כָּל־עֹבֵר עָלָיו יִשֹּׁם וְשָׁרַק וְאָמְרוּ עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת וְלַבַּיִת הַזֶּה׃

> **וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֶלְיוֹן.** כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חָטָאתֶם, וּמִשֶּׁחָטָאוּ, כָּל עוֹבֵר עָלָיו יִשּׁוֹם וְיִשְׁרֹק. וְכֵן כָּתוּב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: וְהַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הָיָה עֶלְיוֹן כָּל עוֹבֵר עָלָיו וְגוֹ׳. וְכֹה פִּתְרוֹנוֹ: וְהַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הָיָה עֶלְיוֹן וְנוֹרָא אַף לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְמַעְלָה; וְגַם אֶל הַנָּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ וְגוֹ׳, וְעַכְשָׁיו בְּחָרְבָּנוֹ, כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, אַף עוֹבֵד כּוֹכָבִים, יִשּׁוֹם וְיִשְׁרֹק, וְיֹאמַר כִּי חָטְאוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל גּוֹרֵם.
>
> **יִשֹּׁם.** יִתְמַהּ, כְּמוֹ: וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ אוֹיְבֵיכֶם; עַל יוֹמוֹ נָשַׁמּוּ אַחֲרוֹנִים.
>
> **וְשָׁרַק.** שופילי״ר בְּלַעַ״ז (לְשָׁרוֹק), וְכֵן דֶּרֶךְ כָּל הָרוֹאֶה חֲרָבָן פִּתְאֹם, לְשָׁרֹק.

ט וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיא אֶת־אֲבֹתָם ׀ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּחֲזִקוּ בֵּאלֹהִים אֲחֵרִים (וישתחו) [וַיִּשְׁתַּחֲווּ] לָהֶם וַיַּעַבְדֵם עַל־כֵּן הֵבִיא יְהוָה עֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת׃ {פ}

י וַיְהִי מִקְצֵה עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר־בָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת־שְׁנֵי הַבָּתִּים אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ׃

> **עֶשְׂרִים שָׁנָה.** שֶׁבַע שָׁנִים לְבֵית ה׳, וְאֶת בֵּיתוֹ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְמַעְלָה.

יא חִירָם מֶלֶךְ־צֹר נָשָׂא אֶת־שְׁלֹמֹה בַּעֲצֵי אֲרָזִים וּבַעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבַזָּהָב לְכָל־חֶפְצוֹ אָז יִתֵּן הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְחִירָם עֶשְׂרִים עִיר בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל׃

> **נָשָׂא אֶת שְׁלֹמֹה.** עִנְיַן עֹמֶס, כִּלְכֵּל אֶת מַשָּׂאוֹ בְּדָבָר זֶה.

יב וַיֵּצֵא חִירָם ׀ מִצֹּר לִרְאוֹת אֶת־הֶעָרִים אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ שְׁלֹמֹה וְלֹא יָשְׁרוּ בְּעֵינָיו׃

יג וַיֹּאמֶר מָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי אָחִי וַיִּקְרָא לָהֶם ׀ אֶרֶץ כָּבוּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ {פ}

> **אֶרֶץ כָּבוּל.** אֶרֶץ כְּבָלִים, אֶרֶץ טִיט, שֶׁהֶרֶגֶל מִשְׁתַּקַּעַ וְנִכְבֶּלֶת בָּהּ.

יד וַיִּשְׁלַח חִירָם לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב׃

טו וְזֶה דְּבַר־הַמַּס אֲשֶׁר־הֶעֱלָה ׀ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּיתוֹ וְאֶת־הַמִּלּוֹא וְאֵת חוֹמַת יְרוּשָׁלַ͏ִם וְאֶת־חָצֹר וְאֶת־מְגִדּוֹ וְאֶת־גָּזֶר׃

> **וְזֶה דְּבַר הַמַּס.** מַה שֶּׁמְּפֹרָשׁ בְּסוֹף הָעִנְיָן: כָּל הָעָם הַנּוֹתָר וְגוֹ׳, וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה לְמַס עוֹבֵד, אוֹתוֹ הַמַּס הָיָה לִבְנוֹת בּוֹ אֶת כָּל אֵלֶּה.
>
> **וְאֶת הַמִּלּוֹא.** מָקוֹם הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם בְּעִיר דָּוִד, וְנִקְרָא מִלּוֹא, עַל שֵׁם שֶׁמְּקֻף חוֹמָה נְמוּכָה, וּמְלֵאוּ לְתוֹכָהּ עָפָר.

ט״ז פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עָלָה וַיִּלְכֹּד אֶת־גָּזֶר וַיִּשְׂרְפָהּ בָּאֵשׁ וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הָרֵג וַיִּתְּנָהּ שִׁלֻּחִים לְבִתּוֹ אֵשֶׁת שְׁלֹמֹה׃

שִׁלֻּחִים. נְדוּנְיָא.

י״ז וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־גָּזֶר וְאֶת־בֵּית חֹרֹן תַּחְתּוֹן׃

י״ח וְאֶת־בַּעֲלַת וְאֶת־[תַּדְמֹר] (תמר) בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ׃

וְאֶת תַּדְמוֹר בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ. אֵצֶל הַיְשׁוּב.

י״ט וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לִשְׁלֹמֹה וְאֵת עָרֵי הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֵת | חֶשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלַ͏ִם וּבַלְּבָנוֹן וּבְכֹל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃

עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת. (תרגום:) קִרְוֵי בֵּית אוֹצָרָיָא.

כ׳ כָּל־הָעָם הַנּוֹתָר מִן־הָאֱמֹרִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃

כ״א בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נִתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יְכָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַחֲרִימָם וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה לְמַס־עֹבֵד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

כ״ב וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־נָתַן שְׁלֹמֹה עֶבֶד כִּי־הֵם אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְשָׁלִישָׁיו וְשָׂרֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו׃ {ס}

כ״ג אֵלֶּה | שָׂרֵי הַנִּצָּבִים אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה לִשְׁלֹמֹה חֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת הָרֹדִים בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה׃

שָׂרֵי הַנִּצָּבִים. מְמֻנִּים עַל הַמְמֻנִּים.

חֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מֵהֶם הָיוּ גֵּרִים הַמְמֻנִּים עַל שִׁבְעִים אֶלֶף נוֹשֵׂא סַבָּל וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף חוֹצֵב בָּהָר, וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרוֹדִים בָּעָם, שֶׁאָמַר לְמַעְלָה: לְבַד מִשָּׂרֵי הַנִּצָּבִים לִשְׁלֹמֹה וְגוֹ׳ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים הוּא אוֹמֵר: שֵׁשׁ מֵאוֹת, אֵלּוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שֶׁחָסֵר שָׁם, מָנָה כָּאן, שֶׁהָיוּ מְמֻנִּים עַל כֻּלָּן, וּמֵאתַיִם וַחֲמִשִּׁים הַנּוֹתָרִים, הָיוּ יִשְׂרָאֵל, מְמֻנִּים עַל שְׁאָר עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים מְנָאָן לְעַצְמָן: וְאֵלֶּה שָׂרֵי הַנִּצָּבִים לִשְׁלֹמֹה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם הָרֹדִים בָּעָם, עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה.

כ״ד אַךְ בַּת־פַּרְעֹה עָלְתָה מֵעִיר דָּוִד אֶל־בֵּיתָהּ אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ אָז בָּנָה אֶת־הַמִּלּוֹא׃

אַךְ בַּת פַּרְעֹה. שֶׁהָיְתָה מִתְחִלָּה בְּעִיר דָּוִד, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בִּרְאשׁ הַסֵּפֶר: וַיְבִיאָהּ אֶל עִיר דָּוִד.

עָלְתָה מֵעִיר דָּוִד וְגוֹ׳. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים מְפֹרָשׁ: כִּי אָמַר לֹא תֵשֵׁב אִשָּׁה לִי בְּעִיר דָּוִד כִּי קֹדֶשׁ הֵמָּה אֲשֶׁר בָּאָה אֲלֵיהֶם אֲרוֹן ה׳.

אָז בָּנָה. שְׁלֹמֹה.

אֶת הַמִּלּוֹא. לִבְנוֹת לְתוֹכוֹ בָּתִּים, לַעֲבָדֶיהָ וּלְשִׁפְחוֹתֶיהָ, וְזֶה שֶׁהוֹכִיחוֹ יֶרֶבְעָם: אָבִיךָ הִנִּיחוֹ פָּרוּץ לְעוֹלֵי רְגָלִים, וְאַתָּה בָּנִיתָ אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת אַנְגַּרְיָא לְבַת פַּרְעֹה, וְזֶהוּ ׳אַךְ׳ הָאָמוּר כָּאן, אַךְ בִּזּוֹ הֶעֱוָה שְׁלֹמֹה, שֶׁבָּנָה לָהּ אֶת הַמִּלּוֹא, כָּךְ שָׁמַעְתִּי. וַאֲנִי אוֹמֵר, אַךְ בַּת פַּרְעֹה וְגוֹ׳, כְּלוֹמַר הֶעָרִים הָאֲמוּרוֹת לְמַעְלָה, הָצְרַךְ לִבְנוֹת לְמִסְכְּנוֹת לָרֶכֶב וְלַפָּרָשִׁים וְלַגְּדֵלָה, אַךְ אֶת הַמִּלּוֹא, לֹא הָיָה בּוֹנֶה לְשׁוּם גְּדֵלָה, כִּי אָבִיו הִנִּיחוֹ לִפְרֹשׁ בּוֹ עוֹלֵי רְגָלִים אֹהָלִים, אֶלָּא שֶׁבַּת פַּרְעֹה עָלְתָה אֶל בֵּיתָהּ, וְהַמִּלּוֹא סָמוּךְ לְאוֹתוֹ בַּיִת, אָז בָּנָה אֶת הַמִּלּוֹא.

כ״ה וְהָעֲלָה שְׁלֹמֹה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה עֹלוֹת וּשְׁלָמִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בָּנָה לַיהוָה וְהַקְטֵיר אִתּוֹ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה וְשִׁלַּם אֶת־הַבָּיִת׃

עַל הַמִּזְבֵּחַ. שֶׁל בֵּית עוֹלָמִים.

וְהַקְטֵיר אִתּוֹ. וְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳ לִקְטֹרֶת הַסַּמִּים.

כ״ו וַאֲנִי עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעָצְיוֹן־גֶּבֶר אֲשֶׁר אֵת־אֱלוֹת עַל־שְׂפַת יַם־סוּף בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃

וַאֲנִי. אֲנִיָּה.

כ״ז וַיִּשְׁלַח חִירָם בָּאֳנִי אֶת־עֲבָדָיו אַנְשֵׁי אֳנִיּוֹת יְדְעֵי הַיָּם עִם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה׃

כ״ח וַיָּבֹאוּ אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם וְהָבֹ֣ אַרְבַּע־מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים כִּכָּר וַיְבִאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ {פ}

פרק י׳

א׳ וּמַלְכַּת־שְׁבָא שָׁמְעַת אֶת־שְׁמַע שְׁלֹמֹה לְשֵׁם יְהוָה וַתָּבֹא לְנַסֹּתוֹ בְּחִידוֹת׃

ב׳ וַתָּבֹא יְרוּשָׁלַ֫מָה בְּחַ֥יִל כָּבֵד מְאֹד גְּמַלִּים נֹשְׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב רַב־מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה וַתָּבֹא אֶל־שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר אֵלָיו אֵת כָּל־אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבָּהּ׃

ג׳ וַיַּגֶּד־לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־דְּבָרֶיהָ לֹא־הָיָה דָבָר נֶעְלָם מִן־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ׃

ד׳ וַתֵּרֶא מַלְכַּת־שְׁבָא אֶת כָּל־חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהַבַּ֫יִת אֲשֶׁר בָּנָה׃

ה׳ וּמַאֲכַל שֻׁלְחָנוֹ וּמוֹשַׁב עֲבָדָיו וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָו וּמַלְבֻּשֵׁיהֶם וּמַשְׁקָיו וְעֹלָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְהוָה וְלֹא־הָיָה בָהּ עוֹד רוּחַ׃

> וְעֹלָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית ה׳. דֶּרֶךְ מָבוֹא שֶׁהֵכִין מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהָיָה עוֹלֶה בוֹ לְבֵית ה׳.

ו׳ וַתֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּאַרְצִי עַל־דְּבָרֶיךָ וְעַל־חָכְמָתֶךָ׃

ז׳ וְלֹא־הֶאֱמַנְתִּי לַדְּבָרִים עַד אֲשֶׁר־בָּאתִי וַתִּרְאֶינָה עֵינַי וְהִנֵּה לֹא־הֻגַּד־לִי הַחֲצִי הוֹסַפְתָּ חָכְמָה וָטוֹב אֶל־הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי׃

ח׳ אַשְׁרֵי אֲנָשֶׁיךָ אַשְׁרֵי עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ תָּמִיד הַשֹּׁמְעִים אֶת־חָכְמָתֶךָ׃

ט׳ יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרוּךְ אֲשֶׁר־חָפֵץ בְּךָ לְתִתְּךָ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבַת יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם וַיְשִׂימְךָ לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃

י׳ וַתִּתֵּן לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים | כִּכַּר זָהָב וּבְשָׂמִים הַרְבֵּה מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה לֹא בָא כַבֹּשֶׂם הַהוּא עוֹד־לָרֹב אֲשֶׁר־נָתְנָה מַלְכַּת־שְׁבָא לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃

י״א וְגַם־אֳנִי חִירָם אֲשֶׁר־נָשָׂא זָהָב מֵאוֹפִיר הֵבִיא מֵאֹפִיר עֲצֵי אַלְמֻגִּים הַרְבֵּה מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה׃

> עֲצֵי אַלְמֻגִּים. קוריי״ל בְּלַעַ״ז (אַלְמוּגִים).

י״ב וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת־עֲצֵי הָאַלְמֻגִּים מִסְעָד לְבֵית־יְהוָה וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ וְכִנֹּרוֹת וּנְבָלִים לַשָּׁרִים לֹא בָא־כֵן עֲצֵי אַלְמֻגִּים וְלֹא נִרְאָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

> מִסְעָד לְבֵית ה׳. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים כְּתִיב: מְסִלּוֹת לְבֵית ה׳, לְכָךְ אֲנִי אוֹמֵר, הַמִּסְעָד הַזֶּה לְשׁוֹן רִצְפָּה.
>
> לַשָּׁרִים. לְבָנֵי לֵוִי.

י״ג וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַּת־שְׁבָא אֶת־כָּל־חֶפְצָהּ אֲשֶׁר שָׁאֲלָה מִלְּבַד אֲשֶׁר נָתַן־לָהּ כְּיַד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַתֵּפֶן וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ הִיא וַעֲבָדֶיהָ׃ {פ}

> נָתַן לְמַלְכַּת שְׁבָא. נְתִינָה זוֹ אֵינָהּ אֶלָּא לְמוּד חָכְמָה.
>
> כָּל חֶפְצָהּ. (בָּא אֵלֶיהָ וְנוֹלַד מִמֶּנָּה נְבוּכַדְנֶצַּר, וְהֶחֱרִיב הַבַּיִת שֶׁעָמַד אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר שָׁנִים בְּחֶלֶק כָּל שִׁבְטִים, מֵהָאָר״י ז״ל). מִלְּבַד אֲשֶׁר נָתַן לָהּ. מַתָּנוֹת וּמִגְדָּנוֹת הַמְצוּיִין כָּאן וְאֵינָם מְצוּיִין בִּמְקוֹמָהּ.

י״ד וַיְהִי֙ מִשְׁקַל֙ הַזָּהָ֔ב אֲשֶׁר־בָּ֥א לִשְׁלֹמֹ֖ה בְּשָׁנָ֣ה אַחַ֑ת שֵׁ֚שׁ מֵא֣וֹת שִׁשִּׁ֔ים וְשֵׁ֖שׁ כִּכָּֽר זָהָֽב׃

שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ. חִירָם נָתַן לוֹ מֵאָה וְעֶשְׂרִים, וּמַלְכַּת שְׁבָא מֵאָה וְעֶשְׂרִים, וְאֲנִי תַּרְשִׁישׁ הֵבִיאָה מֵאוֹפִיר אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים, הֲרֵי שֵׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים, וְהַשִּׁשָּׁה לֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן. וּבְדִבְרֵי הַיָּמִים כְּתִיב: שֶׁהֵבִיאוּ מֵאוֹפִיר אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים, וְאֵין מוֹנֶה שָׁם מֵאָה וְעֶשְׂרִים שֶׁל חִירָם, וְיֵשׁ לְתַקֵּן הַמִּקְרָא, שֶׁהַשְּׁלֹשִׁים הַיִּתְרִים הָיוּ מִן הַמֵּאָה וְעֶשְׂרִים שֶׁל חִירָם, שֶׁהֲרֵי עַבְדֵי חִירָם הָיוּ שָׁם עִם עֲבָדָיו.

ט״ו לְבַד֙ מֵאַנְשֵׁ֣י הַסְּחָרִ֔ים וּמִסְחַ֖ר הָרֹכְלִ֑ים וְכֹ֣ל ׀ מַלְכֵ֣י הָעֲרָ֗ב וּפַחֲוֹת֙ הָאָֽרֶץ׃

לְבַד מֵאַנְשֵׁי הַסְּחָרִים. שֶׁהָיוּ מְבִיאִים לוֹ הַסּוֹחֲרִים הַתָּרִים בָּאָרֶץ לִסְחוֹרָה.

הָרֹכְלִים. מוֹכְרֵי בְּשָׂמִים, וּמוֹלִיכִין אוֹתָם מֵעִיר לְעִיר.

וְכֹל מַלְכֵי הָעֲרָב. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: וְכָל מַלְכֵי סוּמְכְוָתָא, לְשׁוֹן עֲרֵבָה, הַמְּלָכִים שֶׁהָיוּ בַּעֲרָבָתָן וְסוֹמְכִין עָלָיו, גראנטיא״ה בְּלַעַ״ז (מִלְשׁוֹן עַרְבוּת).

ט״ז וַיַּ֣עַשׂ הַמֶּ֗לֶךְ שְׁלֹמֹה֙ מָאתַ֣יִם צִנָּ֔ה זָהָ֖ב שָׁח֑וּט שֵׁ֚שׁ־מֵא֣וֹת זָהָ֔ב יַעֲלֶ֖ה עַל־הַצִּנָּ֥ה הָאֶחָֽת׃

צִנָּה. מַקֶּפֶת אֶת הָאָדָם מִשְּׁלֹשָׁה רוּחוֹתָיו, וְהוּא שֶׁאָמַר בְּסֵפֶר תְּהִלִּים: כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ.

שֵׁשׁ מֵאוֹת זָהָב. וְהוּא שֵׁשׁ מָנִים, שֶׁהַזָּהָב הוּא הַדִּינָר.

י״ז וּשְׁלֹשׁ־מֵא֣וֹת מָגִנִּ֗ים זָהָב֙ שָׁח֣וּט שְׁלֹשֶׁת֮ מָנִים֒ זָהָ֔ב יַעֲלֶ֖ה עַל־הַמָּגֵ֣ן הָאֶחָ֑ת וַיִּתְּנָ֣ם הַמֶּ֗לֶךְ בֵּ֚ית יַ֣עַר הַלְּבָנֽוֹן׃ {פ}

זָהָב שָׁחוּט. הוּא רַךְ וְנוֹחַ לְהֶרָקַע.

י״ח וַיַּ֣עַשׂ הַמֶּ֗לֶךְ כִּסֵּא־שֵׁ֙ן גָּד֣וֹל וַיְצַפֵּ֔הוּ זָהָ֖ב מוּפָֽז׃

זָהָב מוּפָז. מַבְהִיק כְּמַרְגָּלִית.

י״ט שֵׁ֣שׁ מַעֲל֣וֹת לַכִּסֵּ֔א וְרֹ֥אשׁ־עֹ֖גֶל לַכִּסֵּ֑ה מָאֲחָרָ֗יו וְיָדֹ֤ת מִזֶּה֙ וּמִזֶּ֔ה אֶל־מְק֖וֹם הַשָּׁבֶ֑ת וּשְׁנַ֣יִם אֲרָיוֹת֮ עֹמְדִים֒ אֵצֶ֖ל הַיָּדֽוֹת׃

שֵׁשׁ מַעֲלוֹת. מַדְרֵגוֹת לַעֲלוֹת בּוֹ, וְרֹאשׁ הַכִּסֵּא הָיָה עָגֹל, מְקוֹם מוֹשַׁב הַמֶּלֶךְ.

מֵאֲחָרָיו. תִּקּוּן הַכִּסֵּא הָיָה רָחָב, וְהַמַּעֲלוֹת הָיוּ לְצַד פָּנָיו, וּלְצַד רְחָבָה לְצַד אֲחָרָיו הָיָה הַמּוֹשָׁב גָּבוֹהַּ מִן הַכִּסֵּא מָקוֹם עָגֹל.

וְיָדֹת מִזֶּה וּמִזֶּה. לְסָמְךְ זְרוֹעוֹתָיו עֲלֵיהֶם, כְּמִין מַקְלוֹת זָהָב מִפֶּאָה לְפֶאָה, פְּשׁוּטִין לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל.

וּשְׁנַיִם אֲרָיוֹת. שֶׁל זָהָב, וְכָל צוּרַת הַכִּסֵּא מְפֹרֶשֶׁת בְּאַגָּדַת תְּגִלַּת אֶסְתֵּר.

כ׳ וּשְׁנֵ֣ים עָשָׂ֔ר אֲרָיֹ֖ת עֹמְדִ֣ים שָׁ֑ם עַל־שֵׁ֚שׁ הַמַּעֲל֣וֹת מִזֶּ֔ה וּמִזֶּ֔ה לֹא־נַעֲשָׂ֥ה כֵ֖ן לְכָל־מַמְלָכֽוֹת׃

כ״א וְכֹל֙ כְּלֵ֣י מַשְׁקֵ֔ה הַמֶּ֖לֶךְ שְׁלֹמֹ֑ה זָהָ֔ב וְכֹל֙ כְּלֵ֣י בֵֽית־יַ֔עַר הַלְּבָנ֖וֹן זָהָ֣ב סָגֽוּר׀ אֵ֣ין כֶּ֗סֶף לֹ֤א נֶחְשָׁב֙ בִּימֵ֣י שְׁלֹמֹ֔ה לִמְאוּמָֽה׃

אֵין כֶּסֶף לֹא נֶחְשָׁב. אֵין כֶּסֶף בְּאֶחָד מֵהֶם, כִּי לֹא נֶחְשָׁב.

כ״ב כִּ֣י אֳנִ֤י תַרְשִׁישׁ֙ לַמֶּ֣לֶךְ בַּיָּ֔ם עִ֖ם אֳנִ֣י חִירָ֑ם אַחַ֤ת לְשָׁלֹשׁ֙ שָׁנִ֔ים תָּב֥וֹא ׀ אֳנִ֖י תַּרְשִׁ֣ישׁ נֹשְׂאֵ֣ת זָהָ֣ב וָכֶ֔סֶף שֶׁנְהַבִּ֥ים וְקֹפִ֖ים וְתֻכִּיִּֽים׃

אֳנִי תַרְשִׁישׁ. (תַּרְגּוּם:) סְפִינַת אַפְרִיקָא.

שֶׁנְהַבִּים וְקֹפִים וְתֻכִּיִּים. (תַּרְגּוּם:) שֵׁן דְּפִיל וְקוֹפִין וְטָוָסִין.

כ״ג וַיִּגְדַּ֥ל הַמֶּ֛לֶךְ שְׁלֹמֹ֖ה מִכֹּ֣ל מַלְכֵ֣י הָאָ֑רֶץ לְעֹ֖שֶׁר וּלְחָכְמָֽה׃

כ״ד וְכָל־הָאָ֗רֶץ מְבַקְּשִׁ֛ים אֶת־פְּנֵ֥י שְׁלֹמֹ֖ה לִשְׁמֹ֣עַ אֶת־חָכְמָתוֹ֑ אֲשֶׁר־נָתַ֥ן אֱלֹהִ֖ים בִּלְבּֽוֹ׃

כ״ה וְהֵ֣מָּה מְבִאִ֗ים אִ֚ישׁ מִנְחָתוֹ֙ כְּלֵי־כֶ֣סֶף וּכְלֵי־זָהָ֔ב וּשְׂלָמוֹת֙ וְנֶ֣שֶׁק וּבְשָׂמִ֔ים סוּסִ֥ים וּפְרָדִ֖ים דְּבַר־שָׁנָ֥ה בְשָׁנָֽה׃ {ס}

וְנֶשֶׁק. כְּלֵי זַיִן.

כ״ו וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה֮ רֶ֣כֶב וּפָרָשִׁים֒ וַיְהִי־לוֹ֙ אֶ֣לֶף וְאַרְבַּ֣ע־מֵא֔וֹת רֶ֖כֶב וּשְׁנֵ֣ים עָשָׂ֑ר אֶ֥לֶף פָּרָשִׁ֛ים וַיַּנִּיחֵ֥ם בְּעָרֵ֖י הָרֶ֑כֶב וְעִם־הַמֶּ֖לֶךְ בִּירוּשָׁלִָֽם׃

אֶ֣לֶף וְאַרְבַּ֣ע מֵא֔וֹת רָֽכֶב. וּכְדִבְרֵי הַיָּמִים כָּתוּב: אֶ֣לֶף (וּשְׁבַע) [וְאַרְבַּע] מֵאוֹת. וְאוֹמֵר אֲנִי, אֶ֣לֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת בְּעָרֵי הָרֶ֣כֶב הָיוּ, וְהַשְּׁלִשׁ מֵאוֹת עִם הַמֶּ֣לֶךְ בִּירוּשָׁלַ֑יִם, וְכָךְ פֵּרוּשׁוֹ בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: וַיַּנִּיחֵם בְּעָרֵי הָרֶ֣כֶב, וְעִם הַמֶּ֣לֶךְ הָיָה עוֹד רֶ֣כֶב אֶחָד בִּירוּשָׁלַ֑יִם. וְכָאן כָּךְ פֵּרוּשׁוֹ: וַיַּנִּיחֵם בְּעָרֵי הָרֶ֣כֶב, וְעִם הַמֶּ֣לֶךְ הָיוּ מְקֻצָּתָן בִּירוּשָׁלַ֑יִם.

וַיַּנִּיחֵם. וַיְנַהֲלֵם.

כ״ז וַיִּתֵּ֤ן הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֶת־הַכֶּ֣סֶף בִּירוּשָׁלַ֔͏ִם כָּאֲבָנִ֖ים וְאֶת־הָאֲרָזִ֣ים נָתַ֑ן כַּשִּׁקְמִ֗ים אֲשֶׁ֤ר בַּשְּׁפֵלָה֙ לָרֹ֔ב׃

כַּאֲבָנִים. וּלְמַעְלָה הוּא אוֹמֵר ׳לִמְאוּמָה׳. רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ: כָּאן קֹדֶם שֶׁנָּשָׂא שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה, כָּאן לְאַחַר שֶׁנָּשָׂא שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה.

כ״ח וּמוֹצָ֤א הַסּוּסִים֙ אֲשֶׁ֣ר לִשְׁלֹמֹ֔ה מִמִּצְרַ֖יִם וּמִקְוֵ֑ה סֹחֲרֵ֣י הַמֶּ֔לֶךְ יִקְח֥וּ מִקְוֵ֖ה בְּמִחִֽיר׃

וּמוֹצָא הַסּוּסִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה. הָיָה מִמִּצְרַיִם.

וּמִקְוֵה. אֲסֵפַת סוֹחֲרֵי הַסּוּסִים בְּמִצְרַיִם, סוֹחֲרֵי הַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹה הָיוּ קוֹנִין אוֹתָם בְּמְחִיר מִמִּצְרַיִם מִן הַמֶּ֣לֶךְ, שֶׁלֹּא יוֹצִיא אָדָם סוּס מִשָּׁם, אֶלָּא עַל יָדָם, כָּךְ שָׁמַעְתִּי. וּלְכָךְ נָקוּד עַל ׳וּמִקְוֵה׳ טַעַם זָקֵ״ף גָּדוֹל, לְלַמֵּד שֶׁהַתֵּבָה עוֹמֶדֶת בְּעַצְמָהּ, וְאֵינָהּ דְּבוּקָה לְאַחֲרֶ֑יהָ.

כ״ט וַתַּעֲלֶ֣ה וַתֵּצֵ֗א מֶרְכָּבָה֙ מִמִּצְרַ֔יִם֒ בְּשֵׁ֣שׁ מֵא֔וֹת כֶּ֖סֶף וְסוּס֙ בַּחֲמִשִּׁ֔ים וּמֵאָ֖ה וְכֵ֣ן לְכָל־מַלְכֵ֣י הַחִתִּ֔ים וּלְמַלְכֵ֖י אֲרָ֑ם בְּיָדָ֖ם יֹצֵֽאוּ׃ {פ}

וְסוּס בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה. לָמְדְנוּ שֶׁהַמֶּרְכָּבָה בְּאַרְבַּע סוּסִים, וְכֵן בַּדְּמִים הַלָּלוּ לְכָל מַלְכֵי הַחִתִּים וּלְמַלְכֵי אֲרָם.

בְּיָדָם. שֶׁל סוֹחֲרֵי שְׁלֹמֹה, יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם.

פרק י״א

א׳ וְהַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֗ה אָהַ֤ב נָשִׁים֙ נָכְרִיּ֔וֹת רַבּ֖וֹת וְאֶת־בַּת־פַּרְעֹ֑ה מוֹאֲבִיּ֥וֹת עַמֳּנִיּ֖וֹת אֲדֹמִיּ֥וֹת צִדְנִיֹּ֖ת חִתִּיֹּֽת׃

וְאֶת בַּת פַּרְעֹה. אַף הִיא מִן הַנָּכְרִיּוֹת, אֶלָּא שֶׁהָיְתָה חֲבִיבָה עָלָיו מִכֻּלָּם, מְנָאָהּ לְעַצְמָהּ, וְכֵן: וַיִּפְקֹד מֵעַבְדֵי דָוִד תִּשְׁעָה עָשָׂר אִישׁ וַעֲשָׂהאֵל.

ב׳ מִן־הַגּוֹיִ֗ם אֲשֶׁ֨ר אָמַ֤ר יְהוָה֙ אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל לֹא־תָבֹ֥אוּ בָהֶ֖ם וְהֵ֣ם לֹא־יָבֹ֑אוּ בָּלֹ֗ם אָכֵן֙ יַטּ֣וּ אֶת־לְבַבְכֶ֔ם אַחֲרֵ֖י אֱלֹהֵיהֶ֑ם בָּהֶ֥ם דָּבַ֛ק שְׁלֹמֹ֖ה לְאַהֲבָֽה׃

ג׳ וַיְהִי־לוֹ֙ נָשִׁ֣ים שָׂרוֹת֔ שְׁבַ֖ע מֵא֣וֹת וּפִלַגְשִׁ֑ים שְׁלֹ֥שׁ מֵא֖וֹת וַיַּשּׁ֥וּ נָשָׁ֖יו אֶת־לִבּֽוֹ׃

ד׳ וַיְהִי֙ לְעֵ֣ת זִקְנַ֔ת שְׁלֹמֹ֖ה נָשָׁ֣יו הִטּ֑וּ אֶת־לִבּ֗וֹ אַחֲרֵ֛י אֱלֹהִ֥ים אֲחֵרִ֖ים וְלֹא־הָיָ֣ה לְבָב֗וֹ שָׁלֵם֙ עִם־יְהוָ֣ה אֱלֹהָ֔יו כִּלְבַ֖ב דָּוִ֥יד אָבִֽיו׃

ה׳ וַיֵּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֗ה אַחֲרֵ֤י עַשְׁתֹּ֙רֶת֙ אֱלֹהֵ֣י צִדֹנִ֔ים וְאַחֲרֵ֖י מִלְכֹּ֑ם שִׁקֻּ֖ץ עַמֹּנִֽים׃

ו׳ וַיַּ֤עַשׂ שְׁלֹמֹה֙ הָרַ֣ע בְּעֵינֵ֣י יְהוָ֔ה וְלֹ֥א מִלֵּ֖א אַחֲרֵ֣י יְהוָ֑ה כְּדָוִ֥ד אָבִֽיו׃ {ס}

ז׳ אָ֣ז יִבְנֶ֣ה שְׁלֹמֹ֗ה בָּמָה֙ לִכְמ֣וֹשׁ֔ שִׁקֻּ֖ץ מוֹאָ֑ב בָּהָ֣ר אֲשֶׁ֔ר עַל־פְּנֵ֖י יְרוּשָׁלָ֑͏ִם וּלְמֹלֶךְ֙ שִׁקֻּ֣ץ בְּנֵ֔י עַמּֽוֹן׃

אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בָּמָה. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא מִחָה בְּנָשָׁיו, נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ.

בָּהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלָ͏ִם. הַר הַזֵּיתִים.

ח׳ וְכֵ֣ן עָשָׂ֔ה לְכָל־נָשָׁ֖יו הַנָּכְרִיּ֑וֹת מַקְטִירוֹת֙ וּמְזַבְּח֔וֹת לֵאלֹהֵיהֶֽן׃

ט׳ וַיִּתְאַנַּ֥ף יְהוָ֖ה בִּשְׁלֹמֹ֑ה כִּֽי־נָטָ֤ה לְבָבוֹ֙ מֵעִ֣ם יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל הַנִּרְאָ֥ה אֵלָ֖יו פַּעֲמָֽיִם׃

י וְצִוָּה אֹתוֹ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי־לָכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא שָׁמַר אֵת אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה: {פ}

יא וַיֹּאמֶר יְהוָה לִשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר הָיְתָה־זֹּאת עִמָּךְ וְלֹא שָׁמַרְתָּ בְּרִיתִי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר צִוִּיתִי עָלֶיךָ קָרֹעַ אֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מֵעָלֶיךָ וּנְתַתִּיהָ לְעַבְדֶּךָ:

> **אֲשֶׁר הָיְתָה זֹּאת עִמָּךְ.** אֲשֶׁר יָדַעְתָּ שֶׁאַתָּה עוֹבֵר עַל מִצְוָתִי.

יב אַךְ־בִּימֶיךָ לֹא אֶעֱשֶׂנָּה לְמַעַן דָּוִד אָבִיךָ מִיַּד בִּנְךָ אֶקְרָעֶנָּה:

יג רַק אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה לֹא אֶקְרָע שֵׁבֶט אֶחָד אֶתֵּן לִבְנֶךָ לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי: {ס}

יד וַיָּקֶם יְהוָה שָׂטָן לִשְׁלֹמֹה אֶת הֲדַד הָאֲדֹמִי מִזֶּרַע הַמֶּלֶךְ הוּא בֶּאֱדוֹם:

טו וַיְהִי בִּהְיוֹת דָּוִד אֶת־אֱדוֹם בַּעֲלוֹת יוֹאָב שַׂר הַצָּבָא לְקַבֵּר אֶת־הַחֲלָלִים וַיַּךְ כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם:

> **וַיְהִי בִּהְיוֹת דָּוִד אֶת אֱדוֹם.** אָז וַיִּבְרַח הֲדַד מִפְּנֵי דָּוִד וְיוֹאָב.
>
> **לְקַבֵּר אֶת הַחֲלָלִים.** שֶׁקָּבְרוּ לַהֲרוּגִים שֶׁל אֱדוֹם, הוּא שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּסֵפֶר שְׁמוּאֵל: וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשׁוּבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ אֶת (אֱדוֹם) [אֲרָם], שְׁהָיוּ הַכֹּל מְקַלְסִין אוֹתוֹ, אִישׁ חָסִיד שֶׁקּוֹבֵר אֶת הֲרוּגָיו, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּמִלְחֲמוֹת גּוֹג וּמָגוֹג: וְקָבְרוּ כָּל עַם הָאָרֶץ וְהָיָה לָהֶם לְשֵׁם. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם לְקַבֵּר אֶת הַחֲלָלִים: לְחַלָּצָא יַת קְטִילַיָּא, לְקַחַת אֶת חֲלִיצָתָם.

טז כִּי שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים יָשַׁב־שָׁם יוֹאָב וְכָל־יִשְׂרָאֵל עַד־הִכְרִית כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם:

יז וַיִּבְרַח אֲדַד הוּא וַאֲנָשִׁים אֲדֹמִיִּים מֵעַבְדֵי אָבִיו אִתּוֹ לָבוֹא מִצְרַיִם וַהֲדַד נַעַר קָטָן:

יח וַיָּקֻמוּ מִמִּדְיָן וַיָּבֹאוּ פָּארָן וַיִּקְחוּ אֲנָשִׁים עִמָּם מִפָּארָן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּתֶּן־לוֹ בַּיִת וְלֶחֶם אָמַר לוֹ וְאֶרֶץ נָתַן לוֹ:

> **וְלֶחֶם אָמַר לוֹ.** אָמַר לְמִשְׁרָתָיו, כָּךְ וְכָךְ לֶחֶם תְּנוּ לוֹ לְיוֹם.

יט וַיִּמְצָא הֲדַד חֵן בְּעֵינֵי פַרְעֹה מְאֹד וַיִּתֶּן־לוֹ אִשָּׁה אֶת־אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס הַגְּבִירָה:

> **הַגְּבִירָה.** הַמַּלְכָּה.

כ וַתֵּלֶד לוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס אֶת גְּנֻבַת בְּנוֹ וַתִּגְמְלֶהוּ תַּחְפְּנֵס בְּתוֹךְ בֵּית פַּרְעֹה וַיְהִי גְנֻבַת בֵּית פַּרְעֹה בְּתוֹךְ בְּנֵי פַרְעֹה:

כא וַהֲדַד שָׁמַע בְּמִצְרַיִם כִּי־שָׁכַב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וְכִי־מֵת יוֹאָב שַׂר־הַצָּבָא וַיֹּאמֶר הֲדַד אֶל־פַּרְעֹה שַׁלְּחֵנִי וְאֵלֵךְ אֶל־אַרְצִי:

> **כִּי שָׁכַב דָּוִד.** דָּוִד שֶׁמֵּת מִיתַת עַצְמוֹ, נֶאֱמְרָה בּוֹ שְׁכִיבָה, יוֹאָב שֶׁנֶּהֱרַג, נֶאֱמְרָה בּוֹ מִיתָה. דָּבָר אַחֵר: דָּוִד שֶׁהִנִּיחַ בֵּן הָגוּן מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ, נֶאֱמַר בּוֹ שְׁכִיבָה, יוֹאָב שֶׁלֹּא הִנִּיחַ בֵּן הָגוּן מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ, לֹא נֶאֱמְרָה בּוֹ שְׁכִיבָה, כִּי אִם מִיתָה.

כב וַיֹּאמֶר לוֹ פַּרְעֹה כִּי מָה־אַתָּה חָסֵר עִמִּי וְהִנְּךָ מְבַקֵּשׁ לָלֶכֶת אֶל־אַרְצֶךָ וַיֹּאמֶר ׀ לֹא כִּי שַׁלֵּחַ תְּשַׁלְּחֵנִי:

כג וַיָּקֶם אֱלֹהִים לוֹ שָׂטָן אֶת־רְזוֹן בֶּן־אֶלְיָדָע אֲשֶׁר בָּרַח מֵאֵת הֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ־צוֹבָה אֲדֹנָיו:

> **וַיָּקֶם אֱלֹהִים לוֹ שָׂטָן.** לִשְׁלֹמֹה, וְזֶה הוּא שֶׁאָמַר נָתָן הַנָּבִיא לְדָוִד: אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהוֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים.

כד וַיִּקַּץ עָלָיו אֲנָשִׁים וַיְהִי שַׂר־גְּדוּד בַּהֲרֹג דָּוִד אֹתָם וַיֵּלְכוּ דַמֶּשֶׂק וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּמְלְכוּ בְּדַמָּשֶׂק:

כה וַיְהִי שָׂטָן לְיִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵי שְׁלֹמֹה וְאֶת־הָרָעָה אֲשֶׁר הֲדַד וַיָּקָץ בִּישְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ עַל־אֲרָם: {פ}

וְאֶת הָרָעָה אֲשֶׁר הֲרַע. עִם הָרָעָה שֶׁעַל יְדֵי הֶדַד, הָיְתָה גַּם זוֹ שֶׁל רְזוֹן.

כ״ו וַיִּרְבְּעֻם בֶּן־נְבָט אָפְרָתִי מִן־הַצְּרֵדָה וְשֵׁם אִמּוֹ צְרוּעָה אִשָּׁה אַלְמָנָה עָבֶד לִשְׁלֹמֹה וַיָּרֶם יָד בַּמֶּלֶךְ׃

וַיָּרֶם יָד בַּמֶּלֶךְ. הוֹכִיחוֹ בָּרַבִּים.

כ״ז וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־הֵרִים יָד בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת־הַמִּלּוֹא סָגַר אֶת־פֶּרֶץ עִיר דָּוִד אָבִיו׃

וְזֶה הַדָּבָר. אֲשֶׁר הוֹכִיחוֹ עָלָיו.

שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת הַמִּלּוֹא. וּבִבְנָיָן זֶה סָגַר אֶת פֶּרֶץ הָעִיר דָּוִד, שֶׁהָיָה הַפֶּרֶץ אֲחוֹרֵי הַמִּלּוֹא, אָמַר לוֹ: אָבִיךָ פָּרַץ פְּרָצוֹת בַּחוֹמָה לִכָּנֵס בּוֹ עוֹלֵי רְגָלִים, וְאַתָּה גָּדַרְתָּ אוֹתָהּ, לַעֲשׂוֹת אַנְגַּרְיָא לְבֵית פַּרְעֹה, לְהוֹשִׁיב שָׁם עֲבָדֶיהָ וּמְשָׁרְתֶיהָ.

כ״ח וְהָאִישׁ יָרָבְעָם גִּבּוֹר חָיִל וַיַּרְא שְׁלֹמֹה אֶת־הַנַּעַר כִּי־עֹשֶׂה מְלָאכָה הוּא וַיַּפְקֵד אֹתוֹ לְכָל־סֵבֶל בֵּית יוֹסֵף׃ {ס}

וַיַּרְא שְׁלֹמֹה אֶת הַנַּעַר. קֹדֶם לָכֵן.

כִּי עֹשֶׂה מְלָאכָה הוּא. מָהִיר בִּמְלַאכְתּוֹ וְזָרִיז.

לְכָל סֵבֶל בֵּית יוֹסֵף. (תַּרְגּוּם:) לְכָל מַסְקֵי מִסִּין דְּבֵית יוֹסֵף, מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם, לְפִי שֶׁמְּשֻׁבָּט אֶפְרַיִם הָיָה.

כ״ט וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וְיָרָבְעָם יָצָא מִירוּשָׁלָ͏ִם וַיִּמְצָא אֹתוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי הַנָּבִיא בַּדָּרֶךְ וְהוּא מִתְכַּסֶּה בְּשַׂלְמָה חֲדָשָׁה וּשְׁנֵיהֶם לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה׃

ל׳ וַיִּתְפֹּשׂ אֲחִיָּה בַּשַּׂלְמָה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו וַיְקָרְעֶהָ שְׁנֵים עָשָׂר קְרָעִים׃

ל״א וַיֹּאמֶר לְיָרָבְעָם קַח־לְךָ עֲשָׂרָה קְרָעִים כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי קֹרֵעַ אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה וְנָתַתִּי לְךָ אֵת עֲשָׂרָה הַשְּׁבָטִים׃

ל״ב וְהַשֵּׁבֶט הָאֶחָד יִהְיֶה־לּוֹ לְמַעַן | עַבְדִּי דָּוִד וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַ͏ִם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי בָהּ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

ל״ג יַעַן | אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְעַשְׁתֹּרֶת אֱלֹהֵי צִדנִין לִכְמוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב וּלְמִלְכֹּם אֱלֹהֵי בְנֵי־עַמּוֹן וְלֹא־הָלְכוּ בִדְרָכַי לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי וְחֻקֹּתַי וּמִשְׁפָּטַי כְּדָוִד אָבִיו׃

ל״ד וְלֹא־אֶקַּח אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה מִיָּדוֹ כִּי | נָשִׂיא אֲשִׁתֶנּוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׀ אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי אֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וְחֻקָּתָי׃

ל״ה וְלָקַחְתִּי הַמְּלוּכָה מִיַּד בְּנוֹ וּנְתַתִּיהָ לְךָ אֵת עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים׃

ל״ו וְלִבְנוֹ אֶתֵּן שֵׁבֶט־אֶחָד לְמַעַן הֱיוֹת־נִיר לְדָוִיד־עַבְדִּי כָּל־הַיָּמִים | לְפָנַי׀ בִּירוּשָׁלַ͏ִם הָעִיר׀ אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לִי לָשׂוּם שְׁמִי שָׁם׃

נִיר. מֶמְשָׁלָה, רְנִיר׳ לְשׁוֹן ׳עֹל׳.

ל״ז וְאֹתְךָ אֶקַּח וּמָלַכְתָּ בְּכֹל אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְהָיִיתָ מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃

ל״ח וְהָיָה אִם־תִּשְׁמַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָּ וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכַי וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר בְּעֵינַי לִשְׁמֹר חֻקּוֹתַי׀ וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד עַבְדִּי וְהָיִיתִי עִמָּךְ וּבָנִיתִי לְךָ בַּיִת־נֶאֱמָן׀ כַּאֲשֶׁר בָּנִיתִי לְדָוִד וְנָתַתִּי לְךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

ל״ט וְאַעֲנֶּה אֶת־זֶרַע דָּוִד לְמַעַן זֹאת אַךְ לֹא כָּל־הַיָּמִים׃ {ס}

אַךְ לֹא כָּל הַיָּמִים. כִּי לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ תָּשׁוּב הַמְּלוּכָה אֵלָיו. וּבְסֵדֶר עוֹלָם מָצָאתִי: וַאֲעַנֶּה אֶת זֶרַע דָּוִד לְמַעַן זֹאת, כְּנֶגֶד שִׁלּשִׁים וָשֵׁשׁ שָׁנָה שֶׁנִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה, שֶׁנִּשָּׂאָהּ בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית לְמָלְכוֹ, וּכְנֶגְדּוֹ נִגְזְרָה גְּזֵרָה עַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד לֵהָלֵק, וּרְאוּיָה הָיְתָה הַמְּלוּכָה לַחֲזֹר בִּימֵי אָסָא בִּשְׁנַת שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה

לְמָלְכוֹ, אֶלָּא שֶׁקִּלְקֵל לִשְׁלֹחַ שׁוּם לְמֶלֶךְ אָרָם, וְלֹא סָמַךְ עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ לְמַלְכוּת אָסָא, בָּנָה בַּעְשָׁא אֶת הָרָמָה, וְאִי אֶפְשָׁר, שֶׁהֲרֵי אָסָא קָבַר אֶת בַּעְשָׁא בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ לְמַלְכוּתוֹ, אֶלָּא שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁלּוֹ, הוּא קוֹרֵא שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ, שֶׁהֵן סוֹף שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ לַחֲלֻקַּת הַמַּלְכוּת, וְהִגִּיד הַכָּתוּב שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁנָה קִלְקֵל אָסָא, אַף לֹא כָּל הַיָּמִים, אֶלָּא שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ שָׁנָה.

מ וַיְבַקֵּשׁ שְׁלֹמֹה לְהָמִית אֶת־יָרָבְעָם וַיָּקָם יָרָבְעָם וַיִּבְרַח מִצְרַיִם אֶל־שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיְהִי בְמִצְרַיִם עַד־מוֹת שְׁלֹמֹה: {ס}

מ״א וְיֶתֶר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחָכְמָתוֹ הֲלוֹא־הֵם כְּתֻבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה:

מ״ב וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ שְׁלֹמֹה בִּירוּשָׁלַ͏ִם עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה:

מ״ג וַיִּשְׁכַּב שְׁלֹמֹה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רַחַבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {ס}

פרק י״ב

א וַיֵּלֶךְ רַחַבְעָם שְׁכֶם כִּי שְׁכֶם בָּא כָל־יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ:

ב וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ | יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וְהוּא עוֹדֶנּוּ בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֵּשֶׁב יָרָבְעָם בְּמִצְרָיִם:

ג וַיִּשְׁלְחוּ־וַיִּקְרְאוּ־לוֹ (ויבאו) [וַיָּבֹא] יָרָבְעָם וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ אֶל־רַחַבְעָם לֵאמֹר:

ד אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת־עֻלֵּנוּ וְאַתָּה עַתָּה הָקֵל מֵעֲבֹדַת אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמֵעֻלּוֹ הַכָּבֵד אֲשֶׁר־נָתַן עָלֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ:

ה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ־עֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלָי וַיֵּלְכוּ הָעָם:

ו וְיִוָּעַץ הַמֶּלֶךְ רַחַבְעָם אֶת־הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר־הָיוּ עֹמְדִים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו בִּהְיֹתוֹ חַי לֵאמֹר אֵיךְ אַתֶּם נוֹעָצִים לְהָשִׁיב אֶת־הָעָם־הַזֶּה דָּבָר:

ז (וידבר) [וַיְדַבְּרוּ] אֵלָיו לֵאמֹר אִם־הַיּוֹם תִּהְיֶה־עֶבֶד לָעָם הַזֶּה וַעֲבַדְתָּם וַעֲנִיתָם וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לְךָ עֲבָדִים כָּל־הַיָּמִים:

ח וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ וַיִּוָּעַץ אֶת־הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ אֲשֶׁר הָעֹמְדִים לְפָנָיו:

ט וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה אַתֶּם נוֹעָצִים וְנָשִׁיב דָּבָר אֶת־הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי לֵאמֹר הָקֵל מִן־הָעֹל אֲשֶׁר־נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ:

י וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ לֵאמֹר כֹּה־תֹאמַר לָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ הִכְבִּיד אֶת־עֻלֵּנוּ וְאַתָּה הָקֵל מֵעָלֵינוּ כֹּה תְדַבֵּר אֲלֵיהֶם קָטָנִּי עָבָה מִמָּתְנֵי אָבִי:

קָטָנִּי עָבָה. אֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁלִּי.

י״א וְעַתָּה אָבִי הֶעְמִיס עֲלֵיכֶם עֹל כָּבֵד וַאֲנִי אוֹסִיף עַל־עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים:

עַקְרַבִּים. אשגלנטי״ר בְּלַע״ז (עֵץ וֶרֶד–הַבָּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קוֹצִים), שֶׁעוֹקְצִין כְּעַקְרָב.

י״ב וַיָּבֹא יָרָבְעָם וְכָל־הָעָם אֶל־רַחַבְעָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי:

י״ג וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ אֶת־הָעָם קָשָׁה וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ:

י״ד וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אָבִי הִכְבִּיד אֶת־עֻלְּכֶם וַאֲנִי אֹסִיף עַל־עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים׃

ט״ו וְלֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעָם כִּי־הָיְתָה סִבָּה מֵעִם יְהוָה לְמַעַן הָקִים אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי אֶל־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט׃

ט״ז וַיַּרְא כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵהֶם וַיָּשִׁבוּ הָעָם אֶת־הַמֶּלֶךְ ׀ דָּבָר ׀ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא־נַחֲלָה בְּבֶן־יִשַׁי לְאָהָלֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַתָּה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְאָהָלָיו׃

> **רְאֵה בֵיתְךָ.** בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבָּנִיתָ, לְךָ לִבְדְּךָ יִהְיֶה.

י״ז וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם רְחַבְעָם׃ {פ}

י״ח וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־אֲדֹרָם אֲשֶׁר עַל־הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ כָל־יִשְׂרָאֵל בּוֹ אֶבֶן וַיָּמֹת וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה לָנוּס יְרוּשָׁלָם׃

> **אֲדֹרָם.** הוּא אֲדוֹנִירָם.

י״ט וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית דָּוִד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ {ס}

כ׳ וַיְהִי כְּשָׁמְעַ כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁב יָרָבְעָם וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ אֹתוֹ אֶל־הָעֵדָה וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה אַחֲרֵי בֵּית־דָּוִד זוֹלָתִי שֵׁבֶט־יְהוּדָה לְבַדּוֹ׃

כ״א (ויבאו) [וַיָּבֹא] רְחַבְעָם יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיַּקְהֵל אֶת־כָּל־בֵּית יְהוּדָה וְאֶת־שֵׁבֶט בִּנְיָמִן מְאָה וּשְׁמֹנִים אֶלֶף בָּחוּר עֹשֵׂה מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִם־בֵּית יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב אֶת־הַמְּלוּכָה לִרְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה׃ {פ}

> **וְאֶת שֵׁבֶט בִּנְיָמִן.** הָעוֹמְדִים עַל הַגְּבוּל, שֶׁיְּהוּדָה וּבִנְיָמִין הָיָה גְּבוּלָם סָמוּךְ זֶה לָזֶה.

כ״ב וַיְהִי דְּבַר הָאֱלֹהִים אֶל־שְׁמַעְיָה אִישׁ־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר׃

כ״ג אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶל־כָּל־בֵּית יְהוּדָה וּבִנְיָמִין וְיֶתֶר הָעָם לֵאמֹר׃

כ״ד כֹּה אָמַר יְהוָה לֹא־תַעֲלוּ וְלֹא־תִלָּחֲמוּן עִם־אֲחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאִתִּי נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיָּשֻׁבוּ לָלֶכֶת כִּדְבַר יְהוָה׃ {ס}

כ״ה וַיִּבֶן יָרָבְעָם אֶת־שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם וַיֵּשֶׁב בָּהּ וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיִּבֶן אֶת־פְּנוּאֵל׃

כ״ו וַיֹּאמֶר יָרָבְעָם בְּלִבּוֹ עַתָּה תָּשׁוּב הַמַּמְלָכָה לְבֵית דָּוִד׃

כ״ז אִם־יַעֲלֶה הָעָם הַזֶּה ׀ לַעֲשׂוֹת זְבָחִים בְּבֵית־יְהוָה בִּירוּשָׁלַ͏ִם וְשָׁב לֵב הָעָם הַזֶּה אֶל־אֲדֹנֵיהֶם אֶל־רְחַבְעָם מֶלֶךְ יְהוּדָה וְהָרְגֻנִי וְשָׁבוּ אֶל־רְחַבְעָם מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃

> **אִם יַעֲלֶה הָעָם הַזֶּה וְגוֹ׳.** אֵין יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה אֶלָּא לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד בִּלְבַד, וְיִהְיֶה הוּא יוֹשֵׁב וַאֲנִי עוֹמֵד, וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית בִּזְמַן הַקְהֵל, יִקְרָא אֶת פָּרָשַׁת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא רֹאשׁ בִּמְדִינָתוֹ, וַאֲנִי כִּשְׁאָר הָעָם, נִמְצֵאתִי בָּזוּי.

כ״ח וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם מֵעֲלוֹת יְרוּשָׁלַ͏ִם הִנֵּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃

כ״ט וַיָּשֶׂם אֶת־הָאֶחָד בְּבֵית־אֵל וְאֶת־הָאֶחָד נָתַן בְּדָן׃

ל׳ וַיְהִי הַדָּבָר הַזֶּה לְחַטָּאת וַיִּלְכּוּ הָעָם לִפְנֵי הָאֶחָד עַד־דָּן׃

> **עַד דָּן.** בְּסוֹף גְּבוּל הָאָרֶץ.

ל״א וַיַּעַשׂ אֶת־בֵּית בָּמוֹת וַיַּעַשׂ כְּהֲנִים מִקְצוֹת הָעָם אֲשֶׁר לֹא־הָיוּ מִבְּנֵי לֵוִי׃

ל״ב וַיַּעַשׂ יָרָבְעָם | חָג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר יוֹם | לַחֹדֶשׁ כֶּחָג | אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ כֵּן עָשָׂה בְּבֵית־אֵל לְזַבֵּחַ לָעֲגָלִים אֲשֶׁר־עָשָׂה וְהֶעֱמִיד בְּבֵית אֵל אֶת־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה׃

ל״ג וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ | אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּבֵית־אֵל בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּחֹדֶשׁ אֲשֶׁר־בָּדָא (מלבד) [מִלִּבּוֹ] וַיַּעַשׂ חָג לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר׃ {פ}

> **בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי.** דָּרַשׁ לָהֶם הוּא חֹדֶשׁ הָאָסִיף, וּבוֹ רָאוּי הֶחָג לִהְיוֹת.
>
> **בָּדָא מִלִּבּוֹ.** לְשׁוֹן כָּזָב, קונטרוביי״ר בְּלַעַ״ז׃

פרק י״ג

א׳ וְהִנֵּה | אִישׁ אֱלֹהִים בָּא מִיהוּדָה בִּדְבַר יְהוָה אֶל־בֵּית־אֵל וְיָרָבְעָם עֹמֵד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר׃

> **וְהִנֵּה אִישׁ אֱלֹהִים.** זֶה הָיָה עִדּוֹ.

ב׳ וַיִּקְרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בִּדְבַר יְהוָה וַיֹּאמֶר מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה־בֵן נוֹלָד לְבֵית־דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח עָלֶיךָ אֶת־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמַּקְטִרִים עָלֶיךָ וַעֲצָמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ׃

> **מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ.** שֶׁבְּבֵית אֵל וְשֶׁבְּדָן.
>
> **וַעֲצָמוֹת אָדָם.** שֶׁל יָרָבְעָם זֶה, אֶלָּא שֶׁחָלַק לוֹ כָּבוֹד.

ג׳ וְנָתַן בַּיּוֹם הַהוּא מוֹפֵת לֵאמֹר זֶה הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה הִנֵּה הַמִּזְבֵּחַ נִקָּרַע וְנִשְׁפַּךְ הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר־עָלָיו׃

> **וְנָתַן בַּיּוֹם הַהוּא.** הַנָּבִיא מוֹפֵת לִדְבָרָיו בַּיּוֹם שֶׁנִּתְנַבֵּא, זֶה לָכֶם הָאוֹת, הַמִּזְבֵּחַ נִקְרַע הַיּוֹם מֵאֵלָיו, וְנִשְׁפַּךְ הַדֶּשֶׁן לָאָרֶץ.

ד׳ וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר קָרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית־אֵל וַיִּשְׁלַח יָרָבְעָם אֶת־יָדוֹ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר | תִּפְשֻׂהוּ וַתִּיבַשׁ יָדוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח עָלָיו וְלֹא יָכַל לַהֲשִׁיבָהּ אֵלָיו׃

> **וַתִּיבַשׁ יָדוֹ.** נָקָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל צַדִּיק יוֹתֵר מִכְּבוֹדוֹ, עוֹמֵד וּמַקְטִיר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא יָבְשָׁה יָדוֹ, וּבִשְׁבִיל לַעֲז הַצַּדִּיק יָבְשָׁה יָדוֹ.

ה׳ וְהַמִּזְבֵּחַ נִקְרַע וַיִּשָּׁפֵךְ הַדֶּשֶׁן מִן־הַמִּזְבֵּחַ כַּמּוֹפֵת אֲשֶׁר נָתַן אִישׁ הָאֱלֹהִים בִּדְבַר יְהוָה׃

ו׳ וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר | אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים חַל־נָא אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדִי וְתָשֹׁב יָדִי אֵלַי וַיְחַל אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַתָּשָׁב יַד־הַמֶּלֶךְ אֵלָיו וַתְּהִי כְּבָרִאשֹׁנָה׃

> **אֱלֹהֶיךָ.** וְלֹא אֱלֹהַי, עֲדַיִן עוֹמֵד בְּמִרְדּוֹ.
>
> **וַתְּהִי כְּבָרִאשֹׁנָה.** עוֹמֵד וּמַקְטִיר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

ז׳ וַיְדַבֵּר הַמֶּלֶךְ אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים בֹּאָה־אִתִּי הַבַּיְתָה וְסָעֳדָה וְאֶתְּנָה לְךָ מַתָּת׃

> **וְסָעֳדָה.** אֲכֹל.

ח׳ וַיֹּאמֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ אִם־תִּתֶּן־לִי אֶת־חֲצִי בֵיתֶךָ לֹא אָבֹא עִמֶּךָ וְלֹא־אֹכַל לֶחֶם וְלֹא אֶשְׁתֶּה־מַיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃

ט כִּי־כֵן | צִוָּה אֹתִי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר לֹא־תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתֶּה־מָיִם וְלֹא תָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַכְתָּ׃

י וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אַחֵר וְלֹא־שָׁב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר בָּא בָהּ אֶל־בֵּית־אֵל׃ {פ}

יא וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יֹשֵׁב בְּבֵית־אֵל וַיָּבֹא בְנֹו וַיְסַפֶּר־לֹו אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִישׁ־הָאֱלֹהִים | הַיּוֹם בְּבֵית־אֵל אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיְסַפְּרוּם לַאֲבִיהֶם׃

> **וְנָבִיא אֶחָד.** נְבִיא הַשֶּׁקֶר.
>
> **יוֹשֵׁב בְּבֵית אֵל.** וְאֵינוֹ מִשָּׁם, אֶלָּא מִשּׁוּמְרוֹן בָּא, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּפָרָשַׁת יֹאשִׁיָּהוּ: וַיְמַלְּטוּ עַצְמוֹתָיו אֶת עַצְמוֹת הַנָּבִיא אֲשֶׁר בָּא מִשּׁוֹמְרוֹן.

יב וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲבִיהֶם אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ הָלָךְ וַיִּרְאוּ בָנָיו אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּא מִיהוּדָה׃

יג וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו חִבְשוּ־לִי הַחֲמֹור וַיַּחְבְּשׁוּ־לֹו הַחֲמֹור וַיִּרְכַּב עָלָיו׃

יד וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיִּמְצָאֵהוּ יֹשֵׁב תַּחַת הָאֵלָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאַתָּה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּאתָ מִיהוּדָה וַיֹּאמֶר אָנִי׃

טו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵךְ אִתִּי הַבַּיְתָה וְאֶכֹל לָחֶם׃

טז וַיֹּאמֶר לֹא אוּכַל לָשׁוּב אִתֶּךָ וְלָבוֹא אִתֶּךָ וְלֹא־אֹכַל לֶחֶם וְלֹא־אֶשְׁתֶּה אִתְּךָ מַיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃

יז כִּי־דָבֶר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֹא־תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא־תִשְׁתֶּה שָׁם מַיִם לֹא־תָשׁוּב לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַכְתָּ בָּהּ׃

יח וַיֹּאמֶר לוֹ גַּם־אֲנִי נָבִיא כָּמוֹךָ וּמַלְאָךְ דִּבֶּר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר הֲשִׁבֵהוּ אִתְּךָ אֶל־בֵּיתֶךָ וְיֹאכַל לֶחֶם וְיִשְׁתְּ מַיִם כִּחֵשׁ לוֹ׃

יט וַיָּשָׁב אִתּוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיֵּשְׁתְּ מָיִם׃

כ וַיְהִי הֵם יֹשְׁבִים אֶל־הַשֻּׁלְחָן {פ}

כא וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ׃

> **אֶל הַנָּבִיא.** נְבִיא הַשֶּׁקֶר.
>
> **אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ.** לְאִישׁ הָאֱלֹהִים, מִכָּאן אָמְרוּ: גְּדוֹלָה לְגִימָה שֶׁמַּשְׁרָה שְׁכִינָה עַל נְבִיאֵי הַבַּעַל.

כב וַיִּקְרָא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּא מִיהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן כִּי מָרִיתָ פִּי יְהוָה וְלֹא שָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

> **וַיִּקְרָא.** הַנָּבִיא הַזָּקֵן, אֶל אִישׁ הָאֱלֹהִים.

כג וַתֹּאכַל לֶחֶם וַתִּשְׁתְּ מַיִם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־תֹּאכַל לֶחֶם וְאַל־תֵּשְׁתְּ מָיִם לֹא־תָבוֹא נִבְלָתְךָ אֶל־קֶבֶר אֲבֹתֶיךָ׃

כד וַיְהִי אַחֲרֵי אָכְלוֹ לֶחֶם וְאַחֲרֵי שְׁתוֹתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ־לוֹ הַחֲמוֹר לַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ׃

> **לַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ.** שֹׁם זֶה לִרְכֹּב עָלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים.

כה וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָאֵהוּ אַרְיֵה בַּדֶּרֶךְ וַיְמִיתֵהוּ וַתְּהִי נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר עָמַד אֶצְלָהּ וְהָאַרְיֵה עָמַד אֶצֶל הַנִּבְלָה׃

כו וְהִנֵּה אֲנָשִׁים עֹבְרִים וַיִּרְאוּ אֶת־הַנִּבְלָה מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְאֶת־הָאַרְיֵה עֹמֵד אֶצֶל הַנִּבְלָה וַיָּבֹאוּ וַיְדַבְּרוּ בָּעִיר אֲשֶׁר הַנָּבִיא הַזָּקֵן יֹשֵׁב בָּהּ׃

כ״ו וַיִּשְׁמַע הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוּ מִן־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר מָרָה אֶת־פִּי יְהוָה וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה לָאַרְיֵה וַיִּשְׁבְּרֵהוּ וַיְמִתֵהוּ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ׃

כ״ז וַיְדַבֵּר אֶל־בָּנָיו לֵאמֹר חִבְשׁוּ־לִי אֶת־הַחֲמֹור וַיַּחְבֹּשׁוּ׃

כ״ח וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָא אֶת־נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמֹור וְהָאַרְיֵה עֹמְדִים אֵצֶל הַנְּבֵלָה לֹא־אָכַל הָאַרְיֵה אֶת־הַנְּבֵלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת־הַחֲמֹור׃

כ״ט וַיִּשָּׂא הַנָּבִיא אֶת־נִבְלַת אִישׁ־הָאֱלֹהִים וַיַּנִּחֵהוּ אֶל־הַחֲמֹור וַיְשִׁיבֵהוּ וַיָּבֹא אֶל־עִיר־הַנָּבִיא הַזָּקֵן לִסְפֹּד וּלְקָבְרוֹ׃

ל׳ וַיַּנַּח אֶת־נִבְלָתוֹ בְּקִבְרֹו וַיִּסְפְּדוּ עָלָיו הוֹי אָחִי׃

> **בְּקִבְרוֹ.** בְּבֵית קְבוּרָה שֶׁהָיָה לְנָבִיא הַשֶּׁקֶר הַזֶּה בָּעִיר.

ל״א וַיְהִי אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו לֵאמֹר בְּמוֹתִי וּקְבַרְתֶּם אֹתִי בַּקֶּבֶר אֲשֶׁר אִישׁ הָאֱלֹהִים קָבוּר בּוֹ אֶצֶל עַצְמֹתָיו הַנִּיחוּ אֶת־עַצְמֹתָי׃

ל״ב כִּי הָיֹה יִהְיֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר קָרָא בִּדְבַר יְהוָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְעַל כָּל־בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן׃ {פ}

> **כִּי הָיֹה יִהְיֶה וְגוֹ׳.** אוּלַי יְמַלְּטוּ עַצְמוֹתָיו אֶת עַצְמוֹתַי.

ל״ג אַחַר הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־שָׁב יָרָבְעָם מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וַיָּשָׁב וַיַּעַשׂ מִקְצוֹת הָעָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת הָחֵפֵץ יְמַלֵּא אֶת־יָדוֹ וַיְהִי כֹּהֲנֵי בָמוֹת׃

> **אַחַר הַדָּבָר הַזֶּה.** שֶׁרָאָה אֶת הַמּוֹפֵת הַזֶּה, וְשָׁמַע אֶת דִּבְרֵי הַנָּבִיא, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא שָׁב. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ: אַחַר שֶׁתְּפָסוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְגִדּוֹ, וְאָמַר לוֹ: חֲזֹר בְּךָ, וַאֲנִי וְאַתָּה וּבֶן יִשַׁי נְטַיֵּל בְּגַן עֵדֶן.

ל״ד וַיְהִי בַּדָּבָר הַזֶּה לְחַטַּאת בֵּית יָרָבְעָם וּלְהַכְחִיד וּלְהַשְׁמִיד מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ {פ}

פרק י״ד

א׳ בָּעֵת הַהִיא חָלָה אֲבִיָּה בֶּן־יָרָבְעָם׃

ב׳ וַיֹּאמֶר יָרָבְעָם לְאִשְׁתּוֹ קוּמִי נָא וְהִשְׁתַּנִּית וְלֹא יֵדָעוּ כִּי־[אַתְּ] (אתי) אֵשֶׁת יָרָבְעָם וְהָלַכְתְּ שִׁלֹה הִנֵּה־שָׁם אֲחִיָּה הַנָּבִיא הוּא־דִבֶּר עָלַי לִמְלֹךְ עַל־הָעָם הַזֶּה׃

ג׳ וְלָקַחַתְּ בְּיָדֵךְ עֲשָׂרָה לֶחֶם וְנִקֻּדִים וּבַקְבֻּק דְּבַשׁ וּבֹאת אֵלָיו הוּא יַגִּיד לָךְ מַה־יִּהְיֶה לַנָּעַר׃

> **וְנִקֻּדִים.** מִין קְלָיוֹת, מְיַבְּשִׁין בְּתַנּוּר וְעוֹשִׂין אוֹתָן קֶמַח לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַאֲכָל, שֶׁקּוֹרִין לוֹ שְׁתִיתָא בְּלָשׁוֹן גְּמָרָא.

ד׳ וַתַּעַשׂ כֵּן אֵשֶׁת יָרָבְעָם וַתָּקָם וַתֵּלֶךְ שִׁלֹה וַתָּבֹא בֵּית אֲחִיָּה וַאֲחִיָּהוּ לֹא־יָכֹל לִרְאוֹת כִּי קָמוּ עֵינָיו מִשֵּׁיבוֹ׃ {פ}

ה׳ וַיהוָה אָמַר אֶל־אֲחִיָּהוּ הִנֵּה אֵשֶׁת יָרָבְעָם בָּאָה לִדְרֹשׁ דָּבָר מֵעִמָּךְ אֶל־בְּנָהּ כִּי־חֹלֶה הוּא כָּזֹה וְכָזֹה תְּדַבֵּר אֵלֶיהָ וְיהִי כְּבֹאָהּ וְהֵיא מִתְנַכֶּרֶת׃

> **וְהֵיא מִתְנַכֶּרֶת.** כְּאִלּוּ אֵינָהּ זֹאת.

ו׳ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֲחִיָּהוּ אֶת־קוֹל רַגְלֶיהָ בָּאָה בַּפָּתַח וַיֹּאמֶר בֹּאִי אֵשֶׁת יָרָבְעָם לָמָּה זֶּה אָתְּ מִתְנַכֶּרֶת וְאָנֹכִי שָׁלוּחַ אֵלַיִךְ קָשֶׁה׃

> **שָׁלוּחַ אֵלַיִךְ.** מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁלִיחוּת קָשֶׁה.

ז לְכִי אִמְרִי לְיָרָבְעָם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר הֲרִמֹתִיךָ מִתּוֹךְ הָעָם וָאֶתְּנְךָ נָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃

ח וָאֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מִבֵּית דָּוִד וָאֶתְּנָה לָךְ וְלֹא־הָיִיתָ כְּעַבְדִּי דָוִד אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וַאֲשֶׁר־הָלַךְ אַחֲרַי בְּכָל־לְבָבוֹ לַעֲשׂוֹת רַק הַיָּשָׁר בְּעֵינָי׃

ט וַתָּרַע לַעֲשׂוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ וַתֵּלֶךְ וַתַּעֲשֶׂה־לְּךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמַסֵּכוֹת לְהַכְעִיסֵנִי וְאֹתִי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גַּוֶּךָ׃

י לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֶל־בֵּית יָרָבְעָם וְהִכְרַתִּי לְיָרָבְעָם מַשְׁתִּין בְּקִיר עָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל וּבִעַרְתִּי אַחֲרֵי בֵּית יָרָבְעָם כַּאֲשֶׁר יְבַעֵר הַגֶּלָל עַד־תֻּמּוֹ׃

> **מַשְׁתִּין בְּקִיר.** תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: יָדַע מַדָּע, מֵשִׁית בְּקִירוֹת לִבּוֹ.
>
> **עָצוּר וְעָזוּב.** עָצוּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַחֲזִיק יָד, כְּמוֹ: וְהָ יַעְצֹר בְּעַמִּי, וְעָזוּב, שֶׁאֵין לוֹ מַחֲזִיק בַּיָּד.
>
> **כַּאֲשֶׁר יְבַעֵר.** הַמְבַעֵר אֶת הַמַּאֲכָל בְּפִיו, לַעֲשׂוֹת גֶּלֶל, כָּךְ אֲבַעֵר אַחֲרָיו עַד תֻּמּוֹ.

יא הַמֵּת לְיָרָבְעָם בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים וְהַמֵּת בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי יְהוָה דִּבָּר׃

יב וְאַתְּ קוּמִי לְכִי לְבֵיתֵךְ בְּבֹאָה רַגְלַיִךְ הָעִירָה וּמֵת הַיָּלֶד׃

יג וְסָפְדוּ־לוֹ כָל־יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ אֹתוֹ כִּי־זֶה לְבַדּוֹ יָבֹא לְיָרָבְעָם אֶל־קֶבֶר יַעַן נִמְצָא־בּוֹ דָּבָר טוֹב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּבֵית יָרָבְעָם׃

> **דָּבָר טוֹב.** שֶׁבִּטֵּל מִשְׁמַרְתּוֹ, שֶׁהוֹשִׁיבוֹ אָבִיו שׁוֹמֵר שֶׁלֹּא יַעֲלֶה אִישׁ לָרֶגֶל, וּבִטֵּל מִשְׁמַרְתּוֹ וְעָלָה.

יד וְהֵקִים יְהוָה לוֹ מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַכְרִית אֶת־בֵּית יָרָבְעָם זָה הַיּוֹם וּמֶה גַּם־עַתָּה׃

> **אֲשֶׁר יַכְרִית אֶת בֵּית יָרָבְעָם זֶה הַיּוֹם וּמֶה גַּם עַתָּה.** הַנּוֹלָדִים לוֹ הַיּוֹם, וַאֲשֶׁר עֲתִידִין לְהִוָּלֵד לוֹ מֵעַתָּה, כָּךְ תִּרְגֵּם יוֹנָתָן.

טו וְהִכָּה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יָנוּד הַקָּנֶה בַּמָּיִם וְנָתַשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לַאֲבוֹתֵיהֶם וְזֵרָם מֵעֵבֶר לַנָּהָר יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־אֲשֵׁרֵיהֶם מַכְעִיסִים אֶת־יְהוָה׃

טז וְיִתֵּן אֶת־יִשְׂרָאֵל בִּגְלַל חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

יז וַתָּקָם אֵשֶׁת יָרָבְעָם וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא תִרְצָתָה הֵיא בָּאָה בְּסַף־הַבַּיִת וְהַנַּעַר מֵת׃

יח וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ אֲחִיָּהוּ הַנָּבִיא׃

יט וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם אֲשֶׁר נִלְחַם וַאֲשֶׁר מָלַךְ הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

כ וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ יָרָבְעָם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה וַיִּשְׁכַּב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ נָדָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ {פ}

כא וּרְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מָלַךְ בִּיהוּדָה בֶּן־אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה רְחַבְעָם בְּמָלְכוֹ וּשְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה | מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר־בָּחַר יְהוָה לָשׂוּם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית׃

> **הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַר ה׳.** וְאַף עַל פִּי כֵן:

כב וַיַּעַשׂ יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם בְּחַטֹּאתָם אֲשֶׁר חָטָאוּ׃

> **וַיַּעַשׂ יְהוּדָה הָרַע.** וְלֹא נָתְנוּ זֶה עַל לִבָּם.
>
> **וַיְקַנְאוּ.** לְשׁוֹן קְנִיטָה.

כ״ג וַיִּבְנוּ גַם־הֵמָּה לָהֶם בָּמוֹת וּמַצֵּבוֹת וַאֲשֵׁרִים עַל כָּל־גִּבְעָה גְּבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃

גַּם הֵמָּה. כְּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים.

כ״ד וְגַם־קָדֵשׁ הָיָה בָּאָרֶץ עָשׂוּ כְּכֹל֙ הַתּוֹעֲבֹ֣ת הַגּוֹיִ֔ם אֲשֶׁר֙ הוֹרִ֣ישׁ יְהוָ֔ה מִפְּנֵ֖י בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ {פ}

קָדֵשׁ. נאוף.

כ״ה וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רַחַבְעָם עָלָה (שושק) [שִׁישַׁק] מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלָם׃

שִׁישַׁק. מָצִינוּ בְּמִדְרַשׁ (שִׁיר הַשִּׁירִים) הוּא פַּרְעֹה נְכֹה, וְנִקְרָא שִׁישַׁק, עַל שֶׁהָיָה שׁוֹקֵק וּמִתְאַוֶּה כָּל יָמָיו לִכְסֹּא הַשֵּׁן שֶׁהָיָה לִשְׁלֹמֹה חֲתָנוֹ, וַעֲכָשָׁיו עָלָה וּלְקָחוֹ.

כ״ו וַיִּקַּ֞ח אֶת־אֲצָר֣וֹת בֵּית־יְהוָ֗ה וְאֶת־אֹצְר֛וֹת בֵּ֥ית הַמֶּ֖לֶךְ וְאֶת־הַכֹּ֣ל לָקָ֑ח וַיִּקַּ֕ח אֶת־כָּל־מָגִנֵּ֥י הַזָּהָ֖ב אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה שְׁלֹמֹֽה׃

וְאֶת הַכֹּל לָקָח. אֶת הַכַּפֶּא, הֶחְבִּיב מִן הַכֹּל.

כ״ז וַיַּ֤עַשׂ הַמֶּ֙לֶךְ֙ רַחַבְעָ֔ם תַּחְתָּ֖ם מָגִנֵּ֣י נְחֹ֑שֶׁת וְהִפְקִ֗יד עַל־יַ֚ד שָׂרֵ֣י הָרָצִ֔ים הַשֹּׁמְרִ֖ים פֶּ֥תַח בֵּית־הַמֶּֽלֶךְ׃

כ״ח וַיְהִי֙ מִדֵּי־בֹ֣א הַמֶּ֔לֶךְ בֵּ֖ית יְהוָ֑ה יִשָּׂאוּם֙ הָרָצִ֔ים וְהֵשִׁיבוּם֙ אֶל־תָּ֣א הָרָצִֽים׃

יִשָּׂאוּם הָרָצִים. לְפָנָיו לְכָבוֹד, וְאַחַר כָּךְ יְשִׁיבוּם אֶל תָּא שֶׁהָרָצִים עוֹמְדִים שָׁם תָּמִיד.

כ״ט וְיֶתֶר דִּבְרֵי רַחַבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵמָּה כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃

ל׳ וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין־רַחַבְעָם וּבֵין יָרָבְעָם כָּל־הַיָּמִים׃

ל״א וַיִּשְׁכַּב רַחַבְעָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו֙ בְּעִ֣יר דָּוִ֔ד וְשֵׁם אִמּוֹ֙ נַעֲמָ֣ה הָעַמֹּנִ֔ית וַיִּמְלֹ֥ךְ אֲבִיָּ֛ם בְּנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃ {פ}

פרק ט״ו

א׳ וּבִשְׁנַת֙ שְׁמֹנָ֣ה עֶשְׂרֵ֔ה לַמֶּ֖לֶךְ יָרָבְעָ֑ם בָּ֚רְנְבַּט מָלַ֣ךְ אֲבִיָּ֔ם עַל־יְהוּדָֽה׃

וּבִשְׁנַת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ יָרָבְעָם. שָׁנָה אַחַת אַחַר מוֹת רַחַבְעָם, וּבִשְׁנַת עֶשְׂרִים לְיָרָבְעָם מָלַךְ אָסָא, שָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל נָדָב (אֲבִיָּם) נִמְנֵית לַמֶּלֶךְ אָסָא שָׁנָה, וְלוֹ נַמֵּי נִמְנֵית.

ב׳ שָׁלֹ֣שׁ שָׁנִ֔ים מָלַ֖ךְ בִּירוּשָׁלָ֑ם וְשֵׁם אִמּוֹ֙ מַעֲכָ֣ה בַּת־אֲבִישָׁל֔וֹם׃

ג׳ וַיֵּ֣לֶךְ֮ בְּכָל־חַטֹּאת֒ אָבִ֗יו אֲשֶׁר־עָשָׂה֙ לְפָנָ֔יו וְלֹא־הָיָ֥ה לְבָב֖וֹ שָׁלֵ֣ם עִם־יְהוָ֣ה אֱלֹהָ֑יו כִּלְבַב֙ דָּוִ֣ד אָבִֽיו׃

ד׳ כִּ֣י לְמַ֗עַן דָּוִד֙ נָתַ֣ן יְהוָ֣ה אֱלֹהָ֔יו לוֹ֙ נֵ֔ר בִּירוּשָׁלַ֖ם לְהָקִ֣ים אֶת־בְּנ֑וֹ אַחֲרָ֔יו וּלְהַעֲמִ֖יד אֶת־יְרוּשָׁלָֽם׃

ה׳ אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֣ה דָוִ֔ד אֶת־הַיָּשָׁ֖ר בְּעֵינֵ֣י יְהוָ֑ה וְלֹא־סָ֣ר מִכֹּ֗ל אֲשֶׁר־צִוָּ֙הוּ֙ כֹּ֣ל יְמֵ֣י חַיָּ֔יו רַ֖ק בִּדְבַ֥ר אוּרִיָּ֖ה הַחִתִּֽי׃

ו׳ וּמִלְחָמָה הָיְתָה֙ בֵּין־רַחַבְעָ֔ם וּבֵ֖ין יָרָבְעָ֑ם כֹּ֖ל יְמֵ֥י חַיָּֽיו׃

ז׳ וְיֶתֶר֩ דִּבְרֵ֨י אֲבִיָּ֜ם וְכָל־אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֗ה הֲלוֹא־הֵ֣ם כְּתוּבִ֤ים עַל־סֵפֶר֙ דִּבְרֵ֣י הַיָּמִ֔ים לְמַלְכֵ֖י יְהוּדָ֑ה וּמִלְחָמָ֥ה הָיְתָ֛ה בֵּ֥ין אֲבִיָּ֖ם וּבֵ֥ין יָרָבְעָֽם׃

ח׳ וַיִּשְׁכַּ֤ב אֲבִיָּם֙ עִם־אֲבֹתָ֔יו וַיִּקְבְּרוּ֙ אֹת֔וֹ בְּעִ֖יר דָּוִ֑ד וַיִּמְלֹ֥ךְ אָסָ֛א בְּנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃ {פ}

ט וּבִשְׁנַת עֶשְׂרִים לְיָרָבְעָם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃

י וְאַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ מַעֲכָה בַּת־אֲבִישָׁלוֹם׃

יא וַיַּעַשׂ אָסָא הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּדָוִד אָבִיו׃

יב וַיְבַעֵר הַקְּדֵשִׁים מִן־הָאָרֶץ וַיָּסַר אֶת־כָּל־הַגִּלֻּלִים אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃

> **וַיְבַעֵר הַקְּדֵשִׁים.** תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: וּפַלֵּי נָפְקַת בְּרָא.

יג וְגַם | אֶת־מַעֲכָה אִמּוֹ וַיְסִרֶהָ מִגְּבִירָה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת לָאֲשֵׁרָה וַיְכְרֹת אָסָא אֶת־מִפְלַצְתָּהּ וַיְשָׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן׃

> **וַיְסִרָהּ מִגְּבִירָה.** מִהֵיוֹת גְּבִירָה.
>
> **אֲשֶׁר עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת.** אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ מַפְלִיא לְיַצְנוּתָא, כְּמִין זַכְרוּת עָשְׂתָה לָהּ, וְהִיא הָיְתָה נִבְעֶלֶת לוֹ בְּכָל יוֹם.

יד וְהַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ רַק לְבַב־אָסָא הָיָה שָׁלֵם עִם־יְהוָה כָּל־יָמָיו׃ {ס}

> **וְהַבָּמוֹת לֹא סָרוּ.** בָּמוֹת הַיְחִיד, שֶׁהֶרְגִּלוּ לִקְרֵב עֲלֵיהֶן לַשָּׁמַיִם מִשֶּׁחָרְבָה שִׁילֹה עַד שֶׁנִּבְנָה הַבַּיִת שֶׁהָיוּ הַבָּמוֹת מֻתָּרוֹת, לֹא סָרוּ עַתָּה, וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֶסְרוּ מִשֶּׁנִּבְנָה הַבַּיִת, וְהָיוּ עֲנוּשִׁים עָלֶיהָ כָּרֵת.

טו וַיָּבֵא אֶת־קָדְשֵׁי אָבִיו (וקדשו) [וְקָדְשֵׁי] בֵּית יְהוָה כֶּסֶף וְזָהָב וְכֵלִים׃

טז וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אָסָא וּבַעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵיהֶם׃

יז וַיַּעַל בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְהוּדָה וַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה לְבִלְתִּי תֵּת יֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃

יח וַיּוֹצֵא אָסָא אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הַנּוֹתָרִים | בְּאוֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְאֶת־אוֹצְרוֹת בֵּית (מלך) [הַמֶּלֶךְ] וַיִּתְּנֵם בְּיַד־עֲבָדָיו וַיִּשְׁלָחֵם הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶל־בֶּן־חֲדַד בֶּן־טַבְרִמֹּן בֶּן־חֶזְיוֹן מֶלֶךְ אֲרָם הַיֹּשֵׁב בְּדַמֶּשֶׂק לֵאמֹר׃

יט בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֶךָ בֵּין אָבִי וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ שֹׁחַד כֶּסֶף וְזָהָב לֵךְ הָפֵר אֶת־בְּרִיתְךָ אֶת־בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֵה מֵעָלָי׃

כ וַיִּשְׁמַע בֶּן־הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּךְ אֶת־עִיּוֹן וְאֶת־דָּן וְאֶת אָבֵל בֵּית־מַעֲכָה וְאֵת כָּל־כִּנְרוֹת עַל כָּל־אֶרֶץ נַפְתָּלִי׃

כא וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל מִבְּנוֹת אֶת־הָרָמָה וַיֵּשֶׁב בְּתִרְצָה׃

כב וְהַמֶּלֶךְ אָסָא הִשְׁמִיעַ אֶת־כָּל־יְהוּדָה אֵין נָקִי וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי הָרָמָה וְאֶת־עֵצָיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּם הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶת־גֶּבַע בִּנְיָמִן וְאֶת־הַמִּצְפָּה׃

> **אֵין נָקִי.** אֲפִלּוּ חָתָן מֵחֶדְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת.

כג וְיֶתֶר כָּל־דִּבְרֵי־אָסָא וְכָל־גְּבוּרָתוֹ וְכֹל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלֹא־הֵמָּה כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה רַק לְעֵת זִקְנָתוֹ חָלָה אֶת־רַגְלָיו׃

כד וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ {פ}

כה וְנָדָב בֶּן־יָרָבְעָם מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁנָתָיִם׃

שְׁנָתַיִם. הַשְּׁנִיָּה וְהַשְּׁלִישִׁית לְאָסָא.

כ״ו וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ֙ בְּדֶ֣רֶךְ אָבִ֔יו וּבְחַטָּאתוֹ֙ אֲשֶׁ֣ר הֶחֱטִ֔יא אֶת־יִשְׂרָאֵֽל׃

כ״ז וַיִּקְשֹׁר עָלָיו בַּעְשָׁא בֶּן־אֲחִיָּה֙ לְבֵ֣ית יִשָּׂשכָ֔ר וַיַּכֵּ֥הוּ בַעְשָׁ֖א בְּגִבְּתּ֑וֹן אֲשֶׁ֣ר לַפְּלִשְׁתִּ֗ים וְנָדָב֙ וְכָל־יִשְׂרָאֵ֔ל צָרִ֖ים עַל־גִּבְּתּֽוֹן׃

כ״ח וַיְמִתֵ֥הוּ בַעְשָׁ֖א בִּשְׁנַ֣ת שָׁל֑שׁ לְאָסָ֣א מֶ֔לֶךְ יְהוּדָ֖ה וַיִּמְלֹ֥ךְ תַּחְתָּֽיו׃

כ״ט וַיְהִ֗י כְּמָלְכוֹ֙ הִכָּה֙ אֶת־כָּל־בֵּ֣ית יָרָבְעָ֔ם לֹא־הִשְׁאִ֥יר כָּל־נְשָׁמָ֖ה לְיָרָבְעָ֑ם עַד־הִשְׁמִדּ֣וֹ כִדְבַר֙ יְהוָ֔ה אֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֖ר בְּיַד־עַבְדּ֥וֹ אֲחִיָּ֖ה הַשִּׁילֹנִֽי׃

ל׳ עַל־חַטֹּאת֙ יָרָבְעָ֔ם אֲשֶׁ֥ר חָטָ֖א וַאֲשֶׁ֣ר הֶחֱטִ֑יא אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל בְּכַעְסּ֕וֹ אֲשֶׁ֥ר הִכְעִ֖יס אֶת־יְהוָ֥ה אֱלֹהֵ֖י יִשְׂרָאֵֽל׃

ל״א וְיֶתֶר֙ דִּבְרֵ֣י נָדָ֔ב וְכָל־אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה הֲלֹא־הֵ֣ם כְּתוּבִ֑ים עַל־סֵ֛פֶר דִּבְרֵ֥י הַיָּמִ֖ים לְמַלְכֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃

ל״ב וּמִלְחָמָ֖ה הָיְתָ֥ה בֵּ֛ין אָסָ֖א וּבֵ֣ין בַּעְשָׁ֑א מֶ֖לֶךְ־יִשְׂרָאֵ֥ל כָּל־יְמֵיהֶֽם׃ {פ}

ל״ג בִּשְׁנַ֨ת שָׁל֜שׁ לְאָסָ֣א מֶֽלֶךְ יְהוּדָ֗ה מָלַ֞ךְ בַּעְשָׁ֤א בֶן־אֲחִיָּה֙ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵ֔ל בְּתִרְצָ֕ה עֶשְׂרִ֥ים וְאַרְבַּ֖ע שָׁנָֽה׃

בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ בַּעְשָׁא. שָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לְאָסָא, נִמְנֵית לְנָדָב וּלְבַעְשָׁא.

ל״ד וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ֙ בְּדֶ֣רֶךְ יָרָבְעָ֔ם וּבְחַטָּאתוֹ֙ אֲשֶׁ֣ר הֶחֱטִ֔יא אֶת־יִשְׂרָאֵֽל׃ {ס}

פרק ט״ז

א׳ וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֶל־יֵה֣וּא בֶן־חֲנָ֑נִי עַל־בַּעְשָׁ֖א לֵאמֹֽר׃

ב׳ יַ֚עַן אֲשֶׁ֣ר הֲרִימֹתִ֔יךָ מִן־הֶעָפָ֖ר וָאֶתְּנְךָ֣ נָגִ֔יד עַ֖ל עַמִּ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל וַתֵּ֣לֶךְ | בְּדֶ֣רֶךְ יָרָבְעָ֔ם וַתַּחֲטִ֖א אֶת־עַמִּ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל לְהַכְעִיסֵ֖נִי בְּחַטֹּאתָֽם׃

ג׳ הִנְנִי֙ מַבְעִ֣יר אַחֲרֵ֣י בַּעְשָׁ֔א וְאַחֲרֵ֖י בֵּיתֹ֑ו וְנָתַתִּ֞י אֶת־בֵּיתְךָ֗ כְּבֵ֣ית יָרָבְעָ֔ם בֶּֽן־נְבָֽט׃

ד׳ הַמֵּ֥ת לְבַעְשָׁ֖א בָּעִ֣יר יֹאכְל֑וּ הַכְּלָבִ֔ים וְהַמֵּת֥ לוֹ֙ בַּשָּׂדֶ֔ה יֹאכְל֖וּ עֹ֥וף הַשָּׁמָֽיִם׃

ה׳ וְיֶתֶר֙ דִּבְרֵ֣י בַעְשָׁ֔א וַאֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה וּגְבוּרָתֹ֑ו הֲלֹא־הֵ֣ם כְּתוּבִ֗ים עַל־סֵ֛פֶר דִּבְרֵ֥י הַיָּמִ֖ים לְמַלְכֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃

ו׳ וַיִּשְׁכַּ֥ב בַּעְשָׁ֖א עִם־אֲבֹתָ֑יו וַיִּקָּבֶר֙ בְּתִרְצָ֔ה וַיִּמְלֹ֥ךְ אֵלָ֖ה בְּנֹ֥ו תַּחְתָּֽיו׃

ז׳ וְגַם֩ בְּיַד־יֵה֨וּא בֶן־חֲנָ֜נִי הַנָּבִ֗יא דְּבַר־יְהוָה֙ הָיָ֣ה אֶל־בַּעְשָׁ֔א וְאֶל־בֵּיתֹ֖ו וְעַ֣ל כָּל־הָרָעָ֑ה | אֲשֶׁר־עָשָׂ֣ה בְעֵינֵ֣י יְהוָ֔ה לְהַכְעִיסֹו֙ בְּמַעֲשֵׂ֣ה יָדָ֔יו לִהְיֹ֖ות כְּבֵ֣ית יָרָבְעָ֑ם וְעַ֖ל אֲשֶׁר־הִכָּ֥ה אֹתֹֽו׃ {פ}

וְגַם בְּיַד יֵהוּא בֶן חֲנָנִי הַנָּבִיא דְּבַר ה׳ הָיָה אֶל בַּעְשָׁא. כְּלוֹמַר חֲרֵי שֶׁמָּלַךְ אֵלָה בֶּן בַּעְשָׁא, וְאַף גַּם זֹאת דְּבַר ה׳ הָיָה בְּיַד יֵהוּא, שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּם מַלְכוּתוֹ.

וְעַל אֲשֶׁר הִכָּה אוֹתוֹ. הוֹאִיל וְגַם הוּא הָלַךְ בְּחַטֹּאתָיו, נִמְצָא שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְהָרְגוֹ, לְקָדְּ נֶעֱנַשׁ עַל הֲרִיגָתוֹ, וְכֵן מָצִינוּ: וּפָקַדְתִּי אֶת דְּמֵי יִזְרְעֶאל עַל בֵּית יֵהוּא, הוֹאִיל וְלֹא סָרוּ מִדַּרְכֵי אַחְאָב, נֶעֱנְשׁוּ עַל הֲרִיגָתָם.

ח׳ בִּשְׁנַ֤ת עֶשְׂרִים֙ וְשֵׁ֣שׁ שָׁנָ֔ה לְאָסָ֖א מֶ֣לֶךְ יְהוּדָ֑ה מָלַ֞ךְ אֵלָ֤ה בֶּן־בַּעְשָׁא֙ עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל בְּתִרְצָ֖ה שְׁנָתָֽיִם׃

ט׳ וַיִּקְשֹׁר֩ עָלָ֨יו עַבְדּ֜וֹ זִמְרִ֗י שַׂר֙ מַחֲצִ֣ית הָרֶ֔כֶב וְה֣וּא בְתִרְצָ֔ה שֹׁתֶ֥ה שִׁכּ֖וֹר בֵּ֣ית אַרְצָ֑א אֲשֶׁ֥ר עַל־הַבַּ֖יִת בְּתִרְצָֽה׃

שַׂר מַחֲצִית הָרָכֶב. הוּא וְאַחֵר הָיוּ שָׂרִים עַל הָרֶכֶב.

י וַיָּבֹא זִמְרִי וַיַּכֵּהוּ וַיְמִיתֵהוּ בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃

יא וַיְהִי בְמָלְכוֹ כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסְאוֹ הִכָּה אֶת כָּל בֵּית בַּעְשָׁא לֹא הִשְׁאִיר לוֹ מַשְׁתִּין בְּקִיר וְגֹאֲלָיו וְרֵעֵהוּ׃

וְגֹאֲלָיו וְרֵעֵהוּ. (תַּרְגּוּם:) וּקְרִיבוֹהִי וְרַחֲמוֹהִי.

יב וַיַּשְׁמֵד זִמְרִי אֵת כָּל בֵּית בַּעְשָׁא כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל בַּעְשָׁא בְּיַד יֵהוּא הַנָּבִיא׃

יג אֶל כָּל חַטֹּאות בַּעְשָׁא וְחַטֹּאות אֵלָה בְנוֹ אֲשֶׁר חָטְאוּ וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃

יד וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֵלָה וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ {פ}

טו בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ זִמְרִי שִׁבְעַת יָמִים בְּתִרְצָה וְהָעָם חֹנִים עַל גִּבְּתוֹן אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים׃

טז וַיִּשְׁמַע הָעָם הַחֹנִים לֵאמֹר קָשַׁר זִמְרִי וְגַם הִכָּה אֶת הַמֶּלֶךְ וַיַּמְלִכוּ כָל יִשְׂרָאֵל אֶת עָמְרִי שַׂר צָבָא עַל יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא בַּמַּחֲנָה׃

יז וַיַּעַל עָמְרִי וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִגִּבְּתוֹן וַיָּצֻרוּ עַל תִּרְצָה׃

יח וַיְהִי כִּרְאוֹת זִמְרִי כִּי נִלְכְּדָה הָעִיר וַיָּבֹא אֶל אַרְמוֹן בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׂרֹף עָלָיו אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ בָּאֵשׁ וַיָּמֹת׃

יט עַל חַטֹּאתָיו אֲשֶׁר חָטָא לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לְהַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל׃

כ וְיֶתֶר דִּבְרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ {פ}

כא אָז יֵחָלֵק הָעָם יִשְׂרָאֵל לַחֲצִי חֲצִי הָעָם הָיָה אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן גִּינַת לְהַמְלִיכוֹ וְהַחֲצִי אַחֲרֵי עָמְרִי׃

כב וַיֶּחֱזַק הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי עָמְרִי אֶת הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן גִּינַת וַיָּמָת תִּבְנִי וַיִּמְלֹךְ עָמְרִי׃ {פ}

וַיָּמָת תִּבְנִי. כְּשֶׁנִּשָּׂא אָסָא בִּתּוֹ שֶׁל עָמְרִי לִיהוֹשָׁפָט בְּנוֹ, הָרְגוּ אֶת תִּבְנִי, כְּשֶׁרָאוּ חֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל עָמְרִי, בְּסֵדֶר עוֹלָם.

כג בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ עָמְרִי עַל יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּתִרְצָה מָלַךְ שֵׁשׁ שָׁנִים׃

בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה לְאָסָא וְגוֹ' מָלַךְ עָמְרִי. מַלְכוּת שְׁלֵמָה, וַחֲמֵשׁ שָׁנִים הָיְתָה מִתְחַלֶּקֶתּ שֶׁל תִּבְנִי, מֵעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע לְאָסָא, עַד שְׁלֹשִׁים וְאַחַת.

שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. סַךְ הַכֹּל, חֲמֵשׁ בַּמַּחֲלֶקֶת וְשֶׁבַע בְּמַלְכוּת שְׁלֵמָה, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה בְּמַלְכוּת שְׁלֵמָה, שֶׁהֲרֵי אַחְאָב בְּנוֹ מָלַךְ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנָה לְאָסָא.

בְּתִרְצָה מָלַךְ שֵׁשׁ שָׁנִים. עַד שֶׁלֹּא בָּנָה אֶת שׁוֹמְרוֹן.

כד וַיִּקֶן אֶת הָהָר שֹׁמְרוֹן מֵאֵת שֶׁמֶר בְּכִכְּרֵים כֶּסֶף וַיִּבֶן אֶת הָהָר וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה עַל שֵׁם שֶׁמֶר אֲדֹנֵי הָהָר שֹׁמְרוֹן׃

כה וַיַּעַשׂ עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיָּרַע מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃

כו וַיֵּלֶךְ בְּכָל דֶּרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן נְבָט (ובחטאתיו) [וּבְחַטָּאתוֹ] אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃

כז וְיֶתֶר דִּבְרֵי עָמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

כח וַיִּשְׁכַּב עָמְרִי עִם אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ {פ}

כ״ט וַאֲחָאָב בֶּן־עָמְרִי מָלַךְ֙ עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל בִּשְׁנַ֥ת שְׁלֹשִׁ֖ים וּשְׁמֹנָ֑ה לְאָסָ֥א מֶֽלֶךְ יְהוּדָ֖ה וַיִּמְלֹךְ֙ אַחְאָ֣ב בֶּן־עָמְרִ֔י עַל־יִשְׂרָאֵ֖ל בְּשֹׁמְר֑וֹן עֶשְׂרִ֥ים וּשְׁתַּ֖יִם שָׁנָֽה׃

ל׳ וַיַּ֥עַשׂ אַחְאָ֛ב בֶּן־עָמְרִ֖י הָרַ֣ע בְּעֵינֵ֑י יְהוָ֔ה מִכֹּ֖ל אֲשֶׁ֥ר לְפָנָֽיו׃

ל״א וַיְהִי֙ הֲנָקֵ֣ל ל֔וֹ בְּחַטֹּ֖את יָרָבְעָ֣ם בֶּן־נְבָ֑ט וַיִּקַּ֞ח אֶת־אִיזֶ֣בֶל בַּת־אֶתְבַּ֗עַל מֶ֚לֶךְ צִידֹנִ֔ים וַיֵּ֣לֶךְ וַיַּעֲבֹ֔ד אֶת־הַבַּ֖עַל וַיִּשְׁתַּ֥חוּ לֽוֹ׃

וַיַּעֲבֹד אֶת הַבַּעַל. מוֹסִיף עַל עֲגָלִים שֶׁל יָרָבְעָם.

ל״ב וַיָּ֣קֶם מִזְבֵּ֔חַ לַבַּ֖עַל בֵּ֣ית הַבַּ֑עַל אֲשֶׁ֥ר בָּנָ֖ה בְּשֹׁמְרֽוֹן׃

ל״ג וַיַּ֥עַשׂ אַחְאָ֖ב אֶת־הָאֲשֵׁרָ֑ה וַיּ֤וֹסֶף אַחְאָב֙ לַעֲשׂ֔וֹת לְהַכְעִ֕יס אֶת־יְהוָ֖ה אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל מִכֹּל֙ מַלְכֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל אֲשֶׁ֥ר הָי֖וּ לְפָנָֽיו׃

אֲשֵׁרָה. אִילָן הַנֶּעֱבָד.

ל״ד בְּיָמָ֖יו בָּנָ֣ה חִיאֵ֑ל בֵּ֥ית הָאֱלִ֖י אֶת־יְרִיחֹ֑ה בַּאֲבִירָ֣ם בְּכֹר֗וֹ יִסְדָ֔הּ (ובשגיב) [וּבִשְׁגּ֖וּב] צְעִירוֹ֙ הִצִּ֣יב דְּלָתֶ֔יהָ כִּדְבַ֖ר יְהוָ֑ה אֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֛ר בְּיַד֙ יְהוֹשֻׁ֣עַ בִּן־נ֔וּן׃ {ס}

חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי. חִיאֵל אֲשֶׁר מִבֵּית אֵל, כְּמוֹ: יִשֵּׁי בֵּית הַלַּחְמִי, וְלֹא נֶאֱמַר הַבַּיִת לַחְמִי; וְכֵן יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשִּׁטִּשִׁי, בְּסֵפֶר שְׁמוּאֵל, וְלֹא הַבַּיִת שִׁטִּשִׁי; וְכֵן בְּעָפְרַת אֲבִי הָעֶזְרִי וְלֹא נֶאֱמַר הָאֲבִי עֶזְרִי. וְיֵשׁ פּוֹתְרִין: בֵּית הָאֱלִי, עַל שֵׁקִבֵּל עָלָיו קְלָלוֹת יְהוֹשֻׁעַ: אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה וְגוֹ׳. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ חִיאֵל מְשֻׁל (בְּנֶיהָ) וְיִרִיחוֹ מְשֻׁל יְהוֹשָׁפָט (בְּנֶיהָ) וּמִפְּנֵי מָה תְּלָאוֹ בְּאַחְאָב, שֶׁתּוֹלִין אֶת הַקְּלָלָה בְּמְקֻלְקָל (סְפָרִים אֲחֵרִים: בְּמְקֻלָּל).

בַּאֲבִירָם בְּכֹרוֹ יִסְדָּהּ. כְּשֶׁיִּסְּדָהּ. מֵת בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ, וְקָבַר כָּל בָּנָיו, עַד שֶׁמֵּת הָאַחֲרוֹן בְּהַצָּבַת דְּלָתוֹת, וְכֵן הוּא קְלָלוֹת שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ: בִּבְכוֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב דְּלָתֶיהָ.

פרק י״ז

א׳ וַיֹּ֤אמֶר אֵלִיָּ֙הוּ֙ הַתִּשְׁבִּ֣י מִתֹּשְׁבֵ֔י גִּלְעָ֖ד אֶל־אַחְאָ֑ב חַי־יְהוָ֞ה אֱלֹהֵ֤י יִשְׂרָאֵל֙ אֲשֶׁ֣ר עָמַ֣דְתִּי לְפָנָ֔יו אִם־יִהְיֶ֥ה הַשָּׁנִ֛ים הָאֵ֖לֶּה טַ֣ל וּמָטָ֑ר כִּ֖י אִם־לְפִ֥י דְבָרִֽי׃ {ס}

וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי. מֵאֶרֶץ (סְפָרִים אֲחֵרִים: שֵׁם הָעִיר) שֶׁשָּׁמָּה תּוֹשָׁב.

חַי ה׳. לָמָּה סָמְכוֹ כָּאן, אֶלָּא שֶׁהָלְכוּ אֵלִיָּהוּ וְאַחְאָב לְנַחֵם אֶת חִיאֵל בְּאֶבְלוֹ, אָמַר אַחְאָב לְאֵלִיָּהוּ: אֶפְשָׁר שֶׁקְּלָלַת הַתַּלְמִיד נִתְקַיְּמָה, וְקִלְלַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא נִתְקַיְּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם, וְחָרָה אַף ה׳ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם, וַהֲרֵי כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִין עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵין גְּשָׁמִים נֶעֱצָרִים, מִיָּד וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ וְגוֹ׳.

ב׳ וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלָ֑יו לֵאמֹֽר׃

ג׳ לֵ֣ךְ מִזֶּ֔ה וּפָנִ֖יתָ לְךָ֣ קֵדְמָ֑ה וְנִסְתַּרְתָּ֙ בְּנַ֣חַל כְּרִ֔ית אֲשֶׁ֖ר עַל־פְּנֵ֥י הַיַּרְדֵּֽן׃

וְנִסְתַּרְתָּ. מִפְּנֵי אַחְאָב וְאִיזֶבֶל.

ד׳ וְהָיָ֕ה מֵהַנַּ֖חַל תִּשְׁתֶּ֑ה וְאֶת־הָעֹרְבִ֣ים צִוִּ֔יתִי לְכַלְכֶּלְךָ֖ שָֽׁם׃

ה׳ וַיֵּ֖לֶךְ וַיַּ֣עַשׂ כִּדְבַ֣ר יְהוָ֑ה וַיֵּ֣לֶךְ וַיֵּשֶׁב֙ בְּנַ֣חַל כְּרִ֔ית אֲשֶׁ֖ר עַל־פְּנֵ֥י הַיַּרְדֵּֽן׃

ו׳ וְהָעֹרְבִ֞ים מְבִאִ֣ים לוֹ֮ לֶ֣חֶם וּבָשָׂר֒ בַּבֹּ֗קֶר וְלֶ֤חֶם וּבָשָׂר֙ בָּעֶ֔רֶב וּמִן־הַנַּ֖חַל יִשְׁתֶּֽה׃

ז׳ וַיְהִ֣י מִקֵּ֔ץ יָמִ֖ים וַיִּיבַ֣שׁ הַנָּ֑חַל כִּ֥י לֹא־הָיָ֖ה גֶּ֥שֶׁם בָּאָֽרֶץ׃ {ס}

וַיַּבֵּשׁ הַנַּחַל. כְּדֵי שֶׁיֵּדַע צוֹרֶךְ הַגְּשָׁמִים וַיַּטְרִיחַ לְגִלּוֹת, שֶׁהָיָה קָשֶׁה בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין בְּרָעָב.

ח׳ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃

ט׳ קוּם לֵךְ צָרְפַתָה אֲשֶׁר לְצִידוֹן וְיָשַׁבְתָּ שָּׁם הִנֵּה צִוִּיתִי שָּׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָ׃

צָרְפַתָה. שֵׁם הָעִיר.

צִוִּיתִי שָּׁם. בְּפָמַלְיָא שֶׁלִּי, שֶׁתְּכַלְכְּלֶךָ שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה.

י׳ וַיָּקָם | וַיֵּלֶךְ צָרְפַתָה וַיָּבֹא אֶל־פֶּתַח הָעִיר וְהִנֵּה־שָּׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה מְקֹשֶּׁשֶׁת עֵצִים וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר קְחִי־נָא לִי מְעַט־מַיִם בִּכְלִי וְאֶשְׁתֶּה׃

קְחִי נָא לִי מְעַט מַיִם. הוּא לֹא הָיָה מַכִּיר בָּאַלְמָנָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָמַד מֵאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, וְאָמַר: אוֹתָהּ שֶׁתִּתֵּן לִי מַיִם לִשְׁתּוֹת, הִיא הָאַלְמָנָה.

י״א וַתֵּלֶךְ לָקַחַת וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר לְקְחִי־נָא לִי פַּת־לֶחֶם בְּיָדֵךְ׃

י״ב וַתֹּאמֶר חַי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יֶשׁ־לִי מָעוֹג כִּי אִם־מְלֹא כַף־קֶמַח בַּכַּד וּמְעַט־שֶּׁמֶן בַּצַּפַּחַת וְהִנְנִי מְקֹשֶּׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים וּבָאתִי וַעֲשִׂיתִיהוּ־לִי וְלִבְנִי וַאֲכַלְנֵהוּ וָמָתְנוּ׃

מָעוֹג. כְּמוֹ עוּגָה.

מְלֹא כַף. תִּרְגּוּם יוֹנָתָן: מְלֵי פִּיסַת יָדָא.

בַּצַּפַּחַת. בִּיטוּיל״א בְּלַע״ז (בַּקְבּוּקוֹן), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁאוּל: צַפַּחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵרַאֲשׁוֹתָיו.

וָמָתְנוּ. מִשָּׁם וּלְהָלְאָה נָמוּת בָּרָעָב.

י״ג וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִיָּהוּ אַל־תִּירְאִי בֹּאִי עֲשִׂי כִדְבָרֵךְ אַךְ עֲשִׂי־לִי מִשָּׁם עֻגָה קְטַנָּה בָרִאשֹׁנָה וְהוֹצִאת לִי וְלָךְ וְלִבְנֵךְ תַּעֲשִׂי בָּאַחֲרֹנָה׃

עֻגָה קְטַנָּה בָרִאשֹׁנָה. מִדְרַשׁ אַגָּדָה יֵשׁ, (לָמָּה בָּרִאשׁוֹנָה) בְּוַתֹּאמֶר לְאָה בָּגָד.

י״ד כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּד הַקֶּמַח לֹא תִכְלֶה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא תֶחְסָר עַד יוֹם (תתן) [תִּת־]יְהוָה גֶּשֶׁם עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

ט״ו וַתֵּלֶךְ וַתַּעַשׂ כִּדְבַר אֵלִיָּהוּ וַתֹּאכַל (הוא והיא) [הִיא־וְהוּא] וּבֵיתָהּ יָמִים׃

ט״ז כַּד הַקֶּמַח־לֹא כָלְתָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסֵר כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֵלִיָּהוּ׃ {פ}

י״ז וַיְהִי אַחַר־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בֶּן־הָאִשָּׁה בַּעֲלַת הַבַּיִת וַיְהִי חָלְיוֹ־חָזָק מְאֹד עַד אֲשֶׁר לֹא־נוֹתְרָה־בּוֹ נְשָׁמָה׃

חָלָה בֶּן הָאִשָּׁה. כְּדֵי שֶׁיִּיצְטָרֵךְ לְמַפְתֵּחַ שֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים, כִּדְאִיתָא בְּשִׁלְהֵי אַגַּדְתָּא דְּחֻלִּין.

י״ח וַתֹּאמֶר אֶל־אֵלִיָּהוּ מַה־לִּי וָלָךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר אֶת־עֲוֹנִי וּלְהָמִית אֶת־בְּנִי׃

לְהַזְכִּיר אֶת עֲוֹנִי. עַד שֶׁלֹּא בָּאתָ אֵלַי, הָיוּ שׁוֹקְלִין מַעֲשַׂי וּמַעֲשֶׂה עִירִי, וְהָיִיתִי רְאוּיָה לְגֵס, מִשֶּׁבָּאתָ לְכָאן, לֹא נֶחְשַׁבְתִּי לִכְלוּם, וְאֵין צִדְקָתִי נִכֶּרֶת (סְפָרִים אֲחֵרִים: נִזְכֶּרֶת), וְכֵן בְּלוּט הוּא אוֹמֵר: וְאָנֹכִי לֹא אוּכַל לְהַמְלִט הָהָרָה, אֵצֶל אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא תְּהֵא זְכוּתִי נִזְכֶּרֶת אֶצְלוֹ.

י״ט וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ תְּנִי־לִי אֶת־בִּנֵךְ וַיִּקָּחֵהוּ מֵחֵיקָהּ וַיַּעֲלֵהוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב שָׁם וַיַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטָּתוֹ׃

כ׳ וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהָי הֲגַם עַל־הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר־אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ הָרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת־בְּנָהּ׃

כ״א וַיִּתְמַדַּד עַל־הַיֶּלֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהָי תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ־הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל־קִרְבּוֹ׃

וַיִּתְמַדַּד. מִלְּשׁוֹן מִדָּה, נִשְׁתַּטַּח עָלָיו.

כ״ב וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל אֵלִיָּהוּ וַתָּשָׁב נֶפֶשׁ־הַיֶּלֶד עַל־קִרְבּוֹ וַיָּחִי׃

כ״ג וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וַיֹּרִדֵהוּ מִן־הָעֲלִיָּה הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵהוּ לְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ רְאִי חַי בְּנֵךְ׃

כ״ד וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־אֵלִיָּהוּ עַתָּה זֹאת יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים אָתָּה וּדְבַר־יְהוָה בְּפִיךְ אֱמֶת׃ {פ}

פרק י״ח

א׳ וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֵלִיָּהוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לֵךְ הֵרָאֵה אֶל־אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

ב׳ וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ לְהֵרָאוֹת אֶל־אַחְאָב וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן׃

ג׳ וַיִּקְרָא אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְעֹבַדְיָהוּ הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה מְאֹד׃

ד׳ וְיִהְי֗ בְּהַכְרִית אִיזֶבֶל אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח עֹבַדְיָהוּ מֵאָה נְבִיאִים וַיַּחְבִּיאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ֙ בַּמְּעָרָה וְכִלְכְּלָם לֶחֶם וָמָיִם׃

וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזֶבֶל. לְהַגִּיד בָּא אֵיךְ הָיָה עוֹבַדְיָהוּ יָרֵא אֶת ה׳.

חֲמִשִּׁים אִישׁ בְּמְעָרָה אַחַת. וַחֲמִשִּׁים אִישׁ בְּמְעָרָה אַחֶרֶת.

ה׳ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ לֵךְ בָּאָרֶץ אֶל־כָּל־מַעְיְנֵי הַמַּיִם וְאֶל כָּל־הַנְּחָלִים אוּלַי | נִמְצָא חָצִיר וּנְחַיֵּה֙ סוּס וָפֶרֶד וְלֹוא נַכְרִית מֵהַבְּהֵמָה׃

וְלֹוא נַכְרִית מֵהַבְּהֵמָה. לֹא תִכָּרֵת כָּל בְּהֶמְתֵּנוּ מִמֶּנּוּ.

ו׳ וַיְחַלְּקוּ לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ לַעֲבָר־בָּהּ אַחְאָב הָלַךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד֙ לְבַדּ֔וֹ וְעֹבַדְיָהוּ הָלַךְ בְּדֶרֶךְ־אֶחָ֖ד לְבַדּֽוֹ׃

ז׳ וַיְהִי֙ עֹבַדְיָהוּ֙ בַּדָּ֔רֶךְ וְהִנֵּה אֵלִיָּהוּ֙ לִקְרָאתֹ֔ו וַיַּכִּרֵ֖הוּ וַיִּפֹּ֣ל עַל־פָּנָ֑יו וַיֹּאמֶר֙ הַאַתָּ֣ה זֶ֔ה אֲדֹנִ֖י אֵלִיָּהֽוּ׃

ח׳ וַיֹּאמֶר לֹו֙ אֲנִ֔י לֵ֖ךְ אֱמֹ֣ר לַאדֹנֶ֑יךָ הִנֵּ֖ה אֵלִיָּהֽוּ׃

ט׳ וַיֹּאמֶר֙ מֶ֣ה חָטָ֔אתִי כִּֽי־אַתָּ֥ה נֹתֵ֛ן אֶת־עַבְדְּךָ֖ בְּיַד־אַחְאָ֑ב לַהֲמִיתֵֽנִי׃

לַהֲמִיתֵנִי. כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ וְאוֹמֵר: וְרוּחַ ה׳ יִשָּׂאֲךָ עַל אֲשֶׁר לֹא אֵדָע.

י׳ חַי | יְהוָה אֱלֹהֶ֔יךָ אִם־יֶ֥שׁ־גֹּוי֙ וּמַמְלָכָ֔ה אֲשֶׁ֥ר לֹא־שָׁלַ֛ח אֲדֹנִ֖י שָׁ֑ם לְבַקֶּשְׁךָ֔ וְאָמְר֣וּ אַ֔יִן וְהִשְׁבִּ֖יעַ אֶת־הַמַּמְלָכָ֣ה וְאֶת־הַגֹּ֑וי כִּ֥י לֹ֖א יִמְצָאֶֽךָּ׃

כִּי לֹא יִמְצָאֶךָּ. שֶׁאֵין הָעָם יְכוֹל לְמִצֹּא אוֹתְךָ.

י״א וְעַתָּ֣ה אַתָּ֔ה אָמַ֖רְתָּ לֵ֣ךְ אֱמֹ֣ר לַאדֹנֶ֑יךָ הִנֵּ֖ה אֵלִיָּהֽוּ׃

י״ב וְהָיָ֗ה אֲנִי֙ | אֵלֵ֣ךְ מֵאִתָּ֔ךְ וְר֥וּחַ יְהוָ֖ה | יִשָּׂאֲךָ֑ עַ֚ל אֲשֶׁ֣ר לֹא־אֵדָ֔ע וּבָאתִי֙ לְהַגִּ֣יד לְאַחְאָ֔ב וְלֹ֥א יִמְצָאֲךָ֖ וַהֲרָגָ֑נִי וְעַבְדְּךָ֣ יָרֵ֔א אֶת־יְהוָ֖ה מִנְּעֻרָֽי׃

י״ג הֲלֹא־הֻגַּ֣ד לַאדֹנִ֗י אֵ֚ת אֲשֶׁר־עָשִׂ֣יתִי בַּהֲרֹ֣ג אִיזֶ֔בֶל אֵ֖ת נְבִיאֵ֣י יְהוָ֑ה וָאַחְבֵּ֗א מִנְּבִיאֵי֙ יְהוָ֔ה מֵאָ֥ה אִ֛ישׁ חֲמִשִּׁ֥ים חֲמִשִּׁ֖ים אִישׁ֙ בַּמְּעָרָ֔ה וְאֲכַלְכְּלָ֖ם לֶ֥חֶם וָמָֽיִם׃

י״ד וְעַתָּה֙ אַתָּ֣ה אֹמֵ֔ר לַֽךְ אֶמְצָ֖א לַאדֹנֶ֑יךָ הִנֵּ֥ה אֵלִיָּ֖הוּ וַֽהֲרָגָֽנִי׃ {ס}

ט״ו וַיֹּ֣אמֶר אֵלִיָּ֗הוּ חַי֙ יְהוָ֣ה צְבָא֔וֹת אֲשֶׁ֥ר עָמַ֖דְתִּי לְפָנָ֑יו כִּ֥י הַיּ֛וֹם אֵרָאֶ֥ה אֵלָֽיו׃

ט״ז וַיֵּ֤לֶךְ עֹבַדְיָ֙הוּ֙ לִקְרַ֣את אַחְאָ֔ב וַיַּגֶּד־לוֹ֙ וַיֵּ֣לֶךְ אַחְאָ֔ב לִקְרַ֖את אֵלִיָּֽהוּ׃

י״ז וַיְהִ֕י כִּרְא֥וֹת אַחְאָ֖ב אֶת־אֵלִיָּ֑הוּ וַיֹּ֤אמֶר אַחְאָב֙ אֵלָ֔יו הַאַתָּ֥ה זֶ֖ה עֹכֵ֥ר יִשְׂרָאֵֽל׃

י״ח וַיֹּ֣אמֶר לֹ֔א עָכַ֥רְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵ֖ל כִּ֣י אִם־אַתָּ֑ה וּבֵ֣ית אָבִ֔יךָ בַּעֲזָבְכֶ֗ם אֶת־מִצְוֹת֙ יְהוָ֔ה וַתֵּ֖לֶךְ אַחֲרֵ֥י הַבְּעָלִֽים׃

י״ט וְעַתָּ֣ה שְׁלַ֗ח קְבֹץ֙ אֵלַ֣י אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵ֔ל אֶל־הַ֥ר הַכַּרְמֶ֖ל וְאֶת־נְבִיאֵ֣י הַבַּ֗עַל אַרְבַּ֤ע מֵאוֹת֙ וַחֲמִשִּׁ֔ים וּנְבִיאֵ֖י הָאֲשֵׁרָ֑ה אַרְבַּ֣ע מֵא֔וֹת אֹכְלֵ֖י שֻׁלְחַ֥ן אִיזֶֽבֶל׃

כ׳ וַיִּשְׁלַ֤ח אַחְאָב֙ בְּכָל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וַיִּקְבֹּ֥ץ אֶת־הַנְּבִיאִ֖ים אֶל־הַ֥ר הַכַּרְמֶֽל׃

כ״א וַיִּגַּ֤שׁ אֵלִיָּהוּ֙ אֶל־כָּל־הָעָ֔ם וַיֹּאמֶר֙ עַד־מָתַ֣י אַתֶּ֔ם פֹּסְחִ֖ים עַל־שְׁתֵּ֣י הַסְּעִפִּ֑ים אִם־יְהוָ֤ה הָאֱלֹהִים֙ לְכ֣וּ אַחֲרָ֔יו וְאִם־הַבַּ֖עַל לְכ֣וּ אַחֲרָ֑יו וְלֹא־עָנ֥וּ הָעָ֛ם אֹת֖וֹ דָּבָֽר׃

> **שְׁתֵּי הַסְּעִפִּים.** שְׁתֵּי הַמַּחֲשָׁבוֹת, שֶׁאֵינְכֶם מְבִינִים לְהַכְרִיעַ מִי הָאֱלֹהִים.
>
> **וְאִם הַבַּעַל.** הָאֱלֹהִים, לְכוּ אַחֲרָיו.
>
> **וְלֹא עָנוּ הָעָם אוֹתוֹ דָּבָר.** שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין לְהַבְחִין.

כ״ב וַיֹּ֤אמֶר אֵלִיָּהוּ֙ אֶל־הָעָ֔ם אֲנִ֣י נוֹתַ֔רְתִּי נָבִ֖יא לַיהוָ֑ה לְבַדִּ֗י וּנְבִיאֵ֤י הַבַּעַל֙ אַרְבַּ֣ע מֵא֔וֹת וַחֲמִשִּׁ֖ים אִֽישׁ׃

כ״ג וְיִתְּנ֥וּ לָ֛נוּ שְׁנַ֥יִם פָּרִ֖ים וְיִבְחֲר֣וּ לָהֶ֗ם הַפָּ֙ר הָאֶחָ֔ד וינתחהו [וְיִנְתְּחֻ֑הוּ] וְיָשִׂ֙ימוּ֙ עַל־הָעֵצִ֔ים וְאֵ֖שׁ לֹ֣א יָשִׂ֑ימוּ וַאֲנִ֗י אֶֽעֱשֶׂ֤ה | אֶת־הַפָּר֙ הָאֶחָ֔ד וְנָתַתִּ֖י עַל־הָעֵצִ֑ים וְאֵ֖שׁ לֹ֥א אָשִֽׂים׃

כ״ד וּקְרָאתֶ֗ם בְּשֵׁם֙ אֱלֹהֵיכֶ֔ם וַאֲנִ֣י אֶקְרָ֔א בְּשֵׁם־יְהוָ֖ה וְהָיָ֣ה הָאֱלֹהִ֑ים אֲשֶׁר־יַעֲנֶ֥ה בָאֵ֛שׁ הֽוּא־הָאֱלֹהִ֖ים וַיַּ֣עַן כָּל־הָעָ֔ם וַיֹּאמְר֖וּ טוֹב֙ הַדָּבָ֔ר׃

כ״ה וַיֹּ֤אמֶר אֵלִיָּהוּ֙ לִנְבִיאֵ֣י הַבַּ֔עַל בַּחֲר֥וּ לָכֶ֛ם הַפָּ֥ר הָאֶחָ֖ד וַעֲשׂ֣וּ רִאשֹׁנָ֑ה כִּ֣י אַתֶּ֤ם הָרַבִּים֙ וְקִרְא֣וּ בְשֵׁם֙ אֱלֹהֵיכֶ֔ם וְאֵ֖שׁ לֹ֥א תָשִֽׂימוּ׃

כ״ו וַיִּקְח֗וּ אֶת־הַפָּ֙ר אֲשֶׁר־נָתַ֤ן לָהֶם֙ וַיַּעֲשׂ֔וּ וַיִּקְרְא֥וּ בְשֵׁם־הַבַּ֖עַל מֵהַבֹּ֣קֶר וְעַד־הַצָּהֳרַ֑יִם לֵאמֹר֙ הַבַּ֣עַל עֲנֵ֔נוּ וְאֵ֥ין קוֹל֙ וְאֵ֣ין עֹנֶ֔ה וַיְפַסְּח֖וּ עַל־הַמִּזְבֵּ֥חַ אֲשֶׁר־עָשֽׂוּ׃

> **אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם.** שֶׁהָיָה נִשְׁמָט מֵהֶם, שֶׁלֹּא יִקְרַב לַעֲבוֹדָה זָרָה, וּבָרַח לוֹ תַּחַת כְּנָפָיו שֶׁל אֵלִיָּהוּ, אָמַר לוֹ: לֵךְ, בִּשְׁנֵיכֶם יִתְקַדֵּשׁ הַמָּקוֹם.
>
> **וַיְפַסְּחוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה.** תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: וְאִשְׁתַּטּוּ, הָיוּ מְרַקְּדִין כְּמִשְׁפָּטָן עַל מִזְבְּחוֹתָם.
>
> **וַיְפַסְּחוּ.** כְּמוֹ וַיְפַסְּעוּ.

כ״ז וַיְהִ֣י בָצָהֳרַ֗יִם וַיְהַתֵּ֤ל בָּהֶם֙ אֵלִיָּ֔הוּ וַיֹּאמֶר֙ קִרְא֣וּ בְקוֹל־גָּד֔וֹל כִּֽי־אֱלֹהִ֥ים הֽוּא֙ כִּי־שִׂ֣יחַ וְכִי־שִׂ֔יג לוֹ֙ וְכִי־דָ֔רֶךְ לוֹ֙ אוּלַ֖י יָשֵׁ֣ן הוּא֑ וְיִקָּֽץ׃

> **כִּי אֱלֹהִים הוּא.** (תַּרְגּוּם:) אֲרֵי אִתּוּן אָמְרִין דַּחֲלָא הוּא.
>
> **כִּי שִׂיחַ וְכִי שִׂיג לוֹ.** שֶׁמָּא יֵשׁ לוֹ דָּבָר עִם יוֹעֲצָיו עַכְשָׁיו, אוֹ מַשִּׂיג וְרוֹדֵף הוּא עַכְשָׁיו בַּמִּלְחָמָה.
>
> **וְכִי דָרֶךְ לוֹ.** לְבֵית הַכִּסֵּא.

כ״ח וַיִּקְרְא֣וּ בְקוֹל־גָּד֔וֹל וַיִּתְגֹּדְד֖וּ כְּמִשְׁפָּטָ֑ם בְּחַרְבוֹת֙ וּבָרְמָחִ֔ים עַד־שְׁפֹךְ־דָּ֖ם עֲלֵיהֶֽם׃

וַיִּתְגֹּדְדוּ. לְשׁוֹן שְׂרִיטָה בְּכְלִי, וְכֵן הָיָה נִימוּסֵיהֶן.

כ״ט **וַיְהִי֮ כַּעֲבֹ֣ר הַצָּהֳרַ֒יִם֒ וַיִּתְנַבְּא֣וּ עַד־לַעֲל֣וֹת הַמִּנְחָ֗ה וְאֵין־קֹ֤ול וְאֵין־עֹנֶה֙ וְאֵ֣ין קָ֔שֶׁב׃**

וַיִּתְנַבְּאוּ. (תַּרְגּוּם:) וְאִשְׁתַּטִּיאוּ.

ל׳ **וַיֹּ֤אמֶר אֵלִיָּ֙הוּ֙ לְכָל־הָעָ֔ם גְּשׁ֥וּ אֵלַ֖י וַיִּגְּשׁ֣וּ כָל־הָעָ֑ם אֵ֚ת וַיְרַפֵּ֣א אֶת־מִזְבַּ֔ח יְהוָ֖ה הֶהָרֻֽוס׃**

וַיְרַפֵּא אֶת מִזְבַּח ה׳ הֶהָרוּס. בָּנָה מִזְבֵּחַ, וְהִזְכִּיר לְיִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת מִזְבַּח ה׳ עוֹלֶה עַל לִבָּם וְשָׁגוּר בְּפִיהֶם, שֶׁהָיָה הָרוּס וְנִפְגָּר וּבָטֵל שְׁמוֹ וְהַזְכָּרָתוֹ מִפִּי כָּל עֲשָׂרֶת הַשְּׁבָטִים, כָּךְ שָׁמַעְתִּי פְּשׁוּטוֹ. וּמִדָּרְשׁוֹ שָׁמַעְתִּי, שֶׁשָּׁאוּל בָּנָה מִזְבֵּחַ בְּהַר הַכַּרְמֶל, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: בָּא שָׁאוּל הַכַּרְמֶלָה וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ יָד, וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: וַיַּצֵּב שָׁם מִזְבֵּחַ, וּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הָרְסוּ כָּל הַמִּזְבְּחוֹת וְהַבָּמוֹת שֶׁבְּאַרְצָם שֶׁנַּעֲשָׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּבָנָה אֵלִיָּהוּ מִזְבֵּחַ זֶה שֶׁל שָׁאוּל, שֶׁהָיָה הָרוּס.

ל״א **וַיִּקַּ֣ח אֵלִיָּ֗הוּ שְׁתֵּ֤ים עֶשְׂרֵה֙ אֲבָנִ֔ים כְּמִסְפַּ֖ר שִׁבְטֵ֣י בְנֵי־יַעֲקֹ֑ב אֲשֶׁ֨ר הָיָ֤ה דְבַר־יְהוָה֙ אֵלָ֣יו לֵאמֹ֔ר יִשְׂרָאֵ֖ל יִהְיֶ֥ה שְׁמֶֽךָ׃**

אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר ה׳ אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ. לָמָּה נֶאֱמַר כָּאן, לְפִי שֶׁבְּיוֹם שֶׁנִּגְלָתָה שְׁכִינָה עַל יַעֲקֹב בְּבֵית אֵל וּקְרָאוֹ יִשְׂרָאֵל, בּוֹ בַּיּוֹם אָמַר לוֹ: גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ, עֲתִידִין בָּנֶיךָ לְהִקָּהֵל כְּשָׁאָר עַמִּים, וְלִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לְהַקְטִיר עָלָיו בִּשְׁעַת אִסּוּר הַבָּמוֹת, וַאֲנִי מִתְרַצֶּה בָּדָבָר, בִּבְרַאשִׁית רַבָּה.

ל״ב **וַיִּבֶן֙ אֶת־הָאֲבָנִ֔ים מִזְבֵּ֖חַ בְּשֵׁ֣ם יְהוָ֑ה וַיַּ֣עַשׂ תְּעָלָ֗ה כְּבֵית֙ סָאתַ֣יִם זָ֔רַע סָבִ֖יב לַמִּזְבֵּֽחַ׃**

תְּעָלָה. פושאד״ו בְּלַעַ״ז (חַפִּירָה).

כְּבֵית סָאתַיִם. רָחְבּוֹ בֵּית סָאתַיִם, מֵאָה עַל חֲמִשִּׁים, כַּחֲצַר הַמִּשְׁכָּן.

ל״ג **וַיַּעֲרֹ֣ךְ אֶת־הָעֵצִ֗ים וַיְנַתַּ֙ח֙ אֶת־הַפָּ֔ר וַיָּ֖שֶׂם עַל־הָעֵצִֽים׃**

ל״ד **וַיֹּ֣אמֶר מִלְאוּ֩ אַרְבָּעָ֨ה כַדִּ֜ים מַ֗יִם וְיִצְק֤וּ עַל־הָעֹלָה֙ וְעַל־הָעֵצִ֔ים וַיֹּ֖אמֶר שְׁנ֣וּ וַיִּשְׁנ֑וּ וַיֹּ֣אמֶר שַׁלֵּ֔שׁוּ וַיְשַׁלֵּֽשׁוּ׃**

כַּדִּים מַיִם. לְהַגְדִּיל אֶת הַנֵּס.

וְיִצְקוּ. אֱלִישָׁע (יָצַק) עַל יָדָיו, וְנַעֲשׂוּ אֲצְבְּעוֹתָיו כְּמַעְיָנוֹת וְנִתְמַלְּאָה הַתְּעָלָה, הוּא שֶׁנֶּאֱמַר: פֹּה אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט אֲשֶׁר יָצַק מַיִם עַל יְדֵי אֵלִיָּהוּ, וְנַעֲשָׂה נֵס בַּמַּיִם עַל יָדָיו, רָאוּי הוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה הַנֵּס בַּמַּיִם עַל יָדָיו.

ל״ה **וַיֵּלְכ֤וּ הַמַּ֙יִם֙ סָבִ֣יב לַמִּזְבֵּ֔חַ וְגַ֥ם אֶת־הַתְּעָלָ֖ה מִלְּא־מָֽיִם׃**

ל״ו **וַיְהִ֗י | בַּעֲלֹות֙ הַמִּנְחָ֔ה וַיִּגַּ֞שׁ אֵלִיָּ֣הוּ הַנָּבִיא֮ וַיֹּאמַר֒ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵי֩ אַבְרָהָ֨ם יִצְחָ֜ק וְיִשְׂרָאֵ֗ל הַיֹּ֤ום יִוָּדַע֙ כִּֽי־אַתָּ֣ה אֱלֹהִ֔ים בְּיִשְׂרָאֵ֖ל וַאֲנִ֣י עַבְדֶּ֑ךָ (ובדבריך) [וּבִדְבָרְךָ] עָשִׂ֖יתִי אֶת כָּל־הַדְּבָרִ֥ים הָאֵֽלֶּה׃**

וּבִדְבָרְךָ עָשִׂיתִי. שֶׁהִקְרַבְתִּי בַּבָּמָה בִּשְׁעַת אִסּוּר הַבָּמוֹת.

ל״ז **עֲנֵ֣נִי יְהוָ֗ה עֲנֵ֙נִי֙ וְיֵדְע֣וּ הָעָ֣ם הַזֶּ֔ה כִּֽי־אַתָּ֥ה יְהוָ֖ה הָאֱלֹהִ֑ים וְאַתָּ֖ה הָסַ֥בְתָּ אֶת־לִבָּ֖ם אֲחֹרַֽנִּית׃**

עֲנֵנִי ה׳ עֲנֵנִי. עֲנֵנִי בְּאֵשׁ, עֲנֵנִי בַּמָּטָר, כָּךְ תִּרְגֵּם יוֹנָתָן. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: עֲנֵנִי בָּאֵשׁ (וּבַמַּיִם), עֲנֵנִי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַעֲשֶׂה כְּשָׁפִים הֵם.

וְיֵדְעוּ וְגוֹ׳ כִּי אַתָּה ה׳ וַאֲנִי עַבְדֶּךָ. וּכְשֶׁתִּשְׁלַחֵנִי לְכַשְּׁרָם לֶעָתִיד לָבֹא, יַאֲמִינוּ בִּי אִם הַיּוֹם תַּעֲנֵנִי.

וְאַתָּה הָסַבְתָּ אֶת לִבָּם. נָתַתָּ לָהֶם מָקוֹם לָסוּר מֵאַחֲרֶיךָ, וּבְיָדְךָ הָיָה לְהָכִין לִבָּם אֵלֶיךָ. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: אִם לֹא תַּעֲנֵנִי, אַף אֲנִי אֶהְיֶה כּוֹפֵר וְאוֹמֵר, אַתָּה הֲסִבּוֹתָ אֶת לִבָּם, וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה: אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יְמוּתוּן אֵלֶּה, אַף אֲנִי כּוֹפֵר וְאוֹמֵר, לֹא ה׳ שְׁלָחָנִי לְדַבֵּר אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְכָךְ אָמַר מִיכָיְהוּ: אִם שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם, לֹא דִּבֶּר ה׳ בִּי.

ל״ח **וַתִּפֹּ֣ל אֵשׁ־יְהוָ֗ה וַתֹּ֙אכַל֙ אֶת־הָעֹלָ֔ה וְאֶת־הָעֵצִ֖ים וְאֶת־הָאֲבָנִ֣ים וְאֶת־הֶעָפָ֑ר וְאֶת־הַמַּ֥יִם אֲשֶׁר־בַּתְּעָלָ֖ה לָחָֽכָה׃**

ל״ט **וַיַּרְא֙ כָּל־הָעָ֔ם וַיִּפְּל֖וּ עַל־פְּנֵיהֶ֑ם וַיֹּאמְר֗וּ יְהוָה֙ הוּא֙ הָאֱלֹהִ֔ים יְהוָ֥ה הוּא֙ הָאֱלֹהִ֖ים׃**

ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. וְלֹא הַבַּעַל הָאֱלֹהִים.

מ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לָהֶם תְּפְשׁוּ | אֶת־נְבִיאֵי הַבַּעַל אִישׁ אַל־יִמָּלֵט מֵהֶם וַיִּתְפְּשֵׂום וַיּוֹרִדֵם אֵלִיָּהוּ אֶל־נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֵם שָׁם׃

מ״א וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לְאַחְאָב עֲלֵה אֱכָל וּשְׁתֵה כִּי־קוֹל הֲמוֹן הַגָּשֶׁם׃

מ״ב וַיַּעַל אַחְאָב לֶאֱכָל וְלִשְׁתּוֹת וְאֵלִיָּהוּ עָלָה אֶל־רֹאשׁ הַכַּרְמֶל וַיִּגְהַר אַרְצָה וַיָּשֶׂם פָּנָיו בֵּין בִּרְכָּיו׃

> **וַיִּגְהַר אַרְצָה.** (תַּרְגּוּם:) וּגְחִין לְאַרְעָא, לְהִתְפַּלֵּל עַל הַגְּשָׁמִים.

מ״ג וַיֹּאמֶר אֶל־נַעֲרוֹ עֲלֵה־נָא הַבֵּט דָּרֶךְ־יָם וַיַּעַל וַיַּבֵּט וַיֹּאמֶר אֵין מְאוּמָה וַיֹּאמֶר שֹׁב שֶׁבַע פְּעָמִים׃

> **דָּרֶךְ יָם.** אִם תִּרְאֶה עָנָן עוֹלֶה מִן הַיָּם.

מ״ד וַיְהִי בַּשְּׁבִעִית וַיֹּאמֶר הִנֵּה־עָב קְטַנָּה כְּכַף־אִישׁ עֹלָה מַיִם וַיֹּאמֶר עֲלֵה אֱמֹר אֶל־אַחְאָב אֱסֹר וָרֵד וְלֹא יַעַצָרְכָה הַגָּשֶׁם׃

> **אֱסֹר וָרֵד.** אֱסֹר מַרְכְּבוֹתֶיךָ וְרֵד מֵהַר הַכַּרְמֶל לָשׁוּב לְבֵיתְךָ, פֶּן יִדְחַק אוֹתְךָ הַגֶּשֶׁם בַּדֶּרֶךְ.

מ״ה וַיְהִי | עַד־כֹּה וְעַד־כֹּה וְהַשָּׁמַיִם הִתְקַדְּרוּ עָבִים וְרוּחַ וַיְהִי גֶּשֶׁם גָּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחְאָב וַיֵּלֶךְ יִזְרְעֶאלָה׃

> **עַד כֹּה וְעַד כֹּה.** בְּתוֹךְ שֶׁהָלַךְ הַשָּׁלִיחַ וּבְתוֹךְ שֶׁאָסַר הַמֶּרְכָּבָה, וְהַשָּׁמַיִם הִתְקַדְּרוּ.

מ״ו וְיַד־יְהוָה הָיְתָה אֶל־אֵלִיָּהוּ וַיְשַׁנֵּס מָתְנָיו וַיָּרָץ לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲכָה יִזְרְעֶאלָה׃

> **וְיַד ה׳.** (תַּרְגּוּם:) רוּחַ גְּבוּרָה מִן קֳדָם ה׳, נִתְלַבֵּשׁ כֹּחַ לָרוּץ לִפְנֵי הַמֶּרְכָּבָה בְּרַגְלָיו, שֶׁלֹּא יֵלֵךְ אַחְאָב יְחִידִי, שֶׁחָלַק כָּבוֹד לַמַּלְכוּת.
>
> **וַיְשַׁנֵּס מָתְנָיו.** כְּמוֹ וַיֶּאְזֹר, וְאֵין לוֹ דִּמְיוֹן, וְאַף הוּא לֹא בָּא אֶלָּא לְלַמֵּד לְשׁוֹן זְרִיזוּת, נְזְדָּרֵז כְּגִבּוֹר.

פרק י״ט

א וַיַּגֶּד אַחְאָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בֶּחָרֶב׃

ב וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפוּן כִּי־כָעֵת מָחָר אָשִׂים אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַתַד מֵהֶם׃

> **כֹּה יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים.** כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתָ לִנְבִיאֵי הַבַּעַל.

ג וַיַּרְא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְּאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם׃

ד וְהוּא־הָלַךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רָתָם (אחת) [אֶחָד] וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר | רַב עַתָּה יְהוָה קַח נַפְשִׁי כִּי־לֹא־טוֹב אָנֹכִי מֵאֲבֹתָי׃

> **רָתָם.** יניבר״א בְּלַעַ״ז (עַרְעָר קוֹצָנִי).
>
> **וַיֹּאמֶר רַב.** (תַּרְגּוּם:) סַגִּי לִי אַרְכָּא, עַד אֵימָתַי אֶנָא מַטְרַח בְּדִין.

ה וַיִּשְׁכַּב וַיִּישַׁן תַּחַת רָתָם אֶחָד וְהִנֵּה־זֶה מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֱכוֹל׃

ו וַיַּבֵּט וְהִנֵּה מְרַאֲשֹׁתָיו עֻגַת רְצָפִים וְצַפַּחַת מַיִם וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכָּב׃

> **רְצָפִים.** פְּחָמִים, וְכֵן: וּבְיָדוֹ רִצְפָּה.

ז וַיָּשָׁב מַלְאַךְ יְהוָה | שֵׁנִית וַיִּגַּע־בּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֱכָל כִּי רַב מִמְּךָ הַדָּרֶךְ׃

ח וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתְּ וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ | הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵב׃

ט׳ וַיָּבֹא־שָׁם אֶל־הַמְּעָרָה וַיָּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ׃

אֶל הַמְּעָרָה. הִיא נִקְרֵית צוּר שֶׁעָמַד בָּהּ מֹשֶׁה.

י׳ וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃

אֶת מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ. בָּמוֹת יָחִיד הַנַּעֲשׂוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁהָרֵי מִזְבַּח בֵּית הַבְּחִירָה בִּירוּשָׁלַיִם הָיָה.

י״א וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃

וְרוּחַ גְּדוֹלָה. (תַּרְגּוּם:) מַשְׁרְיַת מַלְאֲכֵי רוּחָא.

בְּרַעַשׁ. (תַּרְגּוּם:) מַשְׁרְיַת מַלְאֲכֵי זִיעָא.

י״ב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה׃

אֵשׁ. (תַּרְגּוּם:) מַשְׁרְיַת מַלְאֲכֵי אֶשָּׁתָא.

קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. (תַּרְגּוּם:) קָל דְּמִשְׁבְּחִין בַּחֲשַׁאי, אֲבָל בִּנְבִיאֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם אוֹמֵר: דְּמָמָה וְקוֹל אֶשְׁמַע, דְּמָמָה הָיְתָה לְשַׁבֵּחַ. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי קוֹל הַבָּא מִתּוֹךְ הַדְּמָמָה, דטינטישמנ״ט בְּלַעַ״ז (הֵד), וְאֵין שׁוֹמְעִין הַקּוֹל מַמָּשׁ.

י״ג וַיְהִי | כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ׃

וַיָּלֶט פָּנָיו. (תַּרְגּוּם:) וְכָרִיךְ אַפּוֹהִי, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: לוּטָה בַשִּׂמְלָה.

י״ד וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ {ס}

ט״ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבְּרָה דַמֶּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃

ט״ז וְאֵת֨ יֵה֜וּא בֶּן־נִמְשִׁ֗י תִּמְשַׁח֙ לְמֶלֶךְ֙ עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל וְאֶת־אֱלִישָׁ֥ע בֶּן־שָׁפָ֖ט מֵאָבֵ֣ל מְחוֹלָ֑ה תִּמְשַׁ֥ח לְנָבִ֖יא תַּחְתֶּֽיךָ׃

תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ. אִי אֶפְשִׁי בִּנְבִיאוּתְךָ, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה מְלַמֵּד קֶטֶיגוֹרְיָא עַל בָּנַי.

י״ז וְהָיָה֮ הַנִּמְלָט֒ מֵחֶ֣רֶב חֲזָאֵ֔ל יָמִ֖ית יֵה֑וּא וְהַנִּמְלָט֙ מֵחֶ֣רֶב יֵה֔וּא יָמִ֖ית אֱלִישָֽׁע׃

יָמִית אֱלִישָׁע. לֹא מָצִינוּ שֶׁהֵמִית אֶלָּא אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יְלָדִים עַל יְדֵי הַדֻּבִּים בִּירִיחוֹ.

י״ח וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ׃

י״ט וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בִּשְׁנֵים הֶעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלָיהוּ אֵלָיו וַיַּשְׁלֵךְ אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו׃

כ׳ וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבָּקָר וַיָּרָץ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְׁקָה־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ׃

לֵךְ שׁוּב. מֵאַחֲרַי.

כִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ. שֶׁתָּבוֹא אַחֲרַי.

כ״א וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־עֲמֶד הַבָּקָר וַיִּזְבָּחֵהוּ וּבִכְלֵי הַבָּקָר בִּשְּׁלַם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ׃ {פ}

> **בִּשְּׁלַם הַבָּשָׂר.** בִּשֵּׁל לָהֶם אֶת הַבָּשָׂר, כָּךְ פֵּרְשׁוּ דוֹנַ״שׁ וּמְנַחֵם, וְכֵן תִּרְגְּמוּ יוֹנָתָן בִּשְׁתֵּי תֵבוֹת (בָּשִׁיל לְהוֹן). וַאֲנִי אוֹמֵר, אֵין צָרִיךְ לְחַלְּקוֹ לִשְׁתֵּי תֵבוֹת, וּמַהוּ בִּשְּׁלַם הַבָּשָׂר, בִּשְּׁלַם לִשְׁנֵי הַשְּׁוָרִים אֶת הַבָּשָׂר שֶׁלָּהֶם, שֶׁהַצֶּמֶד אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם.
>
> **וַיִּתֵּן לָעָם.** מֵרֹב שִׂמְחָה עָשָׂה מִשְׁתֶּה.

פרק כ׳

א׳ וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם קָבַץ אֶת־כָּל־חֵילוֹ וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ אִתּוֹ וְסוּס וָרֶכֶב וַיַּעַל וַיָּצַר עַל־שֹׁמְרוֹן וַיִּלָּחֶם בָּהּ׃

ב׳ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הָעִירָה׃

ג׳ וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן־הֲדַד כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ לִי־הוּא וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ הַטּוֹבִים לִי־הֵם׃

ד׳ וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כִּדְבָרְךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְךָ אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר־לִי׃

ה׳ וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים וַיֹּאמְרוּ כֹּה־אָמַר בֶּן־הֲדַד לֵאמֹר כִּי־שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ לִי תִתֵּן׃

> **כִּי שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ וְגוֹ׳ לִי תִתֵּן.** יָדַעְתִּי כִּי תִתְּנֵם לִי, אֲבָל אַחֶרֶת אֲנִי גּוֹזֵר עָלֶיךָ.

ו׳ כִּי | אִם־כָּעֵת מָחָר אֶשְׁלַח אֶת־עֲבָדַי אֵלֶיךָ וְחִפְּשׂוּ אֶת־בֵּיתְךָ וְאֶת בָּתֵּי עֲבָדֶיךָ וְהָיָה כָּל־מַחְמַד עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ׃

> **כָּל מַחְמַד עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ.** וַהֲלֹא כָּל הָרִאשׁוֹנִים דִּבְרֵי חֶמְדָּה הֵם, אֶלָּא מַהוּ מַחְמַד עֵינֶיךָ, חֶמְדָּה מִתּוֹךְ חֶמְדָּה, זֶה סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רַב, אָמַר אַחְאָב בְּלִבּוֹ, דָּבָר גָּדוֹל זֶה מְבַקֵּשׁ, אֵין זֶה שֶׁלִּי לְבַדִּי, שֶׁל זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיא, לְפִיכָךְ: וַיִּקְרָא לְכָל זִקְנֵי הָאָרֶץ, אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ עוֹבְדִין עֲבוֹדָה זָרָה, הָיוּ מְכַבְּדִין אֶת הַתּוֹרָה.

ז׳ וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל לְכָל־זִקְנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר דְּעוּ־נָא וּרְאוּ כִּי רָעָה זֶה מְבַקֵּשׁ כִּי־שָׁלַח אֵלַי לְנָשַׁי וּלְבָנַי וּלְכַסְפִּי וְלִזְהָבִי וְלֹא מָנַעְתִּי מִמֶּנּוּ׃

ח׳ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּל־הַזְּקֵנִים וְכָל־הָעָם אַל־תִּשְׁמַע וְלוֹא תֹאבָה׃

ט׳ וַיֹּאמֶר לְמַלְאֲכֵי בֶן־הֲדַד אִמְרוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֶל־עַבְדְּךָ בָרִאשֹׁנָה אֶעֱשֶׂה וְהַדָּבָר הַזֶּה לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים וַיְשִׁבֻהוּ דָּבָר׃

י׳ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו בֶּן־הֲדַד וַיֹּאמֶר כֹּה־יַעֲשׂוּן לִי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפוּ אִם־יִשְׁפֹּק עֲפַר שֹׁמְרוֹן לִשְׁעָלִים לְכָל־הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלָי׃

> **אִם יִשְׁפֹּק עֲפַר שֹׁמְרוֹן לִשְׁעָלִים וְגוֹ׳.** (תַּרְגּוּם:) לְמֵיסַב בִּשְׁעוֹלֵי פַּרְסַת רַגְלֵי עַמָּא דְּעִמִּי, עָפָר שֶׁנִּדְבַּק בְּפַרְסַת רַגְלַיִם.
>
> **לִשְׁעָלִים.** לְשׁוֹן מִדְרַךְ כַּף רָגֶל, וְכֵן: בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים; וְכֵן: מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם, שֶׁדֶּרֶךְ בְּיָם סוּף, שֶׁנֶּאֱמַר דָּרַכְתָּ בַיָּם סוּסֶיךָ.
>
> **אִם יִשְׁפֹּק.** אִם יֵשׁ דַּי.

י״א וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר דַּבְּרוּ אַל־יִתְהַלֵּל חֹגֵר כְּמְפַתֵּחַ׃

> **דַּבְּרוּ אַל יִתְהַלֵּל חֹגֵר כְּמְפַתֵּחַ.** (תַּרְגּוּם:) אֱמַרוּ לֵהּ, לָא יִשְׁתַּבַּח דְּמִזְדְּרֵז וְנָחִית בְּקֶרְבָא, כְּגַבְר דְּנָצַח וְסָלִיק מִנֵּהּ. אַל יִתְהַלֵּל הַחוֹגֵר חַרְבּוֹ לֶרֶדֶת לַמִּלְחָמָה, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יְנַצֵּחַ אִם לָאו.
>
> **כְּמְפַתֵּחַ.** חֲגוֹרַת חַרְבּוֹ, שֶׁעָלָה כְּבָר מִן הַמִּלְחָמָה וְנִצַּח, כָּךְ אֵין לַאֲדוֹנֵיכֶם לְהִתְהַלֵּל בְּדָבָר הֶעָתִיד.

י״ב וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְהוּא שֹׁתֶה הוּא וְהַמְּלָכִים בַּסֻּכּוֹת וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו שִׂימוּ עַל־הָעִיר׃

שִׂימוּ. כְּלֵי הַמָּצוֹר עַל הָעִיר.

י״ג וְהִנֵּה | נָבִיא אֶחָד נִגַּשׁ אֶל־אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה הֲרָאִיתָ אֵת כָּל־הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה הִנְנִי נֹתְנוֹ בְיָדְךָ הַיּוֹם וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

נָבִיא אֶחָד. הוּא מִיכָיְהוּ בֶּן יִמְלָה.

י״ד וַיֹּאמֶר אַחְאָב בְּמִי וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה בִּנְעָרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וַיֹּאמֶר מִי־יֶאְסֹר הַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אָתָּה׃

בִּנְעָרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת. הֵם בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת, שֶׁהָיוּ כָּל הַשָּׂרִים שֶׁל שְׁאָר הָאֻמּוֹת נוֹתְנִים בְּנֵיהֶם תַּחַת יָדוֹ עֲרֵבִים, שֶׁלֹּא יִמְרְדוּ בּוֹ.

מִי יֶאְסֹר הַמִּלְחָמָה. יַעֲרֹךְ לְצַוּוֹת אוֹתָהּ.

אָתָּה. צֵא אַתָּה תְּחִלָּה וְכֹה תְמִיתֶנּוּ (וְעַתָּה תָּרִיעוּ).

ט״ו וַיִּפְקֹד אֶת־נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וַיִּהְיוּ מָאתַיִם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים וְאַחֲרֵיהֶם פָּקַד אֶת־כָּל־הָעָם כֹּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים׃

שִׁבְעַת אֲלָפִים. אוֹמֵר אֲנִי, הֵם שֶׁאָמַר עֲלֵיהֶם: כָּל הַבְּרֹכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל שִׁבְעַת אֲלָפִים.

ט״ז וַיֵּצְאוּ בַּצָּהֳרָיִם וּבֶן־הֲדַד שֹׁתֶה שִׁפּוֹר בַּסֻּכּוֹת הוּא וְהַמְּלָכִים שְׁלֹשִׁים־וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ עֹזֵר אֹתוֹ׃

בַּסֻּכּוֹת. שֶׁעָשׂוּ לָהֶם מִפְּנֵי הַחַמָּה.

י״ז וַיֵּצְאוּ נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת בָּרִאשֹׁנָה וַיִּשְׁלַח בֶּן־הֲדַד וַיַּגִּידוּ לוֹ לֵאמֹר אֲנָשִׁים יָצְאוּ מִשֹּׁמְרוֹן׃

י״ח וַיֹּאמֶר אִם־לְשָׁלוֹם יָצָאוּ תִּפְשׂוּם חַיִּים וְאִם לְמִלְחָמָה יָצָאוּ חַיִּים תִּפְשׂוּם׃

י״ט וְאֵלֶּה יָצְאוּ מִן־הָעִיר נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהַחַיִל אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם׃

כ׳ וַיַּכּוּ אִישׁ אִישׁוֹ וַיָּנֻסוּ אֲרָם וַיִּרְדְּפֵם יִשְׂרָאֵל וַיִּמָּלֵט בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם עַל־סוּס וּפָרָשִׁים׃

כ״א וַיֵּצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיַּךְ אֶת־הַסּוּס וְאֶת־הָרֶכֶב וְהִכָּה בַאֲרָם מַכָּה גְדוֹלָה׃

כ״ב וַיִּגַּשׁ הַנָּבִיא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִתְחַזַּק וְדַע וּרְאֵה אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה כִּי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה מֶלֶךְ אֲרָם עֹלֶה עָלֶיךָ׃ {פ}

לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה. (תַּרְגּוּם:) לִזְמַן סוֹפָא דִּשַׁתָּא.

כ״ג וַעֲבָדָי מֶלֶךְ־אֲרָם אָמְרוּ אֵלָיו אֱלֹהֵי הָרִים אֱלֹהֵיהֶם עַל־כֵּן חָזְקוּ מִמֶּנּוּ וְאוּלָם נִלָּחֵם אִתָּם בַּמִּישׁוֹר אִם־לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם׃

כ״ד וְאֶת־הַדָּבָר הַזֶּה עֲשֵׂה הָסֵר הַמְּלָכִים אִישׁ מִמְּקֹמוֹ וְשִׂים פַּחוֹת תַּחְתֵּיהֶם׃

וְשִׂים פַּחוֹת תַּחְתֵּיהֶם. מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא יְהוּ מִמְּשָׁפָּחָה רָמָה, יִתְּנוּ לֵב לְהִתְחַזֵּק, כְּדֵי לִמְצֹא חֵן.

כ״ה וְאַתָּה תִּמְנֶה־לְךָ | חַיִל כַּחֵיל הַנֹּפֵל מֵאוֹתָךְ וְסוּס כַּסּוּס | וְרֶכֶב כָּרֶכֶב וְנִלָּחֲמָה אוֹתָם אִם־לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיַּעַשׂ כֵּן׃ {פ}

אִם לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם. כְּלוֹמַר, וְתִרְאֶה אִם לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם.

כ״ו וַיְהִי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה וַיִּפְקֹד בֶּן־הֲדַד אֶת־אֲרָם וַיַּעַל אֲפֵקָה לַמִּלְחָמָה עִם־יִשְׂרָאֵל׃

כ״ז וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָתְפָּקְדוּ וְכֻלְכְּלוּ וַיֵּלְכוּ לִקְרָאתָם וַיַּחֲנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נֶגְדָּם כִּשְׁנֵי חֲשִׂפֵי עִזִּים וַאֲרָם מִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ׃

וְכָלְכְּלוּ. פַּרְנָסַת צֶדָה לַמִּלְחָמָה הִצְטַיְּדוּ, הֵם כְּלֵי זַיִן וְכָל צָרְכֵי הַמִּלְחָמָה.

וְכָלְכְּלוּ. נִתְכַּלְכְּלוּ.

כִּשְׁנֵי חֲשִׂפֵי עִזִּים. קְבוּצֵי עִזִּים, וְאֵין לוֹ דִּמְיוֹן. וּמְנֻחֵם חִבְּרוֹ בִּלְשׁוֹן גִּלּוּי, כְּמוֹ: מַחְשׂוֹף הַלָּבָן: חֶשְׂפֵי שׁוֹבֶל, וּלְשׁוֹן גִּלּוּי נוֹפֵל עַל עֲדָרֵי עִזִּים, כְּמוֹ: שֶׁגִּלְּשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד, כְּשֶׁיּוֹרְדִין מִן הָהָר, נִתְגַּלֶּה הָהָר.

כ״ח וַיֹּ֣אמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִ֗ים וַיֹּ֤אמֶר אֶל־מֶ֙לֶךְ֙ יִשְׂרָאֵ֔ל וַיֹּ֣אמֶר כֹּֽה־אָמַ֗ר יְהוָה֙ יַ֣עַן אֲשֶׁ֣ר אָמְרוּ֩ אֲרַ֨ם אֱלֹהֵ֤י הָרִים֙ יְהוָ֔ה וְלֹא־אֱלֹהֵ֖י עֲמָקִ֑ים הָ֣וא וְנָתַתִּ֞י אֶת־כָּל־הֶהָמ֤וֹן הַגָּדוֹל֙ הַזֶּ֔ה בְּיָדֶ֖ךָ וִידַעְתֶּ֥ם כִּֽי־אֲנִ֖י יְהוָֽה׃

וַיֹּאמֶר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר, צָרִיךְ לְדָרֹשׁ. אֲמִירָה רִאשׁוֹנָה, אָמַר לוֹ וְנָתַתִּי אֶת כָּל הֶהָמוֹן הַזֶּה בְּיָדֶךָ, אֲמִירָה שְׁנִיָּה, אִם יִפֹּל בֶּן חֲדַד בְּיָדְךָ אַל תַּחְמֹל עָלָיו, לְפִיכָךְ כְּשֶׁחָמַל עָלָיו אָמַר לוֹ: יַעַן שִׁלַּחְתָּ אֶת אִישׁ חֶרְמִי מִיָּד וְגוֹ׳.

כ״ט וַיַּחֲנ֥וּ אֵ֛לֶּה נֹכַ֥ח אֵ֖לֶּה שִׁבְעַ֣ת יָמִ֑ים וַיְהִ֕י | בַּיּ֥וֹם הַשְּׁבִיעִ֖י וַתִּקְרַ֣ב הַמִּלְחָמָ֑ה וַיַּכּ֨וּ בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֜ל אֶת־אֲרָ֣ם מֵאָה־אֶ֗לֶף רַגְלִי֙ בְּי֣וֹם אֶחָ֔ד׃

ל׳ וַיָּנָ֣סוּ הַנּוֹתָרִ֗ים | אֲפֵ֙קָה֙ אֶל־הָעִ֔יר וַתִּפֹּ֥ל הַחוֹמָ֖ה עַל־עֶשְׂרִ֣ים וְשִׁבְעָ֑ה אֶ֚לֶף אִ֣ישׁ הַנּוֹתָרִ֔ים וּבֶן־הֲדַ֖ד נָ֣ס וַיָּבֹ֣א אֶל־הָעִ֔יר חֶ֖דֶר בְּחָֽדֶר׃

ל״א וַיֹּ֤אמְרוּ אֵלָיו֙ עֲבָדָ֔יו הִנֵּה־נָ֣א שָׁמַ֔עְנוּ כִּ֚י מַלְכֵ֣י בֵית־יִשְׂרָאֵ֔ל כִּֽי־מַלְכֵ֥י חֶ֖סֶד הֵ֑ם נָשִׂ֨ימָה נָּ֤א שַׂקִּים֙ בְּמָתְנֵ֔ינוּ וַחֲבָלִ֖ים בְּרֹאשֵׁ֑נוּ וְנֵצֵ֗א אֶל־מֶ֙לֶךְ֙ יִשְׂרָאֵ֔ל אוּלַ֥י יְחַיֶּ֖ה אֶת־נַפְשֶֽׁךָ׃

ל״ב וַיַּחְגְּר֤וּ שַׂקִּים֙ בְּמָתְנֵיהֶ֔ם וַחֲבָלִ֖ים בְּרָאשֵׁיהֶ֑ם וַיָּבֹ֣אוּ אֶל־מֶ֔לֶךְ יִשְׂרָאֵ֖ל וַיֹּאמְר֣וּ עַבְדְּךָ֣ בֶן־הֲדַ֔ד אָמַ֖ר תְּחִי־נָ֣א נַפְשִׁ֑י וַיֹּ֣אמֶר הַעוֹדֶ֥נּוּ חַ֖י אָחִ֥י הֽוּא׃

ל״ג וְהָאֲנָשִׁ֞ים יְנַחֲשׁ֣וּ וַיְמַהֲר֗וּ וַיַּחְלְט֤וּ הֵמֶ֙נּוּ֙ וַיֹּאמְר֔וּ אָחִ֖יךָ בֶּן־הֲדַ֑ד וַיֹּ֣אמֶר בֹּ֔אוּ קָחֻ֖הוּ וַיֵּצֵ֥א אֵלָ֛יו בֶּן־הֲדַ֖ד וַיַּעֲלֵ֥הוּ עַל־הַמֶּרְכָּבָֽה׃

יְנַחֲשׁוּ וַיְמַהֲרוּ וַיַּחְלְטוּ הֵמֶּנּוּ. יְנַחֲשׁוּ לְשׁוֹן מְנַחֵשׁ, אָמְרוּ כֵּיוָן שֶׁנָּפְלוּ דִּבְרֵי שָׁלוֹם בְּפִיו אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּן, סִימָן טוֹב הוּא זֶה, וַיְמַהֲרוּ לְהַחֲזִיק הַדָּבָר.

וַיַּחְלְטוּ. לְשׁוֹן: צְמִיתוּת, כָּרְתוּ הַדָּבָר מִפִּיו שֶׁלֹּא יַחֲזֹר בּוֹ, וְהַה״א שֶׁל הֵמֶּנּוּ נוֹטָה בְּמָסֹרֶת לִשְׁתֵּי הַתֵּבוֹת, כְּאִלּוּ נִכְתַּב וַיַּחְלְטוּהָ מִמֶּנּוּ, אִם מִמֶּנּוּ יֵצֵא הַדָּבָר בְּכַוָּנַת הַלֵּב.

ל״ד וַיֹּ֣אמֶר אֵלָ֗יו הֶעָרִ֞ים אֲשֶׁר־לָקַ֤ח אָבִי֙ מֵאֵ֣ת אָבִ֔יךָ אָשִׁ֖יב וְחֻצ֣וֹת תָּשִׂ֣ים לְךָ֔ בְּדַמֶּ֖שֶׂק כַּאֲשֶׁר־שָׂ֣ם אָבִ֔י בְּשֹׁמְר֑וֹן וַאֲנִ֗י בַּבְּרִית֙ אֲשַׁלְּחֲךָ֔ וַיִּכְרָת־לוֹ֙ בְּרִ֣ית וַיְשַׁלְּחֵ֔הוּ׃ {ס}

וַיֹּאמֶר אֵלָיו. בֶּן חֲדַד, הֶעָרִים אֲשֶׁר לָקַח אָבִי מֵאֵת אָבִיךָ עָמְרִי, אָשִׁיב לְךָ.

וְחוּצוֹת תָּשִׂים לְךָ בְּדַמֶּשֶׂק. וּתְהִי מוֹשֶׁל בָּהּ, וְהִיא רֹאשׁ לְמַלְכוּתִי.

כַּאֲשֶׁר שָׂם אָבִי בְּשֹׁמְרוֹן. עִירְךָ עַל כָּרְחֵךְ, וְכָל זֶה הָיָה אוֹמֵר מִירְאָה, אָמַר לוֹ אַחְאָב, וַאֲנִי בַּבְּרִית הַזֹּאת אֲשַׁלְּחֵךָ.

ל״ה וְאִ֣ישׁ אֶחָ֗ד מִבְּנֵי֙ הַנְּבִיאִ֔ים אָמַ֥ר אֶל־רֵעֵ֖הוּ בִּדְבַ֣ר יְהוָ֑ה הַכֵּ֣נִי נָ֔א וַיְמָאֵ֖ן הָאִ֥ישׁ לְהַכֹּתֽוֹ׃

הַכֵּנִי נָא. סִימָן זֶה רַע עַל אַחְאָב, שֶׁאָמַר לוֹ הַנָּבִיא עַל פִּי הַגְּבוּרָה לְהַכּוֹת אֶת בֶּן חֲדַד וְלֹא הִכָּהוּ. וְאַף זֶה שֶׁאָמַר לוֹ הַנָּבִיא בִּדְבַר ה׳ הַכֵּנִי, וְלֹא הִכָּהוּ, כְּשֵׁם שֶׁנִּפְרַע מִזֶּה, יִפָּרַע מֵאַחְאָב.

בִּדְבַר ה׳. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר שֶׁתַּכֶּה אוֹתִי.

ל״ו וַיֹּ֣אמֶר לוֹ֮ יַ֣עַן אֲשֶׁ֣ר לֹא־שָׁמַ֣עְתָּ֣ בְּקוֹל֮ יְהוָה֒ הִנְּךָ֤ הוֹלֵךְ֙ מֵאִתִּ֔י וְהִכְּךָ֥ הָאַרְיֵ֖ה וַיֵּלֶךְ֙ מֵאֶצְלוֹ֔ וַיִּמְצָאֵ֥הוּ הָאַרְיֵ֖ה וַיַּכֵּֽהוּ׃

ל״ז וַיִּמְצָא֙ אִ֣ישׁ אַחֵ֔ר וַיֹּ֣אמֶר הַכֵּ֔נִי נָ֖א וַיַּכֵּ֣הוּ הָאִ֑ישׁ הַכֵּ֖ה וּפָצֵֽעַ׃

וּפָצֵעַ. מַכַּת חֲבוּרָה.

ל״ח וַיֵּ֙לֶךְ֙ הַנָּבִ֔יא וַיַּעֲמֹ֖ד לַמֶּ֑לֶךְ עַל־הַדָּ֔רֶךְ וַיִּתְחַפֵּ֥שׂ בָּאֵ֖פֶר עַל־עֵינָֽיו׃

וַיִּתְחַפֵּשׂ בָּאָבֶר. שִׁנָּה אֶת מַעְפָּרְתּוֹ שֶׁלֹּא יַכִּירוּהוּ, כָּל שִׁנּוּי בְּגָדִים הוּא לְשׁוֹן חִפּוּשׂ.

בָּאָבֶר. תִּרְגּוּמוֹ יוֹנָתָן: בְּמַעֲפָרָא, הוּא סוֹדָר.

ל״ט **וַיְהִי הַמֶּלֶךְ עֹבֵר וְהוּא צָעַק אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ | יָצָא בְקֶרֶב־הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה־אִישׁ סָר וַיָּבֵא אֵלַי אִישׁ וַיֹּאמֶר שְׁמֹר אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה אִם־הִפָּקֵד יִפָּקֵד וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ אוֹ כִכַּר־כֶּסֶף תִּשְׁקוֹל:**

וְהִנֵּה אִישׁ סָר. מִן הַדֶּרֶךְ אֵלַי.

וַיָּבֵא אֵלַי אִישׁ. שָׁבוּי מִן הַמִּלְחָמָה.

אִם הִפָּקֵד יִפָּקֵד. אִם יִבָּרַח, לְשׁוֹן: לֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ, לְשׁוֹן חִסָּרוֹן.

מ׳ **וַיְהִי עַבְדְּךָ עֹשֶׂה הֵנָּה וָהֵנָּה וְהוּא אֵינֶנּוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כֵּן מִשְׁפָּטֶךָ אַתָּה חָרָצְתָּ:**

וְהוּא אֵינֶנּוּ. בָּרַח לוֹ.

אַתָּה חָרָצְתָּ. אוֹ נָפֶשׁ, אוֹ כִּכַּר כָּסֶף.

מ״א **וַיְמַהֵר וַיָּסַר אֶת־הָאֲפֹר (מעל) [מֵעָלָיו] עֵינָיו וַיַּכֵּר אֹתוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כִּי מֵהַנְּבִיאִים הוּא:**

מ״ב **וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן שִׁלַּחְתָּ אֶת־אִישׁ־חֶרְמִי מִיָּד וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ:**

אִישׁ חֶרְמִי. אִישׁ מִלְחַמְתִּי, לְשׁוֹן חֵירוּם, וּלְשׁוֹן חֵירוּם נוֹפֵל בְּמִלְחָמָה, וְכֵן: עַל אֱדוֹם תֵּרֵד וְעַל עַם חֶרְמִי. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה כַּמָּה מְצוּדוֹת וַחֲרָמִים פָּרַשְׂתִּי לְךָ עַד שֶׁנָּפַל בְּיָדֶךָ.

מ״ג **וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־בֵּיתוֹ סַר וְזָעֵף וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹנָה: {פ}**

סַר וְזָעֵף. (תַּרְגּוּם:) נָסִיס וְדָנֵי, רוּחוֹ סָרָה מִמֶּנּוּ.

פרק כ״א

א׳ **וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כֶּרֶם הָיָה לְנָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל אֶצֶל הֵיכַל אַחְאָב מֶלֶךְ שֹׁמְרוֹן:**

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. עוֹד אַחֶרֶת לְקָרֵב מִיתָתוֹ.

ב׳ **וַיְדַבֵּר אַחְאָב אֶל־נָבוֹת | לֵאמֹר | תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ וִיהִי־לִי לְגַן־יָרָק כִּי הוּא קָרוֹב אֵצֶל בֵּיתִי וְאֶתְּנָה לְךָ תַּחְתָּיו כֶּרֶם טוֹב מִמֶּנּוּ אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ אֶתְּנָה־לְךָ כֶּסֶף מְחִיר זֶה:**

מְחִיר זֶה. הַכֶּרֶם הַזֶּה.

ג׳ **וַיֹּאמֶר נָבוֹת אֶל־אַחְאָב חָלִילָה לִּי מֵיְהוָה מִתִּתִּי אֶת־נַחֲלַת אֲבֹתַי לָךְ:**

ד׳ **וַיָּבֹא אַחְאָב אֶל־בֵּיתוֹ סַר וְזָעֵף עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלָיו נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־נַחֲלַת אֲבוֹתַי וַיִּשְׁכַּב עַל־מִטָּתוֹ וַיַּסֵּב אֶת־פָּנָיו וְלֹא־אָכַל לָחֶם:**

ה׳ **וַתָּבֹא אֵלָיו אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ וַתְּדַבֶּר אֵלָיו מַה־זֶּה רוּחֲךָ סָרָה וְאֵינְךָ אֹכֵל לָחֶם:**

ו׳ **וַיְדַבֶּר אֵלֶיהָ כִּי־אֲדַבֵּר אֶל־נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וָאֹמַר לוֹ תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ בְּכֶסֶף אוֹ אִם־חָפֵץ אַתָּה אֶתְּנָה־לְךָ כֶּרֶם תַּחְתָּיו וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־כַּרְמִי:**

ז׳ **וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ אַתָּה עַתָּה תַּעֲשֶׂה מְלוּכָה עַל־יִשְׂרָאֵל קוּם אֱכָל־לֶחֶם וְיִטַב לִבֶּךָ אֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶת־כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי:**

ח׳ וַתִּכְתֹּב סְפָרִים֙ בְּשֵׁ֣ם אַחְאָ֔ב וַתַּחְתֹּ֖ם בְּחֹתָמ֑וֹ וַתִּשְׁלַ֤ח (הספרים) [סְפָרִים֙] אֶל־הַזְּקֵנִ֔ים וְאֶל־הַחֹרִ֖ים אֲשֶׁ֥ר בְּעִירוֹ֙ הַיֹּשְׁבִ֣ים אֶת־נָבֽוֹת׃

אֶל הַזְּקֵנִים. זִקְנֵי אַשְׁמַאי, סְבֵי דַּבַּהֲתָא.

ט׳ וַתִּכְתֹּ֥ב בַּסְּפָרִ֖ים לֵאמֹ֑ר קִרְא֤וּ צוֹם֙ וְהוֹשִׁ֣יבוּ אֶת־נָבוֹ֔ת בְּרֹ֖אשׁ הָעָֽם׃

קִרְאוּ צוֹם. וּבְיוֹם צוֹם דַּרְכָּם לִבְדֹּק בַּעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדָם.

י׳ וְהוֹשִׁ֣יבוּ שְׁנַ֣יִם אֲנָשִׁ֗ים בְּנֵי־בְלִיַּ֙עַל֙ נֶ֣גְדּ֔וֹ וְיעִדֻ֖הוּ לֵאמֹ֑ר בֵּרַכְתָּ֥ אֱלֹהִ֖ים וָמֶ֑לֶךְ וְהוֹצִיאֻ֣הוּ וְסִקְלֻ֔הוּ וְיָמֹֽת׃

י״א וַיַּֽעֲשׂ֣וּ אַנְשֵׁ֣י עִירוֹ֮ הַזְּקֵנִים֒ וְהַחֹרִ֗ים אֲשֶׁ֤ר הַיֹּשְׁבִים֙ בְּעִירוֹ֔ כַּאֲשֶׁ֥ר שָׁלְחָ֖ה אֲלֵיהֶ֑ם כַּאֲשֶׁ֥ר כָּת֖וּב בַּסְּפָרִ֥ים אֲשֶׁר־שָׁלְחָ֖ה אֲלֵיהֶֽם׃

י״ב קָרְא֣וּ צ֔וֹם וְהוֹשִׁ֥יבוּ אֶת־נָב֖וֹת בְּרֹ֥אשׁ הָעָֽם׃

י״ג וַיָּבֹ֣אוּ שְׁנֵ֣י הָאֲנָשִׁ֗ים בְּנֵי־בְלִיַּ֙עַל֙ וַיֵּשְׁב֣וּ נֶ֔גְדּוֹ וַיְעִדֻ֥הוּ אַנְשֵׁ֛י הַבְּלִיַּ֖עַל אֶת־נָב֑וֹת נֶ֚גֶד הָעָ֔ם לֵאמֹ֕ר בֵּרַ֥ךְ נָב֖וֹת אֱלֹהִ֣ים וָמֶ֑לֶךְ וַיֹּצִיאֻ֣הוּ מִח֔וּץ לָעִ֖יר וַיִּסְקְלֻ֣הוּ בָאֲבָנִ֑ים וַיָּמֹֽת׃

בֵּרַךְ נָבוֹת. חִלּוּף שֵׁל קְלָלָה, וְתַרְגּוּם: גְּדִיף נָבוֹת קֳדָם ה׳ וּמַלְכָּא לָט.

י״ד וַיִּשְׁלְח֖וּ אֶל־אִיזֶ֑בֶל לֵאמֹ֕ר סֻקַּ֥ל נָב֖וֹת וַיָּמֹֽת׃

ט״ו וַיְהִ֣י כְּשָׁמְעַ֣ אִיזֶ֗בֶל כִּ֤י סֻקַּל֙ נָב֣וֹת וַיָּ֔מָת וַתֹּ֥אמֶר אִיזֶ֖בֶל אֶל־אַחְאָ֑ב קוּם֙ רַ֣שׁ אֶת־כֶּ֔רֶם | נָב֥וֹת הַיִּזְרְעֵאלִ֖י אֲשֶׁ֣ר מֵאֵ֑ן לָתֶת־לְךָ֣ בְכֶ֔סֶף כִּ֣י אֵ֥ין נָב֛וֹת חַ֖י כִּי־מֵֽת׃

קוּם רַשׁ. יֵשׁ מְחַכְּמִים אוֹמְרִים: הֲרוּגֵי מַלְכוּת נִכְסֵיהֶם לַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ מֵהֶן אוֹמְרִים: בֶּן אֲחִי אָבִיו הָיָה, וְאוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו הָרַג, וְרָאוּי לְיָרְשׁוֹ.

ט״ז וַיְהִ֣י כְשָׁמְעַ֣ אַחְאָ֗ב כִּ֤י מֵת֙ נָב֣וֹת וַיָּ֔קָם אַחְאָ֖ב לָרֶ֣דֶת אֶל־כֶּ֣רֶם נָב֑וֹת הַיִּזְרְעֵאלִ֖י לְרִשְׁתּֽוֹ׃ {פ}

י״ז וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֶל־אֵלִיָּ֣הוּ הַתִּשְׁבִּ֑י לֵאמֹֽר׃

י״ח קוּם֙ רֵ֣ד לִקְרַ֔את אַחְאָ֖ב מֶ֣לֶךְ־יִשְׂרָאֵ֑ל אֲשֶׁ֥ר בְּשֹׁמְר֖וֹן הִנֵּ֣ה בְכֶ֣רֶם נָב֔וֹת אֲשֶׁר־יָרַ֥ד שָׁ֖ם לְרִשְׁתּֽוֹ׃

י״ט וְדִבַּרְתָּ֣ אֵלָ֔יו לֵאמֹ֖ר כֹּ֣ה אָמַ֣ר יְהוָ֑ה הֲרָצַ֥חְתָּ וְגַם־יָרַ֖שְׁתָּ וְדִבַּרְתָּ֣ אֵלָ֔יו לֵאמֹ֕ר כֹּ֚ה אָמַ֣ר יְהוָ֔ה בִּמְק֗וֹם אֲשֶׁ֨ר לָקְק֜וּ הַכְּלָבִ֗ים אֶת־דַּ֙ם֙ נָב֣וֹת יָלְק֔וּ הַכְּלָבִ֖ים אֶת־דָּמְךָ֥ גַּם־אָֽתָּה׃

כ׳ וַיֹּ֤אמֶר אַחְאָב֙ אֶל־אֵ֣לִיָּ֔הוּ הֲמְצָאתַ֖נִי אֹיְבִ֑י וַיֹּאמֶר֙ מָצָ֔אתִי יַ֚עַן הִתְמַכֶּרְךָ֣ לַעֲשׂ֔וֹת הָרַ֖ע בְּעֵינֵ֥י יְהוָֽה׃

הִתְמַכֶּרְךָ. מָכַרְתָּ אֶת עַצְמְךָ לְהַכְעִיס אֶת בּוֹרְאֶךָ. הִתְמַכֶּרְךָ כְּמוֹ: וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאוֹיְבֶיךָ.

כ״א הִנְנִ֥י מֵבִ֛יא אֵלֶ֖יךָ רָעָ֑ה וּבִעַרְתִּ֣י אַחֲרֶ֔יךָ וְהִכְרַתִּ֥י לְאַחְאָ֖ב מַשְׁתִּ֣ין בְּקִ֑יר וְעָצ֥וּר וְעָזּ֖וּב בְּיִשְׂרָאֵֽל׃

כ״ב וְנָתַתִּ֞י אֶת־בֵּיתְךָ֣ כְּבֵית֙ יָרָבְעָ֣ם בֶּן־נְבָ֔ט וּכְבֵ֖ית בַּעְשָׁ֣א בֶן־אֲחִיָּ֑ה אֶל־הַכַּ֙עַס֙ אֲשֶׁ֣ר הִכְעַסְתָּ֔ וַתַּחֲטִ֖א אֶת־יִשְׂרָאֵֽל׃

כ״ג וְגַם־לְאִיזֶ֞בֶל דִּבֶּ֣ר יְהוָ֗ה לֵאמֹר֙ הַכְּלָבִ֣ים יֹאכְל֔וּ אֶת־אִיזֶ֖בֶל בְּחֵ֥ל יִזְרְעֶֽאל׃

בְּחֵל יִזְרְעֶאל. בְּבִקְעַת יִזְרְעֶאל, בְּחֵל, תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל גַּיְא.

כ״ד הַמֵּ֥ת לְאַחְאָב֙ בָּעִ֣יר יֹאכְל֔וּ הַכְּלָבִ֖ים וְהַמֵּ֣ת בַּשָּׂדֶ֑ה יֹאכְל֖וּ עוֹף הַשָּׁמָֽיִם׃

כ״ה רַ֗ק לֹא־הָיָ֤ה כְאַחְאָב֙ אֲשֶׁ֣ר הִתְמַכַּ֔ר לַעֲשׂ֖וֹת הָרַ֣ע בְּעֵינֵ֣י יְהוָ֑ה אֲשֶׁר־הֵסִ֥תָה אֹת֛וֹ אִיזֶ֥בֶל אִשְׁתּֽוֹ׃

רַק לֹא הָיָה כְאַחְאָב. הַכָּתוּב מֵעִיד עָלָיו, שֶׁלֹּא הָיָה בַּמֹּלְכִים כְּמוֹתוֹ, שֶׁיִּרְבְּעָם וְכָל אֲשֶׁר אַחֲרָיו, עָבְדוּ אֶת הָעֶגְלִים מִירְאָה, אִם יַעֲלֶה הָעָם יְרוּשָׁלַיִם, תָּשׁוּב הַמַּמְלָכָה לְבֵית דָּוִד, וְזֶה הוֹסִיף הַבַּעַל וְהָאֲשֵׁרָה לְהַכְעִיס.

הִתְמַכֵּר. נִמְכַּר לַעֲבוֹדָה זָרָה. רָאִיתִי בִּירוּשַׁלְמִי חִיאֵל בֵּית הָאֵלִי שׁוֹשְׁבִינוֹ הָיָה, וּבְכָל יוֹם שָׁם דָּמָיו וְנָתַן לַעֲבוֹדָה זָרָה.

כ״ו **וַיִּתְעַב מְאֹד לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַגִּלֻּלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ {פ}**

כ״ז **וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אַחְאָב אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיָּשֶׂם־שַׂק עַל־בְּשָׂרוֹ וַיָּצׇם וַיִּשְׁכַּב בַּשָּׂק וַיְהַלֵּךְ אָט׃ {פ}**

וַיְהַלֵּךְ אָט. יָחֵף.

כ״ח **וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר׃**

כ״ט **הֲרָאִיתָ כִּי־נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי יַעַן כִּי־נִכְנַע מִפָּנַי לֹא־אָבִי הָרָעָה בְּיָמָיו בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא הָרָעָה עַל־בֵּיתוֹ׃**

לֹא אָבִיא הָרָעָה. רָעַת בֵּיתוֹ לֹא אָבִיא בְּיָמָיו, אֲבָל גְּזֵרַת יָלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת דָּמוֹ, אִי אֶפְשָׁר לָבֹא בִּימֵי בְנוֹ, אֶלָּא עָלָיו.

פרק כ״ב

א׳ **וַיֵּשְׁבוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה בֵּין אֲרָם וּבֵין יִשְׂרָאֵל׃ {פ}**

ב׳ **וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית וַיֵּרֶד יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃**

בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית. שֶׁשָּׁלַח אֶת בֶּן הֲדַד.

ג׳ **וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־עֲבָדָיו הֲיְדַעְתֶּם כִּי־לָנוּ רָמֹת גִּלְעָד וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים מִקַּחַת אֹתָהּ מִיַּד מֶלֶךְ אָרָם׃**

וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים. מִתְעַצְּלִים, סיאמ״ו פיגר״י בְּלַע״ז (לְהַחֲרִישׁ).

ד׳ **וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲתֵלֵךְ אִתִּי לַמִּלְחָמָה רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּמוֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ׃**

ה׳ **וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דְּרָשׁ־נָא כַיּוֹם אֶת־דְּבַר יְהוָה׃**

ו׳ **וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הַאֵלֵךְ עַל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחְדַּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וְיִתֵּן אֲדֹנָי בְּיַד הַמָּלְךְ׃**

ז׳ **וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאֹתוֹ׃**

הַאֵין פֹּה נָבִיא לַה׳ עוֹד. מְקֻבָּלַנִי אֵין שְׁנֵי נְבִיאִים מִתְנַבְּאִים בְּלָשׁוֹן אֶחָד, וְאֵלֶּה כֻּלָּם לָשׁוֹן אֶחָד אוֹמְרִים.

ח׳ **וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל ׀ אֶל־יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה מֵאֹתוֹ וַאֲנִי שְׂנֵאתִיו כִּי לֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם־רָע מִיכָיְהוּ בֶּן־יִמְלָה וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן׃**

כִּי אִם רָע. לְפִי שֶׁאָמַר: יַעַן שִׂלַּחְתָּ אֶת אִישׁ חֶרְמִי וְגוֹ׳.

ט׳ **וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֲרָה מִיכָיְהוּ בֶן־יִמְלָה׃**

י׳ **וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה יֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם׃**

י״א וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּה בֶּן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר יְהוָה בְּאֵלֶּה תְּנַגַּח אֶת־אֲרָם עַד־כַּלֹּתָם׃

י״ב וְכָל־הַנְּבִאִים נִבְּאִים כֵּן לֵאמֹר עֲלֵה רָמֹת גִּלְעָד וְהַצְלַח וְנָתַן יְהוָה בְּיַד הַמָּלֶךְ׃

י״ג וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר־הָלַךְ | לִקְרֹא מִיכָיְהוּ דִּבֶּר אֵלָיו לֵאמֹר הִנֵּה־נָא דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים פֶּה־אֶחָד טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהִי־נָא (דבריך) [דְבָרְךָ] כִּדְבַר אַחַד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טּוֹב׃

י״ד וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ חַי־יְהוָה כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֵלַי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃

ט״ו וַיָּבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו מִיכָיְהוּ הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־נֶחְדַּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲלֵה וְהַצְלַח וְנָתַן יְהוָה בְּיַד הַמָּלֶךְ׃

> **עֲלֵה וְהַצְלַח.** לֹא אָמַר לוֹ בְּשֵׁם ה׳.
>
> **וְנָתַן ה׳.** הַלְוַאי יִתֵּן בְּיַד הַמֶּלֶךְ.

ט״ז וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמֶּלֶךְ עַד־כַּמָּה פְּעָמִים אֲנִי מַשְׁבִּיעֶךָ אֲשֶׁר לֹא־תְדַבֵּר אֵלַי רַק־אֱמֶת בְּשֵׁם יְהוָה׃

י״ז וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל נְפֹצִים אֶל־הֶהָרִים כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֹעֶה וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־אֲדֹנִים לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ־לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם׃

> **לֹא אֲדֹנִים לָאֵלֶּה.** אַתָּה לְבַדְּךָ תָּמוּת בַּמִּלְחָמָה, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תִלָּחֲמוּ אֶת קָטֹן וְאֶת גָּדוֹל כִּי אִם אֶת מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ, טִפָּה שֶׁיָּצְאָה מֵאוֹתוֹ צַדִּיק מִיכָיְהוּ, שֶׁהִכָּהוּ חֲבֵרוֹ הַכֵּה וּפְצוֹעַ, הָיְתָה כַּפָּרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. כָּךְ מְפֹרָשׁ בָּאַגָּדָה.

י״ח וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ לוֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טּוֹב כִּי אִם־רָע׃ {ס}

י״ט וַיֹּאמֶר לָכֵן שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה רָאִיתִי אֶת־יְהוָה יֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ וְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמֵד עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ׃

> **מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ.** וְכִי יֵשׁ שְׂמֹאל לְמַעְלָה, וַהֲלֹא נֶאֱמַר: יְמִין ה׳ רוֹמֵמָה יְמִין ה׳ עוֹשָׂה חָיִל: יְמִינְךָ ה׳ נֶאְדָּרִי בַכֹּחַ יְמִינְךָ ה׳ תִּרְעַץ אוֹיֵב, אֶלָּא אֵלּוּ מַיְמִינִים וְאֵלּוּ מַשְׂמְאִילִים, מַיְמִינִים מְלַמְּדִים זְכוּת, מַשְׂמְאִילִים מְלַמְּדִים חוֹבָה.

כ׳ וַיֹּאמֶר יְהוָה מִי יְפַתֶּה אֶת־אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בְּכֹה וְזֶה אֹמֵר בְּכֹה׃

כ״א וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו בַּמָּה׃

> **וַיֵּצֵא הָרוּחַ.** רוּחוֹ שֶׁל נָבוֹת.

כ״ב וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם־תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה־כֵן׃

כ״ג וְעַתָּה הִנֵּה נָתַן יְהוָה רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיהוָה דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה׃

כ״ד וַיִּגַּשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיַּכֶּה אֶת־מִיכָיְהוּ עַל־הַלֶּחִי וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה עָבַר רוּחַ־יְהוָה מֵאִתִּי לְדַבֵּר אוֹתָךְ׃

> **אֵי זֶה עָבַר רוּחַ ה׳.** אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ עָבַר, וְהֵרִי זֶה מִקְרָא קָצָר, כְּדִבְרֵי הַיָּמִים כְּתִיב: אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ עָבַר וְגוֹ׳.

כ״ה וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנְךָ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר תָּבֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהֵחָבֵא׃

כ״ו וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קַח אֶת־מִיכָיְהוּ וַהֲשִׁיבֵהוּ אֶל־אָמֹן שַׂר־הָעִיר וְאֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ׃

כ״ז וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׂימוּ אֶת־זֶה בֵּית הַכֶּלֶא וַהַאֲכִלֵהוּ לֶחֶם לַחַץ וּמַיִם לַחַץ עַד בֹּאִי בְשָׁלוֹם׃

כ״ח וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ אִם־שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא־דִבֶּר יְהוָה בִּי וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם׃

כ״ט וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה רָמֹת גִּלְעָד׃

ל׳ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הִתְחַפֵּשׂ֙ וָבֹ֣א בַּמִּלְחָמָה וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתְחַפֵּשׂ֙ מֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֔ל וַיָּבֹ֖אוּ בַּמִּלְחָמָֽה׃

> **וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוֹשָׁפָט הִתְחַפֵּשׂ וָבֹא בַּמִּלְחָמָה.** לְהִתְחַפֵּשׂ וְלָבֹא, אֲנִי אֶתְחַפֵּשׂ, אֲשַׁנֶּה בִּגְדֵי מַלְכוּתִי שֶׁלֹּא יַכִּירוּנִי, שֶׁאִם יַכִּירוּנִי יָסוּרוּ אֵלַי לְהִלָּחֵם.
>
> **וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ.** שֶׁעָלֶיךָ, שֶׁלֹּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אָתָּה, אֶלָּא מֶלֶךְ יְהוּדָה, וְעִמְּךָ אֵין לָהֶם תְּגָר.

ל״א וּמֶלֶךְ אֲרָם צִוָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר־לוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם֙ לֵאמֹ֔ר לֹ֥א תִלָּחֲמ֖וּ אֶת־קָטֹ֣ן וְאֶת־גָּד֑וֹל כִּ֥י אִם־אֶת־מֶ֖לֶךְ יִשְׂרָאֵ֥ל לְבַדּֽוֹ׃

ל״ב וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת־יְהוֹשָׁפָט וַיֹּאמְר֣וּ אַךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵ֣ל הֽוּא וַיָּסֹ֣בּוּ עָלָ֗יו לְהִלָּחֵם֙ וַיִּזְעַ֣ק יְהוֹשָׁפָֽט׃

> **וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט.** לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

ל״ג וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי־לֹא־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵ֣ל הֽוּא וַיָּשׁ֖וּבוּ מֵאַחֲרָֽיו׃

ל״ד וְאִ֣ישׁ מָשַׁ֗ךְ בַּקֶּ֙שֶׁת֙ לְתֻמּ֔וֹ וַיַּכֶּ֖ה אֶת־מֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֑ל בֵּ֣ין הַדְּבָקִ֔ים וּבֵ֖ין הַשִּׁרְיָ֑ן וַיֹּ֨אמֶר לָרַכָּבוֹ֜ הָפֵ֤ךְ יָדְךָ֙ וְהוֹצִיאֵ֔נִי מִן־הַמַּחֲנֶ֖ה כִּ֥י הָחֳלֵ֖יתִי׃

> **וְאִישׁ מָשַׁךְ.** זֶה נַעֲמָן.
>
> **לְתֻמּוֹ.** לֹא יָדַע שֶׁהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל.
>
> **בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁרְיָן.** יֵשׁ שִׁרְיוֹנוֹת שֶׁהֵם עֲשׂוּיִין קְלָפִים קְלָפִים, כְּעֵנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים, וְהַקְּלָפִים נוֹפְלִים עַל נִקְבֵי הַשִּׁרְיוֹן וְסוֹתְמִין אוֹתָן, וְהֵם קְרוּיִין דְּבָקִים.

ל״ה וַתַּעֲלֶ֥ה הַמִּלְחָמָ֖ה בַּיּ֣וֹם הַה֑וּא וְהַמֶּ֣לֶךְ הָיָ֗ה מֻעֲמָד֙ בַּמֶּרְכָּבָ֣ה נֹכַ֣ח אֲרָ֔ם וַיָּ֖מָת בָּעֶ֑רֶב וַיָּצָ֤ק דַּם־הַמַּכָּה֙ אֶל־תִּ֣יק הָרָֽכֶב׃

> **מֻעֲמָד בַּמֶּרְכָּבָה.** מִתְחַזֵּק וְעוֹמֵד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַכִּירוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַכָּתוֹ וְיִבְרְחוּ, וּתְחִלַּת נְפִילָה נִיסָּה.

ל״ו וַיַּעֲבֹ֥ר הָרִנָּ֖ה בְּמַחֲנֶ֑ה כְּב֣וֹא הַשֶּׁ֔מֶשׁ לֵאמֹ֕ר אִ֥ישׁ אֶל־עִירוֹ֖ וְאִ֥ישׁ אֶל־אַרְצֽוֹ׃

ל״ז וַיָּ֤מָת הַמֶּ֙לֶךְ֙ וַיָּבֹ֣א שֹׁמְר֔וֹן וַיִּקְבְּר֥וּ אֶת־הַמֶּ֖לֶךְ בְּשֹׁמְרֽוֹן׃

ל״ח וַיִּשְׁטֹ֤ף אֶת־הָרֶכֶב֙ עַל | בְּרֵכַ֣ת שֹׁמְר֔וֹן וַיָּלֵ֖קּוּ הַכְּלָבִ֑ים אֶת־דָּמ֗וֹ וְהַזֹּנ֙וֹת֙ רָחֲצ֣וּ כִדְבַ֔ר יְהוָ֖ה אֲשֶׁ֥ר דִּבָּֽר׃

> **וַיָּלֵקּוּ הַכְּלָבִים אֶת דָּמוֹ.** וְאוֹמֵר אֲנִי, שָׁם נֶהֱרַג נָבוֹת, שֶׁהֲרֵי אָמַר הַנָּבִיא בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר לָקְקוּ הַכְּלָבִים אֶת דַּם נָבוֹת וְגוֹ׳.
>
> **וְהַזֹּנוֹת רָחָצוּ.** וּכְלֵי הַזִּין רָחֲצוּ שָׁם מִן הַדָּם, כְּדִּ תִּרְגֵּם יוֹנָתָן. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ אַחְאָב מְצַנֵּן הָיָה, וְעָשְׂתָה לוֹ אִיזֶבֶל דְּמוּת שְׁתֵּי זוֹנוֹת בְּמֶרְכַּבְתּוֹ.

ל״ט וְיֶתֶר֙ דִּבְרֵ֣י אַחְאָ֔ב וְכָל־אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה וּבֵ֣ית הַשֵּׁ֑ן אֲשֶׁ֤ר בָּנָה֙ וְכָל־הֶ֣עָרִ֔ים אֲשֶׁ֥ר בָּנָ֖ה הֲלוֹא־הֵ֛ם כְּתוּבִ֥ים עַל־סֵ֖פֶר דִּבְרֵ֣י הַיָּמִ֑ים לְמַלְכֵ֖י יִשְׂרָאֵֽל׃

> **וּבֵית הַשֵּׁן.** שֵׁן דְּפִיל.

מ׳ וַיִּשְׁכַּ֥ב אַחְאָ֖ב עִם־אֲבֹתָ֑יו וַיִּמְלֹ֥ךְ אֲחַזְיָ֖הוּ בְנ֥וֹ תַּחְתָּֽיו׃ {פ}

מ״א וִיהוֹשָׁפָ֗ט בֶּן־אָסָא֙ מָלַ֣ךְ עַל־יְהוּדָ֔ה בִּשְׁנַ֥ת אַרְבַּ֖ע לְאַחְאָ֑ב מֶ֖לֶךְ יִשְׂרָאֵֽל׃

מ״ב יְהוֹשָׁפָ֗ט בֶּן־שְׁלֹשִׁ֤ים וְחָמֵשׁ֙ שָׁנָ֔ה בְּמָלְכ֖וֹ וְעֶשְׂרִ֣ים וְחָמֵ֣שׁ שָׁנָ֔ה מָלַ֖ךְ בִּירוּשָׁלָ֑͏ִם וְשֵׁם֙ אִמּ֔וֹ עֲזוּבָ֖ה בַּת־שִׁלְחִֽי׃

מ״ג וַיֹּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ אָסָא אָבִיו לֹא־סָר מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃

מ״ד אַךְ הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת׃

מ״ה וַיַּשְׁלֵם יְהוֹשָׁפָט עִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

> **וַיַּשְׁלֵם יְהוֹשָׁפָט עִם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל.** לְפִי שֶׁמִּלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אָסָא אָבִיו וּבֵין בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, הֵזֵקַק לוֹמַר כֵּן.

מ״ו וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹשָׁפָט וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה וַאֲשֶׁר נִלְחָם הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃

מ״ז וְיֶתֶר הַקֵּדֵשׁ אֲשֶׁר נִשְׁאַר בִּימֵי אָסָא אָבִיו בִּעֵר מִן־הָאָרֶץ׃

> **וְיֶתֶר הַקֵּדֵשׁ.** נוֹהֲגִין נאוּף בְּפַרְהֶסְיָא.

מ״ח וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם נֹצָב מֶלֶךְ׃

> **וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם.** בִּימֵי דָוִד, הַנָּצִיב הוּא הַמֶּלֶךְ, וְכָאן נִכְתַּב, לְפִי שֶׁבִּימֵי יְהוֹרָם בָּנוֹ שֻׁקְלְקַל, בְּיָמָיו פָּשַׁע אֱדוֹם וַיַּמְלִיכוּ לָהֶם מֶלֶךְ, אֲבָל בִּימֵי יְהוֹשָׁפָט עֲדַיִן הָיוּ כְּפוּפִין לוֹ.

מ״ט יְהוֹשָׁפָט (עשר) [עָשָׂה] אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ לָלֶכֶת אוֹפִירָה לַזָּהָב וְלֹא הָלָךְ כִּי־[נִשְׁבְּרוּ] (נשברה) אֳנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר׃

> **כִּי נִשְׁבְּרוּ אֳנִיּוֹת.** לְפִי שֶׁנִּתְחַבֵּר עִם אֲחַזְיָהוּ בָּזֹאת, לְכָךְ נִשְׁבְּרוּ. וְכֵן אָמַר לוֹ הַנָּבִיא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: בְּהִתְחַבָּרְךָ עִם אֲחַזְיָהוּ פָּרַץ ה׳ אֶת מַעֲשֶׂיךָ.

נ׳ אָז אָמַר אֲחַזְיָהוּ בֶן־אַחְאָב אֶל־יְהוֹשָׁפָט יֵלְכוּ עֲבָדַי עִם־עֲבָדֶיךָ בָּאֳנִיּוֹת וְלֹא אָבָה יְהוֹשָׁפָט׃

נ״א וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ {ס}

נ״ב אֲחַזְיָהוּ בֶן־אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן בִּשְׁנַת שְׁבַע עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁנָתָיִם׃

> **בִּשְׁנַת שְׁבַע עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט.** יֵשׁ מַתְמִיהִים עַל הַמִּקְרָא הַזֶּה, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַחְאָב שֶׁמָּלַךְ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, וּבִיהוֹשָׁפָט נֶאֱמַר שֶׁעָמַד בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְאַחְאָב, נִמְצָא שֶׁכָּלוּ יְמֵי אַחְאָב בִּשְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט, וְכָאן הוּא אוֹמֵר שֶׁמָּלַךְ אֲחַזְיָה בִּשְׁנַת שְׁבַע עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט. אַךְ בָּדַקְתִּי וּמָצָאתִי בְּדִבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ מְדֻקְדָּק בְּמִנְיַן שְׁנוֹתֵיהֶם, וְאִם עָמַד בְּסוֹף שָׁנָה, מוֹנֶה אוֹתָהּ לוֹ בִּתְחִלָּתוֹ, וְאֵינוֹ מוֹנֶה אוֹתָהּ לוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, לְכָךְ אֲנִי אוֹמֵר, בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְאַחְאָב שֶׁאָמַר בַּעֲמִידָתוֹ שֶׁל יְהוֹשָׁפָט, לֹא נִמְנִית עִמּוֹ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל אַחְאָב, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּרֻבָּם, וְגַם שָׁנָה שֶׁעָמַד יְהוֹשָׁפָט, לֹא נִמְנֵית בִּשְׁנַת שְׁבַע עֶשְׂרֵה הַלָּלוּ.

נ״ג וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֹּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אָבִיו וּבְדֶרֶךְ אִמּוֹ וּבְדֶרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

נ״ד וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיַּכְעֵס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה אָבִיו׃